

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

Dragana D. Anđelić

**POETIKA TAME U POPULARNOJ KULTURI:
DŽENIS DŽOPLIN, EJMI VAJNHAUS I BET
HART**

Doktorska disertacija

Beograd, 2025.

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY

Dragana D. Anđelić

**THE POETICS OF DARKNESS: JANIS JOPLIN,
AMY WINEHOUSE, AND BETH HART**

Doctoral dissertation

Belgrade, 2025.

БЕЛГРАДСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Драгана Д. Анђелић

**ПОЭТИКА ТЬМЫ В ПОПУЛЯРНОЙ
КУЛЬТУРЕ: ДЖЕНИС ДЖОПЛИН, ЭМИ
УАЙНХАУС И БЕТ ХАРТ**

Докторская диссертация

Белград, 2025.

Članovi komisije za odbranu:

Mentor: prof. dr Zoran Paunović, redovni profesor, Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

Datum odbrane:

Beograd,

Izjave zahvalnosti

Uprkos svim preprekama, ova disertacija je ugledala svetlost završetka zahvaljujući nekolicini ljudskih bića, životinja i karakternih osobina. Kada su u pitanju ljudi, zahvalnost dugujem svom mentoru. Njegovo znanje, uvidi, saveti i trpeljivost su mi omogućili da privedem kraju još jedan složen projekat. Hvala kolegama sa Filološkog fakulteta na vrednim komentarima, mišljenjima i pomoći.

Zahvalna sam svom suprugu, za sate, dane i godine strpljivog slušanja mojih razmišljanja, nedoumica, racionalnih i iracionalnih strahova i teorija. Njegova ljubav i podrška su mi značili mnogo više nego što sam umela da izrazim. Hvala mojoj kćerki Mili, tolerantno je, sa skrivenim nerazumevanjem, previše vremena provela čekajući da nastavimo sa radovanjem njenom detinjstvu.

Osećam ogromnu, neprolaznu zahvalnost prema svojoj majci, koja se, u procesu nastanka ovog istraživačkog rada, razbolela i preminula. Njena ljubav, pažnja i život ispunjen odricanjima, ostali su nepresušan izvor inspiracije i tuge u svim mojim poduhvatima, naročito onim najzahtevnijim. Zahvalna sam i svom Radomiru, psu koji se sa setom mirio sa mojim neprisustvom i koji je, na samom završetku ovog rada, skončao, kao i svima onima koji su, na bilo koji način, doprineli svršetku ove studije. Na kraju, moram sebi odati priznanje za upornost, hrabrost i odlučnost u finalizaciji poduhvata protiv čije realizacije se urotilo sve zamislivo i nezamislivo.

Poetika tame u popularnoj kulturi: Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart

Sažetak

Predmet istraživanja ove disertacije je poetika tame u životima i stvaralačkom radu tri muzičke umetnice – Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart. Postojeća literatura ispunjena je biografskim i medijskim prikazima njihovih života. Međutim, oni ne nude detaljne opise ili istrage u vezi sa poetskim jezikom i/ili tematskim preokupacijama ove tri umetnice. Cilj ove studije je da, istraživanjem stihova i života, otkrije specifične načine na koje su, kako pojedinačno, tako i zajedno, izražavale borbe sa bolestima zavisnosti, mentalnim poremećajima i popularnošću. U fokusu istraživanja je uticaj tema tame na njihove identitete i kulturnu zaostavštinu.

U studiji su obavljene kvalitativna i kvantitativna analiza 83 pesme koje su umetnice samostalno napisale. Pomoću programskog jezika Pajton (Python), izvršene su tematska i analiza sentimenta, kako bi se pronašli učestali motivi, intenzitet emocija i određeni lingvistički obrasci. Dokumentarna i biografska analiza, doprinele su dubljem razumevanju uticaja ličnih iskustava na umetnički izraz.

Istraživanje otkriva da su sve tri umetnice preokupirane temama otuđenosti, egzistencijalnog preispitivanja i dihotomije između velike ranjivosti i izrazite snage. U stvaralaštvu Dženis Džoplin je prisutna zaokupljenost temama duhovnosti i ljubavnim odnosima, dok se Ejmi Vajnhaus bavila kompleksnim stranama ljubavi, zajedno sa bolestima zavisnosti i autodestrukcijom. Za razliku od njih dve, Bet Hart svojim stihovima izražava otpor, snagu, mogućnost ozdravljenja i oporavka. Ona jeste dokaz da borba sa tamom i u tami, može postati izvor snage. Analiza sentimenta je otkrila pretežno negativan sentiment u autorskim stihovima Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus. U pesmama Bet Hart, negativni sentiment je vremenom prešao u neutralan i, često, pozitivan.

Sve tri umetnice su se služile muzikom kako bi artikulisale tamu i suočile se sa istom u sebi i oko sebe. Muzika je postala njihov mehanizam za istraživanje dubljih egzistencijalnih i socijalnih pojava. Šire implikacije ovog istraživanja doprinose boljem razumevanju terapijske i emocionalne uloge muzike pri ispoljavanju ili suočavanju sa psihičkim problemima, naročito u kontekstu rok, bluz i soul muzike. Rezultati ove studije mogu podstaći dodatna istraživanja muzike kao mehanizma za odbranu od tame ili suočavanje sa njom, i izražavanje nepoželjnih, skrajnutih emocija i iskustava.

Ključne reči: poetika tame, popularna kultura, analiza stihova, Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus, Bet Hart

Naučna oblast: Anglistika

Uža naučna oblast: Anglistika, popularna kultura

UDK:

The Poetics of Darkness: Janis Joplin, Amy Winehouse, and Beth Hart

Abstract

This dissertation examines the poetics of darkness in the lives and works of Janis Joplin, Amy Winehouse, and Beth Hart. Existing literature is rich in biographical and media depictions of their lives. However, it lacks a comprehensive analysis of their poetic expressions and thematic concerns. The aim of this study is to discover the shared and unique ways these artists expressed their personal struggles including mental health, addiction and the pressures of fame through their lyrics. The research focuses on how the themes of darkness are articulated and how they have impacted the artists' identities and their legacy.

The study uses qualitative and quantitative analysis of 83 self-penned songs of the three artists. In order to assess recurring motifs, emotional intensity and linguistic patterns, the research employs thematic and sentiment analyses using Python-based tools. Documentary and biographical analysis contributed to a deeper understanding of how their personal experiences influence their artistic expressions.

The findings indicate that themes of alienation, existential questioning, and the contrast between vulnerability and strength are present in the works of the artists. Joplin is preoccupied with spirituality and personal relationships, while Winehouse delves into the complexities of love intertwined with addiction and self-destruction. Contrasting with the two, Hart focuses on resilience, recovery, and self-expression. She becomes the epitome of the struggle with inner and outer darkness that turns into a source of empowerment. Sentiment analysis highlights negative sentiment in the lyrics of Joplin and Winehouse. Hart's lyrics show a shift from negativity to a more balanced and rather positive sentiment over time.

Joplin, Winehouse and Hart use their music as a platform to confront and communicate the darkness inside and outside. Music was their coping mechanism for exploring deeper existential and social issues. The implications of this research contribute to a broader understanding of the therapeutic and expressive roles of music in addressing psychological challenges, particularly within the cultural contexts of rock, blues, and soul genres. These findings invite further exploration into how music serves as a coping mechanism and a voice for marginalized experiences, offering insights into the intersection of art, personal struggle, and societal influence.

Key words: poetics of darkness, popular culture, popular music, lyrics analysis, Janis Joplin, Amy Winehouse, Beth Hart

Scientific field: English Studies

Scientific subfield: English Studies, popular culture

UDC number:

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1 POZADINA I KONTEKST DISERTACIJE	1
1.1.1 Popularna kultura i muzika	1
1.1.2 Važnost reči u popularnoj muzici.....	2
1.1.3 Uvod u život i stvaralaštvo Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus	4
1.2 ZAJEDNIČKE TEME TAME I BORBE U TEKSTOVIMA PESAMA	5
1.3 SVRHA I ZNAČAJ STUDIJE.....	6
1.4 ISTRAŽIVAČKA PITANJA I CILJEVI.....	6
1.5 STRUKTURA DISERTACIJE	7
2. PREGLED LITERATURE.....	8
2.1 POSTOJEĆA LITERATURA	8
2.1.1 Dženis Džoplin.....	8
2.1.2 Ejmi Vajnhaus.....	11
2.1.3 Bet Hart.....	13
2.2 PRAZNE U DOSADAŠNjim ISTRAŽIVANJIMA.....	13
3. METODOLOGIJA	14
3.1 KVALITATIVNA ANALIZA SADRŽAJA TEKSTOVA PESAMA	14
3.2 KVANTITATIVNA ANALIZA TEKSTOVA.....	15
3.3 DOKUMENTARNA ANALIZA INTERVJUA I BIOGRAFIJA.....	16
3.4 TEMATSKA ANALIZA	17
3.5 ETIČKA RAZMATRANJA	18
4. DŽENIS DŽOPLIN	19
4.1 BIOGRAFIJA	19
4.1.1 Detinjstvo	19
4.1.2 Pubertet	20
4.1.3 Adolescencija	23
4.1.4 Diskusija i zaključak.....	28
4.3 UMETNIČKI RAZVOJ, STIL I UTICAJI	29
4.2.1 Diskusija i zaključak.....	37
4.3 ZAOSTAVŠTINA I DOPRINOS POPULARNOJ MUZICI I KULTURI	37
4.5 KVALITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA DŽENIS DŽOPLIN	38
4.4 KVANTITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA.....	45
4.4.1 Tematska analiza	45
4.4.2 Analiza sentimenta	50
5. EJMI VAJNHAUS	52
5.1 BIOGRAFIJA	52
5.1.1 Detinjstvo	52
5.1.2 Pubertet	54
5.1.3 Adolescencija i odraslo doba	57

5.1.4 Diskusija i zaključak.....	65
5.2 UMETNIČKI RAZVOJ, STIL I UTICAJI	66
5.2.1 Diskusija i zaključak.....	74
5.3 UMETNIČKA ZAOSTAVŠTINA I DOPRINOS POPULARNOJ KULTURI I MUZICI	75
5.4 KVALITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA	76
5.4.1 Diskusija i zaključak.....	82
5.5 KVANTITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA.....	83
5.5.1 Tematska analiza	83
5.5.2 Analiza sentimenta	87
6. BET HART	88
6.1 Detinjstvo i pubertet	88
6.1.2 Adolescencija i odraslo doba	90
6.1.3 Diskusija i zaključak.....	94
6.2 UMETNIČKI RAZVOJ, STIL I UTICAJI	94
6.2.1 Diskusija i zaključak.....	106
6.3 KVALITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA	107
6.3.1 Diskusija i zaključak.....	136
6.5 KVANTITATIVNA ANALIZA POETSKOG IZRAZA.....	137
6.5.1 Tematska analiza	137
6.5.2 Analiza sentimenta	145
6.6 UMETNIČKI DOPRINOS POPULARNOJ KULTURI	146
7. KOMPARATIVNA ANALIZA ŽIVOTNOG PUTA.....	147
7.1 DETINJSTVO.....	147
7.2. PUBERTET.....	148
7.3 ADOLESCENCIJA I ODRASLO DOBA	149
7.4 DISKUSIJA I ZAKLJUČAK	151
8. KOMPARATIVNA ANALIZA UMETNIČKOG RAZVOJA, STILOVA I UTICAJA	152
8.1 RANI UMETNIČKI RAZVOJ	152
8.2 RANA KARIJERA.....	153
8.3 SUSRET SA SLAVOM I VRHUNAC KARIJERE.....	154
8.4 POSTHUMNA KARIJERA I KARIJERA BET HART.....	155
8.5 DISKUSIJA I ZAKLJUČAK	156
9. KOMPARATIVNA ANALIZA POETSKOG OPUSA.....	157
9.1 KVALITATIVNA ANALIZA.....	157
9.2 KVANTITATIVNA ANALIZA	158
9.3 DISKUSIJA I ZAKLJUČAK	170
10. ZAKLJUČAK.....	170
10.1 PREGLED NAJVAŽNIJIH ZAKLJUČAKA	170
10.2 PSIHOLOŠKO-EMOCIONALNI UTICAJ POETIKE I UMETNOSTI.....	171
10.3 LIMITACIJE I DELIMITACIJE.....	198
10.4 BUDUĆA ISTRAŽIVANJA.....	199

BIBLIOGRAFIJA.....	175
---------------------------	------------

1. Uvod

1.1 Pozadina i kontekst disertacije

1.1.1 Popularna kultura i muzika

Popularna kultura je, od prastarih narodnih predanja do svoje sadašnje forme, oduvek predstavljala odraz društvenih normi i trendova. U početku je smatrana kulturom nižih klasa, koje su, kako navodi Stori, prenosile svoje tradicije s kolena na koleno.¹ Ono što je doprinelo širenju i prihvatanju ove „niže“ kulture, bila je industrijska revolucija, a potom i tehnološka dostignuća, poput mašine za štampanje. Međutim, eksplozija popularne kulture desila se u 20. veku. Tome je, po mišljenju Strinatija (Strinati), doprinela pojava radio aparata, bioskopa i televizije, što je dovelo do nestanka geografskih ograničenja i stvaranja sličnih kulturnih pejzaža.² Tako su sve brojniji sadržaji popularne kulture poput muzike, filmova i raznih televizijskih sadržaja postali njen sastavni deo.

U 21. veku, došlo je do globalizacije koja je, kako navodi Tomlinson (Tomlinson), odigrala ključnu ulogu u njenom daljem širenju, tako što su različiti kulturni proizvodi doveli do preplitanja lokalnih i globalnih elemenata kulture.³ Zahvaljujući tome, došlo je do nikada pre viđene razmene i prihvatanja različitih kulturnih pojava, što je izazvalo zabrinutost u vezi sa potencijalnim nestankom kulturnih identiteta. Bez obzira na to, popularna kultura je bila i ostala ogledalo jednog društva, čiji odraz mogu biti i problematične društvene vrednosti i norme, često plasirane kroz jedan od njenih najuticajnijih segmenata - popularnu muziku.

Veza između popularne kulture i muzike je složena, jer muzika ne može funkcionisati samostalno. Još 1940-ih godina, oštru kritiku popularne muzike uputio je Teodor Adorno (Theodor Adorno), eminentni socijalni teoretičar, filozof i muzičar, nazivajući je „kulturom industrije“ zaslužnom za masovnu obmanu.⁴ Bio je mišljenja da je popularna muzika toliko standardizovana i repetitivna da je kod slušalaca izazivala pasivnost; osim toga, ona je samo deo mnogo većeg sistema koji ima za cilj da umanjí moć kritičkog razmišljanja i stvori homogenizovanu kulturu, služeći tako interesima kapitalizma.⁵ Nasuprot Adornu, Frit (Frith) je tvrdio da je popularna muzika oduvek davala glas širim, značajnijim pojavama poput raznih društvenih pokreta 1960-ih i 1970-ih, koje su obeležile antiratne, buntovničke pesme.⁶

Zahvaljujući svom potencijalu, popularna muzika je u znatnoj meri počela da doprinosi oblikovanju kulturnog identiteta, zbog čega je Benet (Bennett) konstatovao da različiti muzički žanrovi vremenom postaju simboli određenih socijalnih grupa, pa i čitavih generacija.⁷ Smatrao je da ovakva povezanost pozitivno utiče na deljenje kulturnog identiteta sa publikom, povezujući je na osnovu muzičkih ukusa i iskustava. Međutim, njen uticaj se ne svodi samo na zvukove, već dovodi i do promena u modi, životnim stilovima i jeziku. S tim u vezi, Hebdidž (Hebdidge) je, na primer, ukazao na to da su pank i hip-hop muzika diktirale modne i životne trendove, stvarajući tako jedinstvene stilove koji su daleko nadilazili samu muziku i postajali kulturološki fenomeni.⁸

¹ Storey John. *An Introduction to Cultural Theory and Popular Culture*. 2. ed. 3. pr ed. Prentice Hall 2001. pp. 2-5

² Strinati Dominic. *Introduction to Theories of Popular Culture*. 2nd ed. Routledge 2004. pp.3

³ Tomlinson John. *Cultural Globalization and Cultural Imperialism*. In A. Mohammadi (Ed.), *International Communication and Globalization: A Critical Introduction*. Sage.1997.

⁴ Adorno, T. W., and George Simpson. "On popular music." *Zeitschrift Für Sozialforschung*, vol. 9, no. 1, 1941, pp. 17–48, <https://doi.org/10.5840/zfs1941913>.

⁵ Ibidem.

⁶ Frith Simon. *Performing Rites : On the Value of Popular Music*. Oxford University Press 1996. pp. 164-165

⁷ Bennett Andrew. *Cultures of Popular Music*. Open University Press 2001. pp. 42

⁸ Hebdidge Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. Routledge 1997. pp. 107-108

Zahvaljujući nekada radiju i televiziji, a danas Internetu, kulturni domet popularne muzike je nesaglediv. Postala je, prema mišljenju profesora Pitera Šmaka (Peter Tschmuck), neizostavni element svakodnevnog života, čime je dokazala svoju jedinstvenu ulogu u popularnoj kulturi.⁹ Razlog za to jeste njeno prisustvo u svim medijskim formama, od filma, preko televizije, pa sve do sveprisutnih reklama. Profesorka britanskog univerziteta za film i kulturu, Estela Tinknel (Estella Tincknell), pokazala je u svom istraživanju kako muzika iz filmova može da definiše estetiku i stanje vizuelnih medija, čime proširuje svoj kulturni uticaj.¹⁰ Konel (Connel) je istraživao na koji način je globalizacija dovela do spajanja različitih muzičkih stilova, zbog čega je popularna muzika postala neka vrsta provodnika za globalnu razmenu kulture.¹¹

Popularna muzika je, dakle, dinamična forma umetničkog izraza koja doprinosi kulturnoj inovaciji, a prema Fritovom mišljenju, činjenica da muzičari i izvođači konstantno eksperimentišu sa različitim zvukovima i temama, doprinosi neprekidnim promenama unutar popularne kulture.¹² Odličan primer za to je upravo Ejmi Vajnhaus (Amy Winehouse), koja je stvarala pesme sa uticajima džeza, soula, regea i hip-hopa, stvarajući jedinstven zvuk koji je naišao na odličan prijem među obožavaocima širom sveta.

1.1.2 Važnost reči u popularnoj muzici

Od prastarih elegija i narodnih priča, do današnjih popularnih pesama sa različitim temama, reči su oduvek igrale glavnu ulogu u prikazu istorijskih događaja, društvenih vrednosti i u oblikovanju javnog mnjenja. Koreni tekstova pesama ili poezije se mogu naći još u drevnim civilizacijama u kojima su poezija i muzika bile usko povezane. U svom istraživanju, Geri Tomlinson (Gary Tomlinson) je došao do zaključka da su prve pesme služile očuvanju usmenih predanja i tradicija drevnih kultura.¹³ Kasnije, u srednjem veku i renesansi, lirske pesme i balade postale su prihvaćeni oblik pripovedanja i zabave, a Robert Bel (Robert Bell) naglašava da su najčešće govorile o ljubavi, herojstvu, socijalnim i političkim pitanjima tog vremena.¹⁴ Skot Gek (Scott Gac) je istraživao protestne pesme 19. veka i zaključio da su se bavile temama abolicije, pravima žena i radničkim reformama.¹⁵

Međutim, najznačajnije promene u tekstovima pesama, došle su opet sa industrijskom revolucijom i razvojem tehnologije. Prema mišljenju Kembela (Campbell), pronalazak fonografa i emitovanje snimljenih reči putem radija u 20. veku, doneli su revoluciju u širenju pesama i postale su ne samo izvor zabave, već i vrlo moćno sredstvo na političkim protestima i pri pokretanjima društvenih promena.¹⁶ Pojava rokenrola u isto vreme, donela je sirove emocije i autentičnost u tekstovima pesama, recimo, Dženis Džoplin (Janis Joplin), koja je svoju patnju i strast ispoljila kroz muziku, inspirišući generacije budućih muzičkih umetnika. Frit je govorio o uticaju protestnih pesama u Americi 1960-ih i 1970-ih godina na antiratne i pokrete za društvena prava.¹⁷ Već dugi niz godina, Bet Hart (Beth Hart) koristi svoju muziku i tekstove pesama za podizanje svesti o problemima mentalnog zdravlja i zalaže se za prevenciju samoubistva.

U današnje vreme, tekstovi pesama su zadržali svoj kulturni uticaj i moć. U prilog tome govore i brojne studije koje se bave različitim istraživanjima - od analiziranja značenja reči do pokušaja

⁹ Tschmuck Peter. *Creativity and Innovation in the Music Industry*. Springer 2006. pp. 3

¹⁰ Tincknell, Estella. "The soundtrack movie, Nostalgia and consumption." *Film's Musical Moments*, 14 July 2006, pp. 132-144, <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9780748623440.003.0010>.

¹¹ Connell John. *Sound Tracks : Popular Music Identity and Place*. Routledge. pp. 171-172

¹² Frith Simon. *Performing Rites : On the Value of Popular Music*. Oxford University Press 1996. pp. 156-157

¹³ Tomlinson Gary. *Singing of the New World : Indigenous Voice in the Era of European Contact*. Cambridge Univ Press 2009/2007.

¹⁴ Bell Robert. *Ballads and Songs of the Peasantry of England*. Charles Griffin 1871.

¹⁵ Gac Scott. *Singing for Freedom : The Hutchinson Family Singers and the Nineteenth-Century Culture of Reform*. Yale Univ. Press 2007.

¹⁶ Campbell Michael. *Popular Music in America : The Beat Goes On*. 2nd ed. Wadsworth/Thomson Learning 2005.

¹⁷ Frith Simon. *Sound Effects : Youth Leisure and the Politics of Rock'n'roll*. Pantheon 1988.

razumevanja njihovog uticaja na slušaoce. Ova istraživanja, naročito ona novijeg datuma, donela su vredne uvide u stvarne potencijale muzike i tekstove pesama, u smislu uticaja na naše emocije i povezivanje sa drugima. Jedan od najznačajnijih uticaja tekstova pesama jeste izazivanje emocionalnih odgovora i podsticanje promena. U istraživanju koje je sproveo Džons (Jones), ispitivane su emocionalne promene kod dve grupe zavisnika od hemijskih supstanci; jedna grupa je koristila različite tehnike u analizi tuđih pesama, dok je druga pisala pesme; rezultati su pokazali da je terapija muzikom, bez obzira na tehnike analiziranja tekstova, znatno povećala osećanja prihvaćenosti, uživanja i sreće, a da je značajno umanjila osećanja krivice, kajanja i nepoverenja.¹⁸ Međutim, grupa koja se bavila isključivo pisanjem pesama, pokazala je značajnije emocionalne promene, što je ukazivalo na to da je sam čin stvaranja muzike tj. tekstova, naročito efikasan u procesu emocionalnog ozdravljenja.¹⁹ U prilog tome govori i studija koja se bavila značajem muzičke terapije u lečenju depresije, i došla do zaključka da su učesnici koji su pisali pesme pokazali smanjenje simptoma depresije u odnosu na one koji su prolazili kroz standardne vidove lečenja.²⁰

Tekstovi pesama mogu biti od velikog značaja kada želimo da nađemo smisao u sopstvenim iskustvima i snalazimo se u svetu koji nas okružuje. Ispitivanjem povezanosti tipa ličnosti i omiljenih pesama, istraživači su došli do zaključka da su učesnici kojima se neka pesma dopadala zbog teksta, pokazali snažnije asocijacije između ličnih karakteristika i lingvističkih pokazatelja u pesmi.²¹ To implicira da ljudi mogu koristiti muziku kao jedan od načina da iskažu svoje skriveno „ja“ i pronađu smisao u životu.²² Reči pesama mogu predstavljati i odraz kulturnog i istorijskog konteksta u kome su nastale. Na primer, analiza sadržaja popularnih pesama iz 1960-ih, otkrila je da su najdominantnije bile teme ljubavi i intimnih odnosa, dok su kasnije pesme pokazivale liberalnije stavove prema intimnim odnosima, ali i veći stepen nezadovoljstva.²³ Ovi rezultati pokazuju da popularna muzika ima moć da otkrije i oblikuje društvene stavove prema ljubavi i emotivnim vezama.²⁴

Poslednjih godina, istraživanja tekstova pesama se, pored emocionalnog i kulturnog značaja, proširilo na njihovu upotrebu u učenju jezika, zatim klasifikaciju i analizu muzike, računarsku tj. mašinsku analizu stihova, kao i predviđanje uspešnosti pesama na osnovu teksta. Studije su pokazale da učenje jezika uz pomoć tekstova pesama može da unapredi usvajanje vokabulara, sposobnost čitanja i motivaciju; u istraživanju koje se bavilo poređenjem efektivnosti čitanja tradicionalnih tekstova sa čitanjem tekstova pesama, autori su došli do zaključka da vežbanje čitanja kroz stihove pesama dovodi do boljeg usvajanja vokabulara i poboljšava stavove prema čitanju.²⁵ Još jedno novije istraživanje, analiziralo je tzv. kompjutersku liriku tj. kvantitativni pristup u razumevanju i interpretaciji tekstova pesama, koristeći interpretacije slušalaca kao reprezentativne primere za procenjivanje kvalitativnih dimenzija složenosti stihova.²⁶ Ovaj pristup obećava objašnjenje na koje sve načine slušaoci percipiraju i tumače tekstove pesama.²⁷

¹⁸ Jones, J. D. "A comparison of songwriting and lyric analysis techniques to evoke emotional change in a single session with people who are chemically dependent." *Journal of Music Therapy*, vol. 42, no. 2, 1 June 2005, pp. 94–110, <https://doi.org/10.1093/jmt/42.2.94>.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Maratos, Anna, et al. "Music therapy for Depression." *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 23 Jan. 2008, <https://doi.org/10.1002/14651858.cd004517.pub2>.

²¹ Qiu, Lin, et al. "Personality predicts words in favorite songs." *Journal of Research in Personality*, vol. 78, Feb. 2019, pp. 25–35, <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.11.004>.

²² Ibidem.

²³ Cole, Richard R. "Top songs in the sixties." *American Behavioral Scientist*, vol. 14, no. 3, Jan. 1971, pp. 389–400, <https://doi.org/10.1177/000276427101400311>.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Karimi, S., & Ketabi, S. The effect of song lyrics on vocabulary acquisition and attitudes toward reading among EFL learners. *English Language Teaching*, 11(2), 2018, 79–89.

²⁶ Choi, Kahyun, et al. *Computational Lyricology: Quantitative Approaches to Understanding Song Lyrics and Their Interpretations*. 2018. <https://hdl.handle.net/2142/102462>

²⁷ Ibidem.

Dakle, proučavanje tekstova pesama donosi uvid u emocionalne, kulturne i kognitivne dimenzije muzike. Analiza reči koje prate melodije omogućava dublje razumevanje ljudskih iskustava i načina na koje ih pesme povezuju. Bilo da koristimo tekstove pesama da bismo izrazili svoja najdublja osećanja, pronašli smisao u životu ili analizirali kulturni i istorijski kontekst muzike, važnost tekstova pesama ne može se preceniti.

1.1.3 Uvod u život i stvaralaštvo Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus

Pevači su oduvek stihovima i melodijama izražavali najskrivenija osećanja, razmišljanja, životne perspektive, iskustva. Neki od njih su u tome uspevali, u manjoj ili većoj meri, ali bilo je i onih koji su zasijali tako jako na nepreglednom nebu popularne muzike, da njihova vatra i dalje tinja istim žarom. U njih spadaju Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus, ne samo na osnovu neponovljivih vokala, već i stihova i interpretacija, koje svedoče o dubokoj povezanosti tekstova pesama, muzike i životnih iskustava. Svaka na svoj način, ove tri umetnice koriste svoj vokal i poeziju kako bi opisale borbe sa brojnim psihičkim izazovima, popularnošću i mračnim aspektima egzistencije uopšte.

Uprkos obilju istraživanja posvećenih životu i karijeri Dženis Džoplin, i u nešto manjoj meri Ejmi Vajnhaus, do sada je poznato samo jedno akademsko istraživanje koje se eksplicitno fokusira na život i opus Bet Hart, a ujedno je i delo autorke ove disertacije. Cilj ove studije jeste da pruži iscrpnu analizu mračnih motiva i tema u lirskom i umetničkom izrazu Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus, postavljajući ih u širi kontekst njihovih specifičnih iskustava sa brojnim ličnim izazovima, uključujući i mentalne poremećaje. Paralelno sa tim, svrha ove studije jeste holističko sagledavanje interakcije između tekstova pesama i umetničkog izraza sa ličnim borbama koje su ove umetnice proživele. Primjenjujući metode kvantitativne i kvalitativne analize tekstova pesama, zatim tekstualne, biografske i kontekstualne analize, ova disertacija namerava da dešifruje slojevita značenja u stvaralaštvu navedenih umetnica, čime će obogatiti postojeći akademski diskurs o popularnoj muzici, njenim tamnim stranama i ličnim izazovima kroz koje veliki broj umetnika prolazi.

Glasom koji je istovremeno bio hrapavo-melodičan i scenskim prisustvom koje je ponekad bilo razigrano, ponekad razuzdano, ali uvek izrazito upadljivo, Dženis Džoplin je vrlo brzo stekla opsesivne, strastvene obožavaoce početkom šezdesetih godina prošlog veka. Potekla je, na prvi pogled, iz potpuno nezamislivog okruženja - izrazito konzervativne sredine u Teksasu, sa vokalnom ekspresijom, ideologijama i manirima koji su bili dijametralno suprotni konvencionalnim normama njenog rodnog kraja. Ne zato što je Port Artur bio veličine sela, već zato što je bio samo još jedna luka prilično udaljena od intelektualnog utočišta koje je predstavljao, recimo, Ostin. Dženis je jednostavno bila drugačija. U vrtlog slave je upala nakon veoma zapaženih nastupa na festivalima „Monteray Pop“ i „Woodstock“, i pesama „Piece of My Heart“ i „Me and Bobby McGee“. Neke od njenih pesama predstavljale su himne čitavih generacija, pa ipak, iza ove harizmatične, energične rok zvezde muškog kalibra, skrivala se izolovana, izgubljena, paradoksalno nesigurna individua koja nije znala kako da savlada, pre svega, sebe, a potom i ostatak složenih pojava u svetu u kome je živela.

Dve godine nakon tragične smrti Dženis Džoplin, svet je dobio još jedan izuzetan vokal, Bet Hart, čije interpretacije kod slušalaca evociraju spektar emocija, uključujući egzaltaciju, melanholiju, indignaciju i patnju. Njena impresivna karijera u muzičkoj industriji može se posmatrati kao paralela njenom turbulentnom životnom putu, obeleženom serijom ekstremnih uspona i padova. Kompozicije poput „Leave the Light on“ i „L.A. Song“ ne samo da oslikavaju njenu izvanrednu darovitost kao vokalne umetnice i tekstopisca, već i sposobnost da kroz muziku artikuliše borbu sa zavisnošću i

mentalnim oboljenjima. S obzirom na to da je Bet Hart, za razliku od Dženis i Ejmi, uspela da preživi, ona je od posebnog značaja za ovu disertaciju. Njena nepatvorena, ponekad brutalna iskrenost, u kombinaciji sa upornošću u suočavanju sa izazovima koje mnogi nisu uspjeli da prevaziđu, osigurala joj je duboko poštovanje i odanost obožavalaca i kolega širom sveta.

Dok je Bet Hart 1983. pokušavala da nađe put kroz tamu burnog detinjstva, a kolekcionari muzike sa nestrpljenjem pretraživali prodavnice u potrazi za novom kompilacijom najvećih hitova Dženis Džoplin na vinilu, svet je postao bogatiji za još jedan izuzetan muzički talent - Ejmi Vajnhaus. Opremljena impresivnom tehnikom pevanja, izrazitim talentom i hipnotišućom bojom glasa, Ejmi se istakla kao pravo muzičko čudo svog vremena. Sa lakoćom je kombinovala elemente džeza, soula i ritam&bluza, stvarajući nezaboravne melodije poput „Rehab” i „Back to Black”. Slično svojim prethodnicama, Ejmi je komponovala autobiografske pesme koje su predstavljale duboke emocije o ljubavi, borbi sa zavisnošću i mračnim aspektima života. Njena prerana smrt, iako ne preterano iznenađujuća, ostavila je neizbrisiv trag.

1.2 Zajedničke teme tame i borbe u tekstovima pesama

Stihovi Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus obiluju motivima i temama mračnih aspekata života. Pružaju uvid u kompleksnost njihovih unutrašnjih svetova i životnih iskustava, te se mogu posmatrati kao svedočanstva duševnih borbi i neprestanih potraga. Pomenute tematske preokupacije ne samo da pružaju izuzetno plodno tlo za detaljnu akademsku analizu, već predstavljaju i esencijalnu polaznu tačku za razumevanje delikatnih odnosa između ličnih trauma, umetničkog izraza i percepcija šire javnosti. Javnosti koja je često bezosećajna i nepouzdana, jer koliko god joj je potrebno da slavne pretvara u bogove ili boginje, još veća je potreba da se beskonačno hrani padom i propašću istih.

Kada je u pitanju motiv „tmine” tj. „tame” u njihovom lirskom izrazu, on se ne može smatrati jednodimenzionalnim. Upravo suprotno, razgranava se u mnoštvo emocionalnih, psiholoških i egzistencijalnih dimenzija, što omogućava širok spektar interpretacija i značenja. Način na koji one artikulišu „tminu” prevazilazi puku umetničku formu, jer predstavlja autentični, proživljeni izraz koji njihovom stvaralaštvu daje posebnu emocionalnu dubinu i složenost. Osim toga, njihova sposobnost da kroz stihove komuniciraju sa slušaocima, prepoznajući i izražavajući univerzalne ljudske emocije i iskustva, čini njihovo stvaralaštvo relevantnim i trajno uticajnim u svetu popularne muzike i kulture.

Mračne teme sadrže i niz podtema kao što su izolacija, stanje očaja i egzistencijalno preispitivanje. Na primer, tema izolacije i otuđenosti često se nalazi u stihovima koji govore o usamljenosti na putu slave i tokom iste, dok je egzistencijalno preispitivanje prisutno u onima koje se bave značenjem ili svrhom života, naročito u kontekstu različitih problema i mentalnih poremećaja. Podjednako složene su i teme borbe, koje se manifestuju na više načina u stihovima ovih umetnica. Borba obuhvata neprolaznu i naizgled unapred izgubljenu bitku sa zloupotrebom različitih supstanci i mentalnim oboljenjima. Odnosi se i na sukobe u međuljudskim odnosima, borbu sa sopstvenim identitetom i nedostatkom samopoštovanja i samopouzdanja, uprkos popularnosti i priznanjima. Ekspresija ovih borbi predstavlja katarzu za same umetnice i otvara prostor u kome se slušaoci ujedine u istim ili sličnim iskustvima.

Tema borbe omogućava i istraživanje širih društvenih i kulturnih pitanja kao što su stigmatizacija mentalnog zdravlja, rodne uloge i pritisci slave. Izražavanjem sopstvenih problema kroz stihove, one otvaraju vrata širem i detaljnijem diskursu o ovim kritičkim pitanjima, čime njihov umetnički izraz nije više samo još jedna umetnička ekspresija, već postaje jedna vrsta društvenog komentara.

Povezanost tema tame i borbe u stihovima Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus nudi dragocene uvide u načine na koji umetnički izraz predstavlja mehanizam za prevazilaženje problema, u čemu i sami umetnici i njihova publika nalaze neku vrstu emocionalnog i psihološkog utočišta.

1.3 Svrha i značaj studije

Primarni cilj ove naučne studije jeste sveobuhvatno i detaljno istraživanje višedimenzionalne povezanosti stihova, muzičkih kompozicija i ličnih borbi koje su obeležile živote i karijere Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus. Dok postojeće biografije pružaju uvid u profesionalne uspehe i lične izazove s kojima su se suočavale, evidentna je kontinuirana potreba za dubljom i sistematičnijom analizom njihovih stihova, umetničkih izraza i doprinosa muzičkoj sceni. Dosadašnje akademske studije i biografski materijali nisu u potpunosti i dovoljno rigorozno istražile na koji način su ove uticajne žene, stvarale i prenosile svoje životne narative kroz poeziju, koja je bila obogaćena specifičnim stilovima komponovanja i impresivnim vokalnim performansama.

Fokusirajući se na njihove umetničke doprinose, ova studija teži da, kroz dokumentarnu, uporednu i kvantitativno-kvalitativnu analizu, osvetli i prepozna njihove kreativne kapacitete i dostignuća na polju popularne kulture. Cilj je dublje sagledavanje i razotkrivanje načina na koje su Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus izražavale teme zavisnosti, emotivnih patnji i preispitivanja sopstvenog identiteta. Detaljna analiza sadržaja pesama neće otkriti samo muzički simbolizam koji je prisutan, osvetliće i manje poznate i suptilne detalje utkane u njihove stihove.

Stavljanjem akcenta na do sada neobrađenu, sveobuhvatnu, komparativnu analizu, studija će pružiti nova i sveža saznanja o paralelama i distinkcijama u kreiranju njihovih muzičkih identiteta. Kroz interpretativnu analizu, istraživaće se specifični vokalni stilovi, kao i scenska dominacija i prisustvo koje su Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus pažljivo, bilo svesno ili intuitivno, razvijale tokom svojih karijera. Osim toga, studija će se posvetiti razumevanju načina na koje su ove umetnice svoje muzičke sposobnosti transformisale u snažne emotivne poruke koje su odjekivale širom sveta.

U skladu sa navedenim doprinosima za akademske sfere i muzičku industriju, ova naučna studija nosi i duboku kulturnu i sociološku dimenziju. Detaljna analiza njihovog stvaralaštva i doprinosa, pruža dragocen uvid u širi diskurs o ulozi i značaju umetnika i njihovog stvaralaštva u društvu, sa posebnim osvrtom na mentalno zdravlje i izazove sa kojima se suočavaju. Uzimajući u obzir činjenicu da su Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus stekle priznanje i slavu na međunarodnoj sceni, ova studija ne samo da nosi međunarodni značaj, već i doprinosi globalnom razumevanju i tumačenju univerzalnih tema poput ličnih borbi, umetničke ekspresije i, donekle, fenomena slave. Time se prevazilaze tradicionalne kulturne, socijalne i geografske barijere, nudeći sveobuhvatniji i interdisciplinarni pristup razumevanju ovih fenomena u savremenom svetu.

1.4 Istraživačka pitanja i ciljevi

Centralna istraživačka pitanja kojima se vodi ova disertacija su:

- Na koji način prevashodno tekstovi pesama, životni putevi i čitav umetnički izraz Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus reflektuje mračne aspekte ličnih izazova, mogućih problema sa slavom i mentalnim oboljenjima?
- Koje tematske niti i motivi se konstantno pojavljuju u njihovim stihovima i kako oblikuju sveukupni narativ o mračnoj strani ličnih borbi i izazova?

- Na koji način njihovi umetnički izrazi, uključujući specifične vokalne stilove i muzičke kompozicije, pojačavaju emotivnu dubinu i psihološku težinu njihovih stihova?
- Kako se nastupi na sceni, muzički žanrovi, vokalne interpretacije i javni nastupi uopšte, manifestuju kao umetnički izraz i reprezentacija kompleksnih identiteta?
- Postoje li i kakve su sličnosti i razlike u njihovim poetskim inspiracijama, muzičkim pravicima i reprezentacijama unutrašnjih doživljaja kroz umetnost?
- Kakvi se sveobuhvatni zaključci mogu doneti i šta nam pruža uvid u načine na koje su Dženis, Bet i Ejmi artikulisale svoja iskustva i emocije kroz proces stvaranja muzike i nastupanja, uprkos suočavanju sa izazovima zavisnosti i pritiscima koje nosi slava?
- Koji i kakvi događaji su doveli Bet Hart do životno ugrožavajućih situacija, sličnih onima kroz koje su prošle Dženis i Ejmi, i na koji način su isti i/ili slični insinkti za samouništenjem funkcionisali? Na osnovu kojih ključnih razlika je Bet uspela da preživi na putu ka sigurnoj smrti i donekle živi normalnim životom, sve vreme stvarajući muziku?

1.5 Struktura disertacije

Prvo poglavlje predstavlja pozadinu, kontekst i značaj ove studije. Govori o povezanosti između popularne kulture i muzike, sa posebnim osvrtom na živote i stvaralaštvo Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart. Uvode se centralne teme tame i borbe u njihovim stihovima, postavljaju istraživačka pitanja i pregled strukture disertacije. Nakon toga, sledi poglavlje u kome se istražuje postojeća akademska literatura o trima umetnicama, njihove biografije i kulturni kontekst u kome su stvarale. Navode se praznine u prethodnim istraživanjima i naglašava potreba za sveobuhvatnom analizom lirskih tema, ličnih nevolja i umetničkih izraza. Treće poglavlje precizira metodologiju istraživanja koje podrazumeva kvalitativnu i kvantitativnu analizu tekstova pesama, zatim dokumentarne analize intervjua i biografija, kao i tematske analize. U njemu se nude odgovori na etička pitanja koja se nameću pri proučavanju osetljivih tema poput zavisnosti, mentalnog zdravlja i duboko ličnih problema. Naredna tri poglavlja se bave životima Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, sa posebnim osvrtom na mračne periode i događaje. Osim toga, ova poglavlja se bave detaljnom kvalitativno-kvantitativnom analizom stihova pesama i tema tame, kao i analizom sentimenta. Sedmo poglavlje je rezervisano za uporednu analizu životnih puteva ove tri umetnice, od detinjstva, preko puberteta, do odraslog doba. Govori o uticaju pomenutih faza razvoja na njihov muzički izraz i o tome na koji način su se suočavale sa tamom i problemima. U narednom poglavlju se, komparativnom analizom, dolazi do zaključaka u vezi sa sličnostima i razlikama u njihovim umetničkim razvojem, karijerama i različitim uticajima koji su drugi umetnici izvršili na njihov put. Tu su sličnosti i razlike o početku i razvoju popularnosti i umetničkoj zaostavštini, sa posebnim osvrtom na Betin uspeh u karijeri i beg od smrti. Deveto poglavlje se bavi komparativnom analizom lirskih tema i izraza ove tri umetnice, dok se u desetom iznose najvažniji zaključci, psihološko-emocionalni uticaj poetike tame, limitacije i delimitacije, zajedno sa predlozima za buduća istraživanja.

2. Pregled literature

2.1 Postojeća literatura

Uzimajući u obzir obim dostupne literature i specifičnu tematiku ove naučne studije, detaljno će biti razmatrani kako primarni, tako i sekundarni izvori informacija. Kada su u pitanju primarni izvori, prvenstveno se misli na muzičko stvaralaštvo ovih umetnica, njihove stihove i pesme, intervju, kao i na zapise i svedočenja osoba koje su im bile bliske, bilo kroz rodbinske veze ili kroz duboke prijateljske odnose. Od velike važnosti su i kritički priznate biografske studije i objavljeni naučni radovi koji se bave njihovim životima i delima.

Kada je reč o životima i karijerama Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus, postoji veliki broj knjiga napisanih iz različitih perspektiva, sa različitim ciljevima. Ove knjige potiču od osoba koje su profesionalno sarađivale sa njima, ali i od njihovih bliskih prijatelja, članova porodice i drugih poznanika. Svaka od ovih biografskih studija pristupa njihovim životima iz raznovrsnih aspekata, koristeći drugačije metodološke pristupe i fokusirajući se na različite teme, što nam omogućava uvid u široku sliku i dublje razumevanje kompleksne ličnosti i umetničkog stvaralaštva Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus. S druge strane, iako je Bet Hart prisutna na muzičkoj sceni već dugi niz godina i priznata od strane eminentnih imena u muzičkoj industriji, poput Džefa Beka (Jeff Beck), Nila Šona (Neil Schon) i Badija Gaja (Buddy Guy), do sada nije objavljena nijedna sveobuhvatna biografija o njoj. Stoga će, u okviru ove studije, poseban akcenat biti stavljen na analizu njenih video intervju i članaka objavljenih u uglednim muzičkim časopisima.

2.1.1 Dženis Džoplin

S obzirom na vremensku distancu, ali i uticaj na rok i pop muziku, najviše biografskih studija je do sada napisano o Dženis Džoplin. Njihov broj je zaista fascinantan, kao i sama potreba da se o njoj piše iz različitih perspektiva. Od smrti 1970. do danas, objavljeno je nekoliko desetina knjiga, brojnih novinskih članaka, istraživačkih radova, kao i nebrojeno internet objava. Među njima se nalaze čak i bojanke za odrasle i decu, i izmišljene psihoterapeutske seanse.²⁸ Dejvid Dalton, čuveni rok kritičar i jedan od osnivača i urednika časopisa *Rolling Stone*, započeo je eru istorijskih zapisa o ovoj rok ikoni u svojoj knjizi sa jednostavnim naslovom *Janis*, koja sadrži veoma vredne zapise o razgovorima između Daltona i Dženis, nekoliko notnih zapisa njenih najpoznatijih pesama i fotografije.²⁹ Dalton je ovu knjigu značajno nadgradio u svom sledećem i poslednjem izdanju *Piece of My Heart: a Portrait of Janis Joplin*, dodajući mnoštvo novih informacija o njenom odrastanju, kulturi i pojavama tipičnim za šezdesete godine prošlog veka, i veliki broj do tada neobjavljenih fotografija.³⁰ Iako ne sadrži detaljne analize njenih stihova, ova knjiga je ne samo životna priča Dženis Džoplin, već i priča o bluz načinu života, sa uvidom u neverovatne kapacitete za samouništanjem koje je imanentno glavnim akterima ove disertacije.

Iste 1971. kada je Dalton izdao svoju prvu verziju knjige o Dženis, pojavila se prva u nizu biografija upitnog kvaliteta i relevantnosti. Biografija pod nazivom *Janis Joplin: Her Life and Times*, autorke Debre Lendeu (Deborah Landau), sadrži određene bizarne momente, kao što je astrološka

²⁸ "Living in the Dead Zone : Janis Joplin and Jim Morrison : Faris, Gerald A., 1937- : Free Download, Borrow, and Streaming." *Internet Archive*, [Place of publication not identified] : Slade ; Mansfield, Ohio : Distributed by BookMasters, 1 Jan. 1970, archive.org/details/livingindeadzone00gera.

²⁹ Dalton David. *Janis*. Calder and Boyars New English Library 1972.

³⁰ Dalton, David. *Piece of My Heart: A Portrait of Janis Joplin*. Da Capo Press, 1991.

studija Dženisine natalne karte.³¹ Osim toga, tu je i teorija o tome da je Dženis možda bila reinkarnacija bluz pevačice Besi Smit, mnoštvo gramatičkih grešaka i nedosledno prenesenih citata, anegdota i činjenica koje su prikupljene od prethodnih autora.

Sedamdesetih godina prošlog veka, biografske knjige napisale su i njena bliska saradnica Majra Fridman (Myra Friedman) i prijateljica Pegi Kaserta (Peggy Caserta). Priznata kao jedna od najboljih i najemotivnijih biografija, knjiga *Buried Alive: The Biography of Janis Joplin* Majre Fridman, služi kao primarni izvor zbog bliskog odnosa između Dženis i Majre, koja je ujedno bila i njen publicista.³² Opisujući svoje vreme provedeno sa Dženis, ali i njene odnose sa drugim ljudima, Fridmanova realistično, nekad i previše emotivno, opisuje Dženisine borbe sa sopstvenom nestabilnošću, pritiscima slave, interpersonalnim odnosima, kao i konstantan hod po vrhovima kreativnosti, uvek praćen usamljenim lutanjima bespućima depresije. Mada je vrlo vredna kao uvid u mračne aspekte Dženisinog života i stvaralaštva, ova biografija ne sadrži detaljne analize stihova pesama, ni komparativne analize sa Ejmi Vajnhaus i Bet Hart.

Za razliku od Fridmanove, biografija Pegi Kaserte, *Going Down with Janis*, mada i danas privlači dosta pažnje, ne može da posluži kao validan izvor informacija, pre svega zato što se sama autorka, decenijama kasnije, odrekla svojih memoara, tvrdeći da su koautor i izdavač preformulisali njena sećanja i doživljaje, kako bi ih učinili što primamljivijim za širu publiku.³³ Prepuna je ekspletiva, tračeva, neproverenih tvrdnji u vezi sa Dženisinom biseksualnošću i mnogim drugim dešavanjima u njenom životu.

Početkom devedesetih godina 20. veka objavljeno je još nekoliko biografskih knjiga o Dženis i njenom životu. Posle Daltona, njene biografije izdali su i novinar Elis Emburn (Ellis Amburn) i rođena sestra Lora Džoplin (Laura Joplin). Emburnova biografija, *Pearl: The Obsessions and Passions of Janis Joplin*, iako popularna među čitaocima, ne donosi značajne uvide u Dženisino stvaralaštvo, nastupe i stihove pesama.³⁴ Osim činjenice da sadrži narativ satkan od niza različitih, ponekad neproverljivih svedoka, knjiga je prepuna gotovo voajerskih detalja, poput biografije Pegi Kaserte.

Za razliku od prethodne, Lora Džoplin je 1992. izdala biografiju pod nazivom *Love, Janis* i omogućila jedinstven uvid u svet svoje rođene sestre, njene talente, kreativnost, borbe sa zavisnošću i slavom.³⁵ Lorina biografija je od značaja za ovu disertaciju ponajviše zbog toga što pruža uvid u pisma koja je Dženis Džoplin slala svojoj porodici, ali i zbog činjenice da ispravlja prethodno iznesene neistine. Osim toga, Lora opisuje Dženisine nastupe, njenu borbu za mesto u industriji u kojoj su dominirali muškarci, kao i sukob sa slavom. Lora ne ulazi u preterane analize stihova svoje sestre, mada ih povezuje sa ličnošću i dešavanjima u njenom životu.

Krajem devedesetih izdate su još tri knjige od kojih svaka doprinosi boljem poznavanju i razumevanju Dženis Džoplin. Iako se nijedna od njih ne bavi interpretacijom i detaljnim tumačenjem stihova, niti se fokusira isključivo na teme tame, značajne su zato što donose uvid u širi kulturološki kontekst šezdesetih godina prošlog veka sa osvrtom na feministički diskurs, i opisuju kako je izgledalo vreme koje je Dženis provela na turnejama. Istražujući arhive u potrazi za intervjuima i drugim značajnim informacijama, Elis Ekols (Alice Echols) je svojom biografijom pod nazivom *Scars of Sweet Paradise: The Life and Times of Janis Joplin*, 1999., doprinela razumevanju nastanka i razvoja Dženisine ličnosti u jedinstvenoj kulturnoj klimi šezdesetih i njen feministički bunt, što svakako donosi i bolji uvid u izbor njenih pesama i način interpretacije.³⁶ Za razumevanje mračne strane Dženis

³¹ Landau Deborah. *Janis Joplin : Her Life and Times*. Paperback Library 1971,1974.

³² Friedman, Myra, and Janis Joplin. *Buried Alive: The Biography of Janis Joplin*. Kindle, Harmony Books, 1992, www.amazon.com.

³³ Više o tome na <https://www.fugues.com/2020/10/01/the-redemption-of-peggy-caserta/>

³⁴ Amburn, Ellis. *Pearl: The Obsessions and Passions of Janis Joplin*. PDF, Warner Books Inc, 1992.

³⁵ Joplin, Laura. *Love, Janis*, PDF, Perennial Currents, 2005.

³⁶ Echols, Alice. *Scars of Sweet Paradise: The Life and Times of Janis Joplin*. PDF. Virago, 2001.

Džoplin i njen vrtoglavi uspon, od koristi je knjiga koju je napisao njen menažer Džon Kuk (John Cooke), pre svega zbog mnoštva fotografija, ali i njegovih zapažanja u vezi sa njenom ličnošću.³⁷

Od početka 2000. do danas, objavljeno je još nekoliko knjiga o Dženis Džoplin, sa poslednjom objavljenom 2019. godine. U njima se mogu naći kraće analize stihova njenih najpopularnijih pesama, što je od značaja za ovu disertaciju, kao jedno od mogućih tumačenja. Bez senzacionalizma i potkrepljena ozbiljnim istraživanjem, knjiga *Living with the Myth of Janis Joplin* prikazuje unutrašnju dinamiku njenog prvog benda *Big Brother & The Holding Company*.³⁸ Iako se ne može upotrebiti u svrhu analize stihova pesama, u velikoj meri može doprineti razumevanju nastanka najranijih pesama i muzike, kao i mračnih momenata na početku njene karijere i međuljudskim odnosima.

Za razliku od ove, još jednu biografiju Dženis Džoplin napisala je 2010. godine En Ejndžel (Ann Angel), pod nazivom *Janis Joplin: Rise Up Singing*, i mada važi za detaljno istraženu, ne sadrži ništa što se ne može naći u prethodnim prikazima njenog života. Džon Kuk, njen menadžer na turnejama od 1967. do 1970., dao je ogroman doprinos sveukupnom narativu o Dženis Džoplin svojom knjigom *On the Road with Janis Joplin* (2014). Kuk se ne bavi analizom stihova pesama niti komparacijom njenih nastupa i muzike sa Bet Hart i Ejmi Vajnhaus, ali otkriva mračne detalje sa turneja koje je mogao da vidi samo neko ko je bio prisutan, o čemu će kasnije biti više reči. Poslednja, barem za sada, biografija Dženis Džoplin, pojavila se 2019. pod nazivom *Janis: Her Life and Music* i predstavlja ozbiljno istraženo, hvaljeno štivo koje obuhvata sve prethodno napisano o njoj, ali za potrebe ove disertacije ne donosi ništa novo.

Kada su u pitanju istraživački radovi na temu Dženis Džoplin, doktorska teza Alise Masterson (Alice Masterson) "*A woman left lonely*": *pariah femininity and the posthumous career of Janis Joplin*, pruža sveobuhvatnu studiju o životu i muzici Dženis Džoplin.³⁹ Podeljena je na tri poglavlja, svako istražuje različite aspekte njene karijere. Ova disertacija je od koristi naročito zbog poglavlja koje nudi objašnjenje kako su se reakcije na njenu muziku i karijeru vremenom menjale. Članak Džerija Rodnickog (Jerry Rodnitzky) *Janis Joplin: The Hippie Blues Singer as Feminist Heroine* raspravlja o kulturnoj promeni u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošlog veka, koja je dovela do toga da muzičari poput Dženis Džoplin postanu feminističke heroine i modeli kontrakulture.⁴⁰ Ovo je posebno relevantno za disertaciju, koja ima za cilj da istraži i na koji način je vremenski kontekst uticao na Dženis Džoplin i njeno stvaralaštvo. Članak Džene Evans Braziel (Jana Evans Braziel) *Bisexuality, race & blues in the music of Bessie Smith & Janis Joplin* istražuje živote i muziku Bessie Smit i Janis Džoplin, obe otvoreno biseksualne bluz umetnice.⁴¹ Izaziva pojam fiksnog seksualnog identiteta, što bi mogao biti značajan aspekt za istraživanje u disertaciji, posebno u kontekstu ličnih borbi. Rad Pola Seintilen (Paul Saintilan) *Musicians and Substance Abuse* govori o pritiscima koji doprinose osetljivosti muzičara na zloupotrebu supstanci, uključujući anksioznost u vezi sa nastupima i društvene pritiske.⁴² Ovo bi moglo ponuditi nijansirano razumevanje ličnih borbi sa kojima se suočavaju umetnice u ovoj disertaciji.

³⁷ Cooke, John Byrne. *On the Road with Janis Joplin*. New York, New York, USA: Berkley, 2015.

³⁸ Spörke, Michael. *Living with the Myth of Janis Joplin: The History of Big Brother & the Holding Co. 1965-2005*. Kindle. M. Spörke, 2005.

³⁹ Masterson, Alice. "'A woman left lonely': Pariah femininity and the posthumous career of Janis Joplin." *Feminist Media Studies*, vol. 23, no. 7, 12 Aug. 2022, pp. 3354–3368, <https://doi.org/10.1080/14680777.2022.2110605>.

⁴⁰ Rodnitzky, Jerome L. "Janis Joplin: The Hippie Blues Singer as Feminist Heroine." (2001).

⁴¹ Jana Evans Braziel Assistant Professor of English (2004) "Bye, Bye Baby": Race, Bisexuality, and the Blues in the Music of Bessie Smith and Janis Joplin, *Popular Music and Society*, 27:1, 3-26, DOI: [10.1080/0300776032000144896](https://doi.org/10.1080/0300776032000144896)

⁴² Saintilan, Paul. (2019). *Musicians and Substance Abuse*.

2.1.2 Ejmi Vajnhaus

Mali je broj umetnica koje su u poslednjih 20 godina privukle toliku pažnju kao Ejmi Vajnhaus. Njen život je prošao u znaku retkog talenta, ali je možda u većoj meri obeležen raznim tragičnim okolnostima, te je postala inspiracija za brojne biografije, porodične memoare, istraživačke radove i svakojake objave na Internetu. Za potrebe ove disertacije, kao i u slučaju Dženis Džoplin, biće korišćeni njeni intervjui, memoari njenih roditelja i bliskih prijatelja, kao i akademski radovi koji nude uvid u neke od aspekata koji se istražuju u ovoj studiji.

Nekoliko biografskih studija o životu Ejmi Vajnhaus nude kaleidoskopski prikaz njenog života, kao što je prva u nizu pod nazivom *Ejmi Vajnhaus: Biografija 1983-2011*.⁴³ U ovoj biografiji se nalaze hronološka dešavanja u njenom životu, od rođenja pa sve do prevremene smrti. Iako se radi o sveobuhvatnom, ozbiljno istraženom delu, ne sadrži kompleksne psihološke ili kulturološke analize njene složene ličnosti, kao ni analizu tekstova pesama. S druge strane, biografija autorke Kloie Govan (Chloe Govan) pod nazivom *Amy Winehouse: The Untold Story* ima za cilj da istraži i psihološke aspekte Ejminog života, a vredna je i zbog toga što se zasniva na ekskluzivnim intervjuima i razgovorima sa stručnjacima iz oblasti mentalnog zdravlja.⁴⁴ Samim tim, ova biografija donosi novi uvid u život i tragične okolnosti koje su dovele do njene smrti. Međutim, pomenute biografije se pre svega fokusiraju na Ejminu ličnost i ne bave se preterano analizom njenog umetničkog izraza i stihova.

Memoari njenih roditelja, Miča i Dženis Vajnhaus pružaju još jedan složeni, sasvim intimni uvid u njen život i ličnost. Sa jednostavnim naslovom *Amy – My Daughter*, Mičeva knjiga detaljno opisuje njenu borbu sa zavisnošću, burni odnos sa bivšim mužem i nekoliko neuspešnih rehabilitacija.⁴⁵ Knjiga je manje analiza Ejminog kulturnog uticaja, a više duboko uranjanje u proces tugovanja oca koji je izgubio ćerku zbog zavisnosti. Stil pisanja je jednostavan, naglašavajući emocionalni intenzitet Mičevog iskustva. Tri godine kasnije, Ejmina majka Dženis je objavila svoju stranu priče u knjizi *Loving Amy: A Mother's Story* u kojoj iznosi svoje viđenje Ejminog života.⁴⁶ Za razliku od Mičeve knjige, Dženisina sadrži daleko više informacija o Ejminom detinjstvu, ali je podjednako intimna, emotivna i depresivna ispovest majke koja je tragično izgubila ćerku. Saznajemo da je Dženis doživljavala svoju ćerku kao “klupko emocija” i kao “divnu ali nepodnošljivu”, što se može tumačiti kao razumevanje njene složene ličnosti ili naglašavanje izazova koje takva struktura ličnosti nosi. Obe knjige nude izrazito intimne uvide u život Ejmi Vajnhaus, fokusirajući se prvenstveno na njene borbe sa zavisnošću i emocionalni teret sa kojim se i porodica nosila. Dok doprinose razumevanju Ejmi kao osobe, nude ograničenu analizu njenog šireg kulturnog uticaja ili umetničke zaostavštine.

Jedna od retkih i vrednih knjiga koja se bavi uglavnom muzičkim delom Ejminog života, izbegavajući senzacionalizam, jeste *Back to Black: Amy Winehouse's Only Masterpiece*, Donalda Breketa (Donald Brackett).⁴⁷ U pitanju je sveobuhvatna analiza Ejminog drugog i poslednjeg albuma, koja ima za cilj da istraži muzičke uticaje u Ejminom životu, uključujući ženske grupe iz 1960-ih, džez, gospel, itd. Breket analizira produkciju drugog albuma i ulogu producenta Marka Ronsona u oblikovanju njegovog zvuka, kao i muzičke spotove i nastupe. U pitanju je štivo koje pruža promišljenu analizu Ejmine muzike i njenog kulturnog uticaja, što je čini neizostavnim izvorom kako za obožavaoce, tako i za istraživače.

U bogatom biografskom korpusu o Ejmi Vajnhaus izdvajaju se i dve knjige njenih bliskih prijatelja, Tajlera Džejmsa (Tyler James) i Naomi Peri (Naomi Perry). Knjiga Tajlera Džejmsa *My*

⁴³ Newkey-Burden, Chas. *Amy Winehouse 1983-2011: The Biography*. John Blake Pub., 2011.

⁴⁴ Govan, Chloe. *Amy Winehouse: The Untold Story*. Thistle Publishing, 2013.

⁴⁵ Winehouse, Mitch. *Amy, My Daughter*. Harper, 2013.

⁴⁶ Winehouse, Janis. *Loving Amy: A Mother's Story*. Thomas Dunne Books, 2016.

⁴⁷ Brackett, Donald. *Back to Black: Amy Winehouse's Only Masterpiece*. Backbeat Books, an Imprint of Hal Leonard LLC, 2016.

Amy: The Life We Shared, objavljena u junu 2021. godine, predstavlja duboko lični prikaz Ejmi Vajnhaus od strane njenog najboljeg prijatelja.⁴⁸ Džejsms, koji je upoznao Ejmi sa 12 godina, prikazuje sebe kao jednog od retkih iskrenih prijatelja u njenom životu do samog kraja. Knjiga se bavi Ejminim borbama sa zavisnošću, samopovređivanjem i poremećajima u ishrani. Ona kritikuje ljude oko Ejmi, uključujući njene menadžere, zbog iskorišćavanja njenih slabosti. Džejsmsov narativ je prožet osećajem ličnog gubitka i kajanja, što ovu biografiju čini izrazito emotivnom i depresivnom. Međutim, knjiga je kritikovana zbog selektivnog pripovedanja, posebno izostavljanja ključnih ljudi u Ejminom životu, uključujući njenog verenika, Reža Travisa koga je pomenuo samo nekoliko puta.

Kada su u pitanju akademski diskursi o Ejmi Vajnhaus, značajan deo postojeće literature kritički analizira medijsku pokrivenost njenog života. Studije poput onih koje su sprovedli Berkera i Ekeler (Berkers, Eeckelaer), *Rock and roll or rock and fall? Gendered framing of the rock and roll lifestyles of Amy Winehouse and Pete Doherty in British broadsheets* otkrile su jasnu rodnu pristrasnost u načinu na koji su britanske novine predstavljale način života Ejmi Vajnhaus u poređenju sa muškim umetnicima poput Pita Dokertija.⁴⁹ Santos Brigida (Santos Brigada) je dalje tvrdila da je Vajnhaus komodifikovana i više je bila pod lupom zbog svog izgleda i ličnog života nego zbog svoje muzike, što je u velikoj meri zasenilo njena umetnička dostignuća.⁵⁰ Ferklou (Fairclough) je ispitivala kako su trač blogovi doprineli problematici „kulture kučki”, bezobzirno je etiketirajući kao još jednu ljudsku „olupinu”.⁵¹ Posthumna slika Vajnhaus takođe je privukla naučnu pažnju. Hamadova (Hamad) je diskutovala o tome kako su mediji koristili selektivnu retrospekciju nakon njene smrti,⁵² dok je Endruzova (Andrews) kritički analizirala dokumentarac *Amy Asifa Kapadije* (Asif Kapadia), postavljajući pitanja o njenoj autentičnosti i tranziciji iz slavne ličnosti u kulturnu ikonu.⁵³ Pored toga, nekoliko radova je istraživalo psihološki profil Ejmi Vajnhaus, povezujući njene talente i izazove. Enus (Annus) je diskutovao o njenom psihološkom profilu kroz prizmu ADHD-a, autističnog spektra i identitetski difuznih osobina.⁵⁴ Ficpetrik (Fitzpatrick) je postavio pitanje zajedničkih modela bolesti zavisnosti, pozivajući na reevaluaciju pristupa lečenju.⁵⁵ Bazyluk (Bazyluk) je sproveo analizu sadržaja poljske medijske pokrivenosti kako bi razumeo strategije korišćene u diskusiji o umetniku koji boluje od bolesti zavisnosti.⁵⁶

Iako postojeće biografije i studije istražuju Ejmin medijski prikaz i psihološki profil i obuju temama tame, nedostaje naučnih radova koji kritički ispituju isključivo njenu muziku, tekstove i umetničke teme. Tu je i odsustvo komparativnih studija koje postavljaju Vajnhaus u širi kontekst drugih umetnika koji su se suočavali sa sličnim izazovima, kao što su Dženis Džoplin i Bet Hart.

⁴⁸ Tyler, James. *My Amy: The Life We Shared*. PAN BOOKS, 2022.

⁴⁹ Berkera, Pauwke, and Merel Eeckelaer. “Rock and roll or rock and fall? Gendered framing of the rock and roll lifestyles of Amy Winehouse and Pete Doherty in British broadsheets.” *Journal of Gender Studies*, vol. 23, no. 1, 14 Jan. 2013, pp. 3–17, <https://doi.org/10.1080/09589236.2012.754347>.

⁵⁰ Brigida, MS “CELEBRITIES' BODIES IN ACHIEVEMENT CULTURE: A STUDY OF JOURNALISTIC APPROACHES TO AMY WINEHOUSE”. *Inventory*, n° 23.1, July 2019, p. 37-52, <https://periodicos.ufba.br/index.php/inventario/article/view/29478>.

⁵¹ Fairclough, Kirsty. “Fame is a losing game: Celebrity gossip blogging, bitch culture and postfeminism.” (2008).

⁵² Hamad, Hannah. “Introduction: farming fame, memorialising Amy Winehouse, and recuperating Salman Khan.” *Celebrity Studies* 8, no. 2 (April 3, 2017): 344–45. <http://dx.doi.org/10.1080/19392397.2017.1311626>.

⁵³ Andrews, Hannah. “From unwilling celebrity to authored icon: reading Amy (Kapadia, 2015).” *Celebrity Studies* 8 (2017): 351 - 354.

⁵⁴ Annus, Amar. “Amy Winehouse and the Mind of the Artist.” (2018).

⁵⁵ Fitzpatrick, Mike. “Why Amy was right about rehab.” *The British journal of general practice: the journal of the Royal College of General Practitioners* 61 590 (2011): 574.

⁵⁶ Bazyluk, Bartłomiej. “Strategie mediów wobec uzależnionego artysty. Analiza tekstów o Amy Winehouse zamieszczonych na portalu Pomponik w latach 2008–2012.” *Łódzkie Studia Teologiczne* (2022): n. pag.

2.1.3 Bet Hart

Bet Hart, sinonim za sirovu emociju, muzičku svestranost, vokalne sposobnosti i dugogodišnji hod po ivici života i razuma, već decenijama je predmet interesovanja u muzičkoj industriji, mada svakako ne u onoj meri u kojoj su to bile Džoplin i Vajnhaus. Njen put, obeležen muzičkom inovacijom, ličnim izazovima i izvanrednom autentičnošću, do sada je akademski istražila samo ujedno i autorka ove disertacije, u svom naučno-istraživačkom radu pod nazivom *Beth Hart: Layers of Truth*.⁵⁷ U ovoj disertaciji biće korišćena literatura iz pomenutog rada, uz dopunu informacija koje su se pojavile u periodu od 2015. do 2024. godine. Radi se o velikom broju Betinih intervjuja za ugledne časopise, zatim one koji se mogu naći na Jutjubu, kao i razne relevantne recenzije njenih albuma i koncerata.

Bet Hart je u svojoj dugoj karijeri dala mnogobrojne intervjuje i bila je predmet interesovanja u raznim respektabilnim muzičkim časopisima, poput *Blues Magazine*, *Rolling Stone*, *Music Magazine*, *The Independent*, *Classic Rock Magazine*. Osim ovih, postoji i niz dragocenih intervjuja koji se mogu naći na Jutjubu, u kojima iz prve ruke stičemo uvid u njene muzičke korene, kao i eklektične uticaje koji se protežu od klasične muzike, preko džeza pa sve do gospel muzike, i prvih nastupa u klubovima Los Anđelesa. Njene izvođačke sposobnosti dokumentovane su u pozamašnom broju recenzija, uključujući *Gig Review: Beth Hart, The Saban Theater, Beverly Hills, CA*⁵⁸ i *Beth Hart: Bridgewater Hall, Manchester – live review*.⁵⁹ Ove recenzije opisuju kako njeno scensko prisustvo, tako i u emocionalnu dubinu koju donosi svojim nastupima, čineći svaki jedinstvenim doživljajem za publiku.

Albumi Bet Hart, posebno njen omaž Led Zeppelinu, predmet su opsežnih recenzija. Članci kao što su *Beth Hart - A Tribute to Led Zeppelin Album Reviews, Songs & More*,⁶⁰ i *Beth Hart Commands Zeppelin* daju odličan prikaz njenog pristupa obradi pesama. Česta tema članaka je i njena istrajnost u borbi sa životnim izazovima, kao što je slučaj sa tekstom *Beth Hart – Courage to be Uncomfortable*, koji govori o izdržljivosti i hrabrosti pri suočavanju sa svim nedaćama u životu i karijeri.⁶¹ Članci poput *Beth's interview with ON Magazine (UK)* i njena pojava na naslovnoj strani *EGO Magazine*, govore o njenoj borbi sa mentalnim poremećajima, životu i karijeri.⁶²

Uprkos brojnim člancima i intervjuima na temu života i karijere Bet Hart, do sada niko nije pokušao da istraži njeno stvaralaštvo i život na složeniji način. Ne postoje analize njenog stvaralaštva, života, međunarodnog dometa, niti komparativne studije koje je analiziraju zajedno sa drugim uticajnim umetnicima poput Ejmi Vajnhaus i Dženis Džoplin. Bet Hart je kompleksna i višedimenzionalna figura u muzičkoj industriji koja, iako nije dosegla nivo popularnosti kao Dženis i Ejmi, zaslužuje podjednaku pažnju. Sa novim stvaralaštvom, možda će se povećavati i literatura koja nastoji da je razume, čineći je kontinuirano relevantnim predmetom za naučno istraživanje.

2.2 Praznine u dosadašnjim istraživanjima

Uprkos naizgled obilju literature o Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus, njihova stvaralaštva i dalje predstavljaju plodno tlo za dodatno akademsku istragu. Imajući u vidu dosadašnju literaturu, može se identifikovati nekoliko praznina koje ova disertacija nastoji da popuni:

⁵⁷ Andjelic, Dragana. "Beth Hart: Layers of Truth." Academia.Edu, 26 Aug. 2015, www.academia.edu/15188135/Beth_Hart_Layers_of_Truth.

⁵⁸ Martine Ehrenclo, <https://www.rockandbluesmuse.com/2022/09/06/gig-review-beth-hart-the-saban-theater-beverly-hills-ca/#:~:text=Her%20concert%20is%20an%20intimate,well%20crafted%20and%20introspective%20songwriting>.

⁵⁹ Claire Glover, <https://louderthanwar.com/beth-hart-bridgewater-hall-manchester-live-review/>

⁶⁰ Willie Witten, <https://bluesrockreview.com/2022/02/beth-hart-a-tribute-to-led-zeppelin-review.html>

⁶¹ Bucky O'Hare, <https://www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-courage-to-be-uncomfortable/>

⁶² Beth, Team. "Beth Hart on the Cover of Ego Magazine." *Beth Hart*, 9 Mar. 2015, www.bethhart.com/beth-on-the-cover-of-ego-magazine/.

1. Poezija/tekstovi pesama

Primetan nedostatak u dosadašnjim istraživanjima ove tri umetnice može se naći u dubini i iscrpnosti analize posvećene složenoj interakciji između ličnih iskustava i tekstova pesama koje su napisale same ili u saradnji sa drugim tekstopiscima. Dosadašnja literatura obiluje biografskim pričama, ali u njima je očigledan nedostatak fokusiranog proučavanja tematskih dubina, metaforičkog izobilja i detaljnog prikaza mračnih tema uklesanih u njihove stihove. Istraživanje stihova, kao prikaza njihovih unutrašnjih svetova i istinski proživljenih iskustava, jesu ključne oblasti koje zavređuju dodatnu naučnu pažnju, naročito u slučaju Bet Hart.

2. Komparativna analiza

Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus su, u dosadašnjoj literaturi i na osnovu ličnih percepcija, upoređivane sa brojnim umetnicima i izvođačima. Bet Hart je do sada viđena kao reinkarnacija Dženis Džoplin, a pominjana je i u kontekstu Ejmi Vajnhaus; Dženis Džoplin je upoređivana sa Besi Smit (Bessie Smith) i Odetom (Odette), a Ejmi Vajnhaus sa Sarom Von (Sarah Vaughan) i Dajnom Vošington (Dinah Washington). Međutim, zajednički idoli, vokalne sposobnosti, načini interpretacije, živi nastupi, životni putevi, borbe sa zloupotrebom supstanci i mentalnim oboljenjima – u potpunosti su neistražena teritorija.

3. Motivi i teme tame

U stvaralaštvima Dženis Džoplin, Bet Hart i Ejmi Vajnhaus preovladavaju motivi i teme tame koje koriste kao sredstvo izražavanja i/ili suočavanja sa sobom, drugima i svetom uopšte. Ove teme i motivi, mada donekle obrađeni u dosadašnjoj literaturi kroz prepričavanje njihovih životnih narativa, nisu detaljno sagledani kroz prizmu svih samostalno napisanih stihova.

4. Uticaj slave i lične borbe

Literatura pokazuje prazninu u potpunom razjašnjavanju višeslojnog uticaja slave i ličnih borbi na kreativne procese i poetske izraze umetnica. Dijalektička napetost između očuvanja umetničke autentičnosti i prilagođavanja spoljašnjim očekivanjima predstavlja složenu dinamiku koja zahteva dalje istraživanje. Pored toga, razumevanje muzike i umetnosti kao terapijskih puteva i mehanizama suočavanja sa ogromnim izazovima slave, identiteta, odnosa i mentalnog zdravlja je ključna oblast koja ostaje nedovoljno istražena.

3. Metodologija

3.1 Kvalitativna analiza tekstova pesama

Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart nisu samo ikone popularne muzike i kulture, one su i solidni tekstopisci sa izraženom ekspresivnošću. Poglavlja 4, 5 i 6 bave se kvalitativnom analizom značajnog dela njihovog umetničkog opusa - tekstovima pesama koje su samostalno napisale. Odabir isključivo ovih tekstova pruža jedinstven uvid u njihov unutrašnji svet, umetničku viziju i tematske podloge, koje definišu poetiku tame i emocionalnu dubinu njihove muzike i tekstova, što ujedno omogućava i komparativnu analizu različitih vremenskih perioda i mogućih kulturoloških razlika. Osim

toga, za izvođenje kako kvalitativne, tako i i kvantitativne analize, neophodno je imati konzistentan istraživački okvir koji potiče iz istog kreativnog izvora. Na osnovu njega, moguće je izvući zaključke u vezi sa stilom pisanja, tematskim izborima, specifičnim rečima, ali i mogućim promenama istih tokom vremena.

Poezija Dženis, Ejmi i Bet se odlikuje iskrenim emocijama, društvenim komentarima i jednom vrstom poetske introspekcije. Ona nije samo skup reči i rima, već i narativ koji govori o ljubavi, patnji, bolu, slobodi i složenosti ljudskog iskustva uopšte. Istražujući njihove tekstove, ova poglavlja će otkriti dublje slojeve značenja i emocija koje su utkale u svoj rad, donoseći saznanja o tome na koji način svi ovi elementi doprinose sveobuhvatnoj temi tame u popularnoj kulturi kao centralnoj temi ove disertacije.

Ovaj pristup je izabran zbog njegove efikasnosti u otkrivanju osnovnih tema, emocija i tehnika pripovedanja u njihovim tekstovima. Tematska analiza uključuje identifikaciju, analizu i pronalaženje obrazaca u okviru stihova. Ovaj proces je iterativan i induktivan, fokusirajući se na preciziranje i tumačenje različitih tema koje proizilaze iz samih tekstova. Narativna analiza ispituje elemente pripovedanja i istražuje konstruisanje likova i postavke, te kako ovi elementi međusobno funkcionišu da bi preneli dublja značenja i emocije. Pesničke ili stilske figure ukazuju na njihovu sposobnost ili umeće u korišćenju jezika.

Za potrebe ovog istraživanja i uvid u albume Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, osim relevantnih biografija i/ili članaka, korišćeni su i vebajstovi poput *Wikipedia*, *Discogs* i *Allmusic*. U transkripciji njihovih tekstova korišćeni su muzički zapisi sa prvih izdanja albuma i vebajstovi *AZ Lyrics* i *SongLyrics*.

3.2 Kvantitativna analiza tekstova pesama

Kvantitativna analiza podrazumeva analizu sadržaja tj. kvantifikaciju određenih elemenata u tekstu, kao što je učestalost reči i tema, i intenzitet sentimenta tj. emocija. Pomaže u identifikaciji tema ili koncepata u radu Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart. Integracija kvalitativnih i kvantitativnih metoda je ključna za holističku analizu. Dok kvalitativna analiza pruža dubinu i kontekst, koji mogu biti subjektivni, kvantitativna analiza nudi širinu i objektivnost. Zajedno omogućavaju nijansirano razumevanje poetike tame u lirskom stvaralaštvu ove tri umetnice, otkrivajući ne samo koje teme i narative istražuju, već i koliko često i na koji način ih koriste.

Korpus na kome je izvršena kvantitativna analiza se sastoji od 83 pesme od kojih je 10 samostalno napisala Dženis, 15 Ejmi i 58 Bet Hart. Kao i za kvalitativnu analizu, u transkripciji tekstova pesama korišćeni su muzički zapisi sa prvih izdanja albuma i vebajstovi *AZ Lyrics* i *SongLyrics*. Svi tekstovi pesama su analizirani na izvornom, engleskom jeziku. Na osnovu uvida u relevantne biografije, pronađene su informacije u vezi sa godinom ili, u slučaju Dženis Džoplin, periodom u kome su nastale.

Analiza najfrekventnijih reči i tema je obavljena upotrebom kvantitativnih tekstualnih tehnika u programskom jeziku Pajton (Python). Pajton je idealan za analize manjih i većih količina teksta, jer poseduje ogromne biblioteke i radne okvire koji omogućavaju jednostavnu manipulaciju podacima i njihovu analizu. Pajtonova biblioteka „Pandas“ (Pandas) je upotrebljena u svrhu čitanja, filtriranja i transformacije teksta, zajedno sa „Scikit-learn“. Korišćeni su NLTK tj. *Natural Language Toolkit* i „Gensim“ (Gensim), vodeće Pajtonove platforme tj. biblioteke za analizu jezičkih podataka i

frekventnosti reči.⁶³ Radi jasnije i lakše analize dobijenih rezultata u vidu tabela i „word clouds”, upotrebljena je biblioteka „Matplotlib”.

Analiza sentimenta tj. polariteta je kompjuterski metod kojim se određuje emocionalna jačina teksta, od potpuno negativne (-1), preko neutralne (0), do sasvim pozitivne (+1). Kao i u slučaju analize frekventnosti, korišćen je programski jezik Pajton, zajedno sa bibliotekom Pandaz. Pojedinačni CSV dokumenti sa tekstovima pesama Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart su pripremljeni na isti način kao što je slučaj sa tekstovima za analizu frekventnosti.

Kada je u pitanju analiza polariteta/sentimenta korišćena je Pajtonova biblioteka „TextBlob” koja poseduje rečnike pozitivnih i negativnih reči. Svakoј reči u analiziranom dokumentu je dodeljena određena vrednost, na osnovu kojih je izračunata ukupna vrednost sentimenta u pojedinačnim pesama. Rezultati su, zatim, vizuelno predstavljeni koristeći „Matplotlib”.

Kvantitativna analiza je obavljena na sledeći način:

1. Tekstovi pesama su, u svom izvornom obliku, uneti u CSV dokument.⁶⁴ Svaki dokument je sadržao autorske tekstove pesama Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart. Pojedinačno su ubačeni u Pandas DataFrame, koji ih priprema u tabelarnoj formi za dalju analizu. Zatim je obavljeno čišćenje teksta, koje podrazumeva uklanjanje znakova interpunkcije i drugih neslovnih znakova, prebacivanje teksta u mala slova i uklanjanje suvišnih razmaka. Ovako prečišćen tekst je, potom, podvrgnut tokenizaciji. Tokenizacija je proces u kome se tekst deli na pojedinačne elemente pod nazivom „tokeni”, u ovom slučaju su to reči. Ovaj korak je od suštinske važnosti za kalkulacije frekventnosti svake reči.
2. Pre same analize frekventnosti, uklonjene su stop reči tj. zaustavne reči „a, an, the, and, or, such”, jer ne doprinose razumevanju tematskog sadržaja ili stilskih elemenata teksta. NLTK platforma sadrži spisak unapred definisanih stop reči kojima se može upravljati.⁶⁵ Koristeći funkcije i module NLTK-a pod nazivom „FreqDist”, izvršena je analiza frekventnosti reči kako na pojedinačnim korpusima, tako i na celokupnom.
3. Rezultati su vizualno predstavljeni tabelama i „word clouds”, sa različitim bojama i brojem reči, čime se olakšava razumevanje dominantnih reči.
4. Analiza sentimenta tj. polariteta je takođe izvršena u Pajtonu. Kao i u slučaju analize frekventnosti, dokumenti sa tekstovima pesama su ubačeni u Pandas DataFrame. Pandas DataFrame je prečistio tekst, uklanjajući nepotrebne kolone i redove, kako bi isključivo tekst pesama bio podložen analizi sentimenta. TextBlob je izvršio analizu sentimenta tekstova za pojedinačne pesme i predstavljeni su grafički radi lakšeg tumačenja.
5. Rezultati analize frekventnosti i polariteta su zatim detaljno analizirani i interpretirani, sa ciljem utvrđivanja tematskih okvira svake umetnice pojedinačno i zajedno, kao i sentimentalnih vrednosti pesama.

3.3 Dokumentarna analiza intervjua i biografija

U istraživanju i razumevanju poetike tame u životima i stvaralaštvu Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, neophodno je analizirati ne samo njihovu muziku i poeziju, već i tamu koja je

⁶³ Više o tome na <https://www.guru99.com/hr/nltk-tutorial.html>

⁶⁴ CSV dokument se može otvoriti uz pomoć Microsoft Excel i Google Spreadsheet programa

⁶⁵ “NLTK’s List of English Stopwords.” Gist, gist.github.com/sebleier/554280. Accessed 28 Jan. 2024.

prožimala njihove živote. Kako bi se došlo do ovih podataka, materijali su pronađeni pretraživanjem internet arhiva poput vebajtova „Google Scholar” i „Google Books”, zarim naučnih i relevantnih muzičkih časopisa, dokumentarnih filmova, Jutub intervju, društvenih mreža, itd. Selekcija materijala je podrazumevala prvenstveno odabir primarnih izvora, zatim respektabilnih biografija i intervju koji su prepoznati po svojoj introspektivnoj dubini. Procenjen je kredibilitet izvora, njihova relevantnost u odnosu na temu istraživanja i veličina ličnog uvida koji donosi. Akcenat je stavljen na materijal koji posebno ukazuje na lične borbe, emocionalne i/ili fizičke patnje i egzistencijalna razmišljanja samih umetnica, kao i na njihovu poeziju.

Analiza materijala podrazumevala je detaljno iščitavanje odabranih izvora i gledanje/slušanje intervju u potrazi za temama tame, kao što su tragični gubici bliskih osoba, nezadovoljavajući porodični odnosi, razvodi, bolesti, loši međuljudski odnosi, zloupotreba supstanci i druge moguće traume. Zatim su upoređivani u životima sve tri umetnice radi identifikacije sličnih ili različitih tema. Na primer, u intervjuima Dženis Džoplin ponavlja se tema otuđenosti i potrage za pripadanjem, što je evidentno i u nenoj poeziji. Ejmi Vajnhaus je govorila, između ostalog, o depresiji i drugim problemima koji su opevani u njenim stihovima. Bet Hart je pričala o svemu pomenutom, ali i o svom opstanku uprkos ozbiljnim preprekama, što predstavlja još jedan dragocen uvid u konceptu tame koji se istražuje.

3.4 Tematska analiza

U procesu istraživanja poetike tame u životima Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, pojavilo se nekoliko ključnih tema tame koje su proizašle iz prethodno opisanih analiza, a doprinose sveukupnom narativu tame. Ove teme, mada mogu biti naizgled udaljene, često predstavljaju složenu povezanost ličnih, socijalnih i umetničkih faktora koji su uticali na stvaralaštvo ovih umetnica. Izdvojile su se teme:

- Otuđenosti i (ne)pripadanja

U ličnim narativima ove tri umetnice, pojavljuje se tema otuđenosti, kao jedna od manifestacija tame. Svaka na svoj način, one govore o osećanju izolovanosti od društva, bliskih ljudi ili samih sebe. Dženis Džoplin izražava ove teme kroz stihove o otuđenosti i čežnjom za iskrenim povezivanjem, kao što je slučaj u pesmi „Oh, Sweet Mary”, dok Bet Hart slika svoju potragu za pripadanjem u pesmama „L.A. Song”, „Lifetime”, „Hiding Under Water”, „Better Than Home”, itd.

- Bolesti zavisnosti i eskapizam

U njihovom stvaralaštvu prisutna je borba sa bolestima zavisnosti koje su dovodile do izrazito mračnih perioda, što je opširno dokumentovano u biografskim materijalima i, naročito u slučaju Bet Hart, intervjuima. Dženis je jednu od svojih prvih pesama napisala na temu zavisnosti od alkohola i eskapizma pod nazivom „What Good Can Drinking Do”, zatim i u pesmi „Mary Jane”. Ejmi je govorila o problemu sa zloupotrebom supstanci i socijalnim pritiscima u pesmama „Rehab” i „Addicted”. Teme zavisnosti i eskapizma su česte u Betinom pisanju, neke od njih su „L.A. Song”, „Spiders in My Bed” i „Skin” do 27. godine, a potom i kasnije u pesmama „And So We Are”, „War in My Mind”, „At the Bottom”, „Crashing Down”, itd.

- Problemi u intimnim vezama

Tamne strane romantičnih veza i izazovi koje donose su česte teme njihovih pesama. U pesmi „Daddy, Daddy, Daddy”, recimo, Dženis pokazuje svoju opsesivnu prirodu i emocionalnu zavisnost. Ejmi priznaje svoje neverstvo i samodestruktivnost u pesmi „You Know I’m No Good”, „Me and Mr. Jones” i „Love Is a Losing Game”. Bet Hart često prikazuje nesrećna ljubavna iskustva u pesmama poput „Am I the One”, „L.A. Song”, „If God Only Knew”, „Weight of the World”, „Baddest Blues”, itd.

- Emocionalni i/ili psihički problemi

Dženis, Bet i Ejmi su često pisale o svojim turbulentnim unutrašnjim svetovima. U pesmi „Intruder”, Dženis istražuje teme konfrontacije, samoispitivanja i složenosti međuljudskih odnosa. Ejmi govori o gubitku identiteta u pesmi „Long Day”, preispitivanju u „Procrastination” i psihičkim problemima u „Rehab”. U pesmama „Spiders in My Bed” i „Mechanical Heart”, Bet govori o svojim mentalnim izazovima.

- Beznađe i očaj

Ovo su glavne teme prve pesme koju je Dženis napisala pod nazivom „No Reason for Livin’”, u kojoj govori o egzistencijalnom očaju i uzaludnoj potrazi za smislom. Istim temama se često bavila i Bet Hart u pesmama „Lifetime” i „LA Song”, na primer.

- Izdaja i razočaranje

Dženis je, ne samo u pesmama, već i u životu, govorila o svojim osećanjima razočaranosti u odnosu na ljude i pojave u društvu, naročito u pesmama „Women Is Losers”, „Turtle Blues” i „Last Time”. Ejmi prenosi svoja razočaranja u pesmi „Me and Mr. Jones”, dok Bet istražuje ljudske kontradiktornosti u pesmi „G.O.P.”.

Komparativna analiza pomenutih tema ukazuje na to da koliko god teme bile slične ili, u nekim slučajevima iste, svaka je ispričana kroz prizmu jedinstvenog iskustva.

3.5 Etička razmatranja

S obzirom na to da se tema ove disertacije bavi osetljivim temama kao što su lične nedaće u vidu zloupotrebe supstanci, mogućih mentalnih oboljenja i posthumne analize života i dela pojedinaca, preduzete su odgovarajuće mere kako bi ovo istraživanje bilo u skladu sa odgovarajućim etičkim standardima. To podrazumeva pristup koji prevashodno poštuje dostojanstvo i privatnost pojedinaca i umetnica koje su predmet disertacije. Korišćene informacije se mogu naći isključivo u javnom domenu, a uloženi su trud kako bi se izbegle spekulacije i nagađanja koja bi mogla obezvređiti sećanja ili zaostavštinu pomenutih umetnica.

Kako je centralna tema disertacije tema, koja uključuje mentalna oboljenja, bolesti zavisnosti i duboko lične probleme, autorka pristupa ovim temama sa empatijom i razumevanjem. Cilj istraživanja nikako ne podrazumeva senzacionalizaciju ili, pak, stigmatizaciju pomenutih tema, već razumevanje njihove uloge i uticaja na živote i stvaralaštvo pomenutih umetnica. Stoga su analize i interpretacije tekstova pesama, intervjua i biografija izvedene sa fokusom na tačnosti i poštovanju sećanja pojedinaca i članova porodica.

Ovo istraživanje poštuje intelektualna prava svojine u svakom segmentu, naročito po pitanju muzike i pisanih materijala. Svi tekstovi pesama, intervjui i biografski sadržaji su citirani u skladu sa pravilima. Moguća pristrasnost i subjektivnost koje autor unosi u svoj rad su uzeti u obzir, sa nastojanjem da se u istraživanju održi objektivno sagledavanje svih aspekata.

4. Dženis Džoplin

4.1 Biografija

4.1.1 Detinjstvo

Imajući u vidu Dženisin tragičan završetak i izrazito buran način života, mnogi bi uzroke potražili u njenom detinjstvu, misleći da su morali postojati nekakvi mračni predznaci koji bi ukazivali na njen preran, turoban kraj. Međutim, Dženisino rano detinjstvo izgleda nije bilo obeleženo nikakvim tragičnim, mračnim događajima. Nije bilo iznenadnih smrtnih slučajeva, roditelji nisu bili zavisnici ni od jedne supstance, nije bila ni fizički kažnjavana. U njenoj porodici nije bilo ozbiljnih bolesti, niti su je budile traumatične roditeljske svađe, a nema ni zapisa o nekom ranom seksualnom zlostavljanju ili napastvovanju. Nikakvih trauma koje bi se mogle dovesti u vezu sa njenim kasnijim bolestima zavisnosti i mogućim mentalnim oboljenjima. Nije bilo, dakle, ničega što bi se moglo pronaći u njenim biografijama, intervjuima i ostalim izvorima, a ako je toga i bilo, Dženis i njena porodica to nikada nisu izneli na videlo.

Rođena je u malom, krajnje konzervativnom mestu u Teksasu 1943. godine. Kao i drugi mali gradovi širom razvijenih delova sveta, Port Artur je imao svoje svetle i tamne strane. Pod svetlim stranama se podrazumevalo to što je važio za mirno, porodično mesto sa ustaljenim tradicionalnim i religioznim normama, dok su tamne strane vrebale u blizini, u vidu brojnih noćnih klubova, barova, kockarnica, bordela.⁶⁶ Većina porodica u Port Arturu se trudila da svoju decu odgaji u skladu sa njegovim svetlim stranama i hrišćanskim vrednostima, ne dozvoljavajući im da vide sva iskušenja mraka.

U tzv. „tamnoj strani” su, pre njenog rođenja, uživali Set i Doroti, Dženisini roditelji. Set Džoplin je u svojim mlađim danima uživao u marihuani, a sa Doroti je, u vreme njihovog zabavljanja, odlazio u barove blizu Port Artura u kojima su uživali uz ples i konzumiranje alkohola.⁶⁷ Sklon kontemplaciji, Set je bio i pasionirani ljubitelj knjiga, zbog čega ga je Dženis i prozvala “skrivenim intelektualcem”, a bio je i ljubitelj žena sve do braka sa Doroti.⁶⁸ Moglo bi se reći da je Dženis svoju ljubav prema knjigama delimično nasledila od oca, a, možda i sklonost ka alkoholu.⁶⁹ Ništa manje načitana nije bila njena majka Doroti koja je, osim toga, imala zadivljujuć glas i pevala je u crkvenom horu, na venčanjima i u drugim prilikama.⁷⁰ Dženis je, dakle, dar za pevanje nasledila od majke, ali ne samo to, nego i buntovništvo koje se u Dorotinoj mladosti ogledalo u kratkim frizurama, uskim haljinama, visokim štiklama, konzumiranju cigareta i plesu na stolovima.⁷¹ Doroti je važila za racionalnu, naizgled hladnu i strogu osobu.⁷²

Dženis nije bila samo prvo dete Seta i Doroti, bila je i prvo dete u porodici rođeno u bolnici u Port Arturu, ne na farmi, kao što je do tada bio običaj.⁷³ Njeno rođenje i rano detinjstvo nisu nagoveštavali kasnije nedaće, upravo suprotno. Dženis je svoje detinjstvo nazvala “skoro idiličnim”⁷⁴, a Doroti je njeno odrastanje i odgajanje smatrala prilično laganim i neizazovnim, sa ponašanjima koja se ni po čemu nisu izdvajala od druge dece, osim što je možda sve vreme zahtevala nešto više pažnje.⁷⁵

⁶⁶ Friedman, Myra. *Buried Alive: The Biography of Janis Joplin*. Kindle. Three Rivers Press, 1992., loc.464

⁶⁷ Joplin Laura. *Love Janis*. Villard Books 1992. pdf: str.31, 32

⁶⁸ Friedman M., op.cit. loc. 508

⁶⁹ Anđelić D., *The Bipolar Lives of Janis Joplin and Amy Winehouse*, 2012.

⁷⁰ Joplin L., op.cit., 27

⁷¹ Ibid. 28

⁷² Friedman M., op.cit. loc 514

⁷³ Joplin L., op.cit, 32

⁷⁴ Faris, 2001: loc. 31

⁷⁵ Friedman M., op.cit., loc.529

Prema rečima njene sestre Lore, Dženis je počela da crta čim je naučila da drži olovku i od malih nogu je pokazivala sklonost ka umetnosti.⁷⁶ Bila je izvanredan đak i sa 8 godina je napisala svoju prvu predstavu.⁷⁷ Ne samo to, Dženis je, zahvaljujući svojoj inteligenciji, preskočila drugi i upisala treći razred.⁷⁸ Međutim, kako je vreme odmicalo, rigidni školski programi su sve manje intrigirali Dženisin radoznali um, te se njena dosada uskoro pretvorila u otvorenu, mračnu pobunu protiv nastavnika i tadašnjeg monotonog obrazovnog sistema.⁷⁹

Uprkos tome, Doroti nikada, kao i veliki broj majki, nije imala nijednu lošu reč o Dženis. Da je imala ispade još kao dete, saznajemo od njene sestre Lore, koja se u svojoj biografiji prisetila nagoveštaja Dženisine tamne strane ličnosti kada je otac pokušao da je odvрати od sisanja palca u osmoj godini, tako što joj je zabranio da sluša omiljenu muzičku emisiju na radiju; njena histerična reakcija ostavila je celu porodicu u šoku i možda najavila značaj muzike u njenom životu.⁸⁰ Pored očigledne tvrdoglavosti, Dženis je volela da se takmiči i pobeđuje u brojnim kreativnim aktivnostima koje su osmišljavali njeni roditelji. Postoji mogućnost da je jedna od tih aktivnosti izazvala Dženisina osećanja simpatije prema otpadnicima, jer je Set zabavljao svoju decu tako što ih je vodio u lokalnu poštu gde bi gledali slike najtraženijih kriminalaca.⁸¹

Suprotno većini roditelja u Port Arturu, Dženisini roditelji, posebno Set, imali su nešto liberalnije stavove i poglede na život, iako su se trudili da poštuju pravila ponašanja u gradu.⁸² Nije tajna da je Doroti tražila od Dženis da se pridržava gotovo svih društvenih normi - da se oblači i ponaša kao i druge devojke, čineći tako svoju porodicu uvek ponosnom. Zbog njenih visokih, konzervativnih očekivanja, Dženis se često sukobljavala sa majkom, a kasnije, kada je ušla u pubertet, rasprave su se pretvorile u ozbiljne konflikte i žučne svađe između podjednako jakih volja i karaktera.⁸³ Usled toga, Dženis je počela da se identifikuje u većoj meri sa svojim ocem ateistom, čije su sklonosti prema misticizmu, tami i dubljim značenjima verovatno uticale na Dženis.

4.1.2 Pubertet

Pre svog petnaestog rođendana, Dženis je bila poznata po svom upadljivom stilu - jaka šminka, kovrdžava kosa, ravna suknja i bela košulja.⁸⁴ Međutim, otprilike u to vreme, doživela je potpunu transformaciju, glasno iznoseći svoje stavove i uverenja koja su ključala u njoj već neko vreme. Da je zadržala svoj prethodni, svedeni izgled, vršnjaci bi možda više prihvatili njenu otvorenost i buntovništvo, ali Dženisinu promenu u načinu razmišljanja pratila je i potpuna promena u izgledu i ponašanju. Suknje je zamenila farmericama i majicama, počela je drugačije da hoda, a psovke su postale njen omiljeni oblik izražavanja, čak i kada nije bila posebno uznemirena.⁸⁵ Vršnjaci iz razreda bi je namerno razbesneli samo da bi čuli kako koristi vulgarne reči, a ona ih nikada nije razočarala - razbesnela bi se i ispalila niz psovki na njihovu veliku radost. Ova sklonost ka korišćenju ekspletiva može poticati i od njene majke Doroti koja je, tokom 1930-ih godina, smatrana previše otvorenom zbog upotrebe reči "damn" tj. „proklet, proketo“.⁸⁶ Nakon što se suočila sa kritikama, Doroti se verovatno

⁷⁶ Ibid. loc. 549

⁷⁷ Ibid. loc. 579

⁷⁸ Ibid. loc. 570

⁷⁹ Joplin L., op.cit. 50

⁸⁰ Friedman M., op.cit. loc. 594

⁸¹ Joplin L., op.cit. 46

⁸² Friedman M., op.cit. loc. 671

⁸³ Ibid. loc. 679

⁸⁴ Joplin L., op.cit. 45

⁸⁵ Friedman M., op.cit. loc. 719

⁸⁶ Joplin L., op.cit., 20

uzdržavala od „psovki” i pokušala je da usadi istu uzdržanost u svoju kćerku.⁸⁷ Međutim, ona je sve više počela da zanemaruje uputstva i savete svoje majke da je potrebno da se prilagodi i preterano ne ističe. Baš naprotiv, imali su potpuno suprotan efekat na Dženis. Jednom prilikom je hrabro, posebno u vreme rasne segregacije, ustala i izjavila pred nastavnikom i čitavim razredom da su crni i beli ljudi jednaki.⁸⁸ Ovaj čin ju je dodatno udaljio od konzervativnih učenja majke i pokazao njenu spremnost da osporava društvene norme.

U školi su je počeli nazivati „ljubiteljem crnaca“, a Dženis se ponovo branila tiradom svakojakih psovki, što je redovno vežbala sa svojom najboljom drugaricom Karlin Benet (Karleen Bennett). Međutim, ostavši sama kod kuće, provodila bi sate plačuci i pateći zbog neshvaćenosti i neprihvatanja. Nije imala puno najbližih prijatelja, osim Karlin i Arlin Elster sa kojima je delila sve. Negde u ovo vreme, desila se još jedna ključna i za Dženis prilično mračna stvar u okviru porodice: njen otac Set koga je obožavala, prestao je da vodi duge razgovore sa njom u večernjim satima. „Možda je želeo pametnog sina ili tako nešto“, rekla je Dženis u razgovoru sa svojim biografom.⁸⁹ Na osnovu zapisa njene sestre Lore, ovaj nagli prekid u komunikaciji desio se zbog toga što je Doroti čula kada je opisivao kako je svojevremeno pravio džin u kadi. Doroti je smatrala da su takve priče krajnje neprikladne, a Setov odgovor na to je jednostavno bio prekid dugih razgovora sa Dženis.⁹⁰

Bilo kako bilo, početkom srednje škole, postalo je očigledno da Dženis više ne može biti kao drugi. Mentalna transformacija kroz koju je prolazila bila je usko povezana sa fizičkom, a ova druga je bila podjednako mračna, bolna i ključna u formiranju njene ličnosti, kao i njene depresije i anksioznosti koje su mogle dovesti do mentalnih problema i zavisnosti.⁹¹ U prvom razredu srednje škole patila je zbog toga što je fizički nerazvijena u odnosu na druge devojčice, a kada su hormoni počeli da oblikuju njeno telo godinu dana kasnije, ugojila se i na licu su se pojavio veliki broj ružnih akni.⁹² Užasni ožiljci od akni nikada nisu potpuno izlečeni uprkos lekarskoj pomoći i stručnosti, a Dženis je patila od ožiljaka na licu skoro celog života. Da stvari budu još gore, njena majka i lekari koje su posećivali, nisu dali sve od sebe da joj olakšaju iznenadnu ružnoću. Upravo suprotno, rekli su joj da je ona „jedina osoba koja je kriva za to stanje“, te je Dženis postepeno počela da tone u tamu samoprezira, obavijajući se plaštom nesigurnosti sve više i više.⁹³

Divljom, dugom kosom je delimično prekrivala lice zbog koga se neprekidno osećala loše i posramljeno. Činilo se da su njen nekada snažni ego i samopoštovanje počeli da se raspadaju i počela je da mrzi svoje „svinjske oči“, potpuno izgrizene nokte, telo i lice.⁹⁴ Samopoštovanje se, naročito u pubertetu, može graditi i u odnosu na fizički izgled, te je tako Dženis, čini se, namerno odbila da svoj fizički izgled učini važnim na bilo koji način. Upravo suprotno, znajući da neće moći da igra na kartu lepe spoljašnjosti, Dženis je, čini se, uradila sve da izgleda još neuglednije i u potpunoj suprotnosti sa tadašnjim pojmovima ženske lepote.

U skladu sa tim, Dženis je počela da se nameće jednoj grupi dečaka, ljubitelja knjiga i muzike, koji su je prihvatili i otvorili jedan sasvim novi svet prepun drugačijih razmišljanja i načina života. U isto vreme, Džek Keruak je objavio svoju čuvenu knjigu *Na putu*, a Dženis i njeni prijatelji su se potpuno poistovetili sa njegovom pričom o „bitnicima”.⁹⁵ Bili su ljubitelji dela Alana Ginsberga (Allan

⁸⁷ Anđelić D., op.cit.

⁸⁸ Joplin L., op.cit., 63

⁸⁹ Dalton D., op.cit., loc. 1357

⁹⁰ Joplin L., op.cit., 27

⁹¹ Anđelić D., op. cit.

⁹² Joplin L., op.cit. 55

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ Ibid, str. 47

⁹⁵ Bitnik, otpadnik, u engleskom jeziku „beatnik“, osoba koja je pripadala tzv. „Beat“ generaciji, rodjenoj 1950-ih i 1960-ih godina prošlog veka i naglašavala slobodu umetničkog izraza, odbacujući sve tadašnje norme ponašanja i delanja

Ginsberg), D.H. Lorensa (D.H. Lawrence), Tomasa Stouna (Thomas Stone), Stivena Krejna (Stephen Crane), Irvinga Stouna (Irving Stone) i Džejsa Džojisa (James Joyce).⁹⁶

Na početku srednjoškolskih dana, Dženis Džoplin je svoje slobodno vreme često provodila u lokalnom baru gde je prodala prvu sliku i započela redovno konzumiranje alkohola i marihuane. Uprkos činjenici da nije dostigla punoletstvo, koristila je svaku priliku da ih konzumira, brzo usvajajući veštine potrebne za „korekciju“ stvarnosti. O alkoholu, opijanju i kreativnosti našla je informacije i u svojim omiljenim knjigama čiji autori su se bavili tamnim stranama života i sami su imali problema sa alkoholizmom kao što su F. Skot Ficdžerald (F. Scott Fitzgerald), Džek Keruak (Jack Kerouac), Edgar Alan Po (Edgar Allan Poe), Ambrouz Birs (Ambrose Bierce), itd.⁹⁷ Prema svedočenjima njenih bliskih prijatelja, Dženisini česti odlasci u lokalni bar, tajno ispijanje alkohola i glasno psovanje mogu se delimično objasniti intenzivnim hormonalnim promenama koje su karakteristične za taj uzrast. Međutim, i druge devojke njenih godina prolazile kroz slične promene, ali nijedna od njih nije pokazivala takav intenzitet i ekspresivnost u ponašanju kao što je bio slučaj sa Dženis.

Jedan od njenih najbližih prijatelja otkrio je da su ga, tokom jedne od mnogobrojnih zabava, njen izgled i ponašanje neodoljivo podsetili na autoportret Vinsenta Van Goga – onaj na kome slikar posmatra svet sa izrazom zbuđenosti, očima koje odražavaju ludilo. Njen nekonvencionalni stil oblačenja, sklonost ka vulgarnom izražavanju, preuveličano samopouzdanje i čvrsto uverenje u sopstvena mišljenja često su izazivali gnev školskih vršnjaka. Postala je toliko omražena da su je nazivali pogrđnim imenima i bacali novčiće na nju kao izraz prezira.⁹⁸ Postoji verovatnoća da su takav prezir i mržnja njenih vršnjaka izazvali kod Dženis duboko ukorenjen osećaj manje vrednosti, koji je skoro nikada nije napustio; bez obzira na kasnije očajničke pokušaje da stekne priznanje i naklonost, osećaj izolovanosti i nerazumevanja ostao je sastavni deo njene ličnosti sve do kraja života.⁹⁹

Nema jasnih i preciznih podataka o trajanju Dženisinih ekscesa, što bi nam svakako omogućilo detaljniji uvid u jedan od mogućih mentalnih poremećaja kao što su granični poremećaj ličnosti ili bipolarni poremećaj; ipak, njena evidentna razdražljivost, narcisoidnost i uživanje u nepopularnim aktivnostima bez obzira na bolne posledice, pomešane sa depresijama koje je često imala, mogli su da ukažu na neki mentalni poremećaj još dok je bila u srednjoj školi. Prekomerna konzumacija alkohola u ranim i krhkim tinejdžerskim godinama takođe se može posmatrati kao potreba da, na neki način, tretira svoj unutrašnji nemir. Jednom prilikom je zamoljena da poseti školskog psihologa zbog pijenja i nedoličnog ponašanja, ali je ona bahato odbacila sve optužbe, skrivajući flašu vina u rancu.¹⁰⁰

Iako se u tadašnje vreme oblast psihologije posmatrala sa priličnom dozom skeptičnosti, a pacijenti najčešće bili stigmatizovani, Doroti i Set su odlučili da je odvedu kod psihologa, što svakako može ukazivati na razmere njenih problema. Nadali su se da će stručna pomoć psihologa dublje uticati na njene stavove i ponašanja, i da će konačno početi da se liči na ostale tinejdžere. Na njihovo iznenađenje, Dženis zaista jeste neko vreme delovala mirnije i staloženije.

Jedan od mnogih Dženisinih biografa primetio je da ju je „nešto u dubini vuklo u destruktivne situacije” i da je njena sposobnost da kontroliše sve svoje pogubne impulse brzo nestajala.¹⁰¹ Da bi pobegla od stvarnosti i svojih silovitih nagona, Dženis se revnosno okrenula slikarstvu i muzici. Njen odnos sa majkom se nije popravio ni na kraju srednje škole, te su Set i Doroti osetili neku vrstu olakšanja što će studirati na koledžu u obližnjem Boumontu; nadali su se da će brinuti o njoj dok ne

⁹⁶ Ibid. 66

⁹⁷ Ibid. str. 81

⁹⁸ Joplin L., op.cit.

⁹⁹ Guse J., op. cit., loc.550

¹⁰⁰ Joplin L., op.cit.76

¹⁰¹ Faris, 2001: loc. 795

sazri i postane sposobna da sama vodi računa o sebi. Međutim, Doroti i Set nisu mogli znati da prava noćna mora tek počinje.

4.1.3 Adolescencija

Bez preteranog entuzijazma, ali žudeći za prihvatanjem, sedamnaestogodišnja Dženis počela je da studira umetnost u obližnjem Boumontu. Pored slikanja, sa podjednakom strašću se bavila i žurkama. Kao i njeni roditelji mnogo godina ranije, Dženis je počela da provodi vreme u barovima u Hjustonu i opijala se do te mere da su prijatelji često morali da je odnose do kuće.¹⁰² Koliko je situacija postala loša, lako se moglo zaključiti po njenom naglom povratku u Port Artur i kratkom boravku u bolnici. Doroti je tvrdila da je Dženis provela vreme u bolnici zbog infekcije bubrega, dok je Dženis obavestila svoje prijatelje da je imala nervni slom.¹⁰³ Ko je govorio istinu? Sudeći po događajima koji su usledili, Dženis nije skrivala pravo stanje stvari.

Čim joj je bilo bolje, ponovo je počela da se druži sa starim prijateljima muzičarima. Nastavila je, sa podjednakom strašću, da sluša Besi Smit, svog najvećeg idola, i da izlazi, konzumira alkohol i ponaša se prilično promiskuitetno. Da bi je odvojili od prijatelja koji su, prema mišljenju njenih roditelja, bili uzrok Dženisinog lošeg ponašanja, odlučili su da je pošalju u Los Anđeles, gde su bitnici bili u centru pažnje i živeli svoje najbolje trenutke u Venis Biču.¹⁰⁴ Dženis je bila oduševljena. Nakon što je provela nekoliko nedelja sa tetkom i primila prvu platu, Dženis se preselila u jeftin stančić koji je bio toliko otrcan i prljav da je tetka bila šokirana kada je došla u posetu.¹⁰⁵ Osudivši takav način života, tetka Barbara je odbila da je posećuje.

Da bi poboljšali svoju kreativnost, bitnici su koristili razne narkotike, posebno vino i marihuanu, ali je bilo i onih koji su uzimali heroin i metamfetamine. Pored droge, koja je bila deo bitničke „slobode” i dostupna na svakom koraku, promiskuitetnost je predstavljala još jednu vrstu slobode u kojoj su svi bitnici uživali; uključivala je seksualne odnose i sa muškarcima i sa ženama, sa naglaskom na odnosima između različitih rasnih grupa.¹⁰⁶ Dženis se zaista konačno osetila slobodnom. Kasnije je ispričala da je, tokom svog boravka u Venis Biču, želela samo da koristi metamfetamine i sve ostale supstance koje je mogla da nađe. Pevanje je, rekla je, nije toliko zanimalo.¹⁰⁷ Narkotici i alkohol su joj pružili osećaj pripadnosti koji je očajnički tražila, ali usamljenost, melanholija i duboko usađeno osećanje napuštenosti ostali su u samoj srži njenog bića.¹⁰⁸ Bilo je i drugih negativnih događaja u ovom periodu njenog života: pretukla ju je grupa zavisnika, imala je saobraćajnu nesreću na motoru, uhapšena je zbog krađe, a njeni odnosi sa muškarcima i ženama su pratili isti haotičan obrazac.¹⁰⁹

Kada je imala 21. godinu, otišla je u Njujork gde je radila kao operater i živela u hotelu punom muzičara i zavisnika. Čitala je Hesea (Hesse) i Ničea (Nietzsche), igrala bilijar i nastavila da istražuje svoju seksualnost. Napisala je pismo svom ocu žaleći se na život, rekavši da ništa nije onako kako treba da bude. Želela je da baš on odgovori na jedno jedino očajničko pitanje: „Da li je ovo sve što se dobija od života?”¹¹⁰ Dobila je kratak i jasan odgovor da je život naprosto takav i da će morati da nauči da živi sa tim. Posle nekoliko meseci u Njujorku, vratila se u San Francisko gde je počela da prodaje

¹⁰² Joplin L., op.cit., 82

¹⁰³ Friedman M., op.cit. loc. 865

¹⁰⁴ Joplin L., op.cit., 85

¹⁰⁵ Ibid. 89

¹⁰⁶ Ibidem.

¹⁰⁷ Friedman M., op.cit.,loc. 1269

¹⁰⁸ Dalton D., op.cit., loc. 691

¹⁰⁹ Ibid. poglavlje 7

¹¹⁰ Friedman, M., op.cit., loc. 1349

metamfetamine. U maju je pokušala da ubedi lekare u opštoj bolnici u San Francisku da je potpuno izgubila razum i da treba da ostane u bolnici. Nažalost, nisu joj poverovali. Sa svega 39 kilograma i bez sposobnosti da racionalno funkcioniše, Dženis se vratila u Port Artur u junu.¹¹¹

Po povratku iz Venis Biča, na opšte iznenađenje prijatelja i porodice, Dženis se potpuno transformisala - njen izgled, govor i ponašanje bili su izrazito drugačiji. Prestravljena svojim iskustvom sa narkoticima i svim ostalim što je doživela, rešila je da prođe kroz naizgled temeljnu metamorfozu: bila je izuzetno posvećena studijama na univerzitetu „Lamar”, radila je kao konobarica u kuglani, njeno ponašanje i oblačenje bili su primerni, a slobodno vreme provodila je u dugim razgovorima i ispijanju pića sa svojim prijateljem Džekom Smitom na plaži. Čekala je da njen „verenik“ (još jedan zavisnim koji je već imao devojk u San Francisku) dođe u Port Artur da je zaprosi, što se ispostavilo kao još jedna obmana ili njena pogrešna procena.¹¹²

Međutim, priče o zanimljivoj zajednici u Ostinu ubrzo su stigle do Port Artura i Dženis je morala da ode i proveri glasine. Tokom leta, upisala se na program lepih umetnosti na Univerzitetu Teksas i preselila se u stan u zgradi pod nazivom „Geto”. Otprilike u isto vreme, Dženis je prekinula jednu ozbiljnu vezu i ponovo počela sa promiskuitetom, ovog puta otvoreno izražavajući svoje homoseksualne sklonosti. Kao i tokom srednje škole, na Univerzitetu Teksas nije bila ni srećna ni prihvaćena, a kada je nominovana za „najružnijeg muškarca u kampusu“, Dženis je bila potpuno skrhanja i danima je plakala. Pušila je i prodavala marihuanu, prekomerno pila i uzimala ogromne doze Sekonala¹¹³. Njena prijateljica Džuli je rekla Majri Fridman da je Dženis ponekad bila izuzetno depresivna. Međutim, činilo se da je buran i depresivan period iza nje kada se u zimu 1962. godine, u gradu se pojavio novi momak, Čet Helms (Chat Helms), u koga se zaljubila i otišla u San Francisko.¹¹⁴¹¹⁵

Naizgled smirena, ali daleko od prave stabilnosti, Dženis je prve dane 1966. provela srećna i ispunjena samo dok je pevala, a njeni nastupi su počeli da privlače sve više ljudi i još više priznanja.¹¹⁶ Kao osoba koja je tokom života iskusiła osećaj psihičkog i fizičkog odbacivanja, Dženis Džoplin je napokon doživela prihvatanje svoje harizme i seksualnosti na muzičkoj sceni, gde je publika cenila njeno pevanje koje je, činilo se, dolazilo iz najdubljih slojeva njenog srca. Međutim, uprkos probama, snimanjima i nastupima, Dženisin život nije postao manje usamljen ili izolovan kako bi se možda očekivalo. Naprotiv, imala je utisak da je situacija postala još lošija. Iako se još uvek nije vratila korišćenju težih droga, alkohol, njen prvi i najvažniji izvor utehe, bio je stalno prisutan kako bi joj olakšao život. U to vreme, pred njom su bile još samo dve godine života, a u pismu svojoj porodici izrazila je iznenađenje što je uopšte dočekala 25. godinu.

Niko ne zna tačno kada je ponovo počela i koliko dugo nije koristila heroin, a bilo je poznato da je bila povremeni konzument. Skoro svi njeni biografi su imali različite špekulacije – jedni su tvrdili da je potpuno prestala, drugi da je napravila kraću ili dužu pauzu, dok su pojedini pisali da uopšte nije ni prestajala. Uprkos činjenici da je Dženis prvenstveno bila zavisna od alkohola, svi su pokušavali da pronađu tačan period kada je ponovo počela sa heroinom, jer je upravo to bila supstanca koja je dovela do njene prerane smrti.¹¹⁷ Postojale su informacije da je već koristila dok je snimala album *Cheap Thrills*, koji je prodat u više od milion primeraka u prvih mesec dana, ali je Majra Fridman došla do nešto drugačijih i ne toliko iznenađujućih činjenica: Dženis je verovatno počela i pre toga jer, kada je vratila se iz Port Artura posle Božića, saznala je da je trudna sa čovekom „koji je ponovo „navukao” na

¹¹¹ Ibid. 1441

¹¹² Joplin L., op.cit. 138

¹¹³ Sekonal, lek za tretiranje anksioznosti

¹¹⁴ Ibid. loc. 1639

¹¹⁵ Ibid., loc. 1120

¹¹⁶ Ibid., loc. 1584, 1585

¹¹⁷ Andelić D., op.cit.

heroin”.¹¹⁸ Ovo je jedan od najmračnijih događaja u njenom životu, jer Dženis je potajno želela i da se ostvari kao majka, ali je ipak odabrala karijeru i abortirala ubrzo nakon navršene 25. godine.¹¹⁹ Abortus je izazvao još jednu emocionalnu traumu koju je Dženis pokušala da ublaži, makar delimično, zaronivši dublje u hladni, tamni i obmanjujući vrtlog slave, vrtlog koji je odvuкао do samog dna usamljenosti od koje je pokušavala da pobjegne. S druge strane, ovaj uporan osećaj usamljenosti koji je maskirao još dublji osećaj bezvrednosti, zahteva ozbiljnu pažnju. Pitanje koje se samo nameće je: kako je i zašto ova devojka, koja je konačno zadobila ne samo ogromnu pažnju, već i iskreno obožavanje, uspela da pretvori i to u još veću patnju, prazninu i usamljenost? Prosečna, pa čak i neprivlačna žena bi, gledajući Dženisin uspeh i međunarodnu slavu, možda sa zavišću pomislila da je nemoguće u takvim okolnostima biti nesrećan. Ipak, postoji veliki broj primera da slava i bogatstvo ne garantuju sreću i očigledno je da je Dženis Džoplin bila jedna od tih primera. Pitanje, dakle, ostaje zašto je to bilo tako i da li su postojali alternativni životni putevi kojima je Dženis mogla krenuti? Nažalost, događaji koji su usledili, naročito njeno ropstvo alkoholu i heroinu (samo dva primera iz celog spektra narkotika), idu u prilog teoriji da ju je bilo nemoguće spasiti. Duboko i iskreno saosećanje koje je dobijala od ljubavnika, prijatelja, saradnika i savetnika, počelo je da se pretvara u frustraciju i na kraju, verovatno, u ravnodušnost prema Dženisinim očigledno nerazrešivim problemima. Nažalost, kao što će se videti u ostatku ovog poglavlja, to su bili upravo oni koji su jednostavno „pregoreli”, čekajući je da pokaže da može ponovo da se uzdigne i pobedi sopstvene demone. Na kraju, sve je bilo uzalud.

U sledećem poglavlju brzog i neurednog života, a s obzirom na svoj izuzetan talenat, posvećenost i samodisciplinu u procesu snimanja, Dženis je počela da razmatra mogućnost napuštanja grupe *Big Brother*. Nakon mnogo razmišljanja i unutrašnje borbe zbog jedne od najtežih odluka u karijeri, Dženis je krajem iste godine započela saradnju sa novim, profesionalnim bendom pod imenom *Kozmic Blues Band*. Kosmički bluz je, prema Dženisinom shvatanju, simbolizovao ideju da bez obzira na uloženi trud, čovek mora u jednom trenutku doživeti neuspeh. Sa takvim pesimističkim stavom duboko ukorenjenim u svesti, Dženis je nastavila da očarava publiku svojim snažnim vokalnim izvođenjima i žarom na sceni; paralelno s tim, njen privatni život tokom te godine bio je ispunjen turbulencijama. Već je uspela da izgradi imidž neustrašive i buntovne devojke iz Teksasa koja se retko treznila i živela bez ograničenja, što je nailazilo na odobravanje među mladima. Ona je bila oličenje duha slobode šezdesetih godina. Tokom snimanja albuma *Got Dem Ol' Kozmic Blues Again Mama!*, Dženis je konzumirala narkotike, barbiturate i alkohol, a zabeleženi su momenti u studiju kada je bila toliko pod dejstvom supstanci da je jedva uspevala da artikuliše reči, a kamoli da izvede željenu melodiju.¹²⁰

Mnogi nisu bili svesni da je Dženisin unutrašnji svet usamljenosti i tame rastao u skladu sa pažnjom koju je sticala. Sa duboko ukorenjenim niskim samopoštovanjem, ona bi se glasno nasmejala na pomen da je superzvezda, tvrdeći da je njena muzička karijera sredstvo kroz koje samo kanališe svoje duboke emocionalne patnje; bila je čvrsto uverena da kroz oslobađanje sopstvenih emocija može pomoći i publici da doživi slobodu, što je smatrala jednim od ključnih zadataka svakog istinski posvećenog umetnika. Dženis je govorila da samo njena strast prema muzici može ublažiti usamljenost i patnju koju ogromna popularnost nosi sa sobom i, sudeći po najnovijim istraživanjima, bila je u pravu. Studija pod nazivom *Dying to Be Famous*, koja je istraživala smrtnost veoma popularnih pop i rok izvođača usled zloupotrebe različitih supstanci i/ili lošeg detinjstva od 1956-2006, pokazala je da se rizik od smrtnosti povećava u skladu sa rastućom popularnošću; najugroženiji su solo izvođači i oni

¹¹⁸ Friedman M., op.cit.,loc. 2174

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Ibid., loc. 3448, 3462

koji su, pored traumatičnih događaja u detinjstvu, imali i teških problema sa narkoticima i alkoholom.¹²¹

Bilo kako bilo, njeni koncerti su već postali legendarni: pevala je kao zaposednuta, potpuno predana muzici, a scena je bila jedino mesto gde se osećala voljeno i prihvaćeno. Međutim, ta osećanja bi se rasplinula čim bi napustila svetla pozornice. Posle svakog nastupa, suočavala se sa svojim zavisnostima koje su joj neprestano nametale bolne misli i strahove u vezi sa fizičkim izgledom, starenjem, gubitkom glasa, željom da nekoga zaista voli, i tako bi ponovo uronila u kosmički bluz.¹²² Samo dva meseca pre svoje evropske turneje 1969. godine, Dženis se u 26. godini predozirala heroinom četvrti ili peti put u svom kratkom životu. Njena najbliža prijateljica Linda bila je očajna i već je razmišljala da je napusti. U decembru je Dženis pokušala da se izборi sa zavisnošću posetom psihijatra i korišćenjem metadona, ali ubrzo su je stari demoni ponovo savladali.¹²³

U januaru 1970. prestala je da radi sa bendom *Kozmic Blues*, a njen poslednji bend *Full Tilt Boogie* je formiran u aprilu, samo 6 meseci pre njene smrti. Bend je probudio ista osećanja koja je imala dok je bila sa svojim prvim bendom – osećanja pripadnosti i uvažavanja. Zbog njenog stalnog flertovanja sa smrću, najbolja prijateljica Linda Gravenites je konačno odlučila da se iseli i druga devojka se uselila kod nje. Pojedini prijatelji pamte njene stalne promene raspoloženja – od teške depresije do euforije.

Dženis je provela nekoliko meseci družeći se i opijajući se danonoćno sa Krisom Kristofersonom, poznatim tekstopiscem i pevačem, koji je napisao jedan od njenih najvećih hitova „Me and Bobby McGee”. Pokušavala je da se izbori sa konstantnom unutrašnjom prazninom i usamljenošću tako što je u svojoj novoj kući ugošćavala i prijatelje i strance, dajući im besplatnu hranu i piće, ali se kasnije žalila da niko nije mario za nju – sada su ih zanimali samo njen novac i njeno „ime”. Činilo se kao da je uvek tražila dokaze da je, po njenom mišljenju, niko zaista ne voli.

Njeno konzumiranje alkohola je postalo toliko preterano da se žalila na gubitak pamćenja, tvrdila je da se ne seća skoro ničega od prethodnog dana. Dnevna rutina je uključivala opijanje ujutru, onesvešćenost popodne, oporavak do koncerta i ponovno opijanje.¹²⁴ Preterano konzumiranje alkohola je počelo da utiče i na njen glas i na nastupe; jednog jutra je pozvala Majru Fridman i histerično tvrdila da ne može da spava jer se plašila da će svi saznati da više ne može da peva. Periodi depresije postali su duži i manje podnošljivi. Ljudi bi je često viđali u alkoholisanom stanju sa izgubljenim pogledom i bledim licem.

U junu je rekla prijateljici: „Nikad neću doživeti tridesetu”.¹²⁵ Tokom leta počela je da snima svoj najpoznatiji album *Pearl* sa poznatim producentom Polom Rotšildom. Iako je njen glas je bio ispunjen patnjom i bolom, narkoticima i alkoholom, njeni poslednji studijski nastupi su bili zadivljujući.¹²⁶ Prema mišljenju onih koji su tada provodili vreme sa njom, Dženis je delovala srećno samo dok je snimala i pevala sa bendom koji je toliko volela. Više puta je pomenula samoubistvo i vraćanje na heroin.¹²⁷

Kada se poslednji put pojavila u emisiji kod svog omiljenog voditelja, „Dick Cavett Show”, Dženis je izgledala nešto drugačije.¹²⁸ Pored čuvene odeće, čija je svrha bila da promovise novi album *Pearl* i sakrije “pravu” Dženis, imala je višak kilograma, izgledala je uznemireno i zabrinuto, a oči su

¹²¹ Bellis MA, Hughes K, Sharples O, Hennell T, Hardcastle KA. Dying to be famous: retrospective cohort study of rock and pop star mortality and its association with adverse childhood experiences. *BMJ Open*. 2012 Dec 19;2(6):e002089. doi: 10.1136/bmjopen-2012-002089. PMID: 23253869; PMCID: PMC3533086.

¹²² Anđelić D., op.cit.

¹²³ Ibid., loc. 3830

¹²⁴ Friedman M., op.cit., 6309

¹²⁵ Ibid. loc. 4923

¹²⁶ Više o albumu *Pearl* videti na <http://www.rollingstone.com/music/albumreviews/pearl-19710218>

¹²⁷ Friedman M., op.cit., 4718, 5331, 5379

¹²⁸ Ceo intervju videti na <http://www.youtube.com/watch?v=vlqAsesmLQ0>

joj čudno sijale. Još nešto se skrivalo iza tog tog dobro poznatog, zvonkog smeha - izgledalo je kao da je dotučena nekim ogromnim, neizrecivim razočarenjem. Trijumfalno je najavila povratak u Port Artur na desetogodišnjicu mature. Jedan broj ljudi misli da je upravo ta poslednja poseta rodnom gradu, na neki način, doprinela nesvesnoj odluci da izvrši samoubistvo, jer je „ponovo bila odbijena na okupljanju u srednjoj školi“.¹²⁹ Ne samo sa nije dobila priznanje i divljenje koje je sa strepnjom iščekivala i o kome je maštala, nego je većina ljudi iz razreda ignorisala, dajući joj još jednom do znanja da, bez obzira šta uradi, za njih je nebitna. Dobila je šaljivo priznanje, pripremljeno za onoga ko je prešao najduži put da bi prisustvovao maturi, u vidu izlizane gume obojene u zlatno.¹³⁰ Sa roditeljima se ponovo sukobila kada je u porodičnu kuću dovela prijatelje koji su očigledno bili pod uticajem narkotika. Zamolili su je da ode zajedno sa prijateljima.

Sa dolaskom jeseni, Dženis je ozbiljno razmišljala o tome da smanji broj nastupa i da se skrasi sa novim dečkom koga je poznavala svega 5 nedelja.¹³¹ Poslednja intimna veza bila je sa mladićem po imenu Set Morgan (Seth Morgan), koji je govorio o svom uglednom poreklu i novcu, ali je učestvovao u pljačkama, proveo nekoliko godina u zatvoru i koristio narkotike. Dženisine intimne veze su, do samog kraja života, bile u istoj meri turbulentne kao i sve ostalo u njenom životu. Lenard Koen je jednom prilikom govorio o svom kratkom poznanstvu i romansi sa Dženis i, nakon njene smrti, napisao je stihove:

„I remember you well in the Chelsea Hotel
 You were famous, your heart was a legend
 You told me again you preferred handsome men
 But for me you would make an exception
 And clenching your fist for the ones like us
 Who are oppressed by the figures of beauty
 You fixed yourself, you said, “Well, never mind ...
 We are ugly but we have the music“.

Koen je kasnije izrazio žaljenje zbog povezivanja pesme sa određenom ženskom osobom, ali je već bilo kasno.¹³² O memoarima Pegi Kaserte i njenom odnosu sa Dženis Džoplin je već bilo reči i ne zavrđuje dodatnu pažnju. Sem Endru (Sam Andrew), Džejms Gerli (James Gurley), Džo Mekdonald (Jow McDonald) i Dejvid Nihaus (David Niehaus) su govorili o svom odnosu sa Dženis u dokumentarnom filmu koji se može naći na Jutubu, ali je nemoguće naći informacije o godini snimanja i objavljivanja.¹³³ Iako u pojedinim segmentima degutantna zbog seksualnih konotacija, ovaj dokumentarac je dragocen zbog njihovih uvida u Dženisin karakter. Opisuju je kao devojk slobodnog duha u svakom smislu, što je svakako bilo i u skladu sa tadašnjim kontrakulturnim trendovima. Iako donekle različiti, njihovi zaključci u vezi sa Dženisinom ličnošću sadrže isto zajedničko mesto: u njoj je postojala ogromna praznina koju ništa nije moglo ispuniti - ni intimne veze, ni alkohol i narkotici, pa ni popularnost koju je tako očajnički želela i stekla. Ukratko, smatrali su da ju je bilo nemoguće spasiti od same sebe. To je ujedno i jedan od razloga zašto je klinički psiholog Džo Gjuz (Joe Guse) smatrao da je Dženis patila od graničnog poremećaja ličnosti,¹³⁴ čija osnovna karakteristika jeste neprolazni i

¹²⁹ Guse J., op.cit. loc. 534

¹³⁰ Cooke J., op.cit. 311

¹³¹ Friedman M., op.cit. 1973, str. 419

¹³² Runtagh, Jordan. “How Leonard Cohen Met Janis Joplin: Inside Chelsea Hotel Encounter.” *Rolling Stone*, Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-features/how-leonard-cohen-met-janis-joplin-inside-legendary-chelsea-hotel-encounter-121067/.

¹³³ “Janis Joplin Ex Boyfriends.” *YouTube*, YouTube, 16 June 2020, www.youtube.com/watch?v=qg8_7ub3IgM.

¹³⁴ Guse, Joe. *Forever 27: A Psychological Profile of Kurt Cobain, Jimi Hendrix, Janis Joplin, & Jim Morrison*. Amazon, 9781449587994

neizlečivi osećaj praznine ili, kako je pevač Robi Vilijams (Robbie Williams) to slikovito opisao, „There’s a hole in my soul/You can see it in my face/it’s a real big place”.¹³⁵

Bilo kako bilo, neko vreme pred smrt, njene koncertne aktivnosti su se smanjile zbog niske prodaje karata, a sa prvog je otišla na treće mesto na popularnoj listi časopisa *Melody Maker*. Pritisak stvarnosti i potpune izolovanosti u slavi se povećavao, a Dženis je mrzela realnost. Više od toga, mrzela je dosadu i usamljenost.¹³⁶ Sa svim svojim nedaćama na umu, vratila se u svoju hotelsku sobu u Los Anđelesu posle snimanja i, nakon što se telefonom posvađala sa dečkom, pozvala je svog dilera koji joj je doneo izuzetno čistu dozu heroina. Na dan kada je trebalo da otpeva vokalne deonice za pesmu „Buried Alive in the Blues”, pronađena je mrtva u svojoj hotelskoj sobi.

S obzirom na to da je razmišljala o braku neposredno pre smrti i da je imala još mnogo planova, pretpostavke o samoubistvu deluju sasvim nerealno.¹³⁷ Međutim, Janis je u više navrata aludirala na povratak heroinu, što bi, uzimajući u obzir njene prethodne opasne igre sa smrću, moglo da govori u prilog nesvesnoj žudnji za umiranjem. Postoje i njeni, svojevremeno bliski prijatelji, koji smatraju da se Dženis nije ni predozirala, već je jednostavno pala, udarila glavom o stočić, i umrla.¹³⁸ Bez obzira na okolnosti, ova duboko nesrećna i nesvakidašnja umetnica ostavila je iza sebe četiri albuma, među kojima se ističe *Pearl*, najprodavaniji album, kao svedočanstvo njenog talenta, složene i tragične ličnosti.

4.1.4 Diskusija i zaključak

Na osnovu ove sažete biografske analize, može se zaključiti da je Dženisin kratki život obilovao mračnim motivima i temama tame. Najranije detinjstvo u izrazito konzervativnoj sredini je odigralo značajnu ulogu u oblikovanju njene ličnosti. Ukoliko je tačno, kao što je pokazalo ovo istraživanje, da u detinjstvu nije bilo traumatičnih događaja, onda se da zaključiti da su na njene kasnije nedaće i probleme u većoj meri uticali društveni i lični faktori. Naime, višegodišnje odbacivanje i otuđenje koje je počelo sa pubertetom, naročito zbog nekonvencionalnog izgleda i pogleda na svet, mogli su dosta doprineti razvoju osećaja odbačenosti i niskog samopoštovanja. Upravo se drugačiji pogledi na svet i suprotstavljane društvenim normama mogu tumačiti kao Dženisin mehanizam u borbi sa osećanjima otuđenosti.

Rana upotreba alkohola i marihuane, kao načina za suočavanje sa emocionalnim bolom i traumom izazvanom odbacivanjem od strane vršnjaka, ali i sa anksioznošću i možda depresijom, može ukazivati na postojanje mentalnih poremećaja kao što su granični poremećaj ličnosti ili bipolarni poremećaj. To je, čini se, jedini način na koji se može objasniti njena upornost u samouništenju u odnosu na prijatelje i vršnjake koji su odrasli pod možda tragičnijim okolnostima, nisu bili podjednako talentovani niti slavni, ali nisu krenuli istim samodestruktivnim putem.

Konstantne borbe sa anksioznošću i depresijom bile su kasnije pojačane njenim još burnijim životnim stilom i pritiscima koje donosi popularnost, odajući utisak osobe koja se na sve načine bori sa izazovima mentalnog zdravlja. Stalna radoznalost i pritisak javnosti pogoršali su psihičke probleme, zbog čega se stvorio začarani krug u kome se Dženis hranila slavom i od nje istovremeno umirala, tako odlažući adekvatnu stručnu pomoć. Intenzitet samouništenja svakako ukazuje na duboko ukorenjen psihički problem i nerešen unutrašnji nemir, kao i nedostatak efikasnih mehanizama za suočavanje sa stvarnošću.

¹³⁵ „Nepregledna kao pučina, na licu mi se vidi da u mojoj duši je praznina“

¹³⁶ Dalton D., op.cit. loc. 1151

¹³⁷ Friedman M., op.cit. loc. 6211

¹³⁸ Više o tome na <https://www.vulture.com/2018/08/peggy-caserta-janis-joplin-love-comes-clean-for-real.html>

Njene veze sa drugima često su predstavljale potragu za prihvatanjem i ljubavlju, a činilo se da ih nikada nije dobila u dovoljnoj meri. Osećanje otuđenosti, zakomplikovano njenim traumatičnim iskustvom odbacivanja i ismevanja, navelo je da traži potvrdu i naklonost u odnosima koji su najčešće bili vrlo burni i kratkotrajni. Iako se naizgled trudila da pronađe stabilnost i istinsko razumevanje, često je bila u vezama koje su bile površne i štetne. One su se dodatno pogoršale sticanjem velike popularnosti koja je donela puno poznanstava i veza, ali vrlo malo iskrenih, lojalnih prijatelja i intimnih partnera.

Odnosi sa drugima znatno su zakomplikovani borbom sa zloupotrebom supstanci. Narkotici i alkohol su Dženis pružili privremenu utehu od emocionalnih previranja koje je doživljavala, ali su predstavljali i prepreku u stvaranju zdravih i trajnih odnosa. Pred kraj života nije imala nijednog istinskog, lojalnog prijatelja ili partnera koji bi bio uz nju u svakoj prilici.

Međutim, njena emocionalna ranjivost, iako je bila izvor previranja i ozbiljnih problema u ličnom životu, doprinela je dubini i intenzitetu njene muzike. Njena sposobnost da utka svoja osećanja ljubavi, bola, odbačenosti i čežnje u svoje nastupe dodala je sirovi i autentični kvalitet njenoj muzici, duboko odjekujući među njenom publikom.

4.3 Umetnički razvoj, stil i uticaji

Rođena u porodici u kojoj je umetnost bila visoko vrednovana i podržavana, Dženisin rani život bio je prožet muzičkom i vizuelnom umetnošću. Značajan uticaj na njen muzički razvoj imala je prevashodno njena majka Doroti koju su iz milošte zvali „Lili Pons iz Teksasa”, zbog talenta i umeća da peva kao veliki operiski soprani.¹³⁹ Sa moćnim, čistim i prodornim glasom, Doroti je pevala brodvejske melodije i džez pesme Kola Portera (Cole Porter) u crkvi i povodom drugih važnih događaja u gradu, uvek odvajajući vreme da podučava Dženis osnovama muzike, uključujući dečije pesme na klaviru i vežbanje vokalnih skala.¹⁴⁰ S druge strane, Dženisin otac je voleo da sluša klasičnu muziku, naročito Šopenove klavirske kompozicije u izvođenju Rubenštajna, ali pošto ga je iritirala buka koju su pravile Dženis i Doroti dok su vežbale, dogovorili su se da prodaju klavir.¹⁴¹ Klavir je prodat i zbog toga što je Doroti imala operaciju štitne žlezde zbog čega nije više bila u stanju da peva kao ranije.¹⁴²

U ranom detinjstvu, Dženis nije bila zainteresovana samo za muziku, počela je da crta čim je naučila da drži olovku. U tome je imala podršku roditelja koji su joj obezbedili privatne časove slikanja, a ona je zauzvrat vredno i uporno radila na usavršavanju svojih skica. Slikarske veštine nije delila samo sa ukućanima, želela je i da na neki način doprinese lokalnoj zajednici tako što je pravila postere za oglasne table u biblioteci. Time je dobila priliku da stvara i za druge, uživajući u učestvovanju u zajednici, kao što je navedeno u članku u lokalnim novinama koji je isticao njenu svestranost.¹⁴³

U kasnijem dobu, Dženis je razvila izraženo interesovanje za slikanje aktova, što je izazvalo određenu napetost unutar njenog konzervativnog porodičnog okruženja. Uprkos tome, bila je odlučna u nameri da kroz svoju umetnost izrazi svoje želje i fascinaciju ljudskim oblikom, čak i ako je to značilo žrtvovanje porodičnih moralnih vrednosti. Dženis je istraživala i religiozne i društvene teme, a njeni potezi četkicom su uspešno prenosili emocije, dok su njene slike prikazivale radoznalost i interesovanje za ljudski život uopšte.¹⁴⁴ Njen slikarski idol bio je Amedeo Modigliani, koji je, poput ostalih njenih

¹³⁹ Joplin L., op.cit., 27

¹⁴⁰ Ibid., 33

¹⁴¹ Ibidem.

¹⁴² Ibidem.

¹⁴³ Ibid. 43

¹⁴⁴ Ibid. 70

idola, bio poznat po konzumiranju alkohola i hašiša. Slikanje za Dženis nije bilo samo hobi. Kao i sve ostale aktivnosti koje je birala, i slikanje se pretvorilo u opsesivnu strast. Čini se da su oduvek njene emocije su zahtevale vidljiv izraz, a slikanje je bilo jedan od načina za izražavanje emocija.

Međutim, onog trenutka kada je shvatila da njen slikarski talenat nije dovoljan da je u potpunosti odvoji od svih drugih, talentovanih slikara, okrenula se muzici. Već je osetila uzbuđenje i adrenalin koje donose živi nastupi, interakcija sa publikom i aplauzi, i bili su neuporedivi sa bilo čime što je do tada doživela. Upravo je ova spoznaja bila ključna u njenom umetničkom razvoju, otvarajući put ka stvaranju jedinstvenog muzičkog izraza koji će ostaviti neizbrisiv trag u svetu popularne muzike.

Njeni prvi muzički i pevački koraci, kao što je već navedeno, bili su usko povezani sa njenom majkom, a u detinjstvu je u svom domu mogla da čuje i klasičnu i crkvenu muziku, džez i folk. U periodu osnovne škole, bila je deo hora sa kojim je i nastupala, ali je tek u I razredu srednje škole po prvi put nastupila kao solo pevačica pred publikom.¹⁴⁵ Našavši novu grupu prijatelja tokom srednjoškolskih dana, Dženis je pronašla i novi, nepresušni izvor muzike i pesama koje su izvodili bluz pevači poput Ledbelija (Leadbelly), Vudija Gaterija (Woody Guthrie), Vili Me Thornton (Willie Mae Thornton), Odete, Džin Riči (Jean Richie). Da li zbog sličnih ekoloških problema u Port Arturu ili zbog sirove emocije, Dženis je posebno volela pesme Džin Riči, koje su govorile o teškom životu apalačkih rudara.¹⁴⁶ Iako je povezanost pesama i društvenih pitanja bila značajan aspekt muzike koju je cenila, najviše se pronalazila u životu i pesmama Besi Smit i Bili Holidej. Poštovala je Besi kao izuzetnu bluz pevačicu i ona je postala ključna inspiracija za njeno muzičko putovanje. Divila se njenom načinu pevanja i harizmi na sceni, govoreći kasnije da joj je upravo Besin pristup muzici ukazao na sopstvene glasovne mogućnosti i kreiranje scenskog nastupa, što je bilo očigledno u njenim kasnijim obradama Besinih pesama.¹⁴⁷

Dženis je nesumnjivo do svoje sedamnaeste godine znala da ima talenat za pevanje. Ipak, prema rečima njenih biografa, bila je iznenađena svojim darom koliko i njeni najbolji prijatelji muzičari kada su je čuli kako besprekorno peva jednu Odetinu pesmu.¹⁴⁸ U istom periodu, tokom kratke akademske epizode na višoj školi u Boumontu gde je studirala umetnost, Dženis Džoplin je često demonstrirala svoju nezavisnost i sklonost ka muzici, napuštajući studentski dom kako bi prisustvovala svirkama u barovima na granici sa Luizijanom.¹⁴⁹ Ovaj period je bio preloman u njenom umetničkom sazrevanju, oblikujući njen kasniji muzički izraz.

Nakon što je odlučila da napusti višu školu godinu dana kasnije, Dženis se uputila ka Los Anđelesu, gde je započela put ka muzičkoj afirmaciji kroz spontane nastupe u lokalu poznatom kao „Gas House”.¹⁵⁰ Osim toga, učestvovala je i u muzičkim okupljanjima sa prijateljima, što je dodatno doprinosilo njenom umetničkom razvoju.¹⁵¹ Po povratku iz Los Anđelesa, Dženis je eksperimentisala sa džez muzikom, pokušavajući da peva sa jednim džez sastavom. Međutim, njen prvi pokušaj nije bio uspešan, jer je vođa benda smatrao da njen glas i način pevanja nisu adekvatni za njihov muzički stil.

Džim Lengdon, najbolji prijatelj, igrao je ključnu ulogu u njenoj ranoj karijeri, podstičući je da nastupa na bini u trenucima kada je većina publike već napustila lokal. Ovi rani nastupi bili su od suštinskog značaja za razvijanje njenog samopouzdanja i scenskog prisustva. Prvi zabeleženi snimak Dženis Džoplin pojavio se kada je imala devetnaest godina. Radilo se o reklami za banku u Teksasu za koju su pesmu „This Bank Is Your Bank” komponovali njeni bliski prijatelji Džim Langdon i Teri

¹⁴⁵ Ibid. loc. 780

¹⁴⁶ Joplin L., op.cit., 68

¹⁴⁷ Braziel, Jana Evans., op.cit., 3

¹⁴⁸ Friedman M., op.cit.: loc. 836

¹⁴⁹ Joplin L., 71

¹⁵⁰ Ibid. 88

¹⁵¹ Ibid. 99

Ovens.¹⁵² Ovaj snimak predstavlja rani dokaz njenog muzičkog talenta i predanosti, i temelj njenog umetničkog identiteta i karijere.

Te 1962. godine, priče o uzbudljivim dešavanjima u Ostinu doprle su do Port Artura i Dženis, večiti ljubitelj dobre muzike i zabave, odlučila je da proveri glasine ubrzo se uselivši u zgradu poznatu kao „Geto” gde je pevala u malom bendu pod nazivom *Valler Creek Boys*¹⁵³. Izvodili su „bluegrass”, stare kantri i narodne pesme, ali Dženis još nije imala sopstveni vokalni stil. Na nagovor prijatelja, savladala je osnove sviranja autoharfe, postavši dovoljno vešta da o njoj u studentskim novinama *The Summer Texan* jednog dana osvane članak pod naslovom „Usuđuje se da bude drugačija”.¹⁵⁴ Na njenoj listi omiljenih mesta za provod nalazio se kafić Kena Tredgila, gde je zajedno sa prijateljima iz Ostina često nastupala četvrtkom uveče. Kod njega je imala uglavnom isti repertoar, mada je iskoristila poneku priliku da otpeva svoje omiljene bluz pesme. Ken Tredgil, tada uticajna figura na muzičkoj sceni Ostina, pružio je Dženis podršku i vredne savete, čime je njeno celokupno iskustvo u Ostinu postalo neka vrsta osnove za dalje muzičko putovanje oblikujući njen jedinstveni stil i zvuk.¹⁵⁵ Važno je napomenuti i činjenicu da su svi koji su tada čuli Dženis u Ostinu kasnije tvrdili da je izgubila čistotu i lepotu vokala pre nego što je počela da peva sa grupom *Big Brother & The Holding Company*. Njen prijatelj Džon Klej je insistirao: „Poprilično je izgubila glas kada je već postala poznata. To me stvarno pogađa! Dženis Džoplin je oduvala Ameriku sa pola snage!”¹⁵⁶ Na osnovu toga, prilično je razočaravajuće saznanje da je, uprkos ogromnom prirodnom talentu, lepota njenog vokala uništena ogromnim brojem cigareta i hiljadama flaša alkoholnog pića „Southern Comfort”.

Uvek u pokretu, Dženis nije provela mnogo vremena ni u Ostinu. Sa nepunih 20 godina, otišla je u San Francisko da se upozna sa tamošnjom muzičkom scenom i, kako je prijatelj obećao, konačno postane „hit”.¹⁵⁷ Bitnička scena je cvetala u San Francisku i Dženis je počela da peva u barovima i pabovima za nešto novca i besplatno pivo, uglavnom pesme Besi Smit i Ma Rejni.¹⁵⁸ Omiljeno mesto joj je bio lokal „Coffee Gallery”, gde su povremeno svirali i neki od članova njenog prvog benda. Gostovala je i u jednoj emisiji na radiju i otpevala nekoliko pesama. Čak i pre međunarodne proslavljenosti Boba Dilana, verovala u njega i potencijal folk muzike uopšte.¹⁵⁹

Neko vreme je provela i u Njujorku, pevala je na različitim mestima i u slobodno vreme slušala Besi Smit i Bili Holidej sa kojima je uspostavila duboku emocionalnu vezu. Nije bilo dovoljno to što je oponašala njihove muzičke stilove, učinila je sve da njen život izgeda kao i život njenih idola. Uništavala je svoje telo i um na mnogo načina koji su se tada činili „romantičnim” i pružali joj neku vrstu bizarne sestrinske povezanosti sa pomenutim telentovanim i na propast osuđenim ženama.¹⁶⁰ Bluz muzika je predstavljala način da prevaziđe stereotipne granice konzervativnog sveta belih ljudi i poveže se sa crnačkom kulturom. Stari, ugnjetavani afro-američki bluz pevači bili su joj posebno privlačni. Osim njih, Dženis je kasnije pronalazila ogromnu inspiraciju u izvođenju i pesmama Otisa Redinga (Otis Redding), Arete Frenklin (Aretha Franklin) i Tine Tarner (Tina Turner).

Vrativši se ponovo u Port Artur, redovno je nastupala u jednom klubu u Ostinu, često odlazeći na seanse kod psihijatra u Boumontu. Već tada je bila duboko svesna svojih mračnih strana i poriva, i iznela mu je najdublje strepnje i žudnje u vezi sa pevačkom karijerom. Shvatala je da je izrazito osetljiva i anksiozna, i prepoznala je kod sebe nemogućnost da pevanje, kreativnost i nastupe razdvoji

¹⁵² Ibid., 91

¹⁵³ Ibid. 106

¹⁵⁴ Ibid. 102

¹⁵⁵ Ibid., 107

¹⁵⁶ Fridman M., op.cit.: lok. 1120

¹⁵⁷ Joplin L., op.cit. 119

¹⁵⁸ Ibid. 155

¹⁵⁹ Ibid. 156

¹⁶⁰ Ibid. 131

od upotrebe narkotika i alkohola.¹⁶¹ U njenom živom, unutrašnjem svetu, oni su bili delovi jedne celine. Na ovu temu je napisala i pesmu u kojoj je govorila o tome da nema želju da živi, ali ne može ni da umre, očajnički tražeći „srednji put” ili ravnotežu.¹⁶² Sa 23 godine je imala svoj prvi profesionalni nastup na bluz festival u Ostinu i napisala je prvu, ozbiljnu pesmu, „Turtle Blues”, koju je snimila na očevom kasetofonu.¹⁶³

U istom periodu, ponovo je otišla u San Francisco kako bi postala pevačica novog i perspektivnog benda *Big Brother & The Holding Company*.¹⁶⁴ U sećanju članova benda, ostao je njihov prvi susret sa Dženis: izgledala je prilično zbunjeno, nije bila naročito lepa, ali sa prvim tonovima koje je otpevala, nestale su sve njihove sumnje da imaju novog, talentovanog i harizmatičnog člana grupe. Svesna svojih prednosti i verna svojim idolima, Dženis je već izabrala žanr bluz-rok muzike u kome, po njenom mišljenju, nije bilo dovoljno dobrih pevača. Jedna od prvih i Dženisinih omiljenih obrada bila je stara pesma „Down on Me” sa nešto izmenjenim tekstom i aranžmanom. Gledajući snimke njenih prvih proba sa bendom *Big Brother*, njen talenat je očigledan, kao i njeno solidno vladanje moćnim vokalom sa rasponom od tri oktave; izgledala je kao da je pripadala sceni, postajući jedno sa muzikom.

Dženis je, sa navršene 24 godine, počela češće da nastupa sa svojim bendom i njihov prvi album sa obradama pesama izašao je 1967. Sebe je već tada smatrala neodvojivom od svoje umetnosti – bluz je nesumnjivo bio njen način života i sve pesme koje je birala ukazuju na to. Muzika je prestala da bude neka vrsta hobija, što je potvrdila rekavši: „Postoji dosta umetnika koji odvojeno vode umetnički i realni život. Za mene su oni jedno.”¹⁶⁵

Kao osoba koja je na svom životnom putu često iskusila osećaje psihičkog i fizičkog odbacivanja, Dženis Džoplin je na sceni, napokon pronašla prostor gde su njena harizma i seksualnost bili poželjni, hvaljeni i cenjeni. Njeno pevanje, koje je dolazilo iz najdubljih slojeva njenog bića, pronašlo je odjek u srcima publike, što je svakako bilo ključno za njen umetnički uspon.

Legendarni nastup na „Monterey Pop” festivalu predstavlja, ipak, najveću prekretnicu u karijeri. Sa bendom koji je bio prosečan u muzičkom smislu, Dženis je izvela performans koji je ostavio publiku u stanju potpune očaranosti. Posetioci festivala su, zatečeni njenim talentom, stajali otvorenih usta, dok je Albert Grosman (Albert Grossman), tadašnji menadžer Boba Dilana, bio potpuno fasciniran njenim umetničkim izrazom.¹⁶⁶ Ovaj događaj ne samo da je potvrdio Dženisin muzički talent, već je označio i početak njene transformacije iz talentovane pevačice u ikonu popularne kulture, čiji je uticaj i danas prisutan u svetu muzike. Grosmanova odluka da potpiše ugovor sa Dženis i njenim bendom bila je presudna za njeno lansiranje u sferu međunarodne superzvezde. Prema rečima Dejvida Daltona, osećanja koje je Džimi Hendriks izražavao svojom gitarom, Dženis je već tada uspešno komunicirala glasom. Čuveni BB King je rekao da „Dženis Džoplin peva bluz snažno kao i svaka osoba crne boje kože”.¹⁶⁷

Nakon istorijskog nastupa na „Monterey Popu”, Dženis je objavila svoj prvi album pod istim nazivom kao i ime benda, *Big Brother & The Holding Company*. Objavljen je u leto 1967. kada je imala 24 godine. Pod okriljem muzičke kompanije *Mainstream Records*, album je sniman u dva navrata, 1966. i 1967. godine, pa i pored toga, čini se da ovaj album nije uspeo da prikaže suštinske kvalitete i potencijale Dženis Džoplin i njenog benda. Kvalitet produkcije je delovao slabo, i odavao je utisak nedovršenosti i brzopletosti.¹⁶⁸

¹⁶¹ Ibid. 141

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Ibid. 153

¹⁶⁴ Friedman M., op.cit. 1639

¹⁶⁵ Joplin L., 120

¹⁶⁶ Nastup videti na <https://youtu.be/X1zFnyEe3nE?si=snvy4mviEtBdRrC0>

¹⁶⁷ Dalton, 1971., loc. 207

¹⁶⁸ „Big Brother & the Holding Company Featuring Janis Joplin -.” *AllMusic*, www.allmusic.com/album/mw0001960830. Accessed 28 Mar. 2024.

Album sadrži 10 pesama: „Bye, Bye Baby”, „Easy Rider”, „Intruder”, „Call on Me”, „Light Is Faster Than Sound”, „Women Is Losers”, „Blindman”, „Down on Me”, „Catterpillar”, „All Is Loneliness”. U pisanju i komponovanju pesama su učestvovali svi članovi benda, dok je Dženis bila samostalni autor dve pesme, „Women Is Losers” i „Intruder”. Na albumu se mogu čuti lagane i opuštene pesme poput „Easy Rider” i „Intruder”, ali i one intenzivnije i dramatičnije poput „Coo Coo” i „The Last Time”.

Kao grupa sastavljena od mladih članova, Dženis i ostali članovi benda su se odlikovali spremnošću da eksperimentišu i da kompenzuju svoja muzička ograničenja interesantnim i inovativnim idejama. Međutim, upravo to i nedostaje ovom albumu, uprkos intrigantnim verzijama budućih klasika poput Mundogove (Moondog) pesme „All Is Loneliness” i „Down on Me”.¹⁶⁹ Iako nije postigao ogroman uspeh, ovaj album je predstavljao njenu odskočnu dasku i uvod u buduću popularnost. Osim toga, objavljivanje ovog albuma i šire prepoznavanje Dženis Džoplin, poklopilo se sa kontrakulturnim pokretom 1960-ih godina i njena muzika je bila u skladu sa temama slobode i pobune koje su obeležile ovo vreme.

Dženisin stil na ovom albumu je evidentno sadržao jake uticaje bluz i rok muzike.¹⁷⁰ Sa naglaskom na moćnom i emotivnom vokalu koji se odlikovao sirovim talentom i sposobnošću da prenese duboke emocije, Dženis je polako počela da postaje značajna figura u rok i bluz žanrovima. Njen vokalni pristup u to vreme bio je prilično nekonvencionalan, nije želela da bude u skladu sa najnovijim modnim trendovima; upravo suprotno, njeno pevanje je bilo produžetak neobuzdanog života vođenog primarnim instinktima – neprekidna zabava, alkohol, narkotici, promiskuitetnost. Ova nekonvencionalnost, a može se slobodno reći i nedovoljna obučenost vokala, čini se da je bila više prednost nego mana, jer joj je omogućila da peva spontano i sa uživanjem, naročito pri izvođenju narodnih pesama. Taj promukli vrisak bio je revolucionaran i presudan u definisanju vokalnog stila koji je kasnije povezan i sa hevi metal muzikom.¹⁷¹

Sledeći album *Cheap Thrills*, koji je 1968. godine objavila muzička kuća *Columbia Records*, bio je ujedno i poslednji zajednički album grupe *Big Brother & The Holding Company* i Dženis Džoplin. Nalazio se na vrhu top lista 8 nedelja uzastopno i postigao ogroman uspeh. Zahvaljujući producentu Džonu Sajmonu, album zvuči kao da je sniman uživo, ali zapravo je samo pesma „Ball and Chain” snimljena uživo na koncertu u dvorani „Avalon”.¹⁷² Dok se svirački deo benda satima mučio da odsvira samo jednu prihvatljivu verziju pesme, Dženis bi se pojavila da otpeva vokalne deonice i uspevala bi iz samo dva puta, a obe verzije bi bile odlične.¹⁷³

Na albumu se nalazi 11 pesama od kojih su 3 obrade, dok su u stvaranju ostalih učestvovali svi članovi benda. Dženis je autor teksta za pesmu „Turtle Blues”, a učesvovala je i u pisanju pesama „I Need a Man to Love”, „Oh, Sweet Mary”, „Roadblock” i „Catch Me, Daddy”. Obrade su doživele ogroman uspeh, naročito pesma „Piece of My Heart”, koja je istovremeno izražava i očaj i snagu, kao i pesma „Summertime”. U pesmi „Combination of the Two” može se odlično čuti Dženisina unikatna vokalna tehnika koja je uključivala poseban način fraziranja i naglašavanja slogova, sa delikatnim povećavanjem jačine tona, čime je demonstrirala odličnu kontrolu nad svojim instrumentom.¹⁷⁴ Bilo je

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ Ceo album dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=c2JmDP2nDfg>

¹⁷¹ McMullen, Tracy. “‘Bring it on home’: Robert Plant, Janis Joplin, and the myth of origin.” *Journal of Popular Music Studies*, vol. 26, no. 2–3, June 2014, pp. 368–396, <https://doi.org/10.1111/jpms.12081>.

¹⁷² Delgreco, Lisa. “Sex, Dope & Cheap Thrills, Big Brother & the Holding Company’s Major Label Debut, Restored for 50th Anniversary of Janis Joplin’s Final Album with the Band.” *Legacy Recordings*, 17 Sept. 2018, www.legacyrecordings.com/2018/09/18/sex-dope-cheap-thrills-big-brother-the-holding-companys-major-label-debut-restored-for-50th-anniversary-of-janis-joplins-final-album-with-the-band/.

¹⁷³ “Review: Big Brother and the Holding Company with Janis Joplin, Nine Hundred Nights.” *Tuned In To Music*, 30 Sept. 2007, tunedintomusic.wordpress.com/2007/08/09/review-big-brother-and-the-holding-company-with-janis-joplin-nine-hundred-nights/.

¹⁷⁴ Braziel, J. E. (2004). “Bye, Bye Baby”: Race, Bisexuality, and the Blues in the Music of Bessie Smith and Janis Joplin. *Popular Music and Society*, 27(1), 3–26. <https://doi.org/10.1080/0300776032000144896>

jasno da Dženis nije bila priučena pevačica koja je učila pevanje samo imitiranjem svojih idola, već da je uložila i nešto ozbiljniji rad u usavršavanju svoj vokala. Naime, iako pomalo nevoljno, šest meseci je pohađala časove pevanja kod Džudi Dejvis (Judy Davis), profesorke pevanja mnogim tadašnjim zvezdama. Za to vreme, sistematski i disciplinovano je vežbala pevanje gornjih i donjih registara i držanja samoglasnika do poslednjeg daha.¹⁷⁵

Mišljenja o albumu su bila podeljena: časopis *Rolling Stone* je kritikovao album kao loše produciran ali zadovoljavajući, *Esquire* je imao samo reči hvale, *AllMusic* je pohvalio album kao Dženisno najbolje izdanje, dok ga je *Entertainment Weekly* smatrao vrhuncem bluz-rok muzike.¹⁷⁶ Filip Elvud iz časopisa *San Francisco Examiner*, nakon prisustvovanja jednom nastupu, pohvalio je kvalitet njihovog izvođenja, primećujući da se električna i bas gitara spajaju na harmonijski fascinantna način, a da je ritam evoluirao u izvrstan plesачki obrazac koji naprosto nosi publiku.¹⁷⁷ Na osnovu ovakvih pozitivnih kritika, može se zaključiti da je bend *Big Brother and the Holding Company* bio ne samo kohezivan, već i inovativan, sa sposobnošću da prati potrebe publike. Međutim, ključni elementi benda bile su Dženisine vokalne bravure i njena harizma na sceni bez kojih je ovaj bend izgubio svoj identitet.

Štampa je Dženis opisivala kao „malenu, seksi lutku” sa mikrofonom, naglašavajući njene vatrene nastupe i moćan glas, učestvujući tako u građenju njenog imidža ženskog seks simbola u pretežno muškoj muzičkoj industriji. Međutim, njen vokalni talenat i popularnost ponekad su izazivali napetost unutar benda, jer je tražila više priznanja i kontrole.¹⁷⁸ Sa početkom trvenja unutar benda, došla su i prva ozbiljna priznanja za album *Cheap Thrills*, a mnogo godina kasnije, 2013. godine, najveća biblioteka na svetu, Nacionalna biblioteka u Vašingtonu, proglasila ga je „kulturološki, istorijski i estetski” značajnim delom.¹⁷⁹

Sukobi među članovima benda i Dženisina želja da napreduje i da se menja u muzičkom smislu, doveli su do konačnog razilaženja. Nakon što je napustila *Big Brother*, Džoplin je 1969. osnovala bend *Kozmic Blues* koji je bio značajan u njenoj karijeri, jer je označio novu fazu muzičkog putovanja. Ovaj bend joj je omogućio da istražuje različite muzičke stilove, eksperimentišući sa elementima soula, fanka i R&B-a kako u studiju, tako i na nastupima. Zvuk samog benda predstavljao je značajan pomak u odnosu na sirovi, psihodelični rok zvuk prethodne grupe. Sa *Kozmic Blues* bendom, Džoplin je pokazala svoj moćan i emotivan vokal, učvrstivši svoju reputaciju jedne od najvećih bluz pevačica svog vremena. Uprkos relativno kratkom postojanju benda, odigrali su značajnu ulogu u oblikovanju Dženisine umetničke evolucije i širenju njenih muzičkih vidika.

Na njihovom prvom i jedinom zajedničkom albumu nalazilo se 8 pesama od kojih je dve, „One Good Man” i „Kozmic Blues”, samostalno napisala Dženis. Izdat je, tehnički, čak 6 puta na vinilu.¹⁸⁰ Ploča je snimana 10 dana tokom leta u Njujorku, objavljena u septembru 1969. i, nakon samo dva meseca, dostigla je status zlatne ploče.¹⁸¹ Za razliku od ograničenja koja je nametnuo njen prethodni bend, Dženis je u svoje nove pesme ubacila aerofone instrumente poput trube, saksofona i sl. Ovo odstupanje od njenog ranijeg psihodeličnog rok stila je predstavljalo pomak ka kompozicijama inspirisanim soulom i bluzom. Sa izuzetkom dve pesme od kojih je „One Good Man” napisala Dženis,

¹⁷⁵ Joplin, 1992., str.

¹⁷⁶ “Cheap Thrills (Big Brother and the Holding Company Album).” *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 24 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Cheap_Thrills_(Big_Brother_and_the_Holding_Company_album).

¹⁷⁷ Elwood, Phillip. “Article Clipped from the San Francisco Examiner.” *Newspapers.Com*, 8 July 1967, www.newspapers.com/article/the-san-francisco-examiner/24803912/. accessed 10 Dec.2023,

¹⁷⁸ “16 Hours of Rock in Dismal Surroundings.” *Rock’s Backpages*, www.rockbackpages.com/Library/Article/16-hours-of-rock-in-dismal-surroundings. Accessed 27 Nov. 2023.

¹⁷⁹ “2012 : View Registry by Induction Years : Recording Registry : National Recording Preservation Board : Programs : Library of Congress.” *The Library of Congress*, www.loc.gov/programs/national-recording-preservation-board/recording-registry/registry-by-induction-years/2012/. Accessed 27 Jan. 2024.

¹⁸⁰ *Janis Joplin – I Got Dem Ol’ Kozmic Blues Again Mama! (Terre ...)*, www.discogs.com/release/1511682-Janis-Joplin-I-Got-Dem-Ol-Kozmic-Blues-Again-Mama. Accessed 27 Mar. 2024.

¹⁸¹ Ceo album dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=bMdkuvxXZqs>

a „Kozmic Blues” zajedno sa Gabrijelom Meklerom, sve pesme na albumu bile su obrade koje su odabrali producent Mekler i Dženis. Uprkos činjenici da je album *I Got Dem ‘Ol Kozmic Blues Mama!* predstavljao uglađenije delo od svog prethodnika *Cheap Thrills*, na kraju je ipak postigao manji komercijalni uspeh.

Jedan od razloga za to je, prema mišljenju novinara i kritičara Džona Berksa iz časopisa *Rolling Stone*, previše naglašena instrumentalna podloga albuma, naročito u pesmama „Try” i „As Good As You’ve Been to This World”; smatrao je da je bend potpuno ugušio Dženisin vokal i preporučio isključivanje istog kako bi se uživalo u njenom jedinstvenom glasu.¹⁸² Razlog za ovako loše kritike, prema mišljenju Ričija Utenbergera, mogu se naći u samom odstupanju od hard-rok, psihodeličnog zvuka koji je Dženis zapravo i proslavio.¹⁸³ Sve u svemu, prijem albuma je bio različit, jedna grupa kritičara je hvalila Dženisin vokal, dok su drugi izražavali rezerve u vezi sa celokupnom režijom albuma i instrumentalnom podrškom.

Bez obzira na kritike, na koje Dženis nije bila nimalo imuna, do 1970. godine bilo je već kristalno jasno da je, zajedno sa disciplinovanim radom na unapređenju glasovnih sposobnosti, njena vokalna veština bila utemeljena na izuzetnoj sposobnosti da prenese intenzivne emocije. Upravo je to postalo definišući aspekt njenog interpretativnog izraza, oblikujući njene muzičke i scenske odluke. Njen umetnički razvoj obeležio je prelazak sa folk i bluz stila na rok, kasnije i na soul-rok, pri čemu je s pažnjom razvijala unikatni stil tzv. „belog bluza” koji je nalazio na veliko odobrenje publike. Osim toga, ona je do svog poslednjeg albuma već razvila određen odnos sa medijima i naučila je da koristi javne nastupe i intervjuje kako bi ojačala svoj imidž i vokalni identitet.

Njena muzika je bila usko povezana sa društvenim promenama njenog doba, postavljajući standarde u suprotstavljanju uvreženim kulturnim normama i zagovarajući otklon od prošlosti ka novim horizontima, što je simbolizovalo transformativnu snagu njene vokalne poruke. Ipak, njen umetnički put je bio ispunjen izazovima, posebno u borbi sa alkoholom i drugim nedozvoljenim supstancama koje su uzimale svoj danak, kako fizički, tako i mentalno. Odatle i potiče njena razapetost između javnog konstrukta žene lakog morala ogrezle u porocima, i njene stvarne prirode koja je bila inteligentna, talentovana i disciplinovana kada treba. Njen stil pevanja je nadmašio granice ličnog izraza, težeći da svojim pesmama i interpretacijama inspiriše i ohrabri publiku na prihvatanje promena.

Dženisina sposobnost da se menja i napreduje u muzičkom smislu postaće jasna 3 meseca posle njene smrti, u januaru 1970. godine po izlasku do tada najboljeg albuma. Ovaj album predstavlja kulminaciju njenog zalaganja za bolji zvuk kojem je uvek stremila i u čijem snimanju je u potpunosti učestvovala. Dobila je i pohvale za profesionalnost u studiju i tačnost, koja je bila više izuzetak nego pravilo. Pokazala je veliko interesovanje za tehničku stranu snimanja, zbog čega je zadobila poštovanje ostatka ekipe.¹⁸⁴ Album *Pearl* je ujedno i jedini album koji je snimila sa, do tada, najboljom grupom muzičara kao što su Džon Til (John Till) na gitari, Bred Kembel (Brad Campbell) na bas gitari, Ken Pirson (Ken Pearson) na orguljama, Ričard Bel (Richard Bell) za električnim klavirom i za bubnjevima Klark Pirson (Clark Pearson). Bend se zvao *Full Tilt Boogie Band* i Dženis ga je doživljavala kao drugu porodicu, što nije bio slučaj još od njenog rastanka sa prvim sastavom *Big Brother*.

Album *Pearl* pokazuje sofisticiranost i prefinjenost koja nije bila tako očigledna u Dženisinom radu sa prethodnim muzičkim grupama. To se može pripisati izvanrednim veštinama novog producenta Pola Rotšilda, poznatom po radu sa podjednako popularnom grupom *The Doors*. Može se pripisati i sjajnoj grupi muzičara i njihovom umeću, ali jasno je i da je Dženis uložila ogroman

¹⁸² Burks, John. “I Got Dem Ol’ Kozmic Blues Again Mama!” *Rolling Stone*, Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-album-reviews/i-got-dem-ol-kozmik-blues-again-mama-192836/.

¹⁸³ “Janis Joplin Songs, Albums, Reviews, Bio & More.” *AllMusic*, www.allmusic.com/artist/janis-joplin-mn0000177060#biography. Accessed 27 Mar. 2024.

¹⁸⁴ Cooke J., op.cit.294

napor kako bi album zvučao onako kako sve do danas odjekuje.¹⁸⁵ Njen jedinstveni vokalni stil, obeležen njenim hrapavim, moćnim glasom, nalazi se u samom centru. Njena tehnika, koja uključuje mešavinu prodornih vrisaka, ali i nijansiranih, mekših tonova, pokazuje njen domet i pevačku svestranost.

Pol Rotšild je bio ne samo izvrstan producent, već i psiholog; objasnio je Dženis koliko je važno da sačuva svoj glas kako bi imala dugu karijeru; naglasio je da je neophodno da radi na „čistoti svog glasa” upozoravajući je da njen prepoznatljivi sirovi, intenzivni način pevanja neće moći da potraje. Rotšild je očigledno imao dugoročnu viziju njene vokalne karijere i pravio je tridesetogodišnji plan na osnovu koga bi Dženis još dugo opstala u šou-biznisu.¹⁸⁶ Rotšild je, čini se, učinio sve da bi iskoristio njen sirovi talenat, stavljajući ga u odgovarajući muzički okvir koji je zapravo samo pomogao u naglašavanju prirodne nadarenosti. Ovakav pristup rezultirao je preciznim, ali ne i usiljenim vokalnim izvođenjem koje je bilo u potpunosti uslaglašeno sa muzikom i nije umanjivalo upečatljivost njenog nastupa.¹⁸⁷ Zajedno sa Dženis, Rotšild je pažljivo birao i aranžirao svih devet numera. Samostalno je napisala pesmu “Move Over”, učestvovala je u pisanju i danas popularne pesme „Mercedes Benz”, a u pesmi „Me and Bobby McGee” je svirala akustičnu gitaru. Na albumu se nalazi i kompozicija Bobija Vomaka (Bobby Womack) ““rust Me”, napisana specijalno za nju, kao i „Get It While You Can”, „A Woman Left Lonely”, „My Baby”, „Half Moon” i „Buried Alive in the Blues”.

Upravo je uvodna pesma „Move Over” postavila jasno definisanu vezu između Dženis i benda, vezu u kojoj su jednaki i ne zasenjuju jedno drugo; melodija je brza sa odličnom produkcijom i ne ostavlja prostora za bilo čije izdvajanje.¹⁸⁸ Nasuprot tome, pesma „Cry Baby” prikazuje Dženisinu izrazitu emocionalnu snagu. Njena sklonost dramatičnom izražavanju, sa povremenim impulsivnim ispadima, ublažena je i dobila je novi oblik zahvaljujući snažnoj podršci *Full Tilt Boogie* benda. Njeno pevanje je odmereno i ubedljivo, efikasno balansirajući snažne emocije sa muzičkom disciplinom. Pesma „A Woman Left Lonely” postavlja ključno pitanje o produkciji muzike Dženis Džoplin - da li sofisticirana studijska obrada ovog albuma zaista odgovara njenom izrazu, u poređenju sa sirovom energijom albuma *Cheap Thrills*? Pesma „Half Moon” obiluje ritmovima konga, koji stvaraju utisak da *Full Tilt Boogie Band* predvodi dok je Dženis tek pratnja, što je neka vrsta osveženja s obzirom na to da je Dženisina vatrenost daleko svedenija. Pesma bi ostala upečatljiva i sa drugačijim vokalom, iako je izvedba, nesumnjivo, impresivna.¹⁸⁹ ““uried Alive in the Blues” predstavlja lagani predah, bez planiranog vokala. Druga strana albuma započinje sa „My Baby”, pesmom u ritmu fank muzike, ali se čini ograničeno, možda zbog segmentiranog pristupa studijske produkcije ili konvencionalnog ritma koji čak ni složenost aranžmana ne može potpuno oživeti.¹⁹⁰

Pesma koja je doživela najveći uspeh na albumu je svakako „Me and Bobby McGee”. Napisao ju je Kris Kristoferson i otpevao je Dženis nekoliko nedelja pred smrt. Iako su je i drugi pevači snimili pre nje, Dženisina interpretacija je do danas najpoznatija i najslušanija. Kristoferson nije znao da ju je Dženis snimila, slomljen od bola slušao je dan nakon njene smrti.¹⁹¹

¹⁸⁵ Ceo album na <https://www.youtube.com/watch?v=ENIZ1xKhLw>

¹⁸⁶ Cooke J., op.cit. 307

¹⁸⁷ Shadoian, Jack. “Pearl.” *Rolling Stone*, Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-album-reviews/pearl-204297/.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Shadoian, Jack. “Pearl.” *Rolling Stone*, Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-album-reviews/pearl-204297/.

¹⁹⁰ Ibidem.

¹⁹¹ “Me and Bobby McGee.” *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 19 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Me_and_Bobby_McGee.

4.2.1 Diskusija i zaključak

Umetnički razvoj i stil Dženis Džoplin predstavlja putovanje obeleženo intenzivnom, dubokom i ličnom vezom sa umetnošću. Od ranog detinjstva, živela je u svetu muzike i vizuelnih umetnosti, pod uticajem, pre svega, majčinog pevanja i očeve ljubavi prema klasičnoj muzici. Njeni prvi susreti sa umetnošću, uključujući slikarstvo, postavili su osnovu za njen kreativni izraz, manifestujući se kasnije u muzici.

Prelazak na muziku bio je ključna prekretnica, vođena spoznajom da sam slikarski talenat nije dovoljan da bi se razlikovala od drugih umetnika. Na ovu promenu dodatno je uticala izloženost različitim muzičkim žanrovima. Duboka veza sa Besi Smit i Bili Holidej, i njeno oponašanje njihovih problema, ukazuju na identifikaciju sa njihovom patnjom, koju je prepoznala kao odraz sopstvenih unutrašnjih previranja, uključujući osećanja depresije i otuđenja. Pokušaj da prevaziđe društvena ograničenja kroz bluz muziku je možda bio način da se nosi sa sopstvenim lošim iskustvima i osećanjima odbačenosti. Sveopšti utisak je svakako taj da je Dženis želela da prevaziđe prosečnost u svakom smislu i stekne ogromnu slavu po cenu života, što istovremeno ukazuje i na njenu disciplinovanost i rešenost uprkos svim problemima.

Njen uspon na putu slave poklopio se sa kontrakulturnim pokretom 1960-ih i muzikom koja je izražavala teme slobode i pobune. Jedinstvenom sinergijom rok, bluz i soul muzike, ostavila je neizbrisiv trag u muzičkoj industriji. Kao što je slučaj sa mnogim drugim umetnicima, publiku je osvojila pevajući obrade poput „Down on Me” na prvom albumu, a zatim je usledio ogroman komercijalni uspeh sa albumom *Cheap Thrills* i pesmama „Piece of My Heart”, „Ball and Chain” i „Summertime”. Na prvom solo albumu, *I Got Dem Ol' Kozmic Blues Again Mama!*, izdvojile su se pesme „Try (Just a Little Bit Harder)”, „Kozmic Blues” i „Little Girl Blue”. Objavljen posthumno, njen poslednji album *Pearl* se smatra remek-delom i najuticajnijim albumom koji je ikad snimila. Pesme poput „Me and Bobby McGee”, „Mercedes Benz” i „Cry Baby” jasno pokazuju njen umetnički razvoj sa uticajima roka, bluza, kantri muzike.

Dženisin vokalni pristup je u početku bio nekonvencionalan i sirov. Predstavljao je zapravo produžetak njenog neobuzdanog života, iskonskih poriva, emocionalne dubine i ličnih nemira. Taj promukli vrisak, glavno obeležje njenog pevanja, bio je revolucionaran i postao je odlika njenog muzičkog identiteta, iako je uložila vreme i novac u usavršavanje vokalnih sposobnosti. Pomerila je granice muzičkog izraza i uticala je ne samo na žanrove roka i bluza, već i hevi-metal muzike. Svakako je postavila presedan za emocionalnu dubinu koja se može preneti kroz muziku. Njeno nasleđe, dakle, nisu samo pesme koje je ostavila za sobom, već i put koji je uklesala u muzičkoj industriji, pokazujući snagu sirovog, autentičnog izraza.

4.3 Zaostavština i doprinos popularnoj muzici i kulturi

Dženis Džoplin nije bila priznata i slavna samo za vreme života, upravo suprotno. Kao što je slučaj sa većinom rano preminulih zvezda, njena popularnost je eksplodirala nakon smrti, pretvorivši je u jednu od najvećih muzičkih ikona i kulturoloških fenomena, jer je dovela u pitanje tradicionalne norme muzičke industrije i inspirisala čitavu jednu generaciju da prihvati individualnost i odbaci konformizam. Erupcija popularnosti donela je i određene promene u narativu o njenom životu, te je od devojke koja je, uprkos brojnim drugim mogućnostima, izabrala razvratni život utopljen u alkohol i

narkotike, vremenom predstavljena kao nadasve nesrećna i napuštena zvezda na pretežno muškom nebu. Zahvaljujući ljudskoj gladi za dramom i potrebom da se ženske rok zvezde predstavljaju kao žrtve, Dženisina muzička i umetnička dostignuća zasenjena su njenim imidžem žrtve.

Njen uticaj se vremenom proširio i izvan određenih žanrova, inspirišući, sve do danas, umetnike kao što su Robert Plant, P!nk, Lucinda Williams, *Florence + The Machine*, Liz Fer, Madona, Sindi Loper, Melisa Eteridž, Džoan Džet. Pevačica Pink navodi Dženis kao izvor inspiracije, u smislu rušenja kulturnih barijera i izvođenja bluz muzike i od strane belih ljudi. Pink se divila Džoplininom neustrašivom pristupu i njenoj sposobnosti da izrazi širok dijapazon emocija.

Od njene smrti do danas, njeno nasleđe se razvija o čemu svedoče brojna priznanja poput primanja u *Rokenrol kuću slavnih* 1995. god.¹⁹² Časopis *Rolling Stone* ju je prepoznao kao jednu od 100 najvećih umetnika svih vremena, dok joj je NPR dodelio titulu „Kraljice roka“, priznajući njeno izvanredno vokalno umeće.¹⁹³ Na pedesetogodišnjicu smrti, 2013. godine, dobila je 2.510. zvezdu na Holivudskoj stazi slavnih.¹⁹⁴ Američka poštanska služba je 2014. godine, u sklopu svoje ograničene serije „Muzičke ikone“, izdala markicu na kojoj je bila Dženis Džoplin.¹⁹⁵ Osim toga, biografski dokumentarni film *Janis: Little Girl Blue*, u režiji Ejmi Džej Berg (Amy J. Berg), objavljen je 2015. i dodatno učvrstio njeno mesto u kulturnoj svesti.¹⁹⁶

Uticaj Dženis Džoplin na muzičku industriju ne može se preceniti. Upešatljiv vokal, emocionalna dubina i neustrašiv pristup njenom zanatu, ostavili su večni trag u rok muzici. Njen glas, zauvek urezan u anale muzičke istorije, nastavlja da inspiriše i pleni publiku širom sveta. Međutim, ostaće nepoznanica bi li se Dženis, saznajući za sva ova priznanja, konačno osećala prihvaćenom i voljenom, i bi li je to podstaklo da izabere put ozdravljenja nasuprot samouništenju.

4.5 Kvalitativna analiza poetskog izraza Dženis Džoplin

Analiza narativa u tekstovima pesama predstavlja multidimenzionalni pristup tumačenju i razumevanju stihova i uključuje analiziranje tema i podtema, strukturu narativa, likove, mesto, kontekst, emocionalni ton, poetske figure, intertekstualnost, uticaj na slušaoce, samog umetnika i njegovu zaostavštinu. Na osnovu uvida u Dženisine biografije i informacije o albumima, došlo se do zaključka da je, u periodu od svoje 20. do 27. godine, samostalno napisala 10 pesama:

1. „What Good Can Drinkin’ Do”, 1963. ili 1964.
2. „No Reason For Livin’”, 1963. ili 1964.
3. „Mary Jane”, 1965.
4. „Daddy, Daddy, Daddy”, 1964.
5. „Intruder”, 1967.
6. „Women Is Losers”, 1967.
7. „Turtle Blues”, 1968.
8. „One Good Man”, 1969.
9. „The Last Time”, 1970.

¹⁹² „Janis Joplin.” *Janis Joplin | Rock & Roll Hall of Fame*, www.rockhall.com/inductees/janis-joplin. Accessed 27 Mar. 2024.

¹⁹³ Sydel, Laura. “Janis Joplin: The Queen of Rock.” *NPR*, NPR, 7 June 2010, www.npr.org/2010/06/07/127483124/janis-joplin-the-queen-of-rock.

¹⁹⁴ Chad. “Janis Joplin.” *Hollywood Walk of Fame*, 9 Dec. 2020, walkoffame.com/janis-joplin/.

¹⁹⁵ *USPS Honors Groundbreaking Singer Janis Joplin on Forever Stamp*, about.usps.com/news/national-releases/2014/pr14_044.htm. Accessed 27 Mar. 2024.

¹⁹⁶ “Janis: Little Girl Blue.” *IMDb*, IMDb.com, 15 Dec. 2015, www.imdb.com/title/tt3707114/.

10. „Move Over”, 1970.

1. „What Good Can Drinking Do”, 1963/1964.

Jedna od prvih misaonih pesama koje je Dženis napisala u 20. ili 21. godini života, govori o njenoj primarnoj zavisnosti, onome zbog čega je, barem delimično, prerano izgubila život – o alkoholu. On je vrlo česta tema ne samo u bluz muzici, već i u nebrojeno pesama svih žanrova popularne muzike. Pesa počine retoričkim pitanjem koje naglašava centralnu temu, „What good can drinking do?” i Dženis, na neki način, poziva slušaoca da razmisle koliko je besmisleno bekstvo u alkohol.¹⁹⁷ Već tada je uspevala da, kroz odgovarajuće pesničke slike, navede precizne emocionalne i psihološke razloge zbog kojih konzumira alkohol i u kojoj meri joj on zapravo pomaže ili odmaže, ali ova svest o problemu nije dovela i do njegovog rešenja. Istraživala je na koji način različiti problemi i izazovi, poput bekstva od stvarnosti i usamljenosti, dovode do konstantne upotrebe alkohola. Ovaj depresor centralnog nervnog sistema, u svim svojim oblicima („Gimme whiskey, gimme bourbon, give me gin”)¹⁹⁸, simbolizuje naizgled različita sredstva koja ljudi koriste da bi potisnuli stvarnost.

Dženis prolazi kroz različite faze, od preispitivanja, preko razmišljanja, do vrlo realnih zaključaka u vezi sa korišćenjem alkohola – besmisleno je. Jednostavnim stihovima, „There’s a glass on the table, they say it’s gonna ease all my pain”,¹⁹⁹ stvara sliku privlačnosti jedne čaše kao privremenog leka. Primetan je kontrast između očekivanog olakšanja koje alkohol obećava (““hey say it’s gonna ease all my pain”²⁰⁰ i njegove neefikasnosti („an’ the next day I feel the same”²⁰¹), čime se naglašava razočaranje i neprekidna borba. Pesa je ispunjena tonom očajanja i rezignacije, jer Dženis oseća besmisao u svojim pokušajima da pronađe utehu. Upečatljiva je i laka za pamćenje zahvaljujući rimi „do-blue, night-right, pain-same“, dok upotreba anafore, „Lord, I start drinking Friday, start drinking Friday night”,²⁰² dodatno pojačava njen emocionalni učinak. Upotreba aliteracije, iako suptilna, dodaje lirski kvalitet pesmi. Na primer, „gimme gin“ i „drown this sorrow“ stvaraju ritmički efekat koji pojačava muzikalnost teksta.

2. „No Reason for Livin’”, 1963/1964.

Ova elegična pesma je nastala u jednom kraćem periodu kada je Dženis dala sve od sebe da vodi uređen život. Želela je da pomiri potrebu za isticanjem, nastupima i muzikom sa mirnim, konzervativnim životom. Pesa predstavlja dirljiv, melanholičan odraz egzistencijalnog očaja i bescilnosti jedne dvadesetogodišnjakinje, temama koje su, kao i u prethodnoj pesmi, duboko ukorenjene u žanr bluz muzike.

Svakako je ponavljanje jedna od najupečatljivijih karakteristika ove pesme. Stih „I ain’t got no reason for livin’” naglašava glavnu temu – uzaludnost traženja svrhe u svetu koji je lišen smisla i u kome Dženis nema podršku ni od koga.²⁰³ Ovaj stih ujedno predstavlja i hiperbolu, zajedno sa stihovima „I can’t find no cause to die”, koji se ne moraju shvatiti doslovno, već kao pokušaj autorke da prenese intenzitet svoj stanja.²⁰⁴ Ponavljajući ovu poruku, Dženis jasno želi da ukaže na cikličnu i neprolaznu borbu u kojoj se oseća potpuno zarobljeno. Ova borba je dopunjena jednostavnom, ali upečatljivom rimom karakterističnom za bluz muziku u kojoj melodija i tekst zajedno izazivaju jake

¹⁹⁷ „Šta je to dobro u alkoholu?”

¹⁹⁸ „dajte mi viski, burbon, dzin”, prim.prev.

¹⁹⁹ „na stolu je čaša, kažu da olakšaće mi sav bol”

²⁰⁰ „kažu da olakšaće mi sav bol”

²⁰¹ „a sutradan ću se isto osećati”

²⁰² „Gospode, počnem da pijem u petak, počnem u petak”

²⁰³ „Nemam razloga da živim”

²⁰⁴ „nemam zašta da umrem”

emocionalne reakcije. One su pojačane i upotrebom anafore, naročito u stihovima „Lord, I ain’t got...”, koja dodaje intenzitet glavnoj temi.²⁰⁵ Nedostatak majčinske i očinske figure, ali i kretanje nasuprot stajanju, nose jaku simboliku, jer ukazuju na nedostatak preko potrebne podrške.

3. „Mary Jane”, 1965.

Šezdesete godine prošlog veka nije obeležila samo sjajna muzika, već i sleng u kome je termin „Meri Džejn” označavao marihuanu. U ovoj pesmi, Dženis troši sav teško zarađen novac na Meri Džejn od koje postaje zavisna. Osnovna tema pesme je svakako potraga za zadovoljstvom i ispunjenjem koje Dženis ne nalazi u uobičajenim aktivnostima, kao što su posao i odnosi sa drugim ljudima. Podtema može biti društveni komentar o tome kako pojedinci traže utehu i beg od svakodnevnog rutine i učmalosti, a Meri Džejn postaje njihov simbol. Dženis traži ljude koje podjednako uživaju u društvu Meri Džejn, ali ih ne nalazi, jer ipak niko ne može da je zameni. Emocionalni ton pesme varira od monotnije svakodnevnog života do jedinstvenog olakšanja koje pruža marihuana. Kao i u prethodnim pesmama, tu je niz ponavljanja, „Mary Jane, Mary Jane, Lord, my Mary Jane”, koja deluju hipnotišuće, jer predstavljaju odraz autorove fiksacije. Meri Džejn je personifikovana kroz čitavu pesmu i daje dubinu narativu, čineći je mnogo značajnijom od obične supstance ili koncepta – ona je metafora za sve što autoru pruža beg od stvarnosti ili olakšanje.

4. „Daddy, Daddy, Daddy”, 1965.

Termin „Daddy” se u ovoj pesmi može tumačiti na dva načina: prvi je da autorka priča o svom ocu ili očinskoj figuri, a drugi da se radi o čoveku, muškarcu, mladiću kome je Dženis duboko, pa čak i opsesivno privržen. Od 217 reči u ovoj romantičnoj pesmi, reč „daddy” se ponavlja 45 puta, „I’m” 7 puta i „time” 7 puta. Shodno tome, intenzitet sa kojim autorka naglašava potrebu za muškom osobom je više nego očigledan. S obzirom na to da stihovi govore o strahu od preotimanja pomenute figure i da se 1960-ih godina reč „daddy” kao sleng koristila u značenju „muškarac, dečko, mladić”, svakako se radi o opsesivnosti u vezi sa muškarcem ili muškarcima, što može ukazivati i na nesigurnost u ovoj vrsti međuljudskih odnosa.

Tu je i stih u kome „Daddy” odlazi, što ukazuje na strah od napuštanja ili kompleksnost intimne veze u kojoj je emotivna bliskost suprotstavljena strahu od gubitka. Konstantna usresređenost na partnera može ukazivati i na neku vrstu emocionalne zavisnosti u kojoj se identitet autorke gubi i zavisi isključivo od prisustva muške osobe. To je evidentno imajući u vidu upotrebu anafore i živopisnih slika koje ukazuju na romantične i seksualne podteme u kojima „daddy” jeste simbol želje i intimnih veza. Kontrast između emotivne bliskosti i fizičke ili emotivne distance postaje, na neki način, i priča o prirodi romantičnih, intimnih veza u kojima duboka osećanja egzistiraju uporedo sa strahovima od napuštanja.

5. „Intruder”, 1967.

Dženis u ovoj pesmi koristi narativno pripovedanje i određene poetske figure kako bi ispričala priču o konfrontaciji, samospoznaji i kompleksnosti međuljudskih odnosa. Na samom početku govori upravo o sukobu (...“You come around here/trying to make your demand”) sa drugom osobom koja ima potrebu, ogromnu želju ili ambiciju da nešto menja.²⁰⁶ Stihovi „you want to reveal my life/with your

²⁰⁵ “Bože, nemam...”

²⁰⁶ “...Dolaziš i zahtevaš nešto”

own two hands”²⁰⁷ simbolizuju borbu druge osobe da kontroliše i nametne svoj uticaj, dok naratorka zbunjeno ili zabrinuto ispituje njene/njegove motive, „what are you trying to do?”²⁰⁸ Dženis zatim pominje „holes in your life” i time pokazuje da druga osoba zapravo projektuje lične nedostatke na nju, dok ona daje sve od sebe da i dalje upravlja svojim životom.²⁰⁹

Njen stav prema tudjem uticaju je odrećan i jasan, ona ga odbija. Sve ovo uspeva kreiranjem slika koje odražavaju emocionalna i psihićka stanja glavnih likova, kao što su „holes in your life” i „needin’ new eyes”.²¹⁰ Ponavljanjem pitanja „What are you trying to do?”, Dženis koristi retorićku figuru koja naglašava njenu potrebu za razumevanjem i suprostavljanjem drugima.²¹¹ Antiteza se ogleda u napadima druge osobe i Dženisinom isticanju nezavisnosti i samodovoljnosti. Atmosfera i ton pesme se menjaju iz borbenog i upitnog do izjednaćavanja prava i nezavisnosti na putu naratorkinog postizanja samostalnosti. Tu je i metafora „next big fire” koja izražava osećaj hitnosti ili intenziteta date situacije, tako produbljujući narativ.²¹²

6. „Women Is Losers”, 1967.

Stihovi ove socijalne pesme bave se temama rodne neravnopravnosti i drugim društvenim nepravdama sa kojima su se žene, naroćito 1960-ih godina, suoćavale. Sam naslov i refren „Women is losers” jasno ukazuju na Dženisino ubećenje da su žene u nepovoljnijoj situaciji u odnosu na muškarce.²¹³ Stihovi koji istiću da muškarci „almost always to end up on top”, govore u prilog uvreženim socijalnim normama prema kojima su muškarci u prednosti u različitim aspektima života, uključujući mećuljudske odnose, karijeru i socijalni status.²¹⁴

Pesma se bavi i dinamikom romantićnih veza u kojima su žene najćešće ostavljene i ranjive, a muškarci dolaze samo kada nešto žele, ćime Dženis naglašava konstantan obrazac eksploatacije i napušćanja. Ona predstavlja muškarce kao galantne i posvećene („shiny armor”) samo onda kada postoji odrećeni izazov ili korist („dragon for slay”), ali ih vidi kao nepouzđane kada su u pitanju odgovornost ili odanost.²¹⁵ Iako se naizgled miri sa ukorenjenošću ove pojave, ona ih vidi kao nepravedne. Pesnićke slike koje prikazuju viteza u sjajnom oklopu i ubijanje zmaja su simboli ustaljenih muških uloga, ali su evidentno u potpunoj suprotnosti sa realnošću. Muzićki stil i ritam pojaćavaju poruku pesme, a upotreba aliteracije u stihovima kao što su „women is losers” doprinosi kvalitetu pesme. Raspoloženje u pesmi je, iako moće delovati šaljivo, puno frustracije i rezignacije.

7. „Turtle Blues”, 1963.

Još jedna pesma sa socijalnom tematikom i narativom o nezavisnosti, samouverenosti i suprotstavljanju tradicionalnim muško-ženskim ulogama i oćekivanjima. Sa uvodnim stihovima „I’m a mean, mean woman”, Dženis sebe predstavlja kao zlu osobu, ćime zapravo naglašava samospoznaju i odbijanje da se prikloni tradicionalnom poimanju žena.²¹⁶ Upravo suprotno, ona podvlaći da se prema muškarcima loše ponaša i time stavlja lićnu autonomiju u prvi plan, istovremeno potpuno odbacujući

²⁰⁷ „otkrivaš moj život sopstvenim rukama”

²⁰⁸ „šta pokušavaš?”

²⁰⁹ „rupe u tvom životu”

²¹⁰ „rupe u tvom životu”, „trebaju mi nove oći”

²¹¹ „šta pokušavaš da uradiš?”

²¹² „nova, velika vatra”

²¹³ „Žene su gubitnice”

²¹⁴ „skoro uvek završe na vrhu

²¹⁵ „sjajni oklop, zmaj koga treba ubiti”

²¹⁶ „Ja sam zla, zla žena”

tadašnju, opšteprihvaćenu dinamiku u odnosima između muškaraca i žena. Odbija da bude submisivna, zahtevajući „sunshine” i „stars”, pozivajući se na prethodna iskustva u kojima je bila izneverena.²¹⁷

Kao i u prethodnim pesmama, anafora „I’m a mean, mean woman” i „I don’t mean no one man, no good”, naglašava odbijanje tradicionalne uloge podčinjene žene.²¹⁸ Svoj inat i prkos Dženis izražava kroz metaforu kornjače koja zapravo sugerise da je stvorila čvrst oklop zahvaljujući životnim iskustvima. Upotreba ironije u stihovima „mean” i „evil”, rečima koje najčešće imaju negativnu konotaciju, Dženis koristi kao izraz svog novog identiteta, snage i moći.²¹⁹ Kao i prethodne pesme, struktura i fraziranje imaju svoje korene u bluz tradiciji, sa korišćenjem aliteracije u stihovima poput „hidin’ underneath its horny shell” koji naglašavaju ritmički kvalitet pesme.²²⁰ Direktnim obraćanjem, „Honey, don’t ya know I have!”, Dženis stvara ličnu atmosferu u kojoj, čini se, vodi dijalog sa slušaocem.²²¹

8. „One Good Man”, 1969.

Kao i u prethodnoj pesmi, Dženis izražava potrebu da ostvari duboku i iskrenu vezu nasuprot površnim koje su joj dobro poznate. Simbol ove čežnje jeste upravo suprotstavljanje stihova „one good man” onima koji govore o površnim zadovoljstvima zabava i socijalnim okupljanjima.²²² Kritikuje „pale parties” i direktno izražava nezainteresovanost za materijalne stvari poput „a mansion in the South”.²²³ Ponavljanjem stihova „one good man” i „it’s only everything”, naglašava se glavna tema, a metafora „notches on a gun” upečatljivo kontrastira smislenu povezanost sa drugim bićem u odnosu na površne i neobavezne.²²⁴ Kako bi umanjila svoje želje i istovremeno ih naglasila, Dženis se služi ironijom u stihovima „it ain’t much, it’s everything”.²²⁵ Kao i u nekima od prethodnih pesama koje je napisala, Dženis koristi direktno obraćanje „Honey, I love to go to parties”, stvarajući konverzijski ton koji narativ čini ličnijim i sa kojim se publika lako povezuje.²²⁶

9. „The Last Time”, 1970.

Još jedna romantična pesma o konfliktnim osećanjima i borbi sa nedoslednim i nevernim partnerom. Dženis ponavlja svoju molbu partneru „make it the last time” i govori o emocionalnim turbulencijama i konfliktnim željama da se pomenuti odnos konačno stabilizuje ili prekine.²²⁷ Na taj način, ona još jednom predstavlja sebe kao osobu koja se bori sa neprekidnom čežnjom za stabilnošću i bolom koji izazivaju površne veze, ciklusom koji je izgleda permanentan. Ponavljanjem retoričkog pitanja „Don’t you understand me?”, Dženis preklinje partnera da saoseća sa njom, izražavajući tako frustraciju i nemoć. Stihovi u kojima govori o lažima, ukazuju na temu obmane i izdaje, što im daje još snažniji emocionalni ton.²²⁸

Unutrašnji sukob je očigledan i u kolebanju između želje da okonča vezu ili da iznova popusti pred partnerovom privlačnošću. Ovaj sukob dovodi do osećaja rezignacije i bespomoćnosti. Korišćenjem pesničkih slika poput „hold on to my heart”, Dženis zapravo ukazuje na dubinu svog emocionalnog

²¹⁷ „sunce i zvezde

²¹⁸ „Ja sam zla žena, zla”

²¹⁹ „zlo”

²²⁰ „krijući se ispod uspaljenog oklopa”

²²¹ „Dušo, zar ne znaš da imam

²²² „jedan dobar čovek”

²²³ „dosadne zabave”, „vila na jugu”

²²⁴ „zarezi na pištolju”

²²⁵ „nije mnogo nego je sve”

²²⁶ „Dušo, volim da idem na zabave”

²²⁷ „neka bude zadnji put”

²²⁸ „zar me ne razumeš”

ulaganja i bol zbog potencijalnog gubitka.²²⁹ Direktno obraćanje partneru stvara osećaj neposrednosti i intimnosti, čineći emocionalnu borbu opipljivom. Pesa se završava ultimatumom i konačnom molbom da se partner posveti ili ode, naglašavajući očaj zbog statusa quo.

10. „Move Over”, 1970.

Kao da su pisane jedna za drugom, ova pesma govori o frustraciji i emocionalnom sukobu u odnosu sa neodlučnim partnerom. Dženis neprekidno zahteva da se partner „pomeri“ i donese odluku, izražavajući ogorčenost. Njena želja za posvećenošću, „you know I need a man“, i u ovom tekstu pesme naglašava emocionalnu potrebu za stabilnošću i sigurnošću.²³⁰ Neodlučnost i nepouzdanost partnera u njoj izazivaju jednu vrstu emocionalnog vakuuma, uznemirenost i nesigurnost, što je evidentno u retoričkim pitanjima „Whatcha ya gonna do with your life?“²³¹

Suštinski, pesma predstavlja molbu da se partner potpuno posveti ili ode, što će i njoj omogućiti „pomeranje“. Kao i u prethodnim pismama, ponavljanje stihova kao što su „Will you move over“ i „Please, don’t do that to me, honey“, služe da naglase očajanje.²³² Pesa koristi slike kao što su „play with my heart“ i „play with my feelings“ da bi slikovito prenela emocionalna previranja izazvana ponašanjem partnera.²³³ Upotreba anafore u stihovima poput „you say it’s over“, kao i u prethodnim pesama, uspeva da naglasi ritmičnost i glavnu temu pesme.²³⁴

4.3.1 Diskusija i zaključak

Dženisine autorske pesme često govore o izraženim emocionalnim stanjima i istražuju teme poput egzistencijalnog očaja, usamljenosti, emocionalnih previranja, čežnje za istinskom povezanošću i rodne neravnopravnosti. Njena poezija je ispunjena intenzivnom emocionalnom iskrenošću koju su slušaoci odlično prihvatili. Često je koristila stilske figure kao što su anafora, metafora, pesničke slike, retorička pitanja i simbolizam. Ovi elementi pozitivno utiču na ekspresivni kvalitet njenih pesama, prenoseći složene emocije i teme na upečatljiv i evokativan način.

U pismama kao što su „Women Is Losers“ i „Turtle Blues“, osporava društvene norme i rodne uloge, zalažući se za osnaživanje i nezavisnost žena. Pesme poput „What Good Can Drinking Do“ i „No Reason for Livin’“ pokazuju da je vrlo rano umela da iskaže duboke lične borbe kroz muziku, otvarajući svoju dušu svima koji žele da slušaju. Osim toga, njeni tekstovi često imaju direktan, konverzacijski kvalitet koji stvara osećaj intimnosti i povezanosti sa slušaocima.

Mnoštvo tekstova, poput „Daddy, Daddy, Daddy“, istražuje teme emocionalne zavisnosti, otkrivajući njen strah od napuštanja. „One Good Man“ i „Move Over“ izražavaju čežnju za istinskom povezanošću i frustriranost zbog površnih veza i neodlučnih partnera. „I Need a Man to Love“ otkriva složene emocije i unutrašnje konflikte, uz upotrebu tradicionalne bluz strukture i poetskih figura, kako bi prenela osećaj čežnje, očaja, potragu za ljubavlju i razumevanjem.

Anafora je svakako jedno od glavnih obeležja Dženisinog stila pisanja. Osim nje, česta je upotreba upečatljivih pesničkih slika. U pesmi „Turtle Blues“, recimo, ona koristi metaforu kornjače skrivene oklopom, simbolom zaštite i otpornosti. Korišćenjem simbolike, Dženis se bavi i složenim temama poput rodne nejednakosti, kao što je slučaj u pesmi „Women Is Losers“, u kojoj se ovaj stih neprekidno ponavlja, simbolizujući tadašnje društvene stavove prema ženama. Uspeva da stvori

²²⁹ „drži se mog srca“

²³⁰ „znaš da mi treba muškarac“

²³¹ „šta ćeš sa svojim životom“

²³² „Hoćeš li se pomeriti, nemoj mi, molim te, raditi to“

²³³ „igraš se sa mojim srcem“, „igraš se sa mojim osećanjima“

²³⁴ „kažeš da je gotovo“

slojevitost značenja upotrebom metafora i poređenja, kao što je slučaj u pesmi „One Good Man”, u kojoj suprotstavlja materijalne želje emocionalnim potrebama.

Dženisinu poeziju odlikuje jedinstven spoj bluz, rok i folk uticaja, što doprinosi prepoznatljivom zvuku, muzičkom osećaju i odražava njen inovativni duh. Najčešće je inspiraciju crpela iz sopstvenih životnih iskustava, što je njenim pesmama davalo jedinstven utisak autentičnosti i ranjivosti. Ova autentičnost jeste ključ njene privlačnosti i doprinela je dugotrajnom uticaju u muzici.

Njeno tzv. pesničko stvaralaštvo se može podeliti na tri dela:

- Početak karijere (početak i sredina 1960-ih): U prvim pesmama kao što su „What Good Can Drinkin’ Do” i „No Reason for Livin’”, Dženisin stil pisanja je duboko ukorenjen u bluz tradiciji, kako muzički, tako i tematski. Tekstovi su često istraživali lični bol, očaj i egzistencijalne teme, sa sirovim emocionalnim kvalitetom. Njen rani rad obeležio je osećaj ranjivosti i introspekcije.
- Razvoj jedinstvenog stila (kasne 1960-e): Stekavši više iskustva, Dženis je u svoje tekstove počela da uključuje teme rok i soul muzike. Pesme poput „Women Is Losers” i „Turtle Blues” pokazuju da je počela da dovodi u pitanje društvene norme, posebno u vezi sa rodnim ulogama. Njeni tekstovi su počeli da odišu većim samopouzdanjem i angažovanjem u društvenim pitanjima svog doba.
- Vrhunac umetničkog izraza (1969-1970): Do kraja 1960-ih i početkom 1970-ih, Dženisino pisanje pesama je sazrelo. Pesme iz ovog perioda, uključujući „Move Over” i „One Good Man”, pokazuju jedan napredniji i razvijeniji pristup pisanju. Teme pesama tokom ovog perioda bile su nešto složenije, sa sličnim temama emocionalnih sukoba, frustracija u odnosima i čežnjom za autentičnošću i istinskom vezom. Poetske figure su postale prefinjenije, a njen narativni stil zamršeniji.

Treba pomenuti i razlike između pesama koje je napisala samostalno i u saradnji sa drugima. Na primer, pesme poput „What Good Can Drinking Do” i „No Reason for Livin’”, bave se ličnim previranjima i raznolikim ličnim iskustvima. S druge strane, koautorske pesme, kao što su „Ego Rock” i „Blindman”, obuhvataju raznovrsniji dijapazon tema i šire istraživanje koncepata. „Mercedes Benz” sadrži elemente društvenog komentara i bavi se dubljim socijalnim pitanjima kao što su rodna nejednakost i materijalizam. Pored društvenih komentara, koautorske pesme uključuju metaforičko pripovedanje i egzistencijalne teme, odražavajući uticaj više perspektiva. Pesme koje je napisala sama obično imaju sirov i nešto direktniji stil, često koriste ponavljanje i jednostavan, emocijama nabijen jezik. Nasuprot tome, u koautorskim pesama prisutne su različite poetske tehnike, uključujući metaforu, ironiju i mešavinu lirskih stilova, što odražava i koautorsku prirodu procesa pisanja pesama.

Često ponavljanje stihova, koje je efektivno u muzici, može se smatrati jednom vrstom nedostatka u njenom poetskom izrazu. Za razliku od pojedinih poetskih formi čija vrednost leži u suptilnosti i posrednosti, Dženisini tekstovi su potpuno direktni i neposredni. Upravo to može biti mač sa dve oštrice, jer ova vrsta pisanja stihova pojačava emocionalnost, ali umanjuje suptilnost i slojevitost značenja koji se često slave u tradicionalnoj poeziji.

Dženis je tokom karijere neprestano eksperimentisala sa različitim muzičkim stilovima i tematskim elementima, što je evidentno u opsegu njenog muzičkog izraza, od tradicionalnog bluz do savremenog roka. Nije se plašila da napreduje kako muzički, tako i lirski, što je njenu muziku činilo uvek svežom i relevantnom. Dženisine lične borbe, uključujući one sa zloupotrebom supstanci i iskustva sa ljubavnim vezama, imale su ogroman uticaj na njen poetski izraz. Vremenom, ove borbe su bivale sve očiglednije i u njenoj muzici, dajući dirljiv i ponekad tragičan aspekt njenim pesmama.

Spremnost da otkrije svoju ranjivost, izaziva društvene norme i eksperimentiše, utrla je put budućim generacijama umetnica i tekstopisaca.

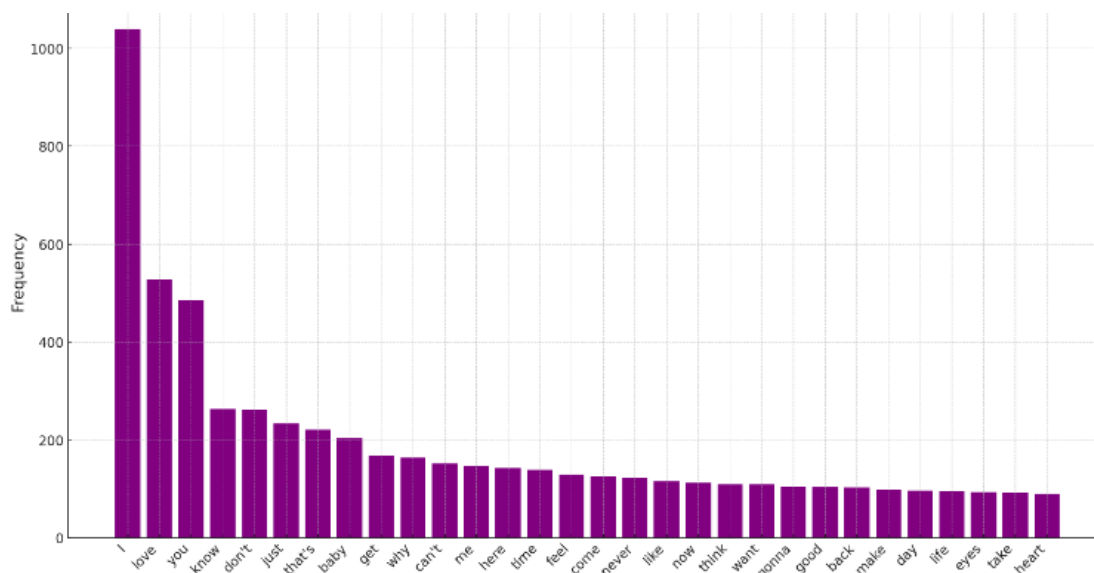
4.4 Kvantitativna analiza poetskog izraza

4.4.1 Tematska analiza

Na osnovu teorijskog okvira postavljenog u trećem poglavlju, u ovom segmentu će biti izložena kvantitativna analiza autorskih pesama Dženis Džoplin. Ona je od posebnog značaja zato što pomaže u pronalaženju povezanosti lingvističkih izraza sa poetikom tame. Primarna analiza otkriva 30 najfrekventnijih reči u 10 autorskih pesama, a to su:

Ilustracija 1

Ilustracija 1.1

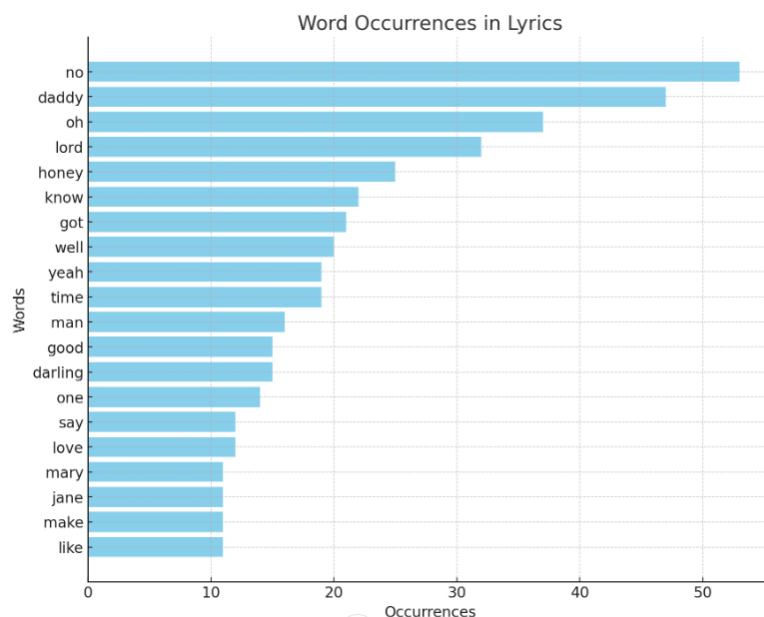
Interesantno je da su prve tri najčešće reči u Dženisinim autorskim pesmama „I”, „love” i „you”. S obzirom na njene tvrdnje da živi isključivo za svoje nastupe i muziku, ovaj rezultat se može upravo tako i tumačiti, kao ljubav prema muzici i izvođenju. Analiza otkriva izrazito čestu upotrebu zamenica poput „I, you, my”, što potvrđuje zaključke kvalitativne analize, da je Dženis pisala najviše na teme sopstvenih iskustava, emocija i doživljaja, koji su govorili kako o njenoj strastvenosti, tako i o ranjivosti. Visoka frekventnost reči „love, like, baby, want, need”, idu u prilog preokupiranosti temama ljubavi i čežnje, dok reči „got, just, now” označavaju Dženisinu potrebu da bude direktna i ishitrena, što su inače bile odlike njene otvorene i plahovite ličnosti.

Izraženo prisustvo reči „need, away, find, Lord” pokazuje okupiranost temama borbe i potrage za smislom, bekstvom i duhovnim ispunjenjem. Reči „know, say, think” govore u prilog konverzacijskom tonu kojim se Dženis često služila u svojim pesmama, kako bi održala pažnju slušalaca i izrazila sopstvena razmišljanja i osećanja. „Feel, life, man” ukazuju na istraživanje ljudskih stanja i socijalnih tema poput ličnog identiteta, društvenih uloga i drugih svakodnevnih ljudskih iskustava.

Daljim raščlanjivanjem autorskih stihova i uklanjanjem najčešće korišćenih reči u engleskom jeziku tj. „top words”, dobijeni su sledeći rezultati:

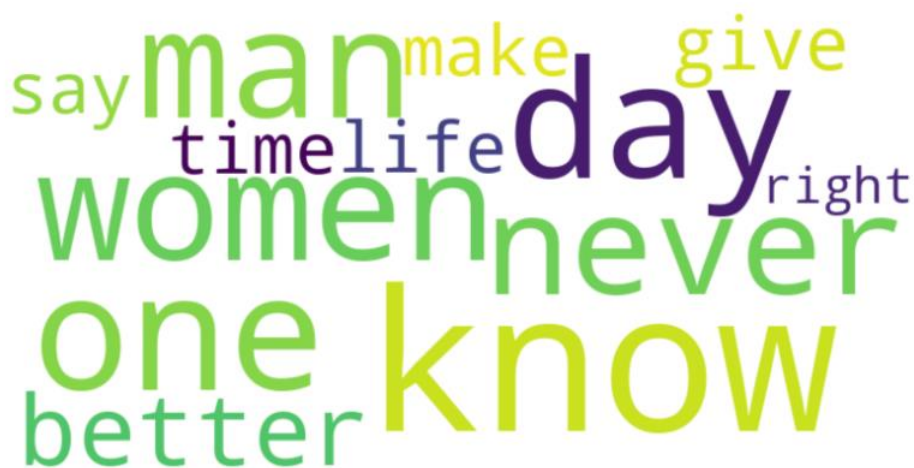
Ilustracija 2

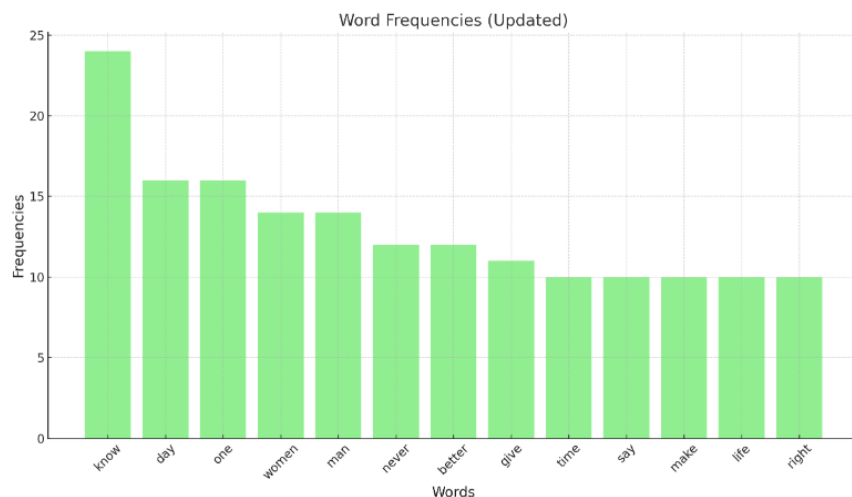
Ilustracija 2.1

Ova analiza otkriva dominantne teme koje se ogledaju u čestoj upotrebi reči „daddy” (1960-ih je označavala sleng za „mladić, muškarac, dečko”), što govori u prilog zaključku da je Dženis imala posebnih problema kada su u pitanju bile intimne veze. Ako se, uz ovu reč, uzmu u obzir i druge najfrekventnije reči poput „no” i „Lord”, može se zaključiti da je Dženis, u velikoj meri, bila sklona odbijanju ili poricanju, ili se osećala krajnje odbačeno, dok je istovremeno čeznula za prihvatanjem i odobravanjem, sve vreme tražeći utehu u nekakvoj višoj sili ili višem biću.

Daljim raščlanjivanjem autorskih stihova, izdvajaju se ekspresivne i emotivne upadice poput „oh”, „yeah”, „well”, „whoa”. One, u velikoj meri, naglašavaju emocionalni intenzitet tekstova, Dženisinu strastvenost i spontanost u izvođenju. Međutim, izvođenjem sekundarne analize, koja isključuje ove repetitivne uzvike i preteranu upotrebu reči „daddy” (u samo jednoj pesmi se ponavlja 45 puta), dolazi se do dubljeg tematskog nivoa kojim je Dženis bila okupirana. Pojavljuje se nov skup najfrekventnijih reči:

Ilustracija 3

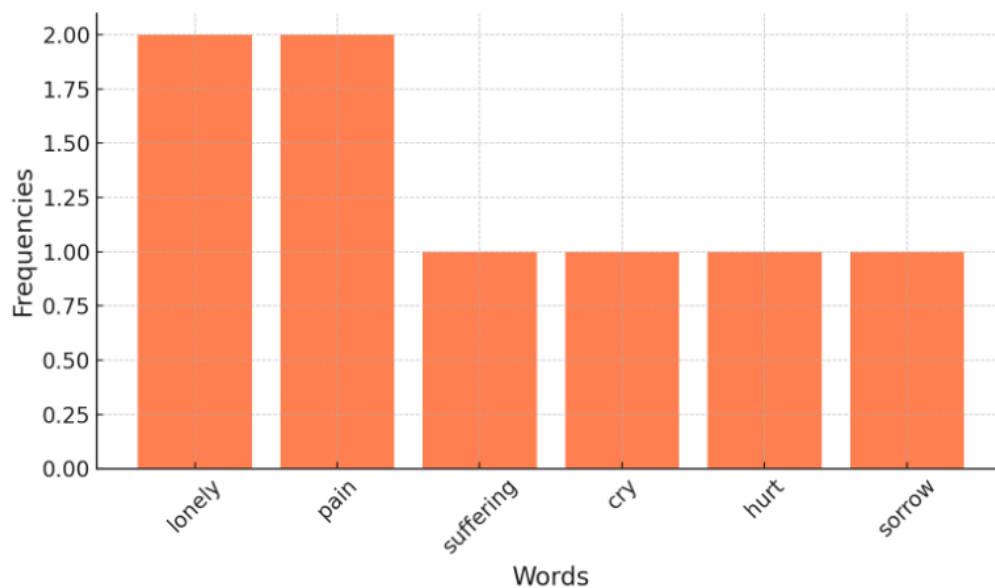
Ilustracija 3.1

Ova analiza prikazuje onu stranu Dženisine ličnosti koja je čeznula za razumevanjem sveta oko sebe. Ponavljanje reči „know”, otkriva potragu za samosvešću i istinom, odnosno identitetom i smislom života. U skladu sa tim, tu je i okupiranost prolaznošću života i neizbežnim promenama koje se ogledaju u frekventnosti reči „day”, „time” i „life”, „right”, dok česta upotreba reči „one” govori u prilog ličnosti koja se istovremeno oseća izolovano i željno istinskog povezivanja sa drugim ljudskim bićem. Kada u svojim pesmama ponavlja reči „women”, „man”, „never” i „better”, Dženis otkriva zainteresovanost za rodne teme i konflikt između očaja i kraja (never), s jedne strane, i nade i budućnosti (better) sa druge. Reči „give”, „say” i „make” ukazuju na potrebu za validacijom kroz davanje i izražavanje (sebe), kao i komunikacijom koja će ostaviti neku vrstu traga.

Reči koje nisu dominantne, ali su od značaja za otkrivanje slojeva ili nivoa tame u Dženisinom poetskom izrazu su „lonely, pain, suffering, cry, hurt, sorrow”.

Ilustracija 4

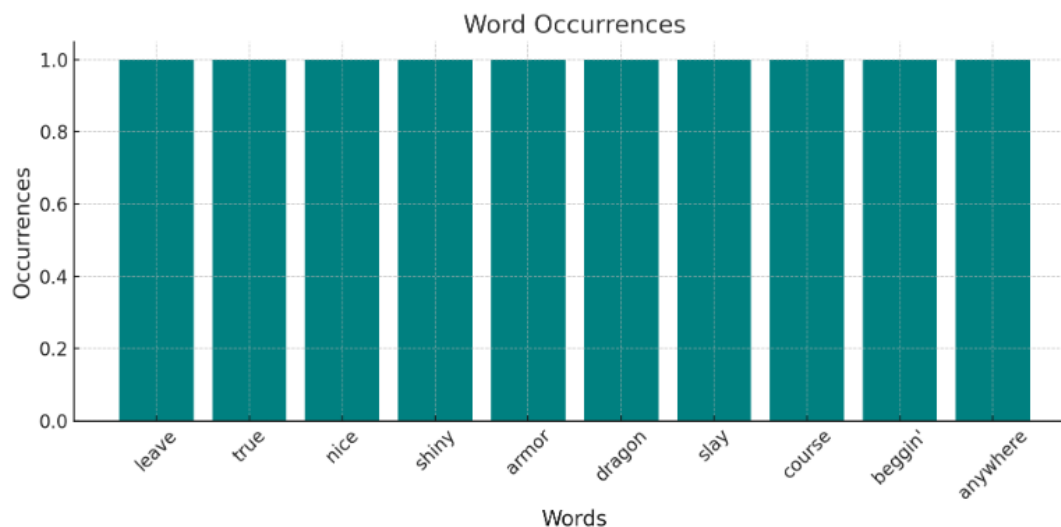
Ilustracija 4.1

Upravo ove reči naglašavaju teme izolovanosti, emocionalnih problema i egzistencijalnog očajanja. One pružaju uvid u skriveni deo ličnosti koji se polako utapao u alijenaciji, patnji, anksioznosti i depresiji.

Poslednji korak u otkrivanju emocionalne dubine i narativne raznolikosti jeste pronalaženje najređe korišćenih reči:

Ilustracija 5

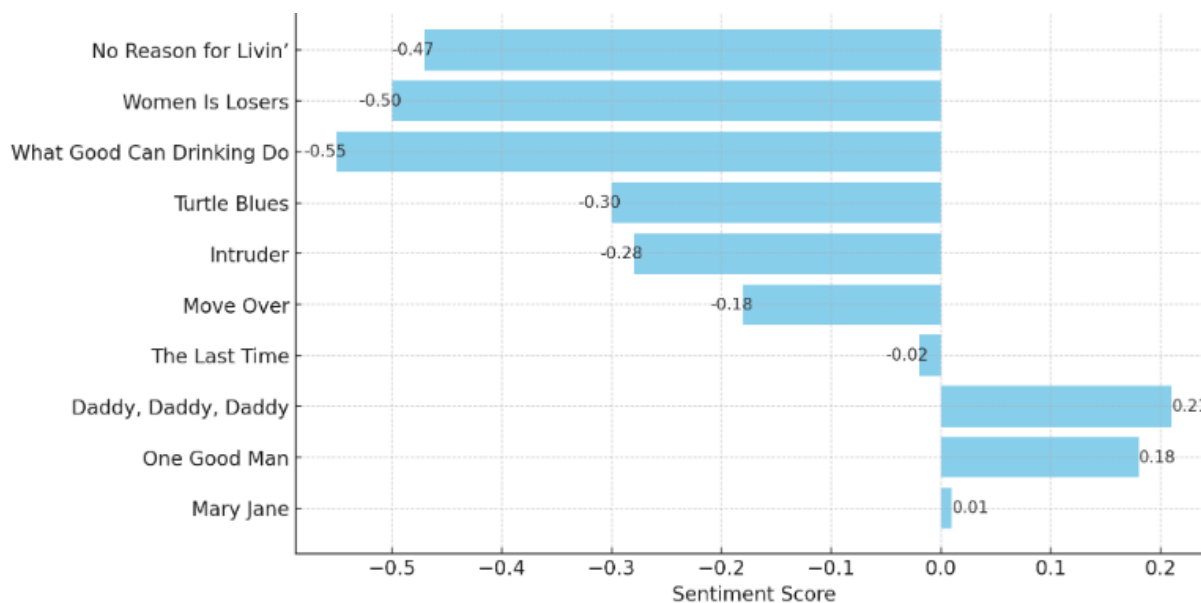

Ilustracija 5.1

Na prvi pogled, retka upotreba reči „true” i „nice” može ukazivati na osobu koja nije zainteresovana za istinu i pozitivne stvari/pojave. Međutim, upravo ovo izbegavanje uobičajenih reči, može se tumačiti kao odbacivanje površnih, ustaljenih termina i opšteprihvaćenih normi, zarad pronalaženja iskonske suštine ljudskog bivstvovanja. Kada retko koristi reči „shiny” i „armor”, Dženis ukazuje na nezainteresovanost za materijalizam i blještavu spoljašnjost. Reči „leave” i „beggin” se pojavljuju samo jednom, što otkriva da je Dženis, kako u životu, tako i u pesmi, svoja duboke strahove od napuštanja i odbacivanja ispoljavala vrlo retko i na suptilan način.

4.4.2 Analiza sentimenta

Analiza sentimenta doprinosi boljem razumevanju intenziteta emocionalnosti i tema autorskih pesama. Dodeljivanje približnih brojevnih vrednosti pojedinačnim pesmama kvantifikuje emocionalni sadržaj i otkriva jednostavnost ili složenost ličnih iskustava i umetničkog izraza. Kao što je navedeno u poglavlju 3, rezultati analize sentimenta variraju od izrazito negativnog (-1) do izrazito pozitivnog (+1). Analiza Dženisinih pesama je dala sledeće rezultate:

Ilustracija 6

Sentiment pesama „No Reason for Livin’”, „Women Is Losers” i „What Good Can Drinking Do” približno iznosi -0.47, -0.50 i -0.55, što govori o mračnim aspektima njenog poetskog izraza. Ovakav rezultat ide u prilog narativu patnje, očaja, ličnih borbi i socijalne nepravde, a ponajviše pitanjima zavisnosti od supstanci i polnoj diskriminaciji. Nešto manja negativnost sentimenta primetna je u pesmi “„urtle Blues”, približno - 0.30, a razlog za to može biti to što Dženis govori o svojoj patnji sa dozom humora.

Pesme „Intruder” (-0.28), „Move Over” (- 0.18) i „The Last Time” (- 0.02) su pozitivnije, ali i one se bave ne tako svetlim temama poput zadiranja u privatnost („Intruder”), odbijanja statusa quo („Move Over”) i mirenja sa neizbežnim rastankom („The Last Time”).

Nasuprot tome, očigledna je pozitivnost koju je Dženis utkala u svoje pesme “Daddy, Daddy, Daddy” i „One Good Man”, čiji rezultat je 0.21 i 0.18. One govore o ljubavi, čežnji i potrazi za iskrenošću i validacijom. Razlike između pozitivnih i negativnih sentimentata ukazuju na potpuno suprotne dimenzije Dženisinih tekstova, u kojima sreća i nada idu ruku pod ruku sa ranjivošću i patnjom.

Jedina neutralna pesma je „Mary Jane”, sa približnom sentimentalnom vrednošću 0.01. Njenoj neutralnosti svakako doprinose reči „work, pay, change, friend, lend, blue”, što se može tumačiti kao da je Dženis imala neutralan stav prema marihuani. Međutim, pošto analiza sentimenta nije egzaktna nauka i zavisi od šireg konteksta, ova pesma je samo kompjuterski neutralna. Ako se uzme u obzir činjenica da je Dženis vrlo rano postala zavisna od alkohola, cigareta i marihuane, smatrajući ih savršenim, poželjnim sredstvima za tretiranje svih problema, može se zaključiti da je ova pesma pozitivnija od datog rezultata.

Na kraju, svi aspekti kvantitativne analize govore o umetnici koja je, voljno ili nevoljno, svesno ili nesvesno, preokupirana poetikom tame. Tematska analiza otkriva da se Dženis pretežno bavila temama ličnih i, u određenoj meri, društvenih previranja, naročito u kontekstu romantičnih/intimnih veza, kao i dinamikom muško-ženskih odnosa.

5. Ejmi Vajnhaus

5.1 Biografija

5.1.1 Detinjstvo

Rođena 40 godina nakon Dženis Džoplin, rano detinjstvo Ejmi Vajnhaus obeležilo je dinamično i, u određenoj meri, izazovno odrastanje. Na svet je došla 1983. u severnom Londonu, u vreme velikih promena i društveno-političkih kontrasta - od konzervativne politike Margaret Tačer do prkosnog pank roka *Seks Pistolsa* (*Sex Pistols*).²³⁵ U sećanju njenog oca, Mičela, dan Ejminog rođenja bio je obeležen spletom burnih i emotivnih dešavanja.²³⁶ Razlog za to je, prema mišljenju njene majke Dženis, činjenica da je Ejmi i na samom rođenju želela da se stvari odvijaju prema njenom nahođenju; naime, Dženis je bila primljena dan ranije sa kontrakcijama, ali je ubrzo vraćena kući, jer Ejmi je bila spremna za svet sutradan.²³⁷ Pokazaće se kasnije, otac Mičel će naglasiti, da će kašnjenje ostati njena karakterna crta sve do kraja života.²³⁸ Interesantno je već na početku, a daleko više u Ejminom odrastanju, da su joj roditelji od prvog dana pripisivali svojeglavost i njene kasnije ekscese pravdali ili objašnjavali upravo ovom osobinom.

Ejmino detinjstvo je bilo dinamično i izazovno iz više razloga. Jedan od njih je taj što je odrasla u velikoj, tradicionalnoj, jevrejskoj porodici u kojoj su svi članovi, uključujući baku i dedu, pratetke, ujake i rođake, bili uključeni u njeno odgajanje. Uprkos tradiciji, Ejmi nije volela odlaske u sinagogu ni kada je bila mala, a kada je odrasla izjavila je da je apsolutno nereligiozna, ali da veruje u sudbinu i karmičke sile.²³⁹ Na tome sigurno može zahvaliti i baki Sintiji koja je držala tarot seanse i tvrdila da može da komunicira sa duhovima.²⁴⁰

Dinamičnost i izazovnost su se ogledali i u samim ličnostima njenih roditelja koje su bile dijametralno suprotne. Dok je Dženis bila i ostala blaga, tiha, introvertna, skromna i posvećena porodici, Mičel je bio glasan, ekstrovertan, hvalisav, često van kuće, preterano trošeći novac na garderobu, automobile i prijatelje.²⁴¹ Iz Dženisinih memoara, pa i Ejminih pesama i izjava, da se zaključiti i da je bio prilično neodgovoran i netaktičan. Naime, kada je došao da poseti Dženis i Ejmi u porodištu, Mičel je smatrao da je pravi trenutak da joj saopšti da je izgubio posao.²⁴² Nakon nekog vremena je, ipak, uspeo da popravi finansijsku situaciju i otišao u drugu krajnost, posedujući automobile Rols Rojs (Rolls-Roys) i Jaguar (Jaguar) u dvorištu, u šta Ejmini i Aleksovi prijatelji nisu mogli da poveruju.²⁴³ Osim toga, mada je nesumnjivo iskreno voleo svoju decu, njegova ljubav se nije ni približno dovoljno ogledala u redovnom i kvalitetnom provođenju vremena sa njima i njihovom vaspitanju, koliko u obasipanju poklonima, u čemu su Ejmi i Aleks, naravno, uživali. Nije bio ni ljubitelj svakodnevnih poslova koji su sastavni deo ljubavi, te je Dženis bila prinuđena da sve zahtevne obaveze preuzme na sebe, sve vreme čeznući za više pomoći i pažnje, istovremeno se boreći sa umorom i čudnim peckanjem u udovima koji su 30 godina kasnije dijagnostifikovani kao multipla skleroza.²⁴⁴ U tome joj je najveća podrška bila Mičelova majka Sintija koja je, ispostaviće se kasnije,

²³⁵ Više o Londonu 1980-ih godina na <https://londontopia.net/history/london-calling-brief-history-london-1980s-riots-privitisation-docklands-regeneration/>

²³⁶ Winehouse, Mitch. Amy, My Daughter. HarperCollins UK, 2013., pdf str. 11

²³⁷ *Loving Amy : A Mother's Story*. First U.S. ed. Thomas Dunne Books 2016., pdf. str. 16

²³⁸ Winehouse M. *op.cit.* 8

²³⁹ Videti <http://www.thejc.com/news/uk-news/52348/amy-winehouse-to-others-she-was-known-mummy>, 01.03.2024.

²⁴⁰ Winehouse J., *op.cit.* str. 78

²⁴¹ Ibid. 30

²⁴² Ibid. 20

²⁴³ Ibid. 30

²⁴⁴ Ibid. 20

imala i velikog uticaja na Ejmi i kojoj je bila mnogo privrženija nego majci.²⁴⁵ Bila je lepa i privlačna, sa jakim ličnošću i, zahvaljujući njoj, Dženis je uspela da dovrši svoje školovanje.²⁴⁶

Koliko god se Mičeva i Dženisina sećanja i razmišljanja razlikovala, u jednom su se slagali: nije bilo lako odgajati Ejmi. Razlog za to su bili njena radoznalost, nepažljivost i izrazita tvrdoglavost. Svako ko je pazio na nju morao je bez prestanka da je drži na oku da ne bi pojela sve što joj padne pod ruku, od celofana do izmeta, da ne bi pala, izgubila se negde dok su boravili napolju i sl. Čak i kasnije, kada je krenula u osnovnu školu, padala bi sa kreveta u toku spavanja i povređivala se.²⁴⁷ Sve ove osobine, prema mišljenju autora rada *Amy Winehouse and the Mind of the Artist*, govore u prilog tome da je Ejmi od najranijih dana patila od poremećaja pažnje i hiperaktivnosti, što je inače donekle svojstveno kreativnim pojedincima.²⁴⁸

Njena potreba za pažnjom išla je dotle da bi se namerno sakrila, ne bi li je panično tražili, a nije volela ni kad bi Dženis poklanjala pažnju drugoj deci.²⁴⁹ Želela je i očevu pažnju, ali je u detinjstvu nije dobila ni u približnoj meri uolikoj joj je bila potrebna. U zavisnosti od njegove prisutnosti i pažnje, nazivala ga je “tata Mič” i “Mič Vajnhaus”, pri čemu je termin “tata” bio rezervisan za one retke trenutke kad bi je uzeo u krilo i pričao joj o starom delu Londona, Ist Endu, gangsterima i prevarantima.²⁵⁰ Kad je poodrasla, zabavljao ju je pričama o duhovima, pa čak je i neki put parkirao auto pored groblja nedaleko od kuće i prepadao je zastrašujućim pričama.²⁵¹ Možda je upravo zahvaljujući tome, Ejmi kasnije maštala da se uda za nekog gangstera i dobije dva sina kojima bi zapovedala.²⁵²

Dženis je naučila svoju decu da čitaju pre nego što su krenuli u prvi razred i Ejmi je, zahvaljujući urođenoj radoznalosti i inteligenciji, volela da provodi vreme u školi. Međutim, od početka je bilo jasno da joj je bila potrebna konstantna stimulacija i da je imala problema sa održavanjem pažnje, osim kada su u pitanju bili predmeti za koje je bila izrazito zainteresovana, kao što je bio slučaj sa muzikom.²⁵³ Matematika joj je dobro išla, opet zahvaljujući majci, kao i drugi predmeti, ali Ejmi nikada nije ostajala dovoljno dugo fokusirana. Podjednako je uživala i u jelu, naročito u slatkišima, što će kasnije rezultirati problemom u ishrani tj. bulimijom. Volela je, još u osnovnoj školi, da pravi nestašluke na časovima i da izaziva autoritete, ne brinući preterano o posledicama ni u školi ni kod kuće. Čak ni kada je bila dete, nije imala puno prijatelja i volela je da provodi vreme sa jednom ili dve drugarice. Još u osnovnoj školi, započela je dugogodišnje prijateljstvo sa Džulijet Ešbi (Juliette Ashby) i Loren Gilbert (Lauren Gulbert).

Njeni nestašluci su prolazili nekažnjeno, jer sa jedne strane, Dženis nije imala dovoljno jaku ličnost, pa ni vremena ni snage da joj se nametne kao autoritet, a sa druge strane, Mič nije bio kod kuće i nije želeo da izigrava “lošeg policajca”.²⁵⁴ Jedini autoritet u Ejminom životu bila je njena baka Sintija, što govori o prilično neusklađenoj porodičnoj dinamici. Iako je Sintija jedina koja je mogla da izađe na kraj sa Ejmi, to joj nije pomoglo da bude primeran i marljiv djak.

Jedan od najupečatljivijih i najmračnijih događaja u Ejminom detinjstvu je svakako bio razvod roditelja kada je imala samo 9 godina. Konačnom, formalnom razvodu, godinu dana kasnije, prethodila su Mičeva duga odsustva i nedostatak učestvovanja u vaspitanju dece. Zahvaljujući literaturi, njihov razvod se može sagledati iz tri perspektive - Dženisine, Mičeve i Ejmine. Mnogo pre razvoda, Dženis je

²⁴⁵ Tyler, James. *My Amy : The Life We Shared*. PAN BOOKS 2022. pdf., str 24

²⁴⁶ Winehouse J., *op.cit.* pdf, str. 36

²⁴⁷ Ibid. 43

²⁴⁸ Annus, Amar. (2018). *Amy Winehouse and the Mind of the Artist*. 10.18536/jge.2018.04.3.1.04.

²⁴⁹ Winehouse J., *op.cit.*, str. 28

²⁵⁰ Ibid. 30

²⁵¹ Winehouse M., *op.cit.*, str., 20

²⁵² Tyler J., *op.cit.*, str. 11

²⁵³ Winehouse J., *op.cit.*, str.40-41

²⁵⁴ Ibid. 45

primetila sve duža Mičeva odsustva i, mada je finansijski aspekt bio zadovoljen, Dženis se u potpunosti osećala kao samohrana majka.²⁵⁵ Iako je već imala određene sumnje, slučajno je saznala da Mič već duže vreme u vezi sa prijateljicom sa posla koja je istovremeno bila i kućna prijateljica; osećala se poniženom, prevarenom i izdanom. Deci i prijateljima je govorila da je dobro i da ne brinu, sve vreme se trudeći da nekako ispliva iz povređenosti i patnje zbog izdaje i neizvesne budućnosti koju razvod nameće.²⁵⁶ U svojim memoarima se prisetila, najblaže rečeno, *neobičnog* načina na koji je Mičel saopštio svojoj deci da odlazi: nakon kratke izjave da se razvode, rekao im je da treba da budu srećni što će ga i dalje viđati, jer je njegov otac umro od kancera kad je Mič imao svega 16 godina.²⁵⁷ Ejmi je pažljivo slušala, a zatim je dobila napade kikotanja, što se može objasniti njenim neshvatanjem situacije i dečijom mišlju da je možda u pitanju neslana šala.²⁵⁸ Mada zabrinuta, Dženis nije primetila dramatične reakcije kod svoje dece, a Ejmi je jedva čekala da se otac konačno odseli da bi mogla da kupi hrčka.²⁵⁹

Sa Mičevog aspekta, pak, razvod je bio težak zbog krivice koju je osećao. Znao je da nije bilo u redu to što je varao Dženis već duže vreme, ali je jednostavno bio kukavica i nije hteo da prolazi kroz sve neprijatnosti razvoda. Ona je tvrdila da je nastavio da viđa decu kao i pre tj. uglavnom vikendom, dok Mič u svojim memoarima piše da ih je viđao više. Ko god da je bio u pravu, Mič je započeo život sa novom suprugom i pokušavao da nadomesti svoj potpuni odlazak skupim poklonima i odvođenjem dece na ručkove u luksuzne restorane.²⁶⁰

Iako je Ejmi naizgled dobro podnela razvod, ispostaviće se da je sva osećanja potisnula i zaključala duboko u sebi, dugo ih ne pokazujući roditeljima. Majci je nakon nekoliko godina rekla da je jednostavno bila zbunjena kada je saznala da se razvode. Najboljem prijatelju je rekla da je osećala veliku prazninu ne samo zbog konačnog rastanka roditelja, već i zbog toga što Mičel jednostavno nikada nije bio tu.²⁶¹ Majku je nekoliko puta u tom teškom periodu zatekla kako plače, ali bi Dženis, kao i uvek, govorila da je dobro i da ne brine za nju. Međutim, senzibilna kakva je od malena bila, Ejmi je znala Dženis nije bila dobro ni mentalno ni fizički, zahvaljujući teretu majčinstva i simptomima multiple skleroze. Sa svim ovim izazovima, Ejmi je počela da ulazi u pubertet i da odbacuje i ono malo kontrole koju su joj odrasli oko nje nametali.

5.1.2 Pubertet

Do ulaska u pubertet i svega 10 godina, Ejmi je shvatila nekoliko krucijelnih činjenica: uglavnom je uspevala da dobije sve što je želela, majka nije znala kako da joj se suprotstavi, otac obično nije bio prisutan i nije želeo da se konfrontira, rešavajući probleme uglavnom novcem, baka Sintija je bila jedini autoritet, ali je bila samo baka. Njena potraga za identitetom, suočavanje sa stresovima i snalaženje u izazovima puberteta i porodične dinamike, postajali su sve teži. Ejmi je, čini se, već tada shvatila da može da radi uglavnom šta god poželi i, očekivano, stvari su u sledećih nekoliko godina počele ozbiljno da izmiču kontroli.

U periodu razvoda roditelja, Ejmino ponašanje kod kuće i u školi se pogoršalo. Zbog svoje nepažnje na časovima i ekscesima kojima je bila sklona, nije uživala naklonost svojih vršnjaka iz razreda. Oni su uglavnom bili pažljivi na časovima i želeli da uče, dok je Ejmi bila ne samo glasna i

²⁵⁵ Ibid. 47

²⁵⁶ Ibid. 53

²⁵⁷ Ibidem.

²⁵⁸ Ibidem.

²⁵⁹ Ibid. 54

²⁶⁰ Winehouse M., op.cit. str. 18

²⁶¹ Tyler J., op.cit., str. 18

napadna, umela je da bude i prilično neprijatna, pa čak i nasilna.²⁶² Poslednjeg dana osnovne škole, kada su tradicionalno razmenjivali majice na kojima su se potpisivali, Ejmini drugovi i drugarice su joj se osvetili za sve neprijatnosti tako što su njenu majicu ispisali uvredama i pogrdnim imenima.²⁶³ Iako ju je prkosno nosila, teško da je u tome i istinski uživala, osetivši se, kao svojevremeno Dženis Džoplin, odbačenom i omraženom.

Činilo se da se radovala polasku u srednju školu i njena opsesivna ponašanja počela su da izbijaju na površinu. Naime, imala je običaj da pravi detaljne spiskove o različitim aspektima svog života, kao što su drugovi iz razreda, omiljene prodavnice i aktivnosti.²⁶⁴ Ovo se može posmatrati kao potreba za kontrolom i redom, ali može ukazivati i na anksioznost ili mehanizam suočavanja sa promenama tokom turbulentnog perioda puberteta. Vreme je najviše volela da provodi u svojoj sobi koja je bila vrlo maštovito zamišljena i uređena, ali istovremeno uvek nesređena i neuredna, što se opet može se tumačiti dvostruko: kao nemar ili, pak, kao osobina svojstvena kreativnim pojedincima koji često daju prioritet umetničkom izrazu nad organizacijom.

U ovo vreme se desio i prvi ozbiljan incident. Ejmi je privedena u policiju zbog krađe u jednoj prodavnici i, mada je zbog toga doživela ozbiljnu kritiku od strane svih članova porodice, postavlja se pitanje: da li je ovo bio prvi ozbiljan znak njene krajnje buntovne prirode koja će je pratiti sve do kraja života? Sudeći po razvoju događaja, ovo je trenutak kada je bilo neophodno da se nešto promeni u porodičnoj dinamici, sa potpunim uključivanjem jednog ili više neprikosnovenih autoriteta. Međutim, autoritet se pojavio u vidu antidepresiva koje je pila sa 14 godina.²⁶⁵

Više nikada nije uhvaćena u krađi, ali je nastavila da pravi probleme u školi. Imala je uspeha isključivo u onim predmetima koji su je interesovali, kao što su engleski jezik i drama, potpuno zapostavljajući ostale, ne skrivajući dosadu i nezainteresovanost. Međutim, sve ovo može biti odgovor na nestabilnu porodičnu situaciju u kojoj se, pored stalnog očevog odsustva i braka sa drugom ženom, sada i majka na neki način odvojila, provodeći daleko manje vremena kod kuće zbog studija farmacije.²⁶⁶ Ejmi se sa time borila onako kako je jedino umela: počela je da se samopovređuje praveći posekotine na pojedinim delovima tela, konzumira alkohol, cigarete i marihuanu.²⁶⁷ Postalo je jasno da više ne može da podnese nedostatak pažnje i stresove, i u ovom periodu je, na jednom porodičnom okupljanju, nogom razbila staklo ulaznih vrata restorana, potajno, prema Dženisinim rečima, uživajući u pažnji.²⁶⁸

S obzirom na dotadašnje neuspehe u školi i zabrinjavajuća ponašanja, Dženis je pomislila da bi najbolje rešenje bilo da upiše školu koja se više fokusirala na razvoj umetničkih potencijala i Ejmi je dobila stipendiju za "Sylvia Young Theatre" školu iz koje su izašla neka od poznatih imena u muzičkoj industriji poput jedne od članice grupe *Spice Girls*. U prijavi za stipendiju, Ejmi je napisala da želi da peva na časovima bez učtkivanja i, što je najvažnije, sanjala je da bude poznata, da peva na bini pred publikom, pomažući ljudima da bar na trenutak zaborave na svoje nedaće.²⁶⁹ Ejmina rana ambicija i posvećenost mogle su biti primećene i usmerene čim je počela da pohađa školu "Sylvia Young". Međutim, ispostavilo se da je Ejmi bila mirna samo dok je pevala, inače je bila više nego nestašna: prekršaji su opet predstavljali nepažnju tokom časa i ometanje, žvakanje žvake, pirsinge, sve ono što u

²⁶² Winehouse J., op.cit., str. 57

²⁶³ Ibidem.

²⁶⁴ Ibid. str. 58

²⁶⁵ Ibid. 61

²⁶⁶ Ibid. 67

²⁶⁷ Tyler J., op.cit., 17, 23

²⁶⁸ Winehouse J., op.cit., 69

²⁶⁹ Winehouse M., op.cit., 27

školi nije bilo dozvoljeno. Interesantno, Ejmi nije išla na pirsing nosa kod kvalifikovanog lica, probusila ga je sama.²⁷⁰

U ovoj školi je upoznala i Tajlera Džeјmsa, koji će joj ostati najbolji prijatelj do kraja života. Prema Tajlerovom mišljenju, prepoznali su se po nesigurnosti, anksioznosti i depresivnosti.²⁷¹ Osim toga, bilo je jasno da je Ejmi bila izrazito inteligentna, ali da joj je konstantno bila potrebna neka vrsta stimulacije kako bi držala svoj nemirni um okupiranim. Mada će vreme provedeno u školi "Sylvia Young" smatrati najsrećnijim periodom, to nije bilo dovoljno da je podstakne da posveti pažnju i onim predmetima koji je nisu zanimali.

Zbog lošeg uspeha i primedbi nastavnika, predloženo je da promeni školu i Ejmi je sa 15 godina nastavila da pohađa školu za devojke "Maunt". Kao i obično, njena majka Dženis bila je zadužena za pronalaženje druge škole, dok je otac Mičel obezbedio novac i smejao se kada je čuo da je ometala rad tako što je glasno pevala pesmu „Fly Me to the Moon” Frenka Sinatre.²⁷² Mič nije smatrao ni da su pirsinzi problem. Bio je to samo jedan od brojnih načina kako se njegova ćerka izražava.²⁷³

Porodična dinamika se, dakle, nije menjala. Upravo suprotno, dok je Mič izgleda uglavnom odobravao sve što Ejmi radi, Dženis je započela intimnu vezu sa čovekom po imenu Toni, koji je smatrao da je Ejmi isuviše tvrdoglava i teška, a Ejmi nije želela ni da pokuša da ostvari bilo kakav odnos sa njim, a kamoli da ga prizna kao autoritet. Na Ejmino razočaranje, Tonijeva i njena porodica počeli su da žive zajedno u jednoj kući u Londonu u kojoj je bilo dovoljno soba za sve članove osim za Ejmi, za koju su sredili garažu.²⁷⁴ Iako to nije pokazivala i volela je svoj prostor, Ejmi se ponovo osećala odbačenom. Osim toga, zajednički život ove dve porodice je bio nepodnošljiv, a Dženis bi ponekad s posla odlazila da spava u motelu ili kod prijateljice, ne želeći da se suoči da problemima kod kuće. Ejmi je utehu pronasla u alkoholu, cigaretama, marihuani i istraživanju seksualnosti.²⁷⁵

Okupirana svojim životom i zahvaljujući Ejminom uspešnom skrivanju, Dženis nije prepoznala ove rane znake velikih problema. Bila je to baka Sintija koja je, gledajući kako Ejmi ispija ko zna koju čašu likera „Southern Comfort”, panično uzviknula da je postala alkoholičarka sa 15 godina. Međutim, nije imala samo već ozbiljnih problema sa alkoholom, počela je i da pati od bulimije. Naime, Ejmi je u ovo vreme ispričala majci kako je pronasla sjajnu dijetu – jela je šta hoće, a onda bi sve povratila.²⁷⁶ Kao i mnogo puta do tad i kasnije, Dženis i Mičel, prema sopstvenim priznanjima, nisu ni ovu novost smatrali ozbiljnom, misleći da će i to proći samo od sebe.²⁷⁷

Zbog lošeg uspeha, Ejmi je još jednom promenila školu, konačno stekavši srednje obrazovanje u školi „BRIT”. Već je povremeno radila u Kemdenu (Camden) u studiju za tetoviranje i pirsinge, počela je i da piše šoubiznis priče za onlajn portal „Wenn”. U sedamnaestoj i osamnaestoj godini je potpisala dva ugovora sa muzičkim kućama „EMI” i „Island Records”, iznenada postavši finansijski nezavisna, sa prihodom od 250 funti nedeljno. Činilo se da je konačno postala usredsređena na ostvarenje svojih snova i davnašnjoj želji da život provede na sceni. Međutim, kada su je članovi menadžmenta pitali šta bi želela da postane, nonšalantno je odgovorila da bi želela *malo* da peva i bude konobarica na rolerima.²⁷⁸

U ovo vreme, otac Mičel, koji je podjednako voleo pevanje i imao ambicije da postane džez pevač, počeo je znatno više da se uključuje u njen život. Iako je Ejmi od malena maštala da postane

²⁷⁰ Tyler J., op.cit., 19

²⁷¹ Ibid. 18

²⁷² Winehouse M., op.cit., 26

²⁷³ Ibid. 28

²⁷⁴ Winehouse J., op.cit., str. 82

²⁷⁵ Ibid., 84

²⁷⁶ Winehouse J., op.cit., str. 130

²⁷⁷ Kapadia Asif et al. directors. Amy. Mongrel Media 2015.

²⁷⁸ Winehouse J., op.cit., 89

slavna, njen najbolji prijatelj Tajler i majka Dženis su tvrdili upravo suprotno, da njen cilj nije bio globalna popularnost, već je želela da bude uspešna u stvaranju pesama, što je bilo jasno i po tome što ni Ejmi ni Tajler nisu mogli da zamisle da izađu na binu bez pomoći alkohola.²⁷⁹ Tačno je bilo i to da je Ejmi mogla po ceo dan da sedi, svira gitaru i konzumira marihuanu i cigarete, bez ikakvih želja i ambicija.

Pošto nije bila punoletna, bilo je neophodno da roditelji potpišu pomenute ugovore, a naročito Dženis je imala određene bojazni da pomenute muzičke kuće neće dovoljno voditi računa o Ejmi i da je ipak trebalo da posveti više pažnje obrazovanju. Ipak, vođeni Ejminim željama i afinitetima, roditelji su potpisali njen prvi ugovor, otvorivši tako vrata surovoj mašineriji slave, novca, zabava i lako dostupnih narkotika, što će se pokazati pogubno za Ejmi.

5.1.3 Adolescencija i odraslo doba

U svojoj osamnaestoj godini, počela je da živi sa drugaricom iz detinjstva, Džulijet Ešbi i nastavila je intenzivno druženje sa Loren Gilbert. Dženis je bila iznenađena njenim osamostaljenjem, naročito zbog toga što je zdravlje sve više izdavalo, ali, kao i mnogo puta do tada, nije mogla da se suprotstavi. Naredne godine je, kao i svih sledećih, trošila novac na skupu garderobu, obuću, knjige o gitarama i muzici, porudžbine hrane, marihuana, alkohol i sve ono što je donosilo privremena zadovoljstva. Tremu od nastupa, i dalje je naizgled uspešno rešavala alkoholom.

U vreme snimanja prvog albuma, neko vreme je provela u Americi sa Tajlerom, uživajući u skupim hotelima, besomučno trošeći novac, i privlačeći pažnju muškaraca. Uprkos tome, Ejmi nije bila zadovoljna ni svojim telom ni svojim licem, naročito nakon što je objavljen njen prvi album. Kao što uvek biva sa popularnim ličnostima, svi su imali poneki komentar o njenom fizičkom izgledu. Gledajući sebe na posterima i slušajući komentare o svom izgledu, kao i svaka mlada devojkica, Ejmi je primetila da njeno lice i koža nisu u prirodi tako savršeni, a konstatacije da ima telo puno oblina je tumačila kao da je debela.²⁸⁰ Njeno ionako krhko samopouzdanje i viđenje sebe je počelo da se urušava, držala je dijete i ljudi sa kojima je bila u kontaktu su počeli da primećuju znake bulimije.

Svi su tvrdili da je Ejmi bila prilično mudra za svoje godine, što se dalo videti po tekstovima pesama koje je pisala, ali se ta mudrost nije ogledala i u njenim postupcima i brizi o sebi. Upravo suprotno, nastavila je da konzumira marihuanu u velikim količinama, kao i alkohol, cigarete, kupujući tajno marihuanu dok je majka vozila od mesta do mesta da je nađe.²⁸¹ Majci je nonšalantno rekla da je samo jednom probala heroin, ali da je odmah shvatila da to nije za nju.²⁸² I otac je saznao da konzumira marihuanu i sve što je uradio ili je mislio da može da uradi jeste da je izgrdi.²⁸³ U ovo vreme je imala prvu ozbiljnu vezu u trajanju oko 9 meseci sa 7 godina starijim mladićem, koga je Ejmi smatrala previše emotivnim i blagim.²⁸⁴

Ejmi je imala 20 godina kada je objavljen njen prvi album, a nedugo zatim je kupila i svoj prvi stan, čijem sređivanju se posvetila podjednako opsesivno kao i svemu ostalom. Ono što se našlo u njemu bilo je odraz njene ličnosti: raznovrsna kolekcija knjiga, video kasete, CD-ova i ploča, kao odraz njenih širokih interesovanja za muziku i književnost. Među knjigama se mogla naći mešavina različitih žanrova i epoha, od Dostojevskog (Dostoevsky), Hantera Tompsona (Hunter Thompson) i Bukovskog (Bukowski), preko Teodora Gajzela (Theodore Geisel), pa sve do kuvara jevrejskih specijaliteta. Ova književna raznolikost nije bila samo izvor zabave već i inspiracije, jer su teme i priče često nalazile

²⁷⁹ Tyler J., op.cit. 26,27,33

²⁸⁰ Tyler J., op.cit., 41

²⁸¹ Winehouse J., op.cit., 99

²⁸² Ibid. 101

²⁸³ Winehouse M., op.cit., 45

²⁸⁴ Ibid. 37

odjeka u njenim tekstovima i muzici. Na zidovima su bile uramljene stare naslovne strane časopisa *Vogue*, porodične fotografije i modne ilustracije.²⁸⁵ Na video kasetama se nalazio Madonin prvi video singl „Justify My Love“ i film „Bus Stop“ sa Merilin Monro u glavnoj ulozi.²⁸⁶ Merilin Monro je doživljavala kao srodnu dušu, nekoga ko je, kao i ona, živio život obeležen talentovanošću i ličnim previranjima. Ova veza je možda prevazilazila puko obožavanje, bila je duboka i empatična, odražavajući Ejminu sopstvenu borbu sa slavom i ranjivošću.

Ejmin stan je bio njeno utočište o odraz duše i uma - radoznalog, otvorenog i neograničenog žanrom ili epohom. Međutim, mesta u kojima je boravila su, kao i njena duša i um, najčešće bila krajnje haotična i izraz nemara ili, pak, umetničkog karaktera, u zavisnosti od tumačenja. Prema rečima njene majke, Ejmi je mogla da živi i u svinjcu i ne bi joj smetalo.²⁸⁷ Skoro ništa nije bilo na svom mestu, a jednom prilikom je zaboravila da isključi vodu pa se plafon urušio od vlage.²⁸⁸

Njena neorganizovanost i nesređenost videla se i na svim ostalim poljima njenog života. Iako je bila izrazito talentovana i sklona perfekcionizmu, on se nije primećivao u poštovanju tuđeg vremena, poslovnim dogovorima i radu u studiju. Volela je da radi „spontano“, što je za ostatak tima značilo da joj, posle dužeg čekanja, obezbede opremu za snimanje kod kuće i da ne očekuju da će se na vreme ili uopšte pojaviti na važnim sastancima i promotivnim dešavanjima.²⁸⁹ Uglavnom je prezirala i davanje intervju, smatrala je da je to gubljenje vremena i da su svi novinari dosadni, jer postavljaju ista pitanja.²⁹⁰ Po izdavanju prvog albuma, imala je dosta nastupa i postajalo je sve jasnije da pati od ogromne treme, više čak ni alkohol nije pomagao. Dešavalo se da publici okrene leđa i ponaša se kao da peva sama sebi.²⁹¹ Shodno rastu popularnosti, njeni problem sa tremom su se dodatno pojačavali, a nastupi su bili sve manje prijatni. U ranim intervjuima, poput onog za *Hot Press*, osvrnula se na početke svoje karijere i njen skepticizam prema muzičkoj industriji. Izrazila je zabrinutost zbog toga što pokušavaju da je oblikuju kako njima odgovara i bila je odlučna u nameri da stvara muziku koju je želela.²⁹²

Dok se majka borila sa saznanjem da boluje od multiple skleroze, Mičel je postao svakodnevni deo njenog života. Kada je čuo njenu pesmu „What Is It ‘Bout Men“, prvi put se zapitao da li je razvod mnogo više uticao na Ejmi nego što je mogao da pretpostavi.²⁹³ Njen najbolji prijatelj Tajler Džejms, počeo je da živi sa njom kada je imala 21. godinu, a u ovo vreme je bila u još jednoj ozbiljnoj vezi koja nije potrajala.

Završivši sve obaveze oko promocije prvog albuma, Ejmi se našla ponovo u svakodnevnicu koju nije znala kako da ispuni nakon nekoliko meseci uzbudjenja. Počela je da konzumira alkohol od ujutru do uveče, a da stvari budu još gore, njena baka Sintija se teško razbolela.²⁹⁴ Ejmi nije bila neko ko nije primećivao dešavanja u sebi i oko sebe, naprotiv, u razgovoru sa majkom pomenula je da bi trebalo ponovo da pije antidepresive, ali ipak nije.²⁹⁵ Umesto toga, drastično je povećala količinu drugog „leka“, alkohola, i smanjila unos hrane, provodeći po čitav dan u pabu u kome su boravili i alkoholičari, kokainski i heroinski zavisnici. Shvatila je da nije neophodno da se u potpunosti napije, mogla je da počne ujutru i održava blagu opijenost tokom celog dana. Njene najbolje prijateljice, Džulijet i Loren, već tada sebe nisu videle na takvim mestima i počele su da provode manje vremena sa Ejmi. Dešavalo

²⁸⁵ Tyler J., op.cit., 38

²⁸⁶ Ibidem.

²⁸⁷ Winehouse J., op.cit., 110

²⁸⁸ Ibidem.

²⁸⁹ Ibid. 114

²⁹⁰ Ibid. 115

²⁹¹ Winehouse M., op.cit., 1

²⁹² „Music.“ *Hotpress*, www.hotpress.com/music/amy-winehouse-revisiting-her-2004-interview-with-hot-press-22863090, Accessed 27 Mar. 2024.

²⁹³ Winehouse M., op.cit., 43

²⁹⁴ Ibid. 55

²⁹⁵ Tyler J., op.cit., 53

se da je odnose kući, jer nije mogla da hoda od pijanstva, a jedne noći je pala i udarila glavom, završivši u bolnici.²⁹⁶

Ljudi koji su bili bliski Ejmi, uključujući njene menadžere Nika Gudvina (Nick Goodwin) i Nika Šimanskog (Nick Shymansky), pomenute prijateljice, oca Mičela, shvatili su da ima ozbiljan problem, i po prvi put 2004. godine, Ejmi je završila u centru za odvikavanje od alkohola u kome je boravila svega 15 minuta, žaleći se na savetnika sa kojim je kratko porazgovarala.²⁹⁷ Ejmi je smatrala da joj nije potrebna pomoć. Ovo je, prema rečima Šimanskog, bila jedinstvena prilika da se Ejmi posveti borbi sa zavisnošću, jer još uvek nije bila toliko popularna niti na udaru medija, a nije još uvek počela sa konzumiranjem heroina i kokaina.²⁹⁸ Zbog svog insistiranja na rešavanju problema i brizi za njeno fizičko i mentalno zdravlje, Ejmi će kasnije zameniti Šimanskog sa promoterom Rejem (Raye Cosert), osobom koja je opravdavala njenu zavisnost time što veliki broj ljudi iz sveta šoubiznisa koristi droge i alkohol - i funkcionise normalno.²⁹⁹ Važno je naglasiti da njen otac u početku nije smatrao da Ejmi ima problem i da ne mora da ide na odvikavanje, što je, u najmanju ruku, iznenađujuće.³⁰⁰

Zahvaljujući ovoj promeni u navikama, mestima na koje je izlazila i ljudima koje je sretala, Ejmi je 2005. godine naišla na novu ljubav i novu opsesiju, Blejka Feldera-Sivila (Blake Fielder-Civil), koji osim što je već bio u vezi, bio je i težak zavisnik. Možda je Ejmi u njemu videla gangstera o kojima je maštala kad je bila devojčica i, mada je vrlo brzo saznala da je zavisan od kokaina, heroina, alkohola, cigareta – to nije je sprečilo da bude u vezi sa njim, prisvajajući njegov način govora, oblačenja, manire, tetovirajući njegovo ime svega mesec dana nakon upoznavanja.³⁰¹

U Ejminom stanu su počeli da se pojavljuju ljudi koje do tada niko od njenih prijatelja nije mogao ni da zamisli da zatekne – Blejkovi prijatelji³⁰² koji su svuda ostavljali tragove konzumiranja heroina i drugih narkotika. Iako se Tajler zbog toga iselio iz stana, uskoro je i on sa Ejmi počeo da konzumira kokain.³⁰³ Ejmina majka nije bila upućena ni u šta, verovatno su hteli da zaštite njeno ionako krhko zdravlje, a manje se vidala i sa ocem. Ova turbulentna, zavisnička, toksična veza sa dugotrajnim, pogubnim posledicama, obeležiće ne samo Ejmin život, već i živote svih koji su joj bili bliski, uključujući roditelje, rođenog brata, drugarice iz detinjstva i najboljeg prijatelja Tajlera. Iz njega će proizaći samo jedna pozitivna stvar, a to je njen poslednji i najbolji album.

Sledećih nekoliko godina Ejmin život će biti obeležen, s jedne strane, nizom ozbiljnih, poslovnih uspeha koji su pristizali sa različitih strana sveta u vidu priznanja i nagrada, dok će, sa druge strane, prolaziti kroz agonije zavisnosti. Sada se nameće jedno sasvim logično pitanje: u kojoj meri je šokantno, iznenađujuće, neverovatno (kako su njeni roditelji i prijatelji mislili) da devojka, koja je sa 12-13 godina počela da konzumira marihuanu, cigarete, alkohol, i nastavila da ih koristi u manjoj ili većoj meri i u zavisnosti od nivoa stresa, sledećih deset godina – to što je u jednom trenutku pomenutoj grupi narkotika dodala i heroin i kokain? Pa, zapravo uopšte nije. Veće je iznenađenje to što je njena majka mislila da je „prolazno” to što jede i povraća na silu, što je sa 14 godina bila na antidepresivima, što je bilo vidno da je već sa 15 godina bila alkoholičarka, što je otac smatrao da nije bila dovoljno ozbiljan alkoholičar da bi išla na odvikavanje.³⁰⁴ Dakle, čitajući Ejmine biografije, od ranog detinjstva do smrti, šokantnije je to što je uopšte imala periode stabilnosti, ako se neki od njih mogu nazvati stabilnima. Možda se Ejmi Vajnhaus, kako njeni roditelji kažu, rodila neposlušna i tvrdoglava, ali

²⁹⁶ Ibid.55

²⁹⁷ Winehouse M., op.cit. 45

²⁹⁸ Kapadia A., op.cit.

²⁹⁹ Ibidem.

³⁰⁰ Winehouse M., op.cit. 53

³⁰¹ Tyler J., op.cit., 56

³⁰² Ibid. 59

³⁰³ Ibid. 69

³⁰⁴ Andjelic, Dragana. "THE BIPOLAR LIVES OF JANIS JOPLIN AND AMY WINEHOUSE." *Filoloskibg*, 29 Dec. 2014, www.academia.edu/9946916/THE_BIPOLAR_LIVES_OF_JANIS_JOPLIN_AND_AMY_WINEHOUSE.

mnoga druga deca, sa tragičnijim životima i podjednakim ili većim talentima, nisu napustila svet u 27. godini života.

Bilo kako bilo, Ejmina muzička kompanija je već imala određena očekivanja u pogledu njenog sledećeg albuma, ali ona nije pokazivala nikakvo interesovanje za posao, u studiju bi često zaspala. Uostalom, muzika joj nikada nije ni predstavljala posao. Ovo se može pripisati njenom poznanstvu i intimnoj vezi sa Blejkom Filder-Sivilom i, mada je bila glasan protivnik tzv. teških droga, počela je da ih konzumira. Prema njenim rečima, želela je da misli i oseća isto što Blejk, jer jedino tako mogu biti na istom nivou.³⁰⁵ Za to vreme, roditelji su se nadali da će ona uticati na Blejka da prestane sa korišćenjem heroina i kokaina. Međutim, umesto toga, Blejk je odlučio da prekine vezu i vrati se svojoj bivšoj devojci.³⁰⁶ Ejmi je teško podnela raskid, ali je ubrzo ušla u novu vezu sa Aleksom Klerom, daleko mirnijim i staloženijim mladićem od Blejka.³⁰⁷

Osim toga, 2006. godina je bila mešavina značajnih uspona i padova, od kojih je svaki ostavio trag u njenom životu i karijeri. Jedan od najdubljih ličnih gubitaka bila je smrt bake Sintije. Ovaj gubitak je bio težak udarac u godini koja je već bila prepuna izazova. Profesionalno, uspeh novog albuma bio je svedočanstvo njenog izuzetnog talenta i umetničke vizije. Međutim, ovaj profesionalni vrhunac bio je u oštroj suprotnosti sa ličnim borbama, naglašavajući dualnost uspeha i previranja u njenom životu. Problem sa zavisnošću postajao je sve vidljiviji, u čemu je odnos sa Blejkom Filder-Sivilom, sa kojim je obnovila vezu, odigrao ključnu ulogu, pošto je bio isprepleten sa eskalacijom njene upotrebe droga i alkohola. Ovaj period je obeležen zabrinjavajućim padom njenog mentalnog i fizičkog zdravlja, što je pogoršano njenom borbom sa bulimijom.

Pored ličnih i zdravstvenih problema koji su uključivali njenu izjavu da pati od bipolarnog poremećaja,³⁰⁸ Ejmi se suočila i sa pravnim problemima. Incident u Norveškoj, gde su ona i Blejk uhapšeni zbog konzumiranja kanabisa, nadovezao se na ovaj niz stresnih i teških događaja.³⁰⁹ Iako su nakon plaćanja kazne pušteni iz pritvora, ovaj incident je mogao ukazivati na još mračnije događaje koji će uslediti, kao što je, između ostalog, primetna promena u Ejminim javnim nastupima. Do novembra, njeni nastupi na televiziji, kao što je bila emisija *Friday Night Project*, predstavljali su značajnu razliku u odnosu na njene prethodne prirodne i kontrolisane nastupe.³¹⁰ Ova promena bila je vizuelni testament previranja koja su se odvijala u njenom životu, što je samo privuklo još veću pažnju javnosti koju su mediji, naročito tabloidi, redovno snabdevali pričama o njenom životu. Nemilosrdna medijska pažnja koja će potrajati i posle njene smrti, usresređena najviše na lične, mentalne i životne probleme umesto na umetnička dostignuća, u velikoj meri je morala uticati na Ejmi. Predstavljana je najčešće kao bahata, nestabilna, narkomanka, alkoholičarka kojoj nema spasa, čak je od 2007. godine postojao vebsajt koji je nudio nagradu za one koji pogode dan njene smrti.³¹¹ Kao devojka, dobijala je mnogo manje razumevanja i empatije u odnosu na svoje kolege umetnike koji su prolazili kroz slične ili čak skandaloznije životne situacije. Ako je neko i želeo da se ne bavi životom Ejmi Vajnhaus, mediji bi se pobrinuli da niko ne zaostaje sa informacijama u vezi sa njenim sve traumatičnijim životom.

Nažalost, upravo je 2007. godina bila još turbulentnija. Imajući u vidu da je Ejmi na početku svoje karijere rekla da ne veruje da će uopšte postati popularna i da će, ako se to i desi, sići s uma, njena

³⁰⁵ Tyler, J., op.cit., 87

³⁰⁶ Ibid. 65

³⁰⁷ Ibid. 77

³⁰⁸ ABC News, ABC News Network, abcnews.go.com/Entertainment/drugs-killed-amy-winehouse/story?id=14364250. Accessed 14 Apr. 2024.

³⁰⁹ Michaels, Sean. "Amy Winehouse Summoned to Norwegian Court in Drug Appeal." *The Guardian*, 31 May 2017,

www.theguardian.com/music/2009/jan/02/amy-winehouse-norway-cannabis-appeal#:~:text=The%20trouble%20stems%20from%20a,arrested%20for%20possession%20of%20marijuana.

³¹⁰ Jayne Watson. "Friday Night Project Feat Amy Winehouse Part 1." *YouTube*, 26 Sept. 2014, www.youtube.com/watch?v=6r0ae8_kfkI.

³¹¹ "Guess When Amy Winehouse Will Die ... Win an iPod." *TODAY.com*, 29 July 2011, www.today.com/news/guess-when-amy-winehouse-will-die-win-ipod-wbna43941280.

predviđanja su počela da se ostvaruju.³¹² Osim što je sa porodicom proslavila osvajanje prestižne muzičke nagrade u Londonu, pripremala se i za nastupe u Americi. U želji da ostavi svoj trag, posebno nakon ograničenog izdanja njenog prethodnog albuma, Ejmi je jedva čekala da pokaže svoj talenat na američkoj sceni. Ni nastupi sa čuvenim Roling Stonsima ni Princeom izgleda da joj nisu dokazali sopstvenu vrednost, čak je Blejk Sivil ukrao novac iz Prinčeve garderobe.³¹³ Zahvaljujući i pritiscima karijere, nastavila sa još većom upotrebom teških droga, a jedno vreme je ponovo bila antidepresivima³¹⁴. Najmračniji i, jedan od najtežih događaja za njenu majku, je venčanje sa Blejkom u Majamiju koji će, za nekoliko meseci, rezultirati nizom teških incidenata. Naime, u magnovenju narkomanije, svađa između Ejmi i Blejka je dovela do fizičkih povreda. Osim toga, prvi put se predozirala i završila u bolnici gde je doktor izrazio iskreno iznenađenje što nije u komi sa tolikom količinom alkohola, krek kokaina, marihuane i heroina u organizmu.³¹⁵

Ovi događaji 2008. su bili naširoko propraćeni u medijima i Ejmin život je dobio ekskluzivno, zabavno mesto i intenzivnu pažnju paparaca, posebno uočljivu prilikom posete njenom stanu.³¹⁶ Ovaj upad paparaca je bio izvor stresa, ilustrujući ogromnu cenu rastuće slave. Da situacija bude još teža, u medijima su počeli da se pojavljuju njen otac Mičel, pa i svekar i svekrva, govoreći o njenoj intimi i borbi sa zavisnošću.³¹⁷ Kada je prekorela oca zbog toga, rekao joj je da *neće birati način* da se bori protiv njene zavisnosti.³¹⁸ I, zaista, Mičel se, prema sopstvenom priznanju, nije zapitao da li je ispravno to što radi ni da li Ejmi želi da se bilo ko na taj način bori za nju u javnosti. Osim toga, novinar tabloida *News of the World* je, u saradnji sa Dženis, objavio otvoreno pismo majke kćerki koje, osim što je izazvalo dodatnu buru u javnosti, nije Ejmi donelo ništa dobro. Naprotiv, Ejmi je bila ljuta na majku. Dženis je razmatrala i ponudu da napiše knjigu o Ejminom životu, dok je Ejmi osuđivala svaki pokušaj zadiranja javnosti u njenu intimu.³¹⁹ Više nije znala na koga može da se osloni i još jednom je pokušala da se bori sa zavisnošću u skupom centru za odvikavanje, ali ni ovaj pokušaj nije potrajao.

Oko nje je bilo sve manje ljudi koji su joj bili bliski od malena. Roditelji su iz daljine činili sve što su smatrali da je ispravno. Dženis je već morala da se pomaže štapom pri hodaњу i od nje, čini se, niko nije ni očekivao preteranu pomoć. Uprkos pojedinim pogrešnim postupcima, Mičel se trudio da rastera Ejmine poznanike koji su omogućavali pristup narkoticima, nekada bi morao i fizički da nasrće na njih. Drugarice iz detinjstva Loren i Džulijet su se povukle iz njenog života, mada je Džulijet naglasila da je uvek dobrodošla pod uslovom da raščisti sa narkoticima. Tu je i dalje, kao i uvek, bio njen najbolji drug Tajler koji je takodje vodio bitku sa bolestima zavisnosti, ali su se pojavili i ljudi kojima Ejmino zdravlje nije bilo na umu, poput njenog frizera Aleksa koji je Ejmi finansijski iskorišćavao u velikoj meri.³²⁰

Za to vreme, ona je testirala granice svoje velike popularnosti tako što bi bahato porazbijala čaše, ogledala, stolove u nekom pabu i za to dobijala samo novčane kazne. Smatrala je da time dokazuje da je slava besmislena, jer nije kažnjena za bilo šta što uradi.³²¹ Mnogo pre međunarodne popularnosti, Ejmi je znala da je slava besmislena, pa otkuda potreba za dokazivanjem istog demonstriranjem bahatosti i sile? Možda je, paradoksalno, uživala u novostečenoj moći ili je potajno

³¹² AP Archive. "UK Artist Amy Winehouse Talks to APTN About Her Music and Success D." *YouTube*, 13 July 2015, www.youtube.com/watch?v=ECz5gYp7oEQ.

³¹³ Tyler J., op.cit. 99

³¹⁴ Ibid. 122

³¹⁵ Winehouse M., op.cit. 77

³¹⁶ Ibid. 79

³¹⁷ Ibid. 97

³¹⁸ Tyler J., op.cit. 122

³¹⁹ Winehouse J., op.cit. 12

³²⁰ Tyler J., op.cit. 97

³²¹ Ibid. 102

želela da je neko ozbiljno sankcioniše ili prisilno zatvori negde gde bi bila daleko od bunila slave i narkotika.

Njenom opštem nezadovoljstvu i potpuno haotičnom životu, doprinelo je i Blejkovo hapšenje zbog nanošenja teških telesnih povreda, za koje se sumnjalo da se desilo u režiji njenog oca Mičela.³²² Osuđen je na 27 meseci zatvora i, dok je on boravio u zatvoru, Ejmi je prolazila kroz najgori period svoje zavisnosti. Iako je Tajler bio zadužen za brigu o njoj, nije mogao da kontroliše njen neprekidni unos kokaina i heroina, alkohola, lekova za spavanje, pravljenje posekotina po rukama.³²³ Kako bi je sklonili od dilera droge u Londonu i omogućili mir, menadžer Rej je ugovorio odlazak Ejmi i Tajlera na ekskluzivno ostrvo Mistik (Mystique) na Karibima, kao goste pop pevača Brajana Adamsa (Bryan Adams).³²⁴ Ejmi, kao i svaki zavisnik, nije marila ni za skupa ostrva ni za luksuzne apartmane, a njen otac Mičel je osudio njenu apatiju, rekavši da će on ići umesto nje. Mičel je tada već imao svoj ugovor i išao je na turneje, dok je Ejmi ostalo samo još četiri godine života; bilo joj je jasno da otac uživa u svim blagodatima njene slave i možda se potajno nadala da će je uhvatiti za kosu i odvući na lečenje.³²⁵ Međutim, ne samo da se to nije desilo, nego će Mič, dugo posle njene smrti, govoriti kako se ni zbog čega ne kaje i kako je uradio sve što je bilo u njegovoj moći. Ipak, treba imati na umu i jedinstveni splet okolnosti koji je okruživao Ejmi, u smislu njenog globalnog uspeha i svega što ogromna popularnost donosi, udružena sa njenim jedinstvenim sklopom ličnosti, pa je jedno sigurno - Mičel je sve radio iz najbolje namere i u skladu sa svojim saznanjima.

Nažalost, Ejmi je i na Karibima koristila narkotike i alkohol, i uskoro je insistirala da se vrati u London.³²⁶ Tamo je čekala optužba za pomaganje u podmićivanju u Blejkovom slučaju.³²⁷ Ipak, optužbe su odbačene zbog nedostatka dokaza, ali se suočila sa mogućim otkazivanjem vize za nastup u Americi zbog upotrebe droga. Ključni test na droge bio je zakazan u toku tog meseca, ali priča u listu *Sun*, o snimku na kome se Ejmi pod uticajem krek kokaina igra sa tek rođenim miševima, dovela je u sumnju njenu sposobnost da prođe test.³²⁸ Njeno samopovređivanje je dovelo do posekotina na grudima, rukama, nogama, a često bi razbijala sve što joj se našlo na putu, čemu je svedočio njen prijatelj Tajler.³²⁹ U ovo vreme, otac ju je zatekao u studiju sa posekotinama po rukama i ožiljkom od gašenja cigarete na licu.³³⁰ Nakon intervencije i doktorskih pregleda, Ejmi je dijagnostifikovan emfizem pluća, imala je čvoriće na glasnim žicama i njeno zdravlje je bilo ozbiljno ugroženo.³³¹ U martu iste godine, Ejmi je optužena za napad na jednog obožavaoca na dobrotvornom balu.³³² Ovaj incident je bio deo serije sukoba i svađa koje su obeležile Ejmin život tokom ovog perioda. Početkom juna, prisutvovala je početku suđenja Blejku i njen optimizam u vezi sa njegovim oslobađanjem pokazao se kao potpuno nerealan.

Činilo se da će 2009. godina rasterati bar deo tame u Ejminom životu. Zvanično se razvela od Filder-Sivila, a njeni bliski saradnici i jedan psihijatar su organizovali sastanak da bi se dogovorili o strategijama za podsticanje da potraži pomoć. Njen ulazak u program odvikavanja od droga i alkohola ovoga puta je bio dobrovoljan, a prijatelji su odigrali ključnu ulogu u ubeđivanju da prihvati lečenje. Nakon toga, Ejmi je izrazila želju da se reši narkotika, ali je odabrala da se podvrgne detoksikaciji kod kuće. Zahvaljujući bogatstvu, koje je do tada već prilično potrošila, ipak je mogla da prima terapiju

³²² Ibid. 99

³²³ Ibid. 114

³²⁴ Ibid. 122

³²⁵ Ibidem.

³²⁶ Tyler J., op.cit., 125

³²⁷ Tyler J., 104

³²⁸ Winehouse M., op.cit., 139

³²⁹ Tyler J., 163

³³⁰ Winehouse M., 137

³³¹ Ibid. 143

³³² Ibid. 174

koju je nadgledala dr Kristina Romet (Christina Romete), zajedno sa dve medicinske sestre.³³³ Ovaj pristup je možda odražavao Ejminu želju da se podvrgne lečenju u ugodnijem i poznatijem okruženju, opet potpuno naivno podcenjujući ogromnu moć zavisnosti.

Nažalost, krajem godine, Ejmi je prisustvovala predstavi u pozorištu „Milton Kejns”(Milton Keynes), na kojoj je besno vikala i napala upravnika. Ovaj incident je rezultirao hapšenjem, za šta je u januaru 2010. priznala krivicu, dobivši novčanu i uslovnu kaznu na dve godine.³³⁴ Uskoro je otputovala na ostrvo Sveta Lucija (Saint Lucia) u pratnji ličnog asistenta i nekoliko telohranitelja, u želji da terapiju lekovima za smirenje i odvikavanje od droga, logično, nastavi jako daleko od očiju javnosti.³³⁵

Tokom 2010., iako je prestanak korišćenja kokaina i heroina predstavljao olakšanje i napredak, Ejmin problem sa alkoholom je izgledao neuništiv. Mada je smanjila unos, i dalje je bilo trenutaka kada bi se opijala, svađala sa gostima restorana i hotela, pa je Mičel morao da iznajmi vilu na Svetoj Luciji.³³⁶ Ako do tada nije, sada je svima postalo evidentno da su potrebne sveobuhvatnije mere za rešavanje njenih, sada već više nego očiglednih, ozbiljnih mentalnih problema. Vreme je provodila odmarajući, igrajući se sa decom koju je inače obožavala, učeći da svira bubnjeve i povremeno pokušavajući da napiše nove pesme. Međutim, njen očajnički pokušaj anonimnosti i mira na ostrvu Sveta Lucija, poremetio je niko drugi do otac. Ne uzimajući u obzir njenu borbu, Mičel je pristao da učestvuje u snimaju emisije o roditeljima dece zavisnika i odveo je televizijsku ekipu na Svetu Luciju.³³⁷ Bila je skrhana i osudila je oca zbog pokušaja da se eksponira koristeći njenu popularnost. Mičel nije pokazao nemar i nerazumevanje samo ovim potezom. Ejmi je razmišljala: “Zašto je moj tata uvek na TV-u? Zašto priča o mojim zavisnostima kada sa mnom ne razgovara o tome? Umesto da sa mnom priča o *mojim* problemima, zašto ide u svaku emisiju i daje intervju za bilo koje novine u koje ga pozovu?(...) ‘Sada ti je izašao album i pokušavaš da budeš super-zvezda’”.³³⁸

Vrativši se u London u novu, skupocenu, iznajmljenu kuću udaljenu od centra, sa studijom i teretanom, Ejmi je opet počela da pati od dosade. Sa oko 15 mačaka i potpunim neredom u kome je živela, majka Dženis je brinula da se Ejmi vraća na staro.³³⁹ Prestala je da uzima Buprenofrin za lečenje zavisnosti od opoida i nastavila je da konzumira alkohol. Do tada se činilo da je potpuno izgubila identitet, više nije želela da bude slavna Ejmi Vajnhaus, a nije nalazila način da postane neko drugi, zdraviji, samopouzdaniji. Jedan od koraka ka novom identitetu, smatrala je, bila je ugradnja silikonskih implantata u grudi i izrazila želju da operiše i nos.³⁴⁰

Na zabavi rođenog brata se opet potukla, a imala je manji ekces na dodeli nagrada.³⁴¹ I sledece dve godine, godine bile su isprepletane pokušajima da ne pije alkohol, manično vežbajući, ali i opijajući se do stanja nesvesti. Lečila se betablokatorima i Libriumom. Priznala je majci da ne želi da bude alkoholičarka, ali nije radila sve što je bilo neophodno da bi svoju zavisnost stopirala. Zamolila je Tajlera da, kao najbolji, dugogodišnji prijatelji, zasnuju porodicu, ali je on, sada već trezan i svestan svoje bolesti zavisnosti, to odbio.³⁴²

Iako je početkom 2011. imala nekoliko neuspešnih nastupa u Brazilu i Dubaiju, koje je jedva podnela uz odgovarajuće doze alkohola, i uprkos svemu što je prethodnih godina prošla na mentalnom i zdravstvenom planu, Ejmi je imala zakazanu novu turneju u proleće 2011. Prema rečima njenog oca,

³³³ Ibidem.

³³⁴ Winehouse J., 237

³³⁵ Winehouse M., 177

³³⁶ Ibid. 173

³³⁷ Ibid. 177

³³⁸ Tyler J., 237

³³⁹ Winehouse J., 235

³⁴⁰ Tyler J., 203

³⁴¹ Winehouse J., 242

³⁴² Tyler J., 203

Ejmi je želela da ide na ovu turneju i o tome su razgovarali još od početka godine. Međutim, svima je postajalo sve očiglednije da je njeno zdravstveno stanje bilo ozbiljno ugroženo.

Tokom ovog perioda, Ejmi imala dane kada je nije pila, ali i onih kada je bila potpuno komatozna. Kada je bila trezna, trošila bi hiljade dolara na Fejsbuk igricu „Pet Society“.³⁴³ Doktori su ukazivali na strašne posledice ukoliko Ejmi nastavi svoj životni stil. Osim emfizema, Ejmi je sa 27 godina patila od disfunkcije štitne žlezde, što je moglo da dovede do problema sa plodnošću i srcem, a nastavila je da jede meku i tečnu hranu kako bi je lakše povraćala.³⁴⁴ Mada je u aprilu i maju 2011. provela nekoliko dana na klinici za odvikavanje i jedan dan je bila u komi, napustila je svojevoljno i nastavila s vremena na vreme da se opija, pronalazili bi je onesvešćenu na podu ili u njenom krevetu u sobi. Dr Romet je dala otkaz na mesto njenog lekara i napisala je Ejmi pismo u kome je realistično prikazala njene probleme i realnu pretnju smrtnog ishoda. Ipak, treba naglasiti da su se, u poređenju sa prethodim godinama, njena opijanja, naročito posle upozorenja lekara da postoji realna mogućnost da umre, dešavala sve ređe i kraće su trajala. Ejmi nije želela nove nastupe i to je svima stavila do znanja, ali finansijska mašinerija ovoga puta nije prihvatala odbijanje. Pet dana pred prvi nastup u Beogradu, ponovo je počela da pije, nadajući se da će, videvši je onesvešćenu, otkazati turneju. Niko osim Tajlera nije reagovao. Članovi menadžmenta su je jednostavno izneli polusvesnu, ubacili u auto i odvezli na aerodrom.³⁴⁵

Ejmi je izašla na binu na Kalemegdanskoj tvrđavi posle 5 dana celodnevnog ispijanja vodke, sa Libriumom u organizmu i snimak njenog katastrofalnog nastupa je obišao svet za nekoliko sati. Njena pojava je odavala utisak nekoga ko brine o sebi, ali je bila pod prevelikim uticajem alkohola i Libriuma da bi mogla da peva i nastupa. Sutradan je već bila u Istanbulu i nije se sećala ničega od momenta kad su je odneli u auto, preko koncerta u Beogradu, sve do Istanbula.³⁴⁶ Menadžer Rej je u hotelsku sobu doneo dve flaše šampanjca, koje je Tajler, kao i mnogo puta do tad, prosuo i zamenio neki gaziranim pićem.³⁴⁷ Ejmi je odlučila da otkáže turneju i da ozdravi.

Poslednjih meseci svog života, Ejmi je bila u novoj romantičnoj vezi sa rediteljem iz Londona. Roditelji su odobravali, a njen prijatelj Tajler je primetio da se često nije pojavljivao kad treba i stekao je utisak da je bio sa njom samo zbog njene popularnosti.³⁴⁸ Ejmi se osećala loše zbog toga, ali nije pila čitavih mesec dana pred smrt. Vežbala je i želela je da ponovo upravlja svojim životom. Dva dana pre umiranja, Ejmi je ponovo pila i ovoga puta, Tajler koji je poslednjih meseci bio neka vrsta dadilje, rešio je da spakuje svoje stvari i pokuša da je na taj način urazumi, sa namerom da se uskoro vrati. Sutradan ga je pozvala i zamolila da se vrati, obećavši da više neće piti. Uveče su je posetili Dženis i njen suprug Ričard, ali Ejmi nije mogla da siđe sa sprata, telohranitelj ju je okupao i doneo, spustivši je na stolicu. Alkohol je izbijao iz svake pore i pokušavala je da razgovara sa njima i da drži glavu uspravno. Dženis više nije mogla da gleda svoju ćerku u tom stanju, zagrlila je poslednji put i rekla da nije u redu to što radi sebi, i otišla.

Ejmi se vratila u svoju sobu i nastavila da pije. Usledio je još jedan napad, nalik onima koje je iskusila u prošlosti, samo ovaj put nije bilo nikoga da je spasi. Njen telohranitelj je video kako sluša muziku i svira bubnjeve, i još jednom je ujutru zavirio u sobu, učinilo mu se da spava. Kada je ponovo došao da je obiđe za nekoliko sati, shvatio je da je preminula. Umrkla je, kao i brojne druge popularne muzičke zvezde, od trovanja alkoholom.

³⁴³ Ibid., 233

³⁴⁴ Winehouse J., 243

³⁴⁵ Tyler J., 254

³⁴⁶ Ibid. 250

³⁴⁷ Ibid. 251

³⁴⁸ Ibid. 225

5.1.4 Diskusija i zaključak

Detaljno istraživanje Ejminog detinjstva ukazuje na hipersenzibilnu osobu, koja je od najranijeg doba pokazivala izrazit talenat, ali i simptome hiperaktivnosti i poremećaja pažnje. Vremenom su ovi, naizgled bezazleni simptomi, eskalirali u ozbiljne psihičke probleme. Njima je doprinelo i odrastanje u složenoj porodičnoj dinamici i rana zloupotreba supstanci koja je, uz toksične veze i neizdrživ pritisak slave, na kraju dovela do smrti.

Uzroke kasnijih obrazaca ponašanja i nagoveštaje psihičkih problema možemo pronaći u detinjstvu i prvim i najvažnijim dečijim uzorima - roditeljima. Koliko god se požrtvovana, krhka, umorna i bolešljiva majka trudila da obezbedi stabilnost i red, otac je često donosio nestabilnost i nered. Upravo je on bio zaslužan za ekstrovertnu, opuštenu, nemarnu stranu Ejmine ličnosti, a majka za onaj introvertni, empatični, ranjivi deo. Očevo pripovedanje, koje ju je fasciniralo a ipak plašilo, i majčino ohrabrivanje ranog obrazovanja, postavili su osnove za složene interakcije straha, radoznalosti, drame i inteligencije. Njegovo stalno odsustvo i konačno odvajanje od porodice zbog atraktivnije, intresantnije, dinamičnije žene, moglo je u Ejmi, koja je ličila na majku, probuditi ubeđenje da nije dovoljno lepa i/ili zanimljiva, i potrebu da se u svemu razlikuje od majke kako ne bi bila odbačena.

S obzirom na to da u porodici nikada nije bila podsticana i razvijana otvorena komunikacija o različitim psiho-fizičkim problemima, Ejmi je rano shvatila da se problemi rešavaju tako što se ignorišu ili minimiziraju, i/ili se rešavaju upotrebom legalnih i nelegalnih supstanci. Odatle je dugo odbijala bilo kakav vid psihoterapije i koristila je pisanje kako bi se borila sa tamom u sebi i oko sebe. Njeni benigni ekscesi u detinjstvu, kojima je privlačila i zadržavala pažnju, mogli su ostati jedini način za skretanje pažnje odraslih kada joj je trebala pomoć.

Nešto kasnije, ponašanje u školi, obeleženo ekscesima i izazivanjem autoriteta, može se posmatrati kao rani znak buntovničkog ponašanja onih pojedinaca koji se u životu bore sa autoritetom i samoregulacijom. Tu je i pojava bulimije, pokazatelja opsednutosti fizičkim izgledom i potrebe za kontrolom. Iako se mogu videti kod velikog broja dece, ove osobine su u Ejminom slučaju eskalirale u ozbiljne probleme, jer njima nije imao ko da upravlja na odgovarajući način, niti da ih razume.

Očev povratak u njen život i intenzivno prisustvo na početku i tokom karijere, Ejmi je tumačila dvojako: s jedne strane, bilo joj je drago što je otac ponovo kraj nje, a s druge, uvidela je da koristi njen uspeh za sopstvene potrebe i eksponiranje koje joj je postalo opterećujuće. Iako je otac podneo velike žrtve tokom najtežeg perioda njenog života, nije se najbolje snašao u ulozi roditelja ni kada je bila mala, ni kada je odrasla.

Kasnije odsustvo majke i njena nova intimna veza, pojačali su Ejmino uverenje da nije dovoljno bitna ni ocu ni majci. Zahvaljujući kompleksnom odnosu između majke i oca, Ejmi je prekidala veze sa iole mirnim i stabilnim muškarcima i ulazila u one koje su joj nudile emotivnu neizvesnost i dramu koju je iskusila u primarnoj porodici. Sa ovakvom podeljenošću i senzibilnošću, Ejmi je želela da ostvari svoj dečiji san koji se vremenom pretvorio u želju za stvaranjem muzike bez preteranog eksponiranja.

Osim složenih porodičnih veza, i njena prijateljstva su odražavala kompleksnost i probleme sa kojima se suočavala. Dok su neki prijatelji ostali, u manjoj ili većoj meri, izvor podrške, drugi su se sve više udaljavali kako je njen život postajao sve složeniji i teži. Još u osnovnoj školi, zahvaljujući svojoj neposlušnosti i povremenoj agresivnosti, suočila se sa socijalnim izazovima i ponekad maltretiranjem. Loren Gilbert i Džulijet Ešbi, prijateljice iz osnovne škole, godinama su uživale u Ejminoj lojalnosti, inteligenciji, smislu za humor. Međutim, usled problematične veze sa Filder-Sivilom i zloupotrebe supstanci, ova prijateljstva su počela da nestaju. Umesto njih, pojavili su se poznanici koji su održavali ili pojačavali njenu zavisnost, istovremeno dovodeći do pogoršanja psihičkog i fizičkog

zdravlja. Iako joj je, nedugo pred smrt, Džulijet pružila ruku prijateljstva i radovala se zajedničkom vremenu, Loren više nije želela Ejmino prijateljstvo.

Jedini prijatelj koji je, može se reći, ostao sa njom do smrti, bio je Tajler Džejms. Međutim, Tajler je dugo bio u zavisničkoj vezi sa Ejmi i, mada nije konzumirao heroin i sve ostale supstance u istoj meri, bio je zavistan od alkohola i kokaina. Pored njegove iskrene želje da joj pomogne, bio je prinuđen da je napusti onda kada je i njegov opstanak doveden u pitanje. Ejmi je umrla sama u kući, sa telohraniteljem i menadžerom koji joj je donosio alkohol pred poslednju turneju i prioritet mu svakako nije bilo njeno zdravlje.

Zahvaljujući višegodišnjoj, bezobzirnoj medijskoj hajci, udruženoj sa raznim vrstama objava na Internetu, Ejmi je za života pretvorena u negativnu muzičku ikonu čiji talenat je postao nebitan u odnosu na sve veće i teže psihičke probleme. Kao i u slučaju Dženis Džoplin i mnogih drugih, prevremeno preminulih, globalnih filmskih i muzičkih zvezda, njen posthumni imidž se vremenom promenio. Mediji koji su besomučno donosili vesti o Ejmi i tako održavali u centru pažnje njene probleme sa mentalnim oboljenjima i narkoticima, kasnije „shvatili” da su u ogromnoj meri učestvovali u njenom padu i, konačno, smrti. To su rešili tako što su, opet prema svojim i potrebama publike, od nje napravili žrtvu.³⁴⁹ Ejmi, s druge strane, jeste želela neku vrstu medijske pažnje, ali u onoj meri u kojoj joj je to odgovaralo, a to nikako nije podrazumevalo danonoćno praćenje i izveštavanje o svakom koraku. Mediji su učestvovali i u rodnoj diskriminaciji i Ejmi je bilo jasno da se njoj ne prašta ono što se, daleko manje osuđujuće, dovodi u vezu sa muškim umetnicima i zvezdama.

Ejmin život, dakle, otkriva niz obrazaca ponašanja koji su uskladu sa simptomima bipolarnog poremećaja ili graničnog poremećaja ličnosti, kao što su periodi intenzivne kreativnosti i produktivnosti nasuprot depresivnim fazama i zastrašujućoj samodestruktivnosti; zatim izrazite promene raspoloženja, zloupotreba različitih, manje ili više opasnih supstanci, kao i nestabilnost u međuljudskim odnosima.

Na kraju, Ejmin život predstavlja niz egzistencijalnih paradoksa sa kojima se, naravno, ne tako javno i ekstremno, svi ljudi suočavaju. Njeno putovanje, u svoj svojoj složenosti i tragičnosti, tera na razmišljanje o krhkosti ljudskog duha i dubokom uticaju naših odnosa i društvenih struktura na pojedinca tj. umetnika. Ejmin život nas podstiče da razumemo i saosećamo sa onima koji žive sa izuzetnim talentom i senzibilnošću, i da pokušamo da prihvatimo ogroman spektar ljudskih različitosti. Njeno nasleđe sadrži jasne otiske borbe sa tamom u sebi i oko sebe, i jedan neizbrisiv trag duše pojedinca i čovečanstva u svom u svom njenom nesavršenom, ali čudesnom sjaju.

5.2 Umetnički razvoj, stil i uticaji

Dok je još bila u majčinoj utrobi, Ejmi je slušala klasičnu i džez muziku. Roditelji kažu da je od rođenja bila vrlo glasna, što će se kasnije pretvoriti u svojevrsan dar za pevanje, učenje i pamćenje pesama. Za razliku od većine dece koja vole da pevaju pred ogledalom držeći, recimo, četku za kosu umesto mikrofona, Ejmi je pevala bez ustezanja gde god se nalazila.³⁵⁰ Već sa 3-4 godine, omiljeni mjuzikl joj je bio „Meri Popins” (Mary Poppins) i pesme „A Spoonful Of Sugar” i „Jolly Holiday”, zajedno sa jevrejskim himnama, pevala bi dok je neko ne opomene, a opominjali su je često.³⁵¹

Ejmi je, u užoj i široj porodici, bila izložena različitim muzičkim žanrovima od ranog detinjstva. Iako nije znala da peva, Dženis je bila ljubitelj popularne muzike, naročito Kerol King (Carole King),

³⁴⁹ Hamad, Hannah. “Introduction: Farming fame, memorialising Amy Winehouse, and recuperating Salman Khan.” *Celebrity Studies*, vol. 8, no. 2, 3 Apr. 2017, pp. 344–345, <https://doi.org/10.1080/19392397.2017.1311626>.

³⁵⁰ Winehouse J., op.cit., 37

³⁵¹ Ibidem.

Džejsma Tejlora (James Taylor), Eltona Džona (Elton John) i Džimija Hendriksa (Jimmie Hendrix).³⁵² Njen ujak je svirao hornu, a njegov sin bubnjeve u jednom orkestru. Dženisina sestra Debra (Deborah Azzopardi) je imala lep glas, ali je oduvek, kao i Ejmi, patila od treme, i danas peva sa svojim džez sastavom u slobodno vreme.³⁵³

Ejmine uši su se od malena navikle na džez muziku zahvaljujući, prvenstveno, ocu Mičelu i baki Sintiji koja se 1960-ih bavila pevanjem. Slušala je sve, od Frenka Sinatre, preko Ele Fidžerald, do Ejminog najvećeg uzora Sare Von. Baka se zabavljala i sa džez muzičarem Ronijem Skotom (Ronnie Scott) i Ejmi je često tražila od bake da joj prepričava dešavanja sa tadašnje muzičke scene.³⁵⁴ Mičel je bio pasionirani ljubitelj i pevač džez standarda, a baka Sintija je upoznala i sa pesmama Lore Najro (Laura Nyro), Vilijema Devila (William DeVille), ženskim grupama *The Shangri-Las* i *The Supremes*.³⁵⁵ Na porodičnim okupljanjima, rodbina bi često tražila od Ejmi da otpeva neku pesmu i ona bi to radila mnogo hrabrije od brata Aleksa - igrala bi i pevala bez ustezanja.³⁵⁶

Sa pet godina, Ejmi je obožavala Majkla Džeksona (Michael Jackson) i Dženis ju je, na njeno oduševljenje, odvela da gleda njegov film *Moonwalker*.³⁵⁷ Još u vrtiću je naučila da piše i slobodno vreme je provodila u crtanju i pisanju priča i pesama posvećenih majci. Dženis ju je, na njenu radost, upisala na časove pevanja, plesa i glume. Tada je imala i svoj prvi nastup pred publikom i, osim što je sve oduševila svojim glasom, činilo se da nema tremu koja će je kasnije proganjati. Časove pevanja je pohađala i sa 8 godina, na nagovor bake Sintije, koja je u Ejmi odmah prepoznala sopstvene umetničke potencijale i ostala je njena najveća podrška do kraja života. Uskoro je odvela i na audiciju za manju ulogu u mjuziklu *Annie*, ali nije dobila ulogu zbog previsoke intonacije.³⁵⁸

Kada je imala 10 godina, napravila je svoj prvi bend sa drugaricom Džulijet, pod nazivom *Sweet 'n' Sour* po uzoru na tada popularnu grupu *Salt 'n' Pepa*. Na njihovo oduševljenje, dobile su prilku da snimaju u pravom studiju³⁵⁹ i, mada nigde nisu nastupale, marljivo su vežbale i uživale u svakom trenutku.³⁶⁰ Osim *Salt 'n' Pepa*, Ejmi je u ovo vreme volela da sluša i grupe poput *TLC*, *Wham!*, a bila je i ljubitelj filmova sa Fredom Asterom (Fred Astaire) i Džin Keli (Gene Kelly), naročito *Broadway Melody of 1940*.³⁶¹

Zahvaljujući marljivom vežbanju, Ejmi je sa 11 godina dobila ulogu Beti Rico (Betty Rizzo) u mjuziklu *Grease*, rađenom prema istoimenom filmu.³⁶² Njena posvećenost je bila neverovatna, a već tada je pokazala i talenat za jezike, besprekorno izgovarajući američki akcenat. Mjuzikl je doživeo uspeh i Ejmi je nastavila da razvija svoju kreativnu stranu slušanjem muzike, pevanjem i pisanjem pesama. Iste godine, Ejmi je učestvovala u produkciji *Don Kihota* u Londonskom „Kolozeumu”, koju je izvodila engleska Nacionalna opera. Impresioniran njenim nastupom, reditelj ser Džonatan Miler (Sir Jonathan Miller) joj je ponudio ulogu na licu mesta.³⁶³

Nešto ozbiljnije tekstove, Ejmi je pisala već sa 12 godina. Stihovi pesme „Life“, iako očigledno napisani iz mladalačke perspektive, jasno govore o nerazumevanju okoline, kao i da je već u tom mladom dobu posedovala dublji, melanholičniji uvid u život, kao što sugerišu stihovi „But they don't know tomorrow/Like I did yesterday”.³⁶⁴ U to vreme je napisala i pesmu „I Need More Time“, za koju je

³⁵² Ibidem.

³⁵³ Ibid., 38

³⁵⁴ Winehouse M., op.cit., 21

³⁵⁵ Ibidem.

³⁵⁶ Ibidem.

³⁵⁷ Winehouse J., 38

³⁵⁸ Winehouse M., 23

³⁵⁹ Kapadia, Asif., op.cit.

³⁶⁰ Winehouse J., 61

³⁶¹ Winehouse M., 22

³⁶² Winehouse J., 56

³⁶³ Ibid., 64

³⁶⁴ Ibid., 60

Mičel smatrao da je bila dovoljno dobra da bi se mnogo kasnije našla na nekom od njenih albuma.³⁶⁵ Nastavila je da piše pesme i tokom dosadnih časova u školi „Sylvia Young” i već je pomalo počela da se igra sa bratovljevom električnom gitarom, slušajući Telonijusa Manka (Thelonius Monk) i Majlsa Dejvisa (Miles Davis) kad bi Aleks bio van kuće.³⁶⁶ Vlasnica škole je smatrala novom Džudi Garland (Judy Garland). Na predstavi u školi je oduševila publiku pevajući pesmu „Ironic“ Alanis Moriset (Alanis Morissette), a postala je i ljubitelj japanske umetnosti, oslikavši jednog dana čitav zid svoje sobe slikom Kacuši Hokusaija (Katsushika Hokusai) „The Great Wave“.³⁶⁷

Njen moćni vokal nikoga nije ostavljao ravnodušnim i već je sa svega 15 godina zvučao kao glas „četrdesetogodišnje džez veteranke sa dnevnim stažem od tri flaše viskija i 50 cigareta Marlboro“.³⁶⁸ Tako je Ejmi, po preporuci Silvije Jang, sa 16 godina prvi put pevala sa „Nacionalnim džez orkestrom mladih” (National Youth Orchestra) pod vođstvom dirigenta Bila Eštona (Bill Ashton). Bila je pozvana da peva sa njima na jednoj probi i, pošto nije znala program, naučila je par pesama u prevozu za kratko vreme, što je daleko od uobičajenog, naročito kada je džez muzika u pitanju. Ešton se seća kako je u jednom uglu nervozno pušila cigarete jednu za drugom i, kada je počela da peva, svi su bili impresionirani.³⁶⁹

Nažalost, da li zato što je kasnila na probe ili zato što joj se, prema njenim rečima, „nisu dopadale pesme koje su vežbali”, nakon nekoliko meseci više nije vežbala sa džez orkestrom.³⁷⁰ Ipak, od njihove saradnje ostao je CD na kome je i Ejmi pevala džez standarde. Godinu dana kasnije, Sajmon Fuller (Simon Fuller), vlasnik kompanije „19 Management” je pozvao Bila Eštona, tražeći pevače za buduću šou „Pop Idol” i Ešton mu je preporučio Ejmi Vajnhaus, dok je Tajler, njen najbolji prijatelj, poslao njene snimke sa džez orkestrom menadžeru Niku Šimanskom, zaposlenom u agenciji „Brilliant” koja će uskoro postati deo Fulerove kompanije.³⁷¹ Opčinjeni njenim vokalom, ponudili su joj prvi ugovor koji je, zajedno sa roditeljima, potpisala sa 17 godina.³⁷² Prema četvorogodišnjem ugovoru, kompanija se obavezala da brine o svim Ejminom aktivnostim, uključujući muziku i pojavljivanja na televiziju, radiju i drugim medijima od čega su uzimali svoj deo od 20%.³⁷³ Iste godine, 2001., čuvena muzička grupa *Massive Attack* bila je zainteresovana za saradnju sa njom, ali posle nekoliko sesija u studiju, Ejmi je odustala, jer je smatrala da to nije pravac u kojem želi da ide.³⁷⁴

Već je počela da nastupa u londonskim klubovima, privlačeći sve više pažnje, gde je primetila i čuvena pevačica Eni Lenoks (Annie Lennox), rekavši da će Ejmi postati velika zvezda.³⁷⁵ Zainteresovale su se i različite muzičke i marketinške kompanije, pa je potpisala ugovor i sa kućom „EMI” i kupila svoju novu gitaru koju je nazvala Čeri (Cherry). U studiju je pisala pesme uvek zasnovane na ličnim iskustvima, uključujući njene odnose i svađe sa prijateljima. Njena kreativnost, ipak, nije se odnosila samo na muziku; pisala je i dnevnike, poeziju i drame i uživala u skiciranju. Obožavala je seriju „Seks i grad” (Sex and the City) i pisala je pesme u vezi sa serijom, kao i one o džemperu koji je kupila prijatelju Tajleru. Ova dela su bila deo njenog umetničkog razvoja, iako nikada nisu zabeležena. Ejmi je znala da nije dovoljno da samo napiše pesmu i smisli melodiju, bila je svesna važnosti producenta rekavši: „Napisala sam pesme na gitari, otišla sam kod jednog producenta i on mi ih je uradio. Ja samo pevam i pišem o svemu što sam ikad čula.

³⁶⁵ Winehouse M., 24

³⁶⁶ Winehouse J., 71

³⁶⁷ Ibid., 83

³⁶⁸ Tyler J., 17

³⁶⁹ Winehouse J., 64

³⁷⁰ “Culture: Jazz Singer Who Doesn’t Want to Fit in; Young Jazz Chanteuse Amy Winehouse Has Already Been Compared to Billie Holiday, but Is Signed up with Pop Impresario Simon Fuller, Finds Charlie Melvin.” *The Free Library*, www.thefreelibrary.com/Culture%3A+Jazz+singer+who+doesn%27t+want+to+fit+in%3B+Young+jazz+chanteuse...-a0109107093. Accessed 27 Mar. 2024.

³⁷¹ Winehouse M., 34

³⁷² Ibid. 36

³⁷³ Ibid. 39

³⁷⁴ Kapadia, A., op.cit.

³⁷⁵ Winehouse M., 39

Onog trenutka kada počnem da razmišljam o onome što radim, prosto se pogubim. Moram samo da zatvorim oči i plutam". Bila je veliki ljubitelj pevačice Lorin Hil i upravo je sa njenim producentima, Salamom Remijem (Salam Remi) i komesarom Gordonom (Gordon Williams), počela da radi na svom prvom albumu u Americi 2002. godine. Remi je, osim što je izvanredno talentovan producent, bio upućen u saradnju sa poznatim i jakim ličnostima poput Toni Brekston (Toni Brexton) i Ms. Dynamite, ali ipak se čini da nije bio spreman na sve izazove sa kojima se suočio radeći sa Ejmi.

Ejmi i Tajler su napisali pesme „Procrastination“, o želji da ne provode vreme u studiju, „Long Day“, o previše vremena provedenog u studiju i pesmu „Best for Me“.³⁷⁶ Ejmin prvi album pod nazivom *Frank* (odnosio se na pevača Frenka Sinatru) je objavila izdavačka kuća „Island Records“ u Velikoj Britaniji oktobru 2003. Sledeće godine album je izašao u nekoliko evropskih zemalja, poput Poljske i Nemačke, a stigao je i do Kanade u distribuciji kompanije „Universal Music Group“. Domet albuma se dodatno proširio 2007. godine, izdavanjem u Australiji i Americi.³⁷⁷ Predstavljao je više od debi albuma, jer je u svojoj celini bio jedna smela izjava Ejminog umetničkog identiteta u kome su se spajale lične borbe sa muzičkom složenošću. Napravljen pod vešt看im vođstvom produkcijskog tima koji se sastojao od Ejmi, Selama Remija, komesara Gordona (Gordon), Džimija Hogarta (Jimmy Hogarth) i Meta Roua (Matt Rowe), album je doneo nijansirano istraživanje Ejminih emocija i neke od njenih društvenih komentara.

Prvo britansko izdanje se sastoji od 13 pesama, uglavnom napisanih od strane Ejmi i producenta Selama Remija i dobio je, generalno, vrlo pozitivne kritike. Vebsajt *AllMusic* je istakao savremeni R&B stil, naglašavajući njegovu jedinstvenost u Ejminoj diskografiji,³⁷⁸ *SoulTracks* je opisao *Frank* kao jedinstveni prikaz džez i R&B muzike inspirisane pevačicama Bili Holidej i Loren Hil, uz napomenu da je Ejmi koautor većine pesama u kojima odjekuje autentičan, sirov izraz izmučene duše.³⁷⁹ Kritičari su pohvalili Ejminu vokalnu snagu i originalne tekstove, primetivši na albumu mešavinu fanka, daba i soula i naglašenog džeza. *Sputnikmusic* je, osvrćući se kasnije na njenu karijeru, naglasio da je *Frank* pokazao njen talenat i poslužio kao osnova za kasniji uspeh sa albumom *Back to Black*.³⁸⁰ Muzički kritičar novina *Guardian* je zapazio da Ejmi podseća na pevačice koje su godinama nastupale u zadimljenim džez klubovima, a časopis *NOW* je proglasio talentom koji obećava.³⁸¹

Njene vokalne sposobnosti su upoređivane sa velikim brojem umetnika, od Sare Von i Bili Holidej, preko Dajane Vošington, Frenka Sinatre i Ele Ficdžerald, do Erike Badu (Erykah Badu), Mejsi Grej (Macy Gray) i Loren Hil. U numerama kao što su „Stronger than Me“ i „You Sent Me Flying“ očigledan je njen vokalni domet koji je sa lakoćom izražavao širok spektar autentičnih i intenzivnih emocija – od mladalačke ljubavi do ozbiljnih dubina slomljenog srca.³⁸² Koristila je kratke vokalne pauze kada je izražavala tugu i bol, glasne povike za bes i frustraciju, a njen zaštitni znak u vidu pomalo nerazumljivog, tananog pevušenja za strast i flert. Ova vokalna raznovrsnost joj je omogućila da priča o duboko ličnim i istovremeno univerzalnim temama, povezujući se sa velikim brojem slušalaca.³⁸³ Pesme poput „Fu*k Me Pumps“ i „Take the Box“ pokazuju Ejminu izvanrednu moć zapažanja i duhovitost. „October Song“ je introspektivna pesma koja odražava njene unutrašnje misli i ranjivosti. Nasuprot tome, „I Heard Love Is Blind“ nudi sirovu iskrenost koja je tipična za Ejmi, dok pesma „In My Bed“ donosi moderan R&B zvuk. Ejmin talenat za pisanje dolazi do izražaja u pesmi „What Is It ‘Bout Men“, o čemu će više reći biti u poglavlju sa kvalitativnom analizom.

³⁷⁶ Tyler J. 32

³⁷⁷ „Frank (Amy Winehouse Album).” *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 1 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Frank_(Amy_Winehouse_album).

³⁷⁸ „Frank - Amy Winehouse: Album.” *AllMusic*, 2 Dec. 2003, www.allmusic.com/album/frank-mw0000466868.

³⁷⁹ *Amy Winehouse - Frank | Releases | Discogs*, www.discogs.com/master/51290-Amy-Winehouse-Frank. Accessed 12 Apr. 2024.

³⁸⁰ „Amy Winehouse Frank.” *Sputnikmusic*, www.sputnikmusic.com/review/40304/Amy-Winehouse-. Accessed 12 Apr. 2024.

³⁸¹ „CD: Amy Winehouse, Frank.” *The Guardian*, Guardian News and Media, 17 Oct. 2003, www.theguardian.com/music/2003/oct/17/jazz.shopping1.

³⁸² Murphy, John. „Amy Winehouse - Frank: Album Reviews.” *musicOMH*, 20 Nov. 2020, www.musicomh.com/reviews/albums/amy-winehouse-frank.

³⁸³ Raven, Imani. „Retrospective Review: Frank by Amy Winehouse.” *Shatter the Standards*, Shatter the Standards, 20 Oct. 2023, www.shatterthestandards.com/p/retrospective-review-frank-by-amy.

Uz prvi album, početkom 2004. godine su došli i brojni nastupi uživo i na televiziji, uključujući lokalne klubove i dvorane širom Britanije, „Notting Hill” karneval i nekoliko festivala, uključujući čuveni „Glastonbury”. Gledajući snimke njenih nastupa iz 2004., Ejmi izgleda kao i obična devojka, sa bujnom tamnom kosom, normalne težine, sjajem u očima, ni nalik osobi koja će se pojaviti nekoliko godina kasnije. Na festivalu „Glastonbury”, očarala je publiku svojim talentom, glasom i pesmama. Međutim, već tada, Ejmin problem sa tremom je postajao sve očigledniji. Svirala je gitaru i često bi gledala u nju umesto u publiku, a ponekad je izgledalo da nastupa isključivo za sebe, ne obazirući se na publiku; menadžment je očekivao da se poveže sa publikom i pokaže da joj je važno prisustvo ljudi, naročito ako želi da se probije i na američko tržište. Ipak, sa povećanjem publike i uprkos njenom trudu da izgleda samouvereno, bilo je jasno da Ejmi ima ogromnu anksioznost od nastupa koji čak ni njeni najbliži isprva nisu primetili.³⁸⁴

U neobjavljenom intervjuu iste godine, Ejmi je govorila o dualnosti svoje javne ličnosti i muzičkog identiteta; priznala je da je intrigira kultura slavnih, ali je ostala fokusirana na svoj primarni cilj - da svojom muzikom dopre do što većeg broja ljudi.³⁸⁵ U drugom razgovoru, Ejmi je govorila o želji je da objavi još albuma i da možda zasnuje porodicu, odražavajući želju za uravnoteženim životom uprkos njenoj karijeri u usponu. Njen komentar o slavi, muzici i ličnom životu oslikao je sliku umetnika koji je duboko povezan sa svojom umetnošću, ali je svestan sveta izvan njega.³⁸⁶ U intervjuu za *M Magazine*, Ejmi je pričala o svom putu do slave, od džeza uticaja poput Telonijusa Manka i Roja Ejersa (Roy Ayers), do prvog potpisanog ugovora. Ova ljubav prema džezu, u kombinaciji sa savremenim inspiracijama poput Misi Eliot (Missy Elliott) i Mos Defa (Mos Def), doprinela je njenom jedinstvenom muzičkom stilu.³⁸⁷ U razgovoru sa Polom Du Nojerom (Paul Du Noyer) iste godine, Ejmi je priznala je da nije u potpunosti zadovoljna albumom, što ju je podstaklo da evoluirao kao umetnik; otkrila je i svoje čvrsto ubeđenje o procesu produkcije u kome je želela da ima kreativnu kontrolu kako ne bi kompromitovala svoju viziju.³⁸⁸

Uprkos njenom nezadovoljstvu nekim aspektima albuma, 2004. godine je bio nominovan za prestižnu nagradu „Mercury Music Prize” i „BRIT” za najbolju britansku solo izvođačicu i najbolju urbanu pojavu, čime je učvrstila status zvezde u usponu na britanskoj muzičkoj sceni. Osvojila je nagradu „Ivor Novello” za pesmu „Stronger than Me” i poklonila je majci.³⁸⁹ Ipak, kada su se nastupi i sve promotivne aktivnosti završile, Ejmi je u potpunosti okončala svoju povezanost i sa albumom; nije ga imala kod kuće i nije želela da sluša pesme koje su uglavnom bile posvećene njenom bivšem momku Krisu.³⁹⁰ Na zahtev svoje muzičke kuće, iako nije bila zainteresovana ni za šta drugo osim da igra bilijar, snimila je obradu pesme Kerol King „Will You Still Love Me Tomorrow” za novi film *Bridget Jones: The Edge of Reason*.³⁹¹ Nastavila je da piše pesme, ali je smatrala da nijedna od njih nije dovoljno dobra i u potpunosti autobiografska da bi se našla na novom albumu, i odbijala je zahteve svoje muzičke kuće da se vrati u studio. Osim toga, Ejmi nikada nije pisala pesme kada je bila srećna, a 2005. je započela dramatičnu vezu sa Filder-Sivilom.³⁹²

³⁸⁴ Winehouse M., 50

³⁸⁵ UK, The Huffington Post. “Unpublished Amy Winehouse Interview Makes for Poignant Reading.” *HuffPost UK*, HuffPost UK, 18 July 2014, www.huffingtonpost.co.uk/2014/07/18/amy-winehouse-unpublished-interview-2004_n_5598705.html.

³⁸⁶ Alexander, Ella. “Amy Winehouse: Poignant Dreams from Unpublished 2004 Interview.” *The Independent*, Independent Digital News and Media, 24 July 2014, www.independent.co.uk/news/people/amy-winehouse-unpublished-2004-interview-ten-years-from-now-i-ll-be-30-so-i-ll-maybe-have-one-baby-9617298.html.

³⁸⁷ Awbi, Anita. “Looking Back - Interview with Amy Winehouse.” *PRS for Music: Royalties, Music Copyright and Licensing*, www.prsformusic.com/m-magazine/features/looking-back-interview-with-amy-winehouse. Accessed 14 Apr. 2024.

³⁸⁸ Du Noyer, Paul. “Amy Winehouse Interview 2004.” *Paul Du Noyer | Music Book Author | NME Journalist | In the City: A Celebration of London Music | Liverpool: Wondrous Place | We All Shine On | Music Journalism | John Lennon | Liverpool Music and London Music*, 6 July 2018, www.pauldunoyer.com/amy-winehouse-interview-2004/.

³⁸⁹ Winehouse J., 119

³⁹⁰ Winehouse M., 50

³⁹¹ Tyler J., 68

³⁹² Winehouse M., 57

Njena muzička kuća je počela da pokazuje zabrinutost i sumnju u vezi sa nastankom drugog albuma, naročito zbog njenog odbijanja ili zaboravljanja da se pojavi na važnim sastancima. Ejmi je, s druge strane, bila razočarana što se nisu uradili ništa da je plasiraju na američko tržište. Uprkos svojoj tremi i nezadovoljstvu prvim albumom, želela je da osvaja i druge zemlje. Kada joj je otac skrenuo pažnju da se novac od prvog albuma polako topi, obećala je da će napisati drugi album. Kao i obično, nije želela da priča o svojim pesmama ni sa kim osim sa Tajlerom. Ejmi je redovno slušala muziku šezdesetih godina prošlog veka, naročito ženske grupe sa kojima je upoznala baka Sintija poput *The Supremes* i *The Shangri-Las* (najviše pesmu „I Can Never Go Home Anymore“), zatim grupe *Toots and The Maytals*, *The Libertines* i *the Zutons*.

Napustivši muzičku kuću „19 Management“, jer nije volela njihovu komercijalnu strategiju, počela je da sarađuje sa kompanijama „EMI“ i „Universal“, koje su ohrabrivale njenu saradnju sa prethodnim producentom, Selamom Remijem i novim, mladim producentom, Markom Ronsonom (Mark Ronson). Dopadale su joj se neke pesme koje je Mark producirao ranije i imali su vrlo lep odnos od početka.³⁹³ Kao što je i obećala, Ejmi je pisala nove pesme u svojoj omiljenoj svesci, uglavnom noću na podu u kuhinji ispijajući alkohol i pušeci cigarete. Pisala bi do iznemoglosti, dok je Tajler ne bi podigao sa poda i odneo u krevet. Uvek je prvo pisala tekstove pesama, na koje bi zatim komponovala melodiju. Tajler je imao priliku da čuje skoro sve pesme sa drugog albuma u njihovom nastajanju i savetovao joj je da promeni akorde za pesmu *Back to Black*, što je Ejmi i učinila, a pesma „Love Is a Losing Game“ se prvobitno zvala „Gutter“.³⁹⁴ Pesma „Me and Mr Jones“ je nastala kao Ejmin odgovor na kratku vezu sa mladićem Džordžem sa kojim je bila u kratkoj vezi.³⁹⁵

Album *Back to Black* je osmišljen za svega mesec dana, dve nedelje u Majamiju sa Remijem i dve nedelje u Nju Jorku sa Ronsonom, a CD se konačno pojavio u Britaniji 4 meseca kasnije, u oktobru 2006. kada je Ejmi imala samo 22. godine. Bio je zadivljujuća, ali čudna mešavina “bluza, roka, ska, R&B, fanka, džeza, hip-hopa, kalipsa, repa, folka, rege muzike, britanske „skifl“ (skiffle) muzike, soula i, konačno, popa”.³⁹⁶ Mnogi su ga smatrali jednim od najboljih albuma 21. veka, a Breket ga je ipak najtačnije opisao rekavši da predstavlja jedan od najboljih primera albuma nastalih kao rezultat svih neophodnih sastojaka poput dobrog tekstopisca, odličnog pevača, mentora, inženjera zvuka, producenta i završnog miksa; posledica svega toga je finalni proizvod koji povremeno deluje kao da je nastao bez ikakvog napora, kao da je oduvek i postojao, što je, naravno, varka.³⁹⁷

Kada je bilo u pitanju snimanje albuma, bila je perfekcionista i nije joj bilo teško da iznova peva delove pesama i pojedine fraze dok nije bila poptuno zadovoljna krajnjim rezultatom. Za razliku od prethodnog, Ejmi je bila ponosna na svoj drugi album sa kojim je došla i promena imidža sa izraženim ajlajnerom i obrvama, i ogromnom crnom pundom.

Značaj ovog albuma u muzičkoj industriji ogleda se, između ostalog, u velikom broju kritika koje su naglašavale Ejmin moćni vokal, emotivne tekstove i spoj modernih i retro muzičkih stilova. *Sputnikmusic* je, osim lepih reči za celokupan album, pohvalio pesme „Me and Mr. Jones“ i „Love Is a Losing Game“ zbog njihove dubine i autentičnosti, videvši Ejmi kao spoj dve ličnosti „loše devojke“ i „ljubavnice“.³⁹⁸ Na veb sajtu *Metacritic*, album je osvojio metarezultat 81, što ukazuje na univerzalno priznanje zasnovano na čak 26 kritika; *Entertainment Weekly* i *Mojo* predstavljaju njen vokal kao izuzetno originalan i emotivan, a album opisuju kao jedinstvenu pojavu u soul muzici, sa posebnim pohvalama za producente Marka Ronsona i Salaama Remija.³⁹⁹ *Subjective Sounds* ukazuje na lepotu pesama uprkos

³⁹³ Winehouse J., 125

³⁹⁴ Tyler J., 71

³⁹⁵ Tyler J., 58

³⁹⁶ Breckett D., op.cit., 7

³⁹⁷ Breckett, 115

³⁹⁸ “Amy Winehouse Back to Black.” *Sputnikmusic*, www.sputnikmusic.com/review/34100/Amy-Winehouse-Back-to-Black/. Accessed 31 Mar. 2024.

³⁹⁹ “Back to Black by Amy Winehouse.” *Metacritic*, Republic, 13 Mar. 2007, www.metacritic.com/music/back-to-black/amy-winehouse.

mračnim temama povezanim sa njenim ličnim borbama.⁴⁰⁰ *MusicOMH* opisuje *Back to Black* kao album koji odiše neverovatnim samopouzdanjem i označava primetnu evoluciju u odnosu na prvi album, sa prelaskom sa džez balada na komercijalniji, retro zvuk; Ejminom glasom, kao i tekstovima pesama, svi su odali priznanje zbog dubine i zrelosti.⁴⁰¹

Na Ejminu radost, u martu 2007., predstavila je album u Americi sa dva rasprodata nastupa u „Joe’s Pub”-u u Njujorku. Krenula je na američku turneju, počevši sa festivalom u Ostinu u Teksasu, a kasnije je nastupila u dvorani „Roxy Theater” u Holivudu. Nastupi su dobili solidne kritike, ali je bilo i onih koje je otkazala. Međutim, njen otac je primetio da se sve više oslanja na alkohol kako bi se izborila sa pritiskom nastupa. Uprkos ovim izazovima, *Back to Black* je postao album broj jedan u devetnaest zemalja. Singlovi „Rehab” i „You Know I’m No Good” su počeli da se izdvajaju i doneli su joj nagradu za najbolju britansku solo pevačicu na “BRIT” ceremoniji i nominaciju za najbolji britanski album. Nastavila je da niže uspehe iste godine i u maju se album našao na američkoj *Bilbordovoj* listi, dostigavši drugo mesto, što je značajno dostignuće za jednog britanskog umetnika. Tvrdeći da je najvažnija pevačica svog vremena, Prins je pozvao da zajedno izvedu pesmu „Love Is a Losing Game” u areni „O2” u Londonu. Nastupila je i na festivalu na ostrvu Vajt sa Rolingstonsima, pevajući „Ain’t Too Proud To Beg”. Osvojila je nagradu „MOBO” za najbolju britansku umetnicu i najbolji album na ceremoniji „K Awards”. Pojavila se na dodeli nagrada „Mercury Music Prize”, izvedeći „Love Is A Losing Game”, ali nije pobedila.

Uprkos brojnim priznanjima i sa Blejkovim odlaskom u zatvor, turneje su počele da uzimaju svoj danak u psihičkom i fizičkom smislu. Već 2007. godine, počeo je začarani krug loših i otkazanih nastupa, kao što je bio onaj u areni „Birmingham National Indoor” na kome je bilo jasno da ima problem sa zloupotrebom narkotika i alkohola i agresivnošću. Kasnila je skoro sat vremena, ispuštala mikrofon, zaboravljala reči pesama, pevala potpuno nerazumljivo, spoticala se na stalak za gitaru i bila nekoliko puta na ivici suza, što je dovelo do negativnih povika i zviždanja i, konačno, masovnog napuštanja koncerta.⁴⁰² Nasuprot tome, nastup u Glazgovu je bio uspešan, a Ejmi se uzdržavala od upotrebe supstanci i dobila je podršku publike. Još jedan uspešan nastup desio se na festival „Glastonbury” i, mada je i dalje izgledala preplašeno, njeno pevanje je bio besprekorno. Nastavila je da niže uspehe i osvojila je nagradu „Artists’ Choice” na MTV evropskim muzičkim nagradama u Minhenu i još jednu „Ivor Novello” nagradu za pesme „Rehab” i „Love Is a Losing Game”.

Međutim, do tada je već postalo jasno da nijedna nagrada, nijedno priznanje nije dovoljno da je zaustavi na putu samouništenja, uključujući istorijski uspeh na dodeli „Gremi” nagrada 2008. Osvojivši pet Gremija, uključujući prestižne kategorije kao što su najbolji novi izvođač, ploča godine i „Rehab” pesma godine, kao i najbolji pop vokalni album, postala je prva Britanka koja je osvojila pet Gremija odjednom. Ovaj događaj, kome je prisustvovala putem satelita iz Londona, doneo joj je globalnu popularnost, dok je njena borba sa samom sobom i dalje predstavljala bojno polje. Osim Prinsa (Prince) i Eni Lenoks, legendarna pevačica grupe *Hole*, Kortni Lav (Courtney Love), odala je počast Ejmi obradom pesme „Rehab” tokom jednog nastupa. Trebalo je da napravi pesmu sa Markom Ronsonom za novi film o Džejsmu Bondu, *Quantum Solace*, ali je dogovor otkazan zbog njenog kašnjenja, upotrebe narkotika i neproduktivnosti.⁴⁰³ Ejmi je uspela da snimi još dve pesme u toku 2008., „Between the Cheats” i „Like Smoke” koje su se našle na posthumno objavljenom albumu.

U skladu sa njenim ličnim borbama, 2008. godine je održala manji broj nastupa koji su, uglavnom, bili u znaku njenih pokušaja da se izbori sa mrakom u sebi i oko sebe. Na koncertu u Lisabonu, stigla je sa

⁴⁰⁰ Greentree, Mark. “Amy Winehouse – Back to Black (Album Review).” *Subjective Sounds*, Subjective Sounds, 19 Feb. 2023, www.subjectivesounds.com/musicblog/amy-winehouse-back-to-black-album-review.

⁴⁰¹ Murphy, John. “Amy Winehouse - Back to Black: Album Reviews.” *musicOMH*, 10 Mar. 2021, www.musicomh.com/reviews/albums/amy-winehouse-back-to-black.

⁴⁰² “‘drunken’ Winehouse Heckled off Stage at Shambolic Concert.” *Irish Independent*, Irish Independent, 16 Nov. 2007, www.independent.ie/entertainment/music/drunk-winehouse-heckled-off-stage-at-shambolic-concert/26439441.html.

⁴⁰³ Winehouse M., 130

skoro sat vremena zakašnjenja i delovala razdražljivo i odsutno, sa vidljivim posekotinama na rukama; izvinila se publici, koja ju je dočekala sa toplinom, zbog kašnjenja i promuklosti, često je pričala sa svojim bendom, podešavala mikrofon i odlazila sa bine.⁴⁰⁴ Slično je bilo i na festivalu „Glastonbury” na kome je njen nastup isprva privukao veliki broj ljudi, ali se zbog njenog ponašanja, jedan broj ljudi odlučio da napusti koncert; naime, Ejmi je više recitovala nego što je pevala, bilo je više instrumentalnih deonica nego vokalnih, a i imala je manji fizički obračun sa osobom iz publike.⁴⁰⁵ Nažalost, nije bilo bolje ni na festivalu „Bestival” na kome je opet izgledala neuredno i pokušavala je da se sakrije iza gitare i bubnjeva; pevala je tiho i nerazgovetno i izbegavala je poglede ka publici.⁴⁰⁶ Na koncertu povodom 90. rođendana Nelsona Mandele u Londonu, uprkos njenom uobičajeno udaljem pogledu i minimalnoj interakciji sa publikom, delovala je prisebnije i stabilnije, što je moglo sugerisati da postoji nada za njen oporavak.⁴⁰⁷ Na festivalu „Rock in Rio” u Španiji, na početku nastupa je delovala pomalo nesigurno, ali je ubrzo uzela električnu gitaru i sjajno otpevala svoje hitove.⁴⁰⁸ Još jedan odličan koncert je održala na festival „Oxygen” na kome je pokazala da ipak ume da se poveže sa publikom.⁴⁰⁹

Nažalost, 2009. i 2010. godina će proći u znaku njene borbe sa zavisnošću i još manje koncertnih aktivnosti. Na nastupu na ostrvu Sveta Lucija, bilo je problema sa osvetljenjem i ozvučenjem zbog oluje, ali i zato što je Ejmi bila rasejana, zaboravljala je reči pesama, činilo je da je na kratko zaspala, te je u jednom trenutku rekla publici da joj je dosadno i napustila je binu.⁴¹⁰ Za razliku od ovog, njen nastup na festival „V” je bio znatno bolji i otpevala je pesmu „You’re Wondering Now”, kao i prateće vokale za pesmu „Ghost Town”.⁴¹¹ Imala je kratak nastup na dobrotvornoj zabavi za decu obolelu od kancera i na jednom grčkom venčanju.⁴¹² Na svirci u londonskom klubu „100”, pridružila se Marku Ronsonu na bini, izvodeći pesmu „Valerie”. Ovom prilikom, Ronson je napomenuo da još uvek nije počela da radi na novom albumu, dok su njen otac Mičel i izdavačka kuća nagovestili mogućnost novog materijala do kraja 2010. Međutim, Ronson je rekao da je čuo delove novih pesama, ali da je Ejmi potrebno mnogo vremena da napiše jedan album, zato što piše isključivo na osnovu ličnih, uglavnom loših iskustava, što je Ronson smatrao problematičnim.⁴¹³

Jedna od najpozitivnijih aktivnosti 2009. godine, bilo je osnivanje Ejmine muzičke kuće nazvane „Lioness Records” na osnovu priveska koji joj je baka Sintija poklonila. Ejmi je iskazala želju da više ne bude u centru pažnje i da se udalji od svoje slave i popularnosti. Ejmina mlada rodjaka, Dion Brumfield (Dionne Bromfield), i njena drugarica Džulijet Ešbi, bile su prvi izvođači sa kojima je potpisala ugovor.⁴¹⁴ Želela je da i njen najbolji prijatelj Tajler bude deo nove muzičke kuće, ali nije bila zainteresovana za ozbiljnije bavljenje poslovima koji su sastavni deo osnivanja i vođenja poslova jedne muzičke kuće.

Jedan od svakako najvažnijih događaja u 2010. godini, bila je njena saradnja sa Tonijem Benetom (Tony Bennett). Snimanje pesme „Body and Soul” za Benetov album *Duets II* bilo je zaista svedočanstvo

⁴⁰⁴ Press, Pioneer. “Amy Winehouse Late, Fidgety for Post-Rehab Concert.” Twin Cities, Twin Cities, 13 Nov. 2015, www.twincities.com/2008/06/01/amy-winehouse-late-fidgety-for-post-rehab-concert/.

⁴⁰⁵ Swash, Rosie. “Glastonbury 2008 Review: Amy Winehouse.” *The Guardian*, Guardian News and Media, www.theguardian.com/music/glastonbury2008/reviews/story/0,,2288101,00.html. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁰⁶ Haire, Lynsey. “Amy Winehouse Proves to Be Uncomfortable Viewing in the Rain at Bestival.” eFestivals, eFestivals, 11 Sept. 2008, www.efestivals.co.uk/festivals/bestival/2008/reviews-saturday.shtml.

⁴⁰⁷ archive-Matt-Elias. “Amy Winehouse Wins over London Crowd with Two-Song Set at Nelson Mandela Concert.” MTV, www.mtv.com/news/nrfpw7/amy-winehouse-wins-over-london-crowd-with-two-song-set-at-nelson-mandela-concert. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁰⁸ Del Rey, Arganda. “Winehouse Sings in Spain, Glass of Wine in Hand.” Los Angeles Times, Los Angeles Times, 4 July 2008, www.latimes.com/entertainment/gossip/la-et-winehouse-wine4-2008july04-story.html.

⁴⁰⁹ Sat, 12 Jul. “Winehouse Thrills Fans at Oxegen Festival.” Irish Examiner, 12 July 2008, www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-30369480.html.

⁴¹⁰ Mcelroy, Steven. “Amy Winehouse, on and Off.” The New York Times, The New York Times, 10 May 2009, www.nytimes.com/2009/05/11/arts/music/11arts-AMYWINEHOUSE_BRF.html.

⁴¹¹ “Amy Winehouse Makes Surprise Appearance at V Festival | Sean Michaels.” The Guardian, Guardian News and Media, 24 Aug. 2009, www.theguardian.com/music/2009/aug/24/amy-winehouse-v-festival.

⁴¹² “Amy Winehouse.” Wikipedia, Wikimedia Foundation, 14 Apr. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Amy_Winehouse#Charity_work.

⁴¹³ Herrera, Monica. “Amy Winehouse Gives Surprise Performance at Mark Ronson’s London Gig.” Billboard, Billboard, 14 Jan. 2013, www.billboard.com/music/music-news/amy-winehouse-gives-surprise-performance-at-mark-ronsons-london-957481/.

⁴¹⁴ Winehouse M., 169

njenog trajnog talenta i svestranosti. Snimali su u čuvenom studiju „Abbey Road” u Londonu, a pesma je kasnije objavljena kao singl i osvojila nagradu “Gremi” za najbolje pop duet 2012. Iste godine je promovisala svoju modnu liniju i gostovala je na zabavi jednog ruskog oligarha koji je platio neverovatnih milion dolara za četrdesetominutni nastup.⁴¹⁵

Početak Ejmine turneje u januaru 2011. godine u Brazilu obećavao je njen konačan izlazak iz tame. Uz uobičajeno izbegavanje direktnog kontakta očima sa publikom i nezainteresovanosti za nastup, zvučala je odlično i izgledala prilično zdravo, pijući vodu umesto alkohola. Posle južnoameričke turneje, nije bilo koncerata, osim kratkog pojavljivanja na nastupu rođake Dion Brumfild, sve do njenog poslednjeg koncerta u Beogradu. Kao i mnogo puta do tada, Ejmi je kasnila i bila je potpuno dezorijentisana. Oko 20000 nezadovoljnih obožavalaca je uzvikivalo i zviždalo u znak negodovanja, dok se na ivici suza spoticala na bini, odbijala da peva i koristila sva moguća sredstva da pokaže da ne želi da bude tu. Sledećih 12 nastupa širom Evrope je otkazano.

Njen posthumni album, *Lioness: Hidden Treasures*, objavljen je nekoliko meseci posle njene smrti. Bila je to kompilacija koju su sastavili producenti Salaam Remi i Mark Ronson i sadržala je neobjavljene i alternativne verzije pesama i obrada snimljenih čak i pre prvog albuma pa sve do 2011. godine. Kritičari ga nisu dočekali sa posebnim oduševljenjem, ali je album postigao značajan komercijalni uspeh. Sledećih 12 godina objavljeno je nekoliko kompilacija i izdanja sa njenih nastupa uživo.

5.2.1 Diskusija i zaključak

Ejmina izloženost različitim muzičkim žanrovima od najranijeg detinjstva, doprinela je njenom kognitivnom i emocionalnom razvoju, kao i izrazito bogatom vokalno-emocionalnom rečniku. Od jevrejskih himni, preko Frenka Sinatre, Dajane Vošington, Ele Fildžerald, Sare Von, ženskih grupa iz 1960-ih, Majlsa Dejvisa, Telonijusa Manka, pa sve do Majkla Džeksona, Alanis Moriset, *Salt ‘n’ Pepper*, repera Nasa i mnogih drugih – Ejmi je, do objavljivanja svog prvog albuma, predstavljala pravu muzičku riznicu. Ipak, najveći uticaj na njen umetnički stil imali su njen otac Mičel i baka Sintija.

Ejmi je oduvek ohrabrivana u svom muzičkom izrazu i njeno samopouzdanje je, u tom smislu, raslo iz dana u dan. Iz toga je proistekao snažan osećaj identiteta i izražavanja kroz stihove i pesmu, kao i mehanizam za suočavanje sa samom sobom i svim životnim nedaćama. Na njen globalni uspeh i priznanja uticalo je obrazovanje u umetničkim školama i kasnije probe sa nacionalnim džez orkestrom, ali i uzori koji su zahtevali visok stepen tehničke obučenosti i emocionalni izraz. Međutim, njeni najraniji i najveći uzori, oblikovali su i njenu percepciju bolesti zavisnosti, jer su svi (prvenstveno Frenk Sinatra i Sara Von) vodili bitku protiv istih.

Tokom kratke karijere, njen vokalni talenat je napredovao. Svaki album i nastup prikazivali su različite aspekte njenih glasovnih dometa. Vrlo rano je izrazila afinitetete prema pisanju i najraniji stihovi, o kojima će biti više reči u sledećem poglavlju, ukazuju na osobu koja se osećala neshvaćeno i nesrećno. Jedan od razloga je svakako i taj što je Ejmi pisala uglavnom kada je bila tužna, što je bio i ostao osnovni instinkt pri rešavanju problema koje je retko delila sa bilo kim.

Kompletni, rani muzički razvoj se može videti na prvom albumu *Frank*, svojevrsnom spoju džez, soul i savremene R&B muzike. Ukazivao je na muzičku i vokalnu zrelost, sa introspektivnim tekstovima prepunih uvida koji su bili daleko zreliji u odnosu na njene godine. Za razliku od albuma tadašnjih, ne preterano talentovanih i prolaznih zvezda, *Frank* je prepoznat po originalnosti i dubini. Doneo joj je

⁴¹⁵ Osborn, Andrew. “Amy Winehouse Plays Oligarch’s Gig in Moscow.” The Telegraph, Telegraph Media Group, 20 Dec. 2010, www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/8214548/Amy-Winehouse-plays-oligarchs-gig-in-Moscow.html.

priznanje u muzičkoj industriji i solidnu bazu obožavalaca kako među starijom, tako i mlađom publikom. Predstavljao je čvrst temelj na kome je iznikao drugi album *Back to Black*.

Sa dosta komercijalnijim zvukom, *Back to Black* je postigao neverovatan globalni uspeh i doneo najprestižnije muzičke nagrade, sa kojima je došla i ogromna popularnost. Za razliku od umetnika koji bi na to reagovali ulaganjem truda u dalji razvoj, za Ejmi je ogromna slava značila kraj muzičkog stvaralaštva, velikim delom zato što nije želela da se identifikuje sa periodom života u kome je nastao. Slava je donela gubitak slobode i privatnosti, što je dovelo do veće zloupotrebe supstanci, gubitka identiteta i kreativnosti.

U izvođačkom smislu, Ejmi je oduvek patila od treme koja je, zahvaljujući pokušajima da je reguliše upotrebom raznih legalnih i nelegalnih supstanci, vremenom eskalirala. Iako je bilo nastupa u kojima je naizgled uživala zajedno sa publikom, Ejmi je najčešće delovala kao da nastupa pod pritiskom, ne obraćajući preterano pažnju na masu. Kako se povećavao broj loših koncerata i njenih ispada, rastao je strah od istih, što je dovodilo do još veće upotrebe alkohola i narkotika, i otkazivanja nastupa.

Na kraju, treba naglasiti da Ejmin muzički razvoj i karijera nisu ostavili pečat isključivo u muzici. Njene borbe sa tamom u sebi i svetu u kome je živela predstavljaju odraz kompleksne povezanosti života umetnika i njihovog stvaralaštva, čineći ih često tragičnim, neshvaćenim figurama kojima naizgled nema pomoći.

5.3 Umetnička zaostavština i doprinos popularnoj kulturi i muzici

Ejmi Vajnhaus je nesumnjivo ostavila trajni uticaj u svetu popularne muzike i kulture uprkos svom kratkom životu. Pokazala je da savremene pop zvezde ne moraju imati iste ili slične nastupe, stilove pevanja, pesme i fizički izgled da bi bile priznate. Njena prirodna, neusiljena autentičnost i stvaralaštvo i dalje odjekuju i predstavljaju inspiraciju novim generacijama umetnika. Za to je, između ostalog, zaslužna jedinstvena kombinacija džeza, soula, R&B stila i hip-hop muzike, koja je dovela do nastanka istovremeno klasičnog i modernog zvuka, evidentnog već na debi albumu *Frank* na kome je pokazala i talenat za pisanje tekstova. Prvi album joj je doneo nagrade i prepoznatljivost, ali je tek sa albumom *Back to Black* i lako pamtljivim frazama uspela da stekne internacionalnu popularnost i neuporedivo više priznanja. Singlovi „Rehab“, „Back to Black“ i „You Know I’m No Good“, doneli su joj čak 5 prestižnih nagrada “Gremi”. Nastavila je da osvaja nagrade, nominacije i priznanja i posle smrti.

Njen uticaj na popularnu muziku primetan je kod brojnih savremenih umetnika i umetnica od kojih su neki obradili njene pesme poput Bruna Marza (Bruno Mars) i Majli Sajrus (Miley Cyrus). Melizmatično pevanje i unikatno fraziranje odvojili su je od savremenika i uticali na jednu novu grupu globalno popularnih umetnika poput Dafija, Adele, Florens Velč, Eli Golding, Palome Fejt, Sema Smita i Lane Del Rej kojima je prokrčila put ka američkom tržištu. Slavna pop pevačica Lejdi Gaga je pohvalila Ejmin doprinos muzici tvrdeći da je, zahvaljujući njoj, muzička scena nešto manje banalna.⁴¹⁶ Poštovanje, pohvale i naklonost dobila je i od džez pevača, veterana, Tonija Beneta koji ju je smatrao pravom, velikom pop-džez pevačicom, iako se stiče utisak da Ejmi nikada nije mislila o sebi na taj način. Njenu veličinu prepoznao je i čuveni kantautor Prins, nazvavši je najznačajnijim umetnikom svoje generacije.

Uticala je i na popularnu kulturu, jer njeno stvaralaštvo i život obiluju gotičkim elementima i temama tame, tragedije i društvenih ograničenja, zbog čega se može nazvati i modernom gotičkom

⁴¹⁶ “Legacy of a Lioness: Amy Winehouse Five Years On.” *Headliner Magazine*, headlinermagazine.net/legacy-of-a-lioness-amy-winehouse-five-years-on.html. Accessed 31 Mar. 2024.

figurom.⁴¹⁷ Svojim načinom života i životnim putem, nesvesno je prikazivala gotičku fascinaciju ljudskim slabostima i učvrstila svoje mesto kompleksne i multidimenzionalne umetničke ličnosti. Osim toga, njeno učestvovanje u raznim dobrotvornim društvima i događajima za života, nastavilo se i posle smrti osnivanjem fondacije „Ejmi Vajnhaus” koja i dalje pomaže mladima u nevolji.

5.4 Kvalitativna analiza poetskog izraza

Za vreme svog kratkog života i karijere, Ejmi je samostalno i u saradnji sa drugim tekstopiscima napisala brojne stihove. Do sada je objavljeno 38 pesama od koji je 15 napisala samostalno:

1. „Beat The Point To Death“, početak 1990-ih
2. „My Own Way“, 2001.
3. „I Heard Love Is Blind“, 2003.
4. „Fool’s Gold“, 2003.
5. „Long Day“, 2003.
6. „Procrastination“, 2003.
7. „What It Is?“, 2003.
8. „When My Eyes“, 2003.
9. „Rehab“, 2006.
10. „You Know I’m No Good“, 2006.
11. „Me and Mr Jones (Fu*ery)“, 2006.
12. „Just Friends“, 2006.
13. „Love Is A Losing Game“, 2006.
14. „Some Unholy War“, 2006.
15. „Addicted“, 2006.

1. „Beat The Point To Death“, početak 1990-ih

Ejmi je imala između 12 i 15 godina kada je napisala ove stihove u slobodnoj formi. S obzirom na to, iznenađuje zrelost ovog narativa koji govori o frustraciji, niskom samopouzdanju i konfliktu između fizičkih i emocionalnih potreba. Upravo će ovaj nedostatak samopouzdanja ostati uzrok brojnih drugih problema sve do kraja života. Kao i u životu, Ejmi u ovoj pesmi nastoji da se izbori za vrednost sopstvenog identiteta, ali ne uspeva. Anaforična upotreba stihova “Can’t help, but bring it up and beat the point to death/but my words are for nothing, I’m wasting my breath”, ukazuje na osećaj bespomoćnosti, bezvrednosti i opsesivnosti koja će ostati njena dominantna osobina.⁴¹⁸ Nasuprot tome se nalaze pesničke slike koje predstavljaju fizičku želju, “I justify attraction by your hands, your lips, your hair”, čime se stvara jasan kontrast između emocionalnog i fizičkog konflikta.⁴¹⁹ Njene misli predstavljaju zaseban lik, što doprinosi sveukupnoj nesigurnosti, “How can I concentrate when all the while my head/Throw me scenarios so I tease my self-esteem”.⁴²⁰ Konflikt između fizičke privlačnosti, s jedne strane, i želje za emocionalnom vezom, sa druge, zajedno sa sveopštom frustracijom, ukazuje na Ejminu sposobnost da jasno opiše složenost ljudske psihe u vrlo ranom dobu.

⁴¹⁷ Sledmere, Adrian. (2018). Amy Winehouse: Back to Black and the Gothic. 8. 117-135. 10.5429/2079-3871(2018)v8i1.10en.

⁴¹⁸ “Ne mogu da ne spomenem i dokazujem do besvesti, ali reči ne vrede, uzalud trošim dah”

⁴¹⁹ “Opravdavam privlačnost tvojim rukama, usnama, kosom”

⁴²⁰ “Kako da se koncentrišem kada me um zavarava i ismeva mi samopouzdanju”

2. „My Own Way“, 2001.

Kao i većina popularnih pesama, i ova je prati uobičajenu šemu refrena i strofa u kojima Ejmi govori o svojoj nezavisnosti u intimnim vezama. Ejmi ističe važnost lične slobode i podsmeva se onima koji ne shvataju suštinu romantične ljubavi. Smatra da je iracionalna i dovodi do preterane ranjivosti, te Ejmi neprestano ponavlja stihove “I’ll go my own way/I walk when I want to/Talk, talk when I want to”,⁴²¹ kao neku vrstu zaveta da će biti drugačija od svih. U prilog tome govori i njena upotreba metafora “temporary insanity” i “true love is blind”, koje imaju za cilj da pokažu da je Ejmi prilično rano bila svesna prolaznosti i zamki zaljubljenosti, barem u pesmi.⁴²² Stihovi poput “Love that’s unconditional, yeah/Give your heart to someone else/But save a little for yourself” stvaraju jasan kontrast.⁴²³ Njen stav se, međutim, može tumačiti kao strah od ranjivosti i/ili želja za samoodržanjem.

3. „I Heard Love Is Blind“, 2003.

U skladu sa stihom u prethodnoj pesmi, Ejmi nastavlja svoje pripovedanje o ljubavi. Ovoga puta, koristi niz poetskih figura kako bi izrazila čežnju i opravdala svoje neverstvo. Opisuje nekoga ko fizički liči na aktuelnog partnera i u njoj izaziva potrebu za prevarom samo zbog njegovog odsustva i sličnosti sa novim mladićem.

Glavna tema je svakako istraživanje percepcije vernosti i ne tako jasne linije između fizičke i emotivne izdaje. U pitanju može biti i njena osveta za partnerova neverstva. Upotreba poređenja “His eyes were like yours” i “He looked like you” naglašava čežnju za aktuelnim partnerom, dok ponavljanje stihova “He looked like you” ukazuje na unutrašnji konflikt i pokušaj da opravda sopstvene loše postupke.⁴²⁴ Međutim, uprkos pravdanju, sasvim je jasna ironija u Ejminim pokušajima da minimizira ovaj susret tvrdnjama da se ne radi o prevari iako je došlo do intimnog odnosa. Direktno obraćanje stihovima “Why’re you so upset?”, stvara osećaj spontanosti, ali dovodi i do konfrontacije zbog problema u vezi.⁴²⁵ Na pristupačan i donekle šaljiv način, Ejmi opisuje kompleksnost borbe sa lojalnošću i fizičkom privlačnošću, što može oslikavati i njeno podsvesno ili svesno osvrtnje na period kada je njen otac Mišel prevario majku.

4. „Fool’s Gold“, 2003.

Zahvaljujući slobodnom stihu, bez stroge šeme rimovanja, narativ ove pesme govori o ženskoj osobi čija je glavna preokupacija verenički prsten i sve ono što on predstavlja. Kao da vodi samo još jedan razgovor sa prijateljicom, Ejmi posmatra prsten kao sasvim površan aspekt jedne intimne veze; on je, zapravo, u potpunoj suprotnosti sa realnim ponašanjem partnera ili njegovom lojalnošću. U pitanju je Ejmin očigledan pokušaj da razdvoji stvarnost od iluzija.

Verenički prsten i fraza “fool’s gold” se mogu posmatrati kao metafore za ljubav i posvećenost, s jedne strane, i iluziju ili sasvim pogrešnu vrednost u intimnoj vezi, sa druge.⁴²⁶ Kada ponavlja refren “For me it ain’t real, it’s fool’s gold”, Ejmi želi da naglasi glavnu temu pesme - nepoverenje u vezi sa postojanošću i autentičnošću veze, i sumnjom u samu ideju ili koncept romantične ljubavi.⁴²⁷ Vešta je u prikazivanju ženskih očekivanja i konačnog razočaranja u stihovima “she’s seen a dress, she has the flowers planned” i “watch your tooth, don’t break on that wedding band”.⁴²⁸ Kao što je često slučaj,

⁴²¹ “Ići ću svojim putem, hodaću i pričaću kad hoću”

⁴²² “privremeno ludilo”, “prava ljubav je slepa”

⁴²³ “Bezuslovna ljubav, pokloni nekom svoje srce, ali ostavi nešto za sebe”

⁴²⁴ “Oči su mu bile kao tvoje”, “izgledao je kao ti”

⁴²⁵ „Čemu tolika uznemirenost?”

⁴²⁶ “zlato za budale”

⁴²⁷ “za mene to nije stvarno, to je zlato za budale”, “pazi da ne polomiš zube prstenom”

⁴²⁸ “videla je haljinu, venčanje isplanirala”

Ejmi se služi ironijom kada slika ovu žensku osobu koja je usresređena jedino na materijalno tj. verenički prsten, koji suštinski ne znači ništa. Ejmi je i ovom pesmom pokazala svoju razočaranost i nepoverenje u dugotrajnost intimnih veza.

5. „Long Day“, 2003.

Napisana nakon dugih, iscrpljujućih dana u studiju, ova pesma govori o Ejminom gubitku energije i identiteta, jer ne uspeva da izbalansira posao, želje i potrebe za odmorom. Govori o razlici između prošlosti, kada je imala više „duše“ i energije, i trenutnog stanja zamora i krize identiteta, što se jasno vidi u ponavljanju stihova „Lately I’ve forgotten who I am/It’s been a long day”.⁴²⁹ Pesničke slike poput „digging myself into a hole” i „My guitar through London town”, odražavaju njena uskustva i emotivna stanja, a stihovi „Running down my batteries” i „let my energy just drain away” su zapravo metafore za mentalnu i emocionalnu iscrpljenost.⁴³⁰ Ejmi se, kao nekada u osnovnoj i srednjoj školi, oseća odvojenom od svojih vršnjaka i donekle žali zbog napuštanja formalnog obrazovanja, što prikazuje u stihovima „...while all my contemporaries are sitting in college now/My education is dragging, dragging.”⁴³¹

6. „Procrastination“, 2003.

Kao nastavak prethodne pesme, Ejmi je ovu napisala u znak protesta što je prinuđena da radi u studiju. Centralna tema se ponavlja u refrenu „Try to put me in a room, distraction less” i njegovim varijacijama, čime se naglašava potraga za usresređenošću usred svega što je ometa i tera na preispitivanje poput kupovine cigareta, zarađivanja novca i pisanja refrena.⁴³² Govori o dve krajnosti: sa jedne strane, želi da bude kreativna i produktivna („in the studio I would finally burn”) i sa druge, realnosti u kojoj su konstantno prisutne ozbiljne/neoizobiljne stvari koje je ometaju.⁴³³ S obzirom na to da je oduvek imala problem sa koncentracijom i održavanjem pažnje, stihovi poput „Glancing at my CD rack, eyes linger on Frank” govore u prilog tome, dok deo referena „..distraction less” predstavlja metaforu za idealno stanje kreativnosti kojem teži svaki umetnik i u kome ne postoji ništa što bi moglo da ga ometa.⁴³⁴ Tako se Ejmi opet nalazi u konfliktnoj situaciji i ne uspeva da pomiri umetničke težnje sa svakodnevnim obavezama.

7. „What Is It?“, 2003.

Koristeći konverzacijski stil, Ejmi govori o stvaranju emotivne distance i drugačije dinamike u intimnoj vezi. Ova pesma je, kao i „Take the Box“, napisana na osnovu njene prve ozbiljne veze sa starijim momkom i govori o njenom sazrevanju koje, zahvaljujući boljem upoznavanju, dovodi do složenog spoja indiferentnosti, frustracije i kajanja. Ejmi jasno vidi kako su se oboje promenili i ukazuje na rastuću emotivnu distancu u stihovima „I can see you ahead of me” i u ponavljanju referena „I don’t know you anymore”.⁴³⁵ Kao i u prethodnim pesmama, Ejmi suprotstavlja događaje iz prošlosti i sadašnjosti, opisujući kako se njen doživljaj partnera vremenom menjao. Kako bi to postigla, koristi metafore „running with some different crowd” i „we resonate on different planes”, i prikazuje ovaj

⁴²⁹ U poslednje vreme zaboravljam ko sam, i ovaj dan je dug”

⁴³⁰ „u rupu se zakopavam”, „moja gitara kroz ulice Londona”, „troše mi se baterije”, „puštam da mi sva energija istekne”

⁴³¹ „dok moji vršnjaci idu na koledž, moje obrazovanje se vuče”

⁴³² „probali su da me stave u sobu, samo bez ometanja”

⁴³³ „u studiju ću konačno da se upalim”

⁴³⁴ „bacam pogled ka diskovima, zadržavam se na Frenku”, „bez ometanja”

⁴³⁵ „Vidim te ispred sebe”, „više te ne poznajem”

emocionalni i intelektualni razlaz.⁴³⁶ Pjesma je dirljiv opis jednog intimnog odnosa koji je evoluirao, od intimnosti do stanja u kome se partneri više ne prepoznaju niti razumeju, naglašavajući složenost i izazove održavanja dugoročnih veza.

8. „When My Eyes“, 2003.

Ova pjesma pokazuje Ejminu sposobnost da opiše sklonost ka poricanju ili bežanju od realnosti. Upravo je to i glavna tema ove pesme u kojoj se ponavljaju stihovi “Whatever my imagination throws/So rugged, growing rose/When my eyes do close”.⁴³⁷ Oni suprotstavljaju jedan nadrealni, usnuli svet, dosadnoj i napornoj svakodnevnicu, pri čemu je svakodnevica predstavljena stihovima “like a waitress on skates”.⁴³⁸ S obzirom na to da je Ejmi jedno vreme želela da bude konobarica na rolerima, u ovoj pesmi pokazuje da to smatra previše monotonim u odnosu na svoju živu maštu u kojoj se javljaju “growing rose” i “the leaves are growing”, kada čuje Dajanu Vošington i Frenka Sinatru.⁴³⁹ Pominjanje ove dve muzičke legende može se tumačiti kao pokušaj da se poveže sa širim kulturnim i muzičkim kontekstom.

Pjesma, dakle, predstavlja sukob običnog, spoljašnjeg i dubokog, unutrašnjeg sveta, pri čemu Ejmi izražava čežnju za prevazilaženjem uobičajenog i težnju ka kompleksnom svetu koji je zadivljujuć kao “rugged, growing rose”.⁴⁴⁰

9. „Rehab“, 2006.

Ova globalno popularna pjesma je proizašla iz razgovora sa ocem Mičelom u kome je, između ostalog, rekla da neće ići na odvikavanje i da ne može da izgubi 90 dana.⁴⁴¹ Sa uobičajenom strukturom strofa i refrena, govori o duboko intimnoj borbi sa zavisnošću i odbijanjem bilo kog vida lečenja. Iako nije bila Ejmin favorit, a zahvaljujući svojoj jednostavnosti i univerzalnoj temi, naišla je na fantastičan prijem i identifikaciju publike sa problemima zavisnosti i odbijanjem, u neku ruku, autoriteta. Glavna tema je, dakle, odbijanje tuđe pomoći u lečenju bolesti zavisnosti, jer se u potpunosti razlikuje od lične percepcije problema. Ponavljanje refrena učvršćuje i naglašava uporno odbijanje, ukazujući na dubinu poricanja i odbijanja bilo kakve vrste osvešćenja problema.

Aluzije na Reja Čarlsa i Doniju Hetaveja (Donny Hathaway), (“I’d rather be at home with Ray” i “...there’s nothing you can’t teach me that I can’t learn from Mr. Hathaway”), govore u prilog njenoj identifikaciji sa njihovim životnim putevima ispunjenim zloupotrebom marihuane, heroina, alkohola i borbom sa mentalnim oboljenjima u slučaju Hetaveja.⁴⁴² Možda joj je delimična inspiracija bila i pjesma Reja Čarlsa *I Don’t Need No Doctor*, u kojoj je Čarls, kao i Ejmi mnogo kasnije, svestan svojih problema, ali istovremeno ironičan, jer ne želi da prihvati pomoć. Pjesma *Rehab* na upečatljiv način uspostavlja jednu vrstu ravnoteže između prkosa i ranjivosti, svesnog i podsvesnog, širom otvarajući prozor u Ejmin unutrašnji svet.

⁴³⁶ “družim se sa različitim ljudima”, “vibriramo drugačije”

⁴³⁷ “Šta god moja mašta smisli, slomljena ruža u cvatu, kad oči mi se sklope”

⁴³⁸ “kao konobarica na rolerima”

⁴³⁹ “ružu u cvatu”, “lišće raste”

⁴⁴⁰ “slomljena ruža u cvatu”

⁴⁴¹ Winehouse, Amy. *Amy Winehouse: In Her Words*. First Dey Street hardcover edition., Dey Street, 2023.

⁴⁴² “pre bih bila kod kuće sa Rejem”, “nemaš šta da me naučiš što već nisam od Hetaveja”

10. „You Know I’m No Good“, 2006.

Ejmi je već imala pesmu sa tematikom neverstva na prethodnom albumu, sa introspektivnim pogledom na složenost jedne intimne veze. Ipak, centralna tema ove pesme nije samo neverstvo u donosu na aktuelnog partnera već i samog naratora koji to ponavlja kroz stihove referena “I cheated myself/Like I knew I would/I told you I was trouble/You know that I’m no good”.⁴⁴³ U skladu sa džez i bluz tradicijom, ritam pesme i fraziranje pripovedaju o Ejminom kajanju zbog neverstva, prizivajući jednu vrstu neizbežnosti u njenim očiglednim tendencijama za samouništenjem. Njeno neverstvo opisano u pesmi je potpunosti u skladu sa onim što se zaista i desilo u njenoj kući, čemu je svedok bio njen prijatelj Tajler.⁴⁴⁴

Kako bi postavila uvodnu scenu i opisala emocije, Ejmi koristi realistične slike poput “...your rolled-up sleeves and your skull T-shirt” i “lick your lips as I soak my feet”, dok specifično navođenje predmeta i situacija (džin “Tanqueray” i pivo “Stella”), metaforički prikazuju zavodljivost i ujedno zavisničku prirodu veze u kojoj se nalazi.⁴⁴⁵ Naglašavanje samospoznaje i neprekidnog ponavljanja istih postupaka se vidi u ponavljanju refrena, što nosi i notu ironije, jer uprkos svemu, kao i sa odlaskom na odvikavanje, Ejmi ponavlja poznate obrasce.

11. „Me and Mr Jones (Fu*ery)“, 2006.

Ejmi je ovu pesmu napisala u vezi sa mladićem po imenu Džordž, sa kojim je imala kratku intimnu vezu.⁴⁴⁶ Još jedna pesma sa glavnom temom frustracije i razočaranja u partnera. Tu je i tema izdaje u stihovima “Can’t believe you played me out like that”, sa naglašavanjem sopstvene snage uprkos svemu.⁴⁴⁷ Ejmi koristi aluziju na repera Slik Rika (Slick Rick) i muzičara Semija Juniora (Sammy Junior) kada govori o svom emotivnom stanju, nenamerno povezujući sopstvena iskustva sa širim kulturološkim pojavama. Služi se kolokvijalnim jezikom u stihovima “What kind of fu*ery is this?”, kako bi se stvorio osećaj hitnosti i jednostavnosti.⁴⁴⁸ Anaforična upotreba stihova “Me and Mr. Jones” pokazuje stepen značaja ove veze u tom trenutku ili periodu. Ejmina sklonost ironiji i sarkazmu, kako u životu, tako i u stihovima, očigledna je u njenom opisivanju partnerovih nedoslednih postupaka.

12. „Just Friends“, 2006.

Napisana u vreme skandalozne afere sa Filder-Sivilom, ova kratka pesma se bavi dramatičnošću toksičnih veza, sa Ejminim realističnim uvidom u suštinu problema - potreba za prijateljstvom i dubljom povezanošću sa partnerom. To je ujedno i centralna tema, zajedno sa temama postavljanja granica, vremenskim ograničenjima i okolnostima. Ona govori o želji da ostvari nešto više od prijateljstva, dok istovremeno oseća potrebu da postavi granice zbog specifičnih okolnosti koje uključuju drugu osobu, konkretno, Filder-Sivilovu prethodnu i buduću izabranicu. Ejmi je jasno da je priroda njihove veze toksična kada kaže „It’s never safe for us”, znajući da njihov odnos u svakom slučaju donosi nešto rizično i opasno.⁴⁴⁹ Tu je ideja zabranjene ljubavi u stihovima „And no I’m not ashamed but the guilt will kill you/If she don’t first”, koja stvara unutrašnji konflikt i možda dodatno

⁴⁴³ “Prevarila sam samu sebe, znala sam da ću, rekoh ti da sam problem i da ne valjam”

⁴⁴⁴ Tyler, J. op.cit. 79

⁴⁴⁵ “zavrnutih rukava majice sa lobanjom”, “oližeš usne dok kvasim stopala”

⁴⁴⁶ Tyler, J., 71

⁴⁴⁷ „Ne mogu da verujem da si me tako izradio“

⁴⁴⁸ „Kakva je ovo za*“

⁴⁴⁹ “Za nas nikad nije bezbedno”

pojačava zavisničku prirodu ovog odnosa.⁴⁵⁰ Svoju čežnju da jednostavnijim, normalnijim vezama izražava ponavljanjem stihova „When will we get the time to be just friends?“, dok se izrazit kontrast vidi u stihovima „I want to touch you“ nasuprot „...but it just hurts“. ⁴⁵¹ Unutrašnji nemir i želja za konačnim razrešenjem se ogleda u retoričkom pitanju „Can we be alone?“. ⁴⁵² Ova pesma, čini se, upečatljivo oslikava suštinu zabranjene ili neuzvraćene ljubavi.

13. „Love Is a Losing Game“, 2006.

Prvobitno naslovljena „Gutter“, sa stihovima koji izražavaju konzistentan tok misli, ova pesma oslikava reflektivno i otrežnjujuće emocionalno stanje. Uprkos tome što govori o uobičajenim temama romantične ljubavi, gubitka i napuštanja, Ejmi je uspela da napiše pesmu koja ipak ne zvuči dosadno, iako govori o, prevashodno, zaljubljenosti. Kako bi ilustrovala rizike i gubitke koje ljubav donosi, koristi metafore poput „love is a losing game“ i „love is a losing hand“. ⁴⁵³ Tu su i živopisne pesničke slike poput „five-storey fire“ i „final frame“, koje imaju za cilj da opišu intenzitet i dramatičan kraj jedne romantične ljubavi. ⁴⁵⁴ Muzikalnost pesme se ogleda i u ponavljanju glasa „L“ u anaforičnoj upotrebi stihova „love is a losing game“. Pojam ljubavi tj. tadašnje Ejmino poimanje ljubavi, potpuno je personifikovano kroz poistovećivanje sa igrom ili pojavom koja dovodi do potpune patnje i gubitka.

14. „Some Unholy War“, 2006.

Ejmi nije bila ljubitelj pesama u kojima ženske osobe napuštaju svoje partnere bez osvrtnja i emocija, te je ovaj tekst napisala na temu lojalnosti i postojanosti u teškim situacijama. Bez tradicionalne strukture strofe i refrena, pesma poseduje ritmički i melodijski kvalitet koji je karakternističan za Ejmin stil pisanja. Centralna tema je bezrezervna podrška partnera, koja je jasna u metafori „unholy war“, kao zavetu na borbu zarad ljubavi prema izabraniku. ⁴⁵⁵ „Unholy war“ označava i unutrašnje sukobe koji se čine moralno složeni i izazovni. Tu je i tema ličnih borbi i otpornost prema izazovima, sve u kontekstu intimnih veza i individualnih problema. Svoj unutrašnji svet slika stihovima „straight shook up beside him“ i „drunk on pride“, a tu je suptilna personifikacija apstraktnih koncepata kao što su pravda i ponos, čime ovi pojmovi dobijaju zasebno prisustvo u pesmi. ⁴⁵⁶ Konačno, lirski kvalitet i muzikalnost se pojačavaju korišćenjem aliteracije i asonance u stihovima „straight shook up beside him“.

15. „Addicted“, 2006.

Kao što i sam naslov kaže, centralna tema je bolest zavisnosti. Ejmi je vrlo rano počela sa konzumiranjem marihuane, cigareta i alkohola, što je, u skladu sa njenom ličnošću, dovelo do kasnije upotrebe drugih nelegalnih supstanci poput heroina i kokaina. Iako je centralna tema zavisnost od marihuane, može se tumačiti kao zavisnost od bilo koje supstance ili pojave. Pored teme zavisnosti, tu su i teme postavljanja granica i nezavisnosti koje se vide u stihovima „I’m my own man“ i „I’d rather have myself and smoke my homegrown“. ⁴⁵⁷ Narativ pesme je direktan i konfrontirajući, sa

⁴⁵⁰ „Ne, nije me sramota, a tebe će ubiti krivica ako te ne ubije ona“

⁴⁵¹ „Kada ćemo biti samo prijatelji“, „hoću da te dodirnem, ali boli“

⁴⁵² „Možemo li da budemo sami?“

⁴⁵³ „Ljubav je igra koja se gubi“, „ljubav je ruka koja gubi“

⁴⁵⁴ „vatra od pet spratova“, „poslednji kadar“

⁴⁵⁵ „nesveti rat“

⁴⁵⁶ „uznemirena pored njega“, „pijana od ponosa“

⁴⁵⁷ „svoj sam čovek“, „pre ću da pušim uzgajanu kod kuće“

naglašavanjem poštovanja prema tuđim stvarima u stihovima „When you smoke all my weed man/You gots to call the green man/So I can get mine and you get yours”.⁴⁵⁸ Direktnosti doprinosi upotreba kolokvijalnog, uličnog načina izražavanja, a metafora „I’m tighter than airport security teams” govori u prilog izrazitoj potrebi za postavljanjem ličnih granica.⁴⁵⁹

5.4.1 Diskusija i zaključak

Ejmi Vajnhaus je imala sposobnost da stihovima prenese emocije, bez ikakvog ulepšavanja i potrebe za dodvoravanjem svačijem ukusu. Najčešće teme autorskih pesama su mračni aspekti ljubavi i intimnih veza, lične borbe, bolest zavisnosti i samoispitivanje. Na osnovu toga, evidentno je da je Ejmi imala problem sa intimnošću i povezivanjem, što može ukazivati na traume nastale odbijanjem, napuštanjem ili izdajom od strane najbliže muške figure tokom odrastanja tj. oca. Sve ove teme svedoče o njenoj poetici tame u kojoj Ejmi, zapravo, sve vreme vodi bitku, pre svega, sa samom sobom i, sudeći po stihovima, mogućim ozbiljnijim mentalnim oboljenjima poput ADHD-a, bipolarnog ili graničnog poremećaja ličnosti. Pomenute teme se istražuju kroz narativ u kome ona, kao glavni lik, opisuje iskustva i osećanja koristeći metafore, manje ili više upečatljive pesničke slike, ponavljanje, aluzije i aliteracije.

Međutim, bez obzira na njihov globalni odjek, Ejmine autorske pesme ne poseduju dovoljno izraženu poetsku ili književnu sofisticiranost koja se inače ogleda u kompleksnim metaforama, aluzijama i igrama reči. Njen izbor tema je prilično ograničen, a njene opservacije ne sadrže značajnije i ozbiljnije filozofske ili duhovne teme, što se svakako može pripisati njenoj mladosti. Tu je i emocionalni intenzitet njenih tekstova koji mnogim slušaocima može zvučati preterano dramatično. Nešto veći opseg tema se može naći u koautorskim pesmama, naročito onima koje govore o samopouzdanju i ličnom napretku. U njima se opisuju ženske osobe koje su samouverene, nezavisne i ne stide se svoje seksualnosti.

Ejmino kratkotrajno poetsko stvaralaštvo se može podeliti na dva dela:

- Rani period, do njene 21. godine, u kome je pisala o složenoj dinamici romantičnih veza (neverstvu, patnji, odbacivanju), ali i nešto širim temama poput materijalizma u pesmi „Fool’s Gold“, zatim izazovima profesionalnih obaveza u stihovima pesme „Long Day“, nezavisnosti u „My Own Way“, nedostatku usredsređenosti i produktivnosti u „Procrastination“.
- Vrhunac stvaralaštva, oko 22. i 23. godine života, kada je pokazala talenat da prenese duboko lične teme tame poput zavisnosti, samodestruktivnog ponašanja, velikog gubitka i patnje na zreliji i upečatljiviji način. Njeno složeno poimanje bolesti zavisnosti je odlično predstavljeno u pesmi „Rehab“, dok je svoju zavisnost od marihuane opisala u pesmi „Addicted“; toksične veze i neverstvo je predstavila u pesmi „You Know I’m No Good“ i „Between the Cheats“, a mračni aspekti romantične ljubavi su izvanredno opisani u pesmi „Love Is a Losing Game“. Teme lojalnosti i prijateljstva je uspešno izrazila u pesmama „Some Unholy War“ i „Just Friends“.

Na kraju, iako se služe jednostavnim jezikom i rimama, i uglavnom bave sličnim temama, Ejmine pesme ukazuju na njen talenat, duboku i iskrenu ekspresivnost koja bi vremenom evoluirala i zasigurno donela širi dijapazon tema, uključujući možda i akuelne političke, kao i bogatiji poetski jezik.

⁴⁵⁸ „kad travu popušiš moju, zovi travara da donese tvoju, a ja ću moju”

⁴⁵⁹ „sigurnija sam od obezbeđenja na aerodromu”

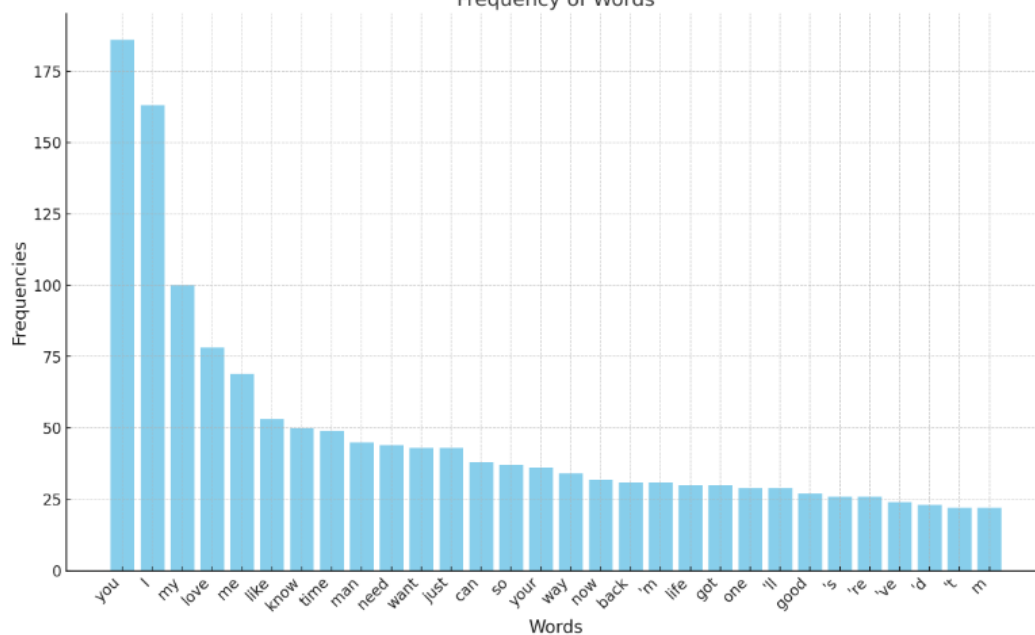
5.5 Kvantitativna analiza poetskog izraza

5.5.1 Tematska analiza

Na osnovu teorijskog okvira postavljenog u trećem poglavlju, u ovom segmentu će biti obavljena kvantitativna analiza autorskih pesama Ejmi Vajnhaus. Primarna analiza otkriva 30 najfrekventnijih reči u 15 autorskih pesama, bez uklanjanja „stop words”:

Ilustracija 7
frequency of words

Ilustracija 7.1

[illegible]

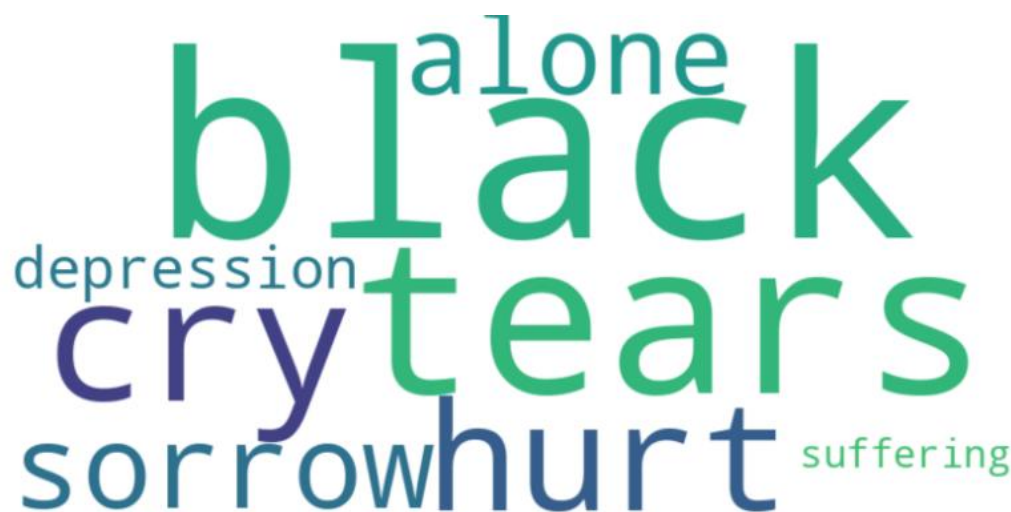
A bar chart titled 'Frequencies' on the y-axis and 'Words' on the x-axis. The y-axis ranges from 0 to 350 in increments of 50. The x-axis lists 30 words. The bars are red. The word 'you' has the highest frequency at approximately 355, followed by 'I' at approximately 260 and 'love' at approximately 155. The frequencies for the remaining words are significantly lower, mostly below 50.

Words	Frequencies
you	355
I	260
love	155
know	65
life	65
man	55
need	52
want	50
like	48
heart	45
time	42
back	42
good	40
way	38
feel	38
night	35
addicted	33
ain't	32
day	32
right	32
eye	30
see	28
song	28
tears	28
think	28
drink	25
home	25
miss	25
mind	25
misses	25

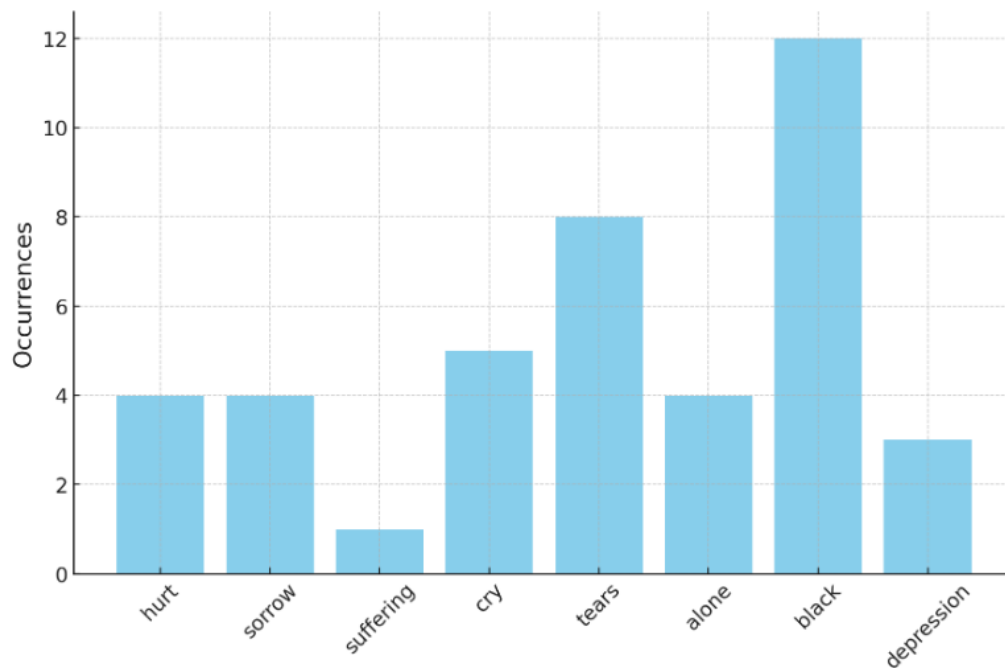
Prve dve najfrekventnije reči u autorskim pesmama Ejmi Vajnhaus su lične zamenice „you”, „I”, što ukazuje na to da se Ejmi najviše fokusirala na sebe i odnose sa drugim ljudima, najčešće intimnim partnerima. Zajedno sa pomenutim zamenicama, najčešće korišćena reč je „love”, koja opet naglašava glavnu ulogu romantičnih veza u njenom životu, shodno njenim godinama, ali i odlukama producenata. Ejmi je često koristila i reči „know”, „life” i „time”, što se može tumačiti kao potreba da sazna više o sebi, drugima i svetu oko sebe, zatim životu i smislu života, sve vreme imajući na umu prolaznost i vreme koje neumitno protiče.

U skladu sa privatnim životom, frekventna upotreba reči „love”, „heart”, „need”, „want”, „miss” i „feel” pokazuje opet okupiranost temama ljubavi, čežnjom, potrebama. Tražila je odgovore na pitanja složenosti muško-ženskih odnosa, sa svim njihovim dobrim i lošim stranama i različitim fazama kroz koje takvi odnosi prolaze. Česta pojava reči „tears”, „pain”, „addicted”, govore u prilog borbama sa zavisnošću, ljubavlju i emocijama uopšte, dok reči „back”, „miss” i „home” ukazuju na teme nostalgije i čežnje za domom, sigurnošću ili osobom koja je to predstavljala.

Reči koje nisu dominantne, ali su od značaja za otkrivanje slojeva ili nivoa tame u Ejminom poetskom izrazu su „lonely, pain, suffering, cry, hurt, sorrow”, itd.

Ilustracija 9

Ilustracija 9.1

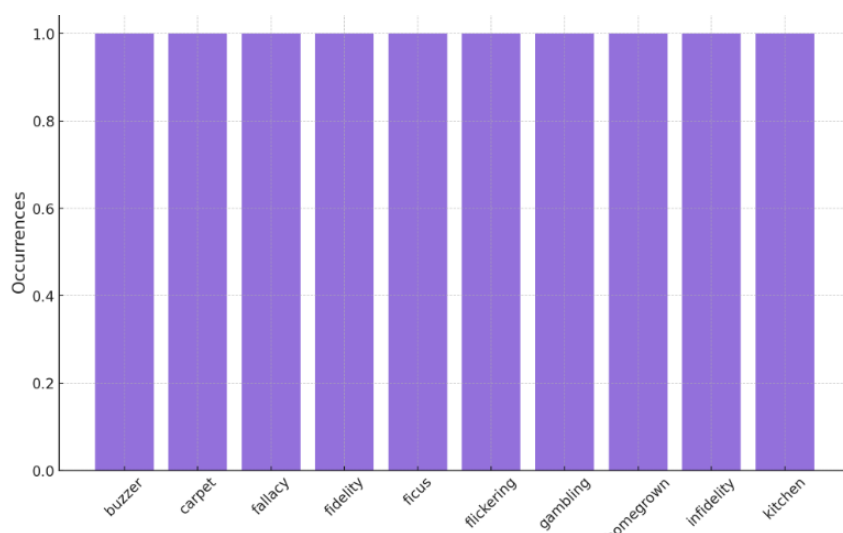
Mada se ne pominju tako često, ove reči svakako ukazuju na postojanje problema sa depresijom, žalošću i osećanjima povređenosti. S obzirom na to da, na osnovu biografske analize, Ejmi

skoro nikada nije govorila o svojim problemima i dugo je izbegavala čak i posete psihijatru, čini se da ni u pesmama nije želela direktno da se bavi onime što je najviše tištilo.

Poslednji korak u otkrivanju emocionalne dubine i narativne raznolikosti jeste pronalaženje najređe korišćenih reči, a to su:

Ilustracija 10

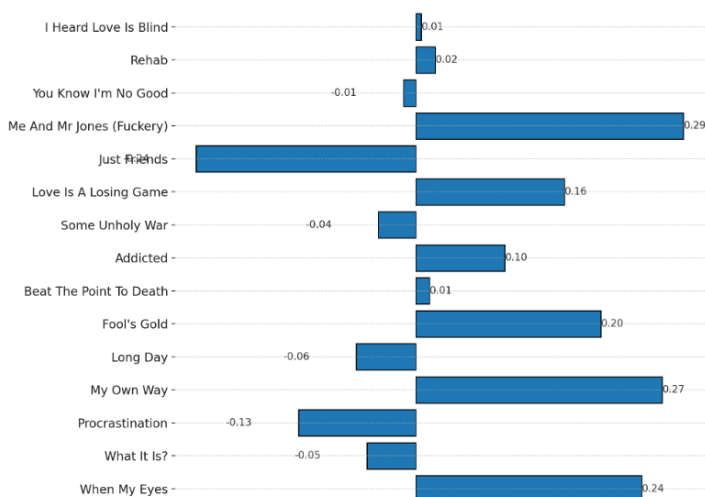
Ilustracija 10.1

Analiza pokazuje da je Ejmi vrlo retko koristila reči poput „buzzer”, „carpet”, „ficus”, „kitchen”, ali da joj nisu promakli ni uobičajeni, skoro nevažni aspekti života. Uspevala je da pronalazi inspiraciju i u sasvim običnim iskustvima koja su se stapala sa apstraktnijim i emotivnijim temama.

Iako reči poput „fidelity” i „infidelity” nemaju izrazitu učestalost, teme vernosti i izdaje se pojavljuju u drugim oblicima i svakako su, sudeći prema biografskoj analizi, predstavljale važno mesto u njenom životu i pisanju. Frekventnost reči „homegrown, fallacy, gambling” ukazuju na interesovanje za teme istine i neistine ili prevare, rizika i autentičnosti.

5.5.2 Analiza sentimenta

Analiza sentimenta tj. polariteta Ejminih autorskih pesama dala je sledeće rezultate:

Ilustracija 11

Ejmi Vajnhaus je posedovala talenat da izrazi kako negativne, mračne emocije i doživljaje, tako i one nešto pozitivnije. Na osnovu analize polariteta se može zaključiti da je Ejmi, kada su u pitanju autorske pesme, čak i teme sa izrazito negativnim konotacijama, opisivala sa određenom dozom optimizma. Ipak, primetno je da pozitivnost ne prelazi +0.29, što znači da nije imala tendenciju da piše preterano optimistične stihove, koji bi sadržali reči poput „joy”, „happiness”, „happy”, „pleasure”, „enjoy”, itd.

Pesme „When My Eyes“, sa vrednošću sentimenta od +0.24, „Me and Mr. Jones“ +0.29, „My Own Way“ +0.27 i „Fool's Gold“ +0.20 spadaju u delimično pozitivne, mada, na primer, pesma Me and Mr. Jones govori o okončanju romantične veze. Njihovom pozitivnom rezultatu doprinosi pominjanje reči koje podrazumevaju prevazilaženje prepreka, lični razvoj, pronalaženje ljubavi. Osim toga, instrumentacija, tempo i ritam pesme, naročito u pesmi „Me and Mr. Jones“, doprinosi kvantifikaciji pesme kao pozitivne.

Analiza sentimenta je čak i pesme poput „Love Is a Losing Game“ +0.16 i „Addicted“ +0.10 svrstala u pozitivne, uprkos činjenici da prva govori o tamnim aspektima ljubavi, a druga o zavisnosti od marihuane. Gotovo neutralne su „Rehab“ +0.02, zatim „Beat the Point to Death“ +0.01 i „I Heard Love Is Blind“ +0.01, zahvaljujući veselom ritmu i dozi ironije u pesmi „Rehab“, sarkazmu u „I Heard Love Is Blind“ i određenoj odlučnosti koju projektuju stihovi pesme „Beat the Point to Death“.

Delimično negativne su „Just Friends“ -0.23 i „Procrastination“ -0.12, sa temama neverstva i samokritičnosti. Pesme koje su neznatno negativne, uprkos izrazitim osećanjima konfuzije, patnje, isprpljenosti, sumnje, nesigurnosti koje sadrže, jesu „What It Is?“ -0.05, „Long Day“ -0.06, „Some Unholy War“ -0.04, i „You Know I'm No Good“ -0.01. Kao i u prethodnim slučajevima, ovakvi rezultati pokazuju da tekstovi pesama Ejmi Vajnhaus sadrže emocionalne i tematske dualnosti, gde sreća i patnja, zadovoljstvo i tuga, postoje istovremeno, zajedno sa njenom sposobnošću da u mračne teme unese dozu ironije, sarkazma i humora.

6. Bet Hart

6.1 Detinjstvo i pubertet

Bet Hart je rođena 24. januara 1972. u Pasadeni, u okrugu Los Anđeles. Nekada je zamišljala Los Anđeles kao ogroman urbani prostor, ispunjen raznim opasnostima i površnim ličnostima opsednutim karijerom i ekskluzivnim društvenim krugovima. Međutim, iako se Los Anđeles možda nije znatno promenio, transformacija Bet Hart je neosporna;⁴⁶⁰ danas ona vidi Los Anđeles kao metropolu, sa impresivnim prirodnim lepotama i ljudima koji teže da iskažu svoje talente, posebno unutar industrije zabave.⁴⁶¹

Formiranje Betine ličnosti bilo je pod snažnim uticajem izazovnog okruženja Los Anđelesa, ali su, bez sumnje, presudan uticaj imali njena porodica i bliski prijatelji. Betini roditelji su još uvek živi, a tu su i brat Majkla i sestra Suzan. Iako je pristup informacijama o njenoj porodici i prijateljima u ovom trenutku ograničen, iz obilja materijala dostupnog u njenim intervjuima može se izvući pregršt vrednih uvida. U tim intervjuima, jasno je da Bet nastoji da zaštiti privatnost svoje porodice, te stoga kada govori o njima, često koristi pažljivo odabrane reči i izraze koji mogu delovati neodređeno, kao da se izvinjava i nije joj ugodno.

Betina majka, rođena 1932. godine u Teksasu, imala je značajan uticaj na Betin život, oblikujući njenu ličnost i životne izbore.⁴⁶² Kada je imala 30 godina, rodila je Betinu sestru Šeron, a deset godina kasnije došla je na svet i Bet. Iako je često svoju majku smatrala odgovornom za mnoge izazove sa kojima se suočavala, uvek je o njoj govorila s velikim poštovanjem i toplinom, ističući je kao ključnu figuru koja je uticala na njene rane muzičke afinitete i želju da postane pevačica.⁴⁶³ Za razliku od nežnih i toplih komentara o svojoj majci, Bet Hart retko govori o svom ocu, što može ukazivati na neizrečene teškoće ili čak stid u vezi sa njim i/ili njihovim odnosom. U nekoliko navrata, opisala je svog oca kao donekle strogu osobu, introvertnog karaktera i bez samokontrole.⁴⁶⁴ Međutim, sazrevanjem, Bet je stekla nove uvide i proširila svoje vidike, prihvatajući i očevo teško odrastanje tokom kog je njegova majka izvršila samoubistvo.⁴⁶⁵ Ova zrelija Bet izgleda kao da je konačno prihvatila svoju majku onakvom kakva jeste i, nakon mnogo godina ličnih borbi i psihoterapije, oprostila je i ocu. Sada se, čini se, srdajčno smeje njegovoj neukroćenoj iskrenosti i neposrednosti.

Kada je Bet imala svega pet godina, brak njenih roditelja se završio razvodom. Za nju je to bilo izuzetno bolno iskustvo, naročito zbog svoje velike ljubavi prema ocu, čije je prisustvo je opisivala kao "inspirativno i čarobno".⁴⁶⁶ Kasnije u životu, Bet će se osvrnuti na razvod kao na jedan od najtežih i najtragičnijih događaja u svom životu, ali ne samo zbog rastanka roditelja. Njen otac je napustio porodicu godinu dana pre razvoda zbog veze sa mentalno nestabilnom ženom i proveo je izvesno vreme u zatvoru. Bet je s nestrpljenjem iščekivala njegovo izlazak na slobodu i nadala se novom, zajedničkom početku, ali je na dan kada je trebalo da izađe na slobodu, doživela još jedan šok sa dubokim i trajnim posledicama: njena maćeha ju je odvela na obližnju plažu i saopštila joj da otac više neće biti deo njenog života, zabranjujući joj čak i najosnovnije kontakte kao što su pisanje pisama, pozivi ili

⁴⁶⁰ Andelić, D. „Beth Hart: Layers of Truth“, 2015. https://www.academia.edu/15188135/Beth_Hart_Layers_of_Truth

⁴⁶¹ Derrough, Leslie Michele. "Beth Hart Is Rock's New Blues Queen (Interview)." *Glide Magazine*, 2 Aug. 2020, www.glidemagazine.com/23026/beth-hart/.

⁴⁶² "Beth Hart - Interview in Moscow, 2014." YouTube, 4 May 2014, youtu.be/oeNMVtQ1974.

⁴⁶³ Myglobalmind Webzine. "An Intimate and Revealing Interview with Beth Hart (Singer, Songwriter)." *Your Online Magazine for Hard Rock and Heavy Metal*, 5 July 2015, myglobalmind.com/2015/05/26/an-intimate-and-revealing-interview-with-beth-hart-singer-songwriter/.

⁴⁶⁴ "Beth Hart Interview (Part 3)." YouTube, YouTube, 11 Oct. 2012, www.youtube.com/watch?v=mqHOEuk0MDo.

⁴⁶⁵ "Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1)." YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=555s.

⁴⁶⁶ Waring, Charles. "Home." *Soul and Jazz and Funk*, www.soulandjazzandfunk.com/interviews/straight-from-the-hart-beth-hart-talks/. Accessed 14 Apr. 2024.

viđanja.⁴⁶⁷ Bet je, nažalost, provela ostatak svog detinjstva bez ikakvog kontakta sa ocem, često prelazeći veliki put biciklom samo da bi ga potajno posmatrala iza žbunja u blizini kuće. Otac je bio u kontaktu sa njenom braćom i sestrama, ali iz nepoznatog razloga, ne i sa njom.⁴⁶⁸ Ponovni susreti sa ocem usledili su tek kada je Bet bila u svojim dvadesetim godinama.

Kako god bilo, ne samo da su deca patila zbog njegovog odsustva i nepodnošljivog osećanja napuštenosti, već je i Betina majka utonula u duboku i ozbiljnu depresiju odmah nakon njegovog odlaska, zbog koje skoro da nije ustajala iz kreveta dva meseca.⁴⁶⁹ Nažalost, to nije bio ni prvi ni poslednji put da Bet vidi svoju majku slomljenog srca i razočaranu u život, ljubav i muškarce. U više navrata, Betini roditelji pružali su loše primere i, slobodno se može reći, zablude o ljubavi, a sama ljubav - prema drugima i sebi, u smislu samopoštovanja - postali su izvor potpuno ambivalentnih osećanja i konfuzija.

Shodno tome, kasnije u životu, sve do svojih kasnih dvadesetih, Beth je imala tendenciju da bira momke, pa čak i prijatelje, koji su bili bezobzirni, skloni zlostavljanju i vređanju. Pored toga, neko vreme nakon što je počela da konzumira alkohol i druge supstance u svojim ranim tinejdžerskim godinama, lekari su upozorili njenu majku da Bet verovatno ima neku vrstu mentalnog poremećaja, nudeći joj pomoć tako što će joj prepisati terapiju odgovarajućim medikamentima i pratiti je tokom lečenja; na Betinu sreću ili nesreću, njena majka se tome oštro protivila i smatrala je da je krajnje neprikladno, čak i smešno, davati deci tu vrstu lekova.⁴⁷⁰ Njena reakcija nije iznenađujuća s obzirom na to da je pripadala starijoj generaciji koja je zazirala od pomoći psihijatrijske i psihološke struke čak i kada su u pitanju odrasli, a kamoli deca. Međutim, možda su sumnje lekara bile apsolutno opravdane s obzirom na činjenicu da je Bet počela da koristi narkotike sa 11 godina, dok je njena sestra Šeron već bila zavisna od heroina i, po Betinom mišljenju, verovatno patila od bipolarnog poremećaja koji je Bet dijagnostifikovan nekih 20 godina kasnije.

Betino detinjstvo je bilo teško ne samo zbog razvoda roditelja i brojnih svađa koje su prethodile i usledile posle toga. Jednom prilikom, dok je bila sama kod kuće sa svojom majkom i sestrom Šeron, kada je iznenada grupa stranaca upala u njihovu kuću; sa noževima prislonjenim na vrat, stajale prestravljene i ćutke posmatrale kako ceo dan preturaju po kući u potrazi za novcem i drugim dragocenostima. Nakon toga, Bet se uplašila da ostane sama kod kuće i ovaj istinski traumatičan događaj je mogao izazvati kasniju Betine borbe sa agorafobijom.⁴⁷¹ Iako bi svi navedeni događaji bili dovoljni da ostave trajne ožiljke na dečjoj psihi, bilo je još gorih stvari u Betinom ranom životu: gledala je svoju sestru Šeron kako polako prolazi kroz pakao zavisnosti. Otuda nije iznenađenje saznanje da je Bet počela da koristi drogu i alkohol sa 11 godina i da je bolovala/patila od bulimije, dok je njena sestra, koja je tada imala samo 22 godine, dobila sidu tako što je delila iglu sa drugim zavisnikom. Iako je Bet prisustvovala jednom sastanku „Anonimnih alkoholičara” kada je bila veoma mlada, ubeđena da nikada neće dozvoliti da joj se dogodi sve ono što je tamo čula – postala je jedna od njih 10 godina kasnije.

Kada je u pitanju Betin najraniji socijalni život, za razliku od druge dece, nije imala puno prijatelja. Razlog za to je, verovali ili ne, bila muzika. Nekoliko puta je dovela prijatelje u kuću, misleći da će biti podjednako srećni kada sedne za klavir, ali je ubrzo saznala da je drugoj deci to bilo nezanimljivo, više nisu ni dolazili. Prvu pravu prijateljicu našla je sa 11 godina i sa njom je počela da odlazi na zabave, konzumira marihuanu, ispija alkoholna pića i sve drugo što je tako mladim osobama

⁴⁶⁷ DPG Media Privacy Gate, www.nu.nl/muziek/4044028/zangeres-beth-hart-kan-niet-gelukig.html. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁶⁸ Wilcock, Don. "Beth Hart in BluesBlastMagazine (March 10, 2016)." Beth Hart, 13 Mar. 2016, www.bethhart.com/beth-hart-in-bluesblastmagazine-march-10-2016/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁶⁹ Waring, Charles. "Home." Soul and Jazz and Funk, www.soulandjazzandfunk.com/interviews/straight-from-the-hart-beth-hart-talks/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁷⁰ Beth Hart: Hart to Heart, www.bluesandsoul.com/feature/841/beth_hart_hart_to_heart/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁷¹ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 2)." YouTube, YouTube, 19 Oct. 2010, www.youtube.com/watch?v=55NwC0_fk2U&t=192s.

strogo zabranjeno.⁴⁷² Pošto se u Los Angelesu osećala bedno naspram glamuroznih i samouverenih ljudi, Bet je prvi put pobjegla u Bruklin u Njujorku,⁴⁷³ gde je živela sa 10 godina starijim momkom neko vreme, ubrzo se pokajnički vrativši svom domu.⁴⁷⁴ U školi nije pokazivala preteran uspeh i zainteresovanost, a upisavši srednju umetničku školu sa zakašnjenjem, postojala je nada da će konačno pronaći nešto što će joj držati pažnju. Međutim, već krajem školske godine, da ne bi bila zvanično izbačena, dobila je premeštaj u školu za trgovce nekretnina, što se ispostavilo kao još jedna propuštena šansa za manje stresan i izvestan život.⁴⁷⁵

Do svoje 21. godine kada je prvi put doživela veći komercijalni televizijski uspeh, Bet je prošla kroz niz trauma, neizmerno patila zbog sestre obolele od side, već bila ozbiljan zavisnik i, čini se, uveliko i naizgled permanentno nastanila jedini bezbedan i nepreteći svet – svet muzike. Kao što nije mogla da bira okolnosti u svom detinjstvu, tako ni kasnije, ispostaviće se, nije mogla da pobegne od najranije stečenih obrazaca ponašanja i funkcionisanja.

6.1.2 Adolescencija i odraslo doba

U periodu između 21. i 24. godine, Bet se suočila sa jednim od najtežih gubitaka – sestra Šeron je umrla od side. Iako ostale članove porodice Bet opisuje kao svojeglave i bučne, za pitomu prirodu sestre Šeron ima samo reči razumevanja i ljubavi, smatrajući je potpunom suprotnošću u odnosu na druge članove porodice.⁴⁷⁶ Šeron nije umrla naprasno, болоvala je 10 godina, dobivši sidu deljenjem igle sa drugim zavisnicima. Imati sidu 1980-ih godina nije ni približno današnjoj situaciji. Pošto se još uvek radilo o nedovoljno ispitanoj i veoma opasnoj bolesti, oboleli i njihovi najbliži su često bivali najgrublje odbacivani i diskriminisani. Bet je bila svedok tome i teško je čak i zamisliti kako se osećala posmatrajući sestru kako lagano nestaje, uverena da je izneverila sve oko sebe. Danas smatra da je Šeron mogla još dugo da živi da su postojali današnji lekovi i uopšte pristup ovoj bolesti, mada, s druge strane, Bet je znala koliko je Šeron bila zavisna od narkotika i iznenađena je što je uspela toliko da poživi.⁴⁷⁷ U Betinom intervjuu iz 2010. godine, bol zbog životnih okolnosti je više nego viđan u njenim očima. Iako se čini da daje sve od sebe da o tome priča ne preterano emotivno pred kamerama i strancima, njena nelagodnost i patnja su tu, ali Bet deluje kao da zaista konačno želi da kaže šta ima i ne beži od onoga što jeste sa svim svojim životnim teretom.

Međutim, u ovom periodu života, Bet kao da je tek počela da se bori za mentalnim oboljenjem i bolestima zavisnosti. Obećala je sebi da neće koristiti narkotike u vreme snimanja drugog albuma. Ipak, kao i više puta pre toga, shvatila je da još uvek nema dovoljno snage i pomoći za ispravne izbore. Pored toga, anoreksija i bulimija su počele vidno da se ispoljavaju i Bet na slikama iz 1996. zaista ne izgleda dobro. Slobodnije oblačenje, pirsinzi i tetovaže možda pozivaju na delimičnu uzburu, ali ono što je krajnje alarmantno jesu mršavost i agresivnost u pogledu i glasu. Ako je Bet sa nepunih 25 godina izgledala i osećala se kao da je na samom dnu, ono što će uslediti uveriće i nju i sve one koji su joj bili naklonjeni da se kraj ambisa tek nazire.

Sledećih šest godina se slobodno mogu nazvati najtežim u životu Bet Hart, uprkos povremenim uspesima. Iako nikada nije bila naročito očarana Dženis Džoplin, sa oko 26 godina je dobila priliku da glumi upravo nju u mjuziklu *Love, Janis*.⁴⁷⁸ S obzirom na činjenicu da se radi o izuzetno napornim

⁴⁷² Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 1)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/mzUpmFtUK7c. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁷³ "Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1)." YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=555s.

⁴⁷⁴ "Interview with Beth Hart." YouTube, YouTube, 4 May 2022, www.youtube.com/watch?v=BkQgNLIJwII. Accessed 30 Apr. 2024.

⁴⁷⁵ "Interview with Beth Hart." YouTube, YouTube, 4 May 2022, www.youtube.com/watch?v=BkQgNLIJwII. Accessed 30 Apr. 2024.

⁴⁷⁶ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 5)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/ns5_ewCPsU. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁷⁷ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 2)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/55NwC0_fk2U. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁷⁸ Stav, Steve. "Home." Ink 19, 10 Apr. 2024, ink19.com/2003/12/magazine/interviews/i4ua7p-beth-hart.

nastupima u trajanju od tri sata sa 18 pesama, Bet se nadala da neće dobiti ulogu. Postojalo je, međutim, još nešto pogubnije za Bet: nije ni morala da glumi, jer je Dženis imala brojne identične karakteristike. Bet je nastupala svako veče sa flašom Dženisinog omiljenog pića, pušila travu i polako je upoznavała, bivajući sve zastrašenija sličnošću i njenim tragičnim krajem. U ovom periodu se ispijanje alkohola više nije moglo nazvati bezbednim, Bet je često prelazila granice opijanja.

Kao i većina osoba obolelih od alkoholizma, Bet nikada nije preterano uživala u samom ispijanju alkohola. Njegova funkcija je bila dovođenje u stanje potpunog pijanstva, povraćanje i, na kraju, gubljenje svesti. Tako je bilo i kada su u pitanju bile druge vrste narkotika. Godinama je uspevala da svoje psihičke probleme i nesigurnosti leči na jedini poznat i efikasan način: nestala bi na par dana, provodeći vreme sa ljudima koje je samo ona poznavala i sa kojima je održavala svoju zavisnost. Zatim bi se vratila muzici i poslu, tako uveravajući svoje najbliže da život drži pod kontrolom.⁴⁷⁹ Međutim, Bet verovatno nikada nije bila dalje od čvrstog tla. Izlečenje bilo koje bolesti je nemoguće ukoliko joj se ne posveti adekvatna pažnja i lečenje, a bolesti zavisnosti spadaju u najteže za lečenje zbog svojih biološko-psihološko-socijalnih karakteristika. Iako Bet nije bila u potpunosti svesna šta joj se dešava i, kao što je slučaj sa većinom zavisnika, često nije ni želela da osvesti svoje probleme, uspeh sa trećim solo albumom 1999. će je naterati da zastane.

Kako bi podnela pritisak novostečene pažnje i, samim tim, pogoršanja mentalnog oboljenja, Bet je sve ređe imala momente treznog stanja. Nebitan je izbor supstanci koje je u ovo vreme koristila kako bi olakšala duboko usađene osećaje krivice, bola, patnje, sramote, neadekvatnosti. Sve one dovele su do potpune fizičke i mentalne slabosti. Ne samo da nije mogla da radi, Bet više nije mogla pristojno da hoda i govori. Smatra da je lek protiv anksioznosti Klonopin doveo do konačnog sloma.⁴⁸⁰ Prijatelji i saradnici su odbijali kontakt sa njom i Bet je polako počela da gubi svaku mogućnost nastupanja i sklapanja ugovora u SAD-u.

Iste 1999. godine, sa 27 godina, Bet je bila u ustanovama za lečenje bolesti zavisnosti više puta. Lekari su joj saopštili da ima mentalno oboljenje i da mora da nauči kako da živi sa njim, ali kao ni njena majka mnogo godina ranije, nije mogla da prihvati tako nešto. Smatrala je sebe običnim zavisnikom od droga i alkohola, ubeđujući i doktore i sebe da će se sve rešiti ukoliko uspe da prestane sa korišćenjem istih.⁴⁸¹ I neko vreme je zaista uspevala u tome. Na sreću, 2000. godine se venčala sa svojim menadžerom Skotom Geckovim zahvaljujući kome uspeva godinama da ide napred. Skot Geckov je prihvatio Bet onakvom kakva jeste i verovatno je jedina njoj bliska osoba koja joj je pružila bezrezervno i bezuslovno razumevanje i podršku. Geckov je, prema Betinim rečima, "prihvatio, nahranio i voleo sve dok nije počela da voli samu sebe."⁴⁸²

Uprkos novom albumu, novostečenoj pažnji i nadljudskom naporu da kontroliše bipolarni poremećaj, Bet je polovinom 2007. godine doživela nešto što bi se moglo nazvati konačnim i najnižim udarcem. Odupirala se prihvatanju činjenice da pati od ovog mentalnog oboljenja više od dvadeset godina, koristeći sva dostupna sredstva, osim stručne i jedine dugotrajno efikasne lekarske pomoći. Nikada pre toga nije doživela toliki osećaj manije, paranoje i, samim tim, neopisivog straha. Kod kuće više nije smela da ostaje sama, a užasi agorafobije su je obuzeli svom silinom. Provela je u jednoj ustanovi više od mesec dana i prihvatila predlog da ode u specijalizovani centar u kome je počela da uči kako da što prihvatljivije živi sa svojom bolešću. Uz pomoć terapeuta i odgovarajućih lekova, Bet je po prvi put shvatila da više nema izbora i da jednostavno mora da prihvati ono što je i njena majka

⁴⁷⁹ Stav, Steve. "Home." Ink 19, 10 Apr. 2024, ink19.com/2003/12/magazine/interviews/i4ua7p-beth-hart.

⁴⁸⁰ Staff, Billboard. "Beth Hart Looks to the 'Light.'" Billboard, Billboard, 28 Feb. 2023, www.billboard.com/articles/news/68972/beth-hart-looks-to-the-light. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁸¹ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 2)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/55NwC0_fk2U. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁸² Staff, Billboard. "Beth Hart Looks to the 'Light.'" Billboard, Billboard, 28 Feb. 2023, www.billboard.com/articles/news/68972/beth-hart-looks-to-the-light. Accessed 14 Apr. 2024.

odbijala.⁴⁸³ Može se reći da od ovog perioda, Betin život definitivno kreće u perspektivnijem i zdravijem pravcu.

Međutim, iako je 2010. godina donela Bet veći komercijalni uspeh nego ikada pre, ponovo je iste godine bila prinuđena da se obrati za pomoć lekarima i provede neko vreme u bolnici. Sada blizu četrdesete, Bet je imala dovoljno zrelosti i snage da prihvati bolnu činjenicu da će morati, kao što je slučaj sa svim hroničnim oboljenjima, da koristi lekove do kraja života i da ništa ne prepušta slučaju u svakodnevnom životu. To je podrazumevalo posvećenost terapijskim seansama, odgovarajuću ishranu, fizičke vežbe, ali i treniranje sopstvenog uma da ostane pozitivan i ne prepušta se ogorčenosti i ljutnji. Kao što je album *My California* pokazivao uravnoteženost, tako je i Bet u svojim intervjuima već od 2009. zvučala i izgledala daleko staloženije, mirnije, zdravije i srećnije.⁴⁸⁴ I mogla je da ostane u tako bezbednom fizičkom i mentalnom okruženju, ali kao svaki istinski umetnik, Bet je rešila da krene napred i pomeri sopstvene granice u svakom smislu.

Napunivši 40 godina, Bet je na svakom životnom polju napravila veliki korak napred. Nalazila se u jednom od najboljih perioda u životu, što se dalo videti u svim njenim dostupnim intervjuima iz ove godine. Zdrav život, stabilan i siguran odnos sa suprugom, bezbrojni sati terapije, učenje istinske empatije i praštanja samoj sebi i drugima, određena materijalna izvesnost, redovna ishrana i odgovarajući lekovi, svakako su doprineli blagosti i razumevanju u njenom pogledu, i zadovoljstvu i sreći u osmehu.⁴⁸⁵

Ovaj trend Betinog uspona kako u karijeri, tako i u ličnom životu se nastavio još intenzivnije i upečatljivije. I 2013. i 2014. godina bile su ispunjene Betinim gostovanjima širom sveta i, mada još uvek nije dobila svu zasluženu medijsku pažnju, često je davala intervjue za različite radio i televizijske stanice. U svima njima Bet izgleda neuporedivo zdravije, srećnije, ispunjenije i zadovoljnije nego ikada pre. Osim toga, njena divlja priroda je evidentno počela da se transformiše u blagost i senzibilnost. Novinari i voditelji, što amateri, što profesionalci, uglavnom deluju potpuno očarano njenim talentom i ličnošću. Jedno od posebnih gostovanja je bilo u Italiji u februaru 2013. godine, kada su i voditelji i publika u studiju izrazili iskrenu fascinaciju i primetno uzbuđenje tokom i na kraju Betinog nastupa.⁴⁸⁶

Sledećih nekoliko godina, Bet je nastavila da stvara pesme i da vodi borbu sa prihvatanjem sebe i puta koji je odabrala. Jedan od najvećih okidača za stres u njenom životu je svakako njeno stvaralaštvo ili razmišljanje o tome kako će ga drugi ljudi prihvatiti. Tako je jedan od saveta njenog psihoterapeuta bio da se ne bavi više muzikom i nastupima, jer previše pridaje važnost tuđem mišljenju. Shodno tome, nakon završetka albuma *Better than Home* 2015. godine, Bet nije bila zadovoljna konačnim rezultatom, što je navelo da napravi posekotine na rukama i da se vrati alkoholu.⁴⁸⁷ U toku iste godine, Bet je morala da provede kraće vreme na psihijatriji u dva navrata.⁴⁸⁸ Ipak, čini se da je do tada već uspela da shvati da ovakvi ekscesi ne moraju trajati beskonačno i, uz pomoć supruga i ostalih bliskih ljudi, vratila se normalnom životu koji je podrazumevao potpunu apstinenciju od bilo kakvih supstanci i redovno korišćenje terapije za bipolarni poremećaj.

Naredne 2016. godine je izdala novi album kojim je bila u potpunosti zadovoljna. Nakon meseci pisanja i stvaranja, shvatila je da mora napraviti pauzu i da se posveti jednostavnom životu koji je sada podrazumevao svakodnevno vežbanje zahvalnosti, molitvu, meditaciju i pokušaj fokusiranja na

⁴⁸³ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 2)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/55NwC0_fk2U. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁸⁴ "Kek Interview with Beth Hart." YouTube, YouTube, 31 Jan. 2010, www.youtube.com/watch?v=PN4N4ZqyGb8.

⁴⁸⁵ Culture, Face. "Beth Hart Interview (Part 1)." YouTube, 11 Oct. 2012, youtu.be/M4OAU__bwR8.

⁴⁸⁶ "Beth Hart - Baddest Blues + Interview + Whole Lotta Love (Live on Quelli Che - TV Show)." YouTube, YouTube, 14 Dec. 2014, www.youtube.com/watch?v=Xm9ps2vmooY. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁸⁷ "Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1)." YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=555s. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁸⁸ Wilcock, Don. <https://www.bethhart.com/beth-hart-in-bluesblastmagazine-march-10-2016/>, retrieved 03.01.2024.

pozitivne stvari.⁴⁸⁹ Išla je na turneje i, čini se, počela da uživa u turnejama koje su joj oduvek bile naporne zbog putovanja.

Međutim, u vreme pandemije korona virusa, Bet je počela da uzima tablete za mršavljenje koje su pogoršale njene manične faze, te je bila prinuđena da prestane. U isto vreme je, nakon 14 godina, prestala sa korišćenjem antipsihotika koji se kratkotrajno koriste dok se ne stabilizuje nivo litijuma u organizmu i samim tim smire teške faze bipolarnog poremećaja.⁴⁹⁰ Bet nikada nije smatrala da joj je litijum pomagao, osećala je da je čini agresivnom i nervoznom, zbog čega ga je isključila iz upotrebe.⁴⁹¹ Imala je oko 30 godina kada je prihvatila da boluje od bipolarnog poremećaja i sa istim psihijatrom je prešla težak put lečenja sve do svoje 49. godine, kada joj je dugogodišnji specijalista za traume saopštio da uopšte ne boluje od bipolarnog poremećaja, već od graničnog poremećaja ličnosti ili posttraumatskog sindroma.⁴⁹² S obzirom na to, dobila je savet da ne koristi lekove, ali je ipak nastavila da koristi antipsihotik Seroquel.⁴⁹³

Na pragu pedesete godine života, Bet je imala brojnih zdravstvenih problema, prema njenim rečima, usled dugogodišnjeg korišćenja antipsihotika, da je rešila da poako prestane sa uzimanjem tokom pandemije.⁴⁹⁴ Čak i po prestanku korišćenja, Betin puls u stanju mirovanja je bio 150 otkucaja u minuti. Odmah je počela da koristi betablokatore zbog srčanih problema, što je donekle smanjilo njene probleme sa srcem. Kod nje se javio strah od trajnog oštećenja mozga i zbog svih zdravstvenih problema je rešila da otpusti svog dugogodišnjeg psihijatra.⁴⁹⁵

Nastavila je da radi na sebi uz pomoć svog specijaliste za traume i pošto su lekovi koje je koristila godinama uticali na suzbijanje i potiskivanje emocija, morala je ponovo da uči kako da živi sa bolom, patnjom, besom i ljutnjom, što traje i danas. Počela je da shvata i prihvata da njena muzička karijera i karijera uopšte nema značaj koji joj je pridavala, i da psiho-fizičko zdravlje nema cenu.⁴⁹⁶ Razmišljala je da odustane od objavljivanja pesama i turneja, ali je ipak našla povoljno rešenje – sastala se sa producerskom kućom koja je pristala na njene uslove koji su na prvo mesto postavili njeno zdravlje.⁴⁹⁷

Tokom 2020. godine, Bet se okrenula drugoj vrsti terapije koja podrazumeva korišćenje prirodnog ulja od marihuane i psihodeličnih pečuraka.⁴⁹⁸ Njen dugogodišnji specijalista za traume je preporučio da ponajviše radi na svom narcisoidnom poremećaju. Na osnovu njenih intervjua, reklo bi se da i dalje ima određene probleme u vezi sa majkom, ali Bet uvek pored sebe ima svog supruga i decenijskog menadžera, koji uvek na prvo mesto stavljaju njeno zdravlje.

Bet je i 2024. otkazala brojne nastupe zbog zdravstvenih problema. Za razliku od drugih izvođača, od svojih obožavalaca dobija ponajviše reči podrške i ljubavi.⁴⁹⁹

⁴⁸⁹ Beth, Team. "Beth Hart in BluesBlastMagazine (March 10, 2016)." Beth Hart, 13 Mar. 2016, www.bethhart.com/beth-hart-in-bluesblastmagazine-march-10-2016/.

⁴⁹⁰ O'Hare, Bucky, <https://www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-courage-to-be-uncomfortable/>, retrieved 20.11.2023.

⁴⁹¹ Ibidem.

⁴⁹² Ibidem.

⁴⁹³ Ibidem.

⁴⁹⁴ Ibidem.

⁴⁹⁵ Ibidem.

⁴⁹⁶ O'Hare, Bucky. "Beth Hart – Courage to Be Uncomfortable." Blues Blast Magazine, 2 Apr. 2022, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-courage-to-be-uncomfortable/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁹⁷ "Beth Hart - Brezoi Blues 2019 (Interviu)." YouTube, 20 Feb. 2020, youtu.be/bt7ENXL73U4?si=zEctGKreJ6TMSCBT. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁹⁸ Garber, Craig. "Beth Hart: 'I Got Tired of Being in Psych Wards...'" YouTube, YouTube, 8 Apr. 2022, www.youtube.com/watch?v=a35abU3b0Zs&t=793s. Accessed 14 Apr. 2024.

⁴⁹⁹ Official Facebook page, Beth Hart

6.1.3 Diskusija i zaključak

Betin dosadašnji život predstavlja neprestanu borbu za opstanak kroz tamne strane ljudskog uma i postojanja. Njeno najranije detinjstvo obeleženo je razvodom roditelja i gubitkom kontakta sa ocem, koje je uticalo na stvaranje osećaja napuštenosti i gubitka samopoštovanja, možda i ličnog identiteta. Uz traumatu zbog razvoda roditelja i odlaska oca, tu su bile i depresivne epizode majke i zloupotreba narkotika u užoj porodici.

Bet je iz ovakvog ranog okruženja uplovila u pubertet u kome i dalje nije imala kontakt sa ocem. Tamo su je sačekale borbe sa zavisnošću od različitih supstanci, agorafobija i pojava poremećaja u ishrani poput bulimije. Bavljenje muzikom je donosilo olakšanje i beg od stvarnosti. Međutim, oko 20. godine je ostala bez rođene sestre Šeron što je imalo izrazito loš uticaj na Bet i njen život.

Da nije upoznala svog muža Geckova sa 28 godina, njen život bi se nesumnjivo okončao na isti način kao i život Sestre Šeron, Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus. Zahvaljujući njemu i dugogodišnjem menadžeru, Bet je prihvatila dijagnozu bipolarnog poremećaja i počela nezahvalnu borbu sa istim. Ova borba je podrazumevala boravke na odeljenjima psihijatrije kraće ili duže vreme, manje ili više uspešne periode apstinencije od alkohola i drugih supstanci, smanjivanje poslovnih obaveza, nedostatke kreativnosti. Međutim, mnogo godina kasnije, shvatila je da je dijagnoza bipolarnog poremećaja bila pogrešna i nastavila je da leči sada granični poremećaj ili PTSD alternativnim metodama. Ovo otkriće, iako relativno kasno, pokrenulo je proces ponovnog izlečenja i mogućnosti normalnog života, ali ne bez izazova i padova. Tokom 2023. i 2024. godine, Bet je otkazala brojne nastupe u Evropi i Americi, navodeći da joj je mentalno zdravlje prioritet.

Betin život, iako obiluje temama tame, svedočanstvo je ljudske izdržljivosti i sposobnosti transformacije uprkos teškim mentalnim bolestima, koje i dalje predstavljaju svojevrsan izazov kako za obolele, tako i za stručnjake i sve one koje je bolest dodirnula.

6.2 Umetnički razvoj, stil i uticaji

Betino interesovanje za muziku obeležio je Betoven sa svojom „Mesečevom sonatom“ koju je čula u jednoj televizijskoj reklami i pokušala da odsvira na klaviru sa svega 4 godine.⁵⁰⁰ Mada priča o muzički darovitom četvorogodišnjem detetu može zvučati kao kliše, Bet ne tvrdi da je bila neverovatna pijanistkinja, kao što to nije ni danas, već da je bila očarana lepotom muzike i, iznad svega, srećom i uplakanim licima svojih roditelja.⁵⁰¹ Ipak, najveći uticaj na njen najraniji muzički razvoj imala je njena majka.⁵⁰² Tako je Bet odrasla uz, između ostalih, pesme Frenka Sinatre, Bili Holidej, Dajane Vašington i Ele Fildžerald. Mada su i njena braća i sestre bili zainteresovani za muziku, upravo je majka inspirisala da postane pevačica kada ju je odvela na muzičku predstavu *Eni*; nakon toga, Bet je naučila sve pesme iz mjuzikla i sa zadovoljstvom ih izvodila pred svojom majkom, koja je s ponosom posmatrala Betin talenat.

Nakon izražavanja ljubavi prema muzici i pokušaja sviranja, Bet je počela da ide na privatne časove i sa svojom nastavnicom klavira je napisala jedan mali muzički komad, bez vokala i teksta.⁵⁰³ Od malena je pokazivala izuzetan sluh i zahvaljujući njemu je dugo zavaravala svoju nastavnicu da

⁵⁰⁰ Culture, Face. "Interview Beth Hart (Part 1)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/mzUpmFtUK7c. Accessed 14 Apr. 2024.

⁵⁰¹ Derrough, Leslie Michele. "Beth Hart Is Rock's New Blues Queen (Interview)." Glide Magazine, 2 Aug. 2020, www.glidemagazine.com/23026/beth-hart/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁵⁰² Lansky, Mia. "Beth Hart - Interview in Moscow, 2014." YouTube, 4 May 2014, youtu.be/oeNMVtQ1974. Accessed 14 Apr. 2024.

⁵⁰³ Derrough, Leslie Michele. "Beth Hart Is Rock's New Blues Queen (Interview)." Glide Magazine, 2 Aug. 2020, www.glidemagazine.com/23026/beth-hart/. Accessed 14 Apr. 2024.

ume da čita note, a kada se nastavnica uverila u suprotno, više nije želela da radi sa njom.⁵⁰⁴ Kao ni mnoštvo drugih uspešnih pevača/tekstopisaca popularne muzike (Dženis Džoplin, Bitlsi, itd.), Bet nikada nije u potpunosti naučila da svira po notama, što je svakako nikada nije sprečavalo da stvara izuzetne pesme.

U četvrtom razredu je počela da svira čelo, instrument koji je, pored klavira i basa, njena najveća ljubav; nešto kasnije, roditelji su joj obezbedili i časove gitare i solo pevanja, jako su je podržavali kada je u pitanju bilo njeno muzičko obrazovanje i moguće bavljenje sportom.⁵⁰⁵ Sa svojom nastavnicom pevanja, operskom pevačicom Rondon Dilon (Rhonda Dillon), Bet je redovno vežbala muzičke skale i pravilno disanje; bez obzira na to, nastavnica joj je jednog dana ljubazno saopštila da iako veruje u nju, smatra da joj nije mesto u klasičnoj muzici zato što je sklona da radi ono što želi.⁵⁰⁶

Razočarana, mada ne i u potpunosti obeshrabrena, Bet je počela više da se bavi sopstvenom muzikom. Oduvek joj pisanje tekstova nije bila jača strana i neko vreme je koristila stihove i pesme svoje sestre Suzan; međutim, posle jedne dečije svađe u kojoj joj je Suzan zapretila da će joj oduzeti tekstove, Bet je rešila da se osloni na sebe.⁵⁰⁷ Tako je već sa 15 godina, Bet pevala u različitim klubovima u Holivudu u kojima je počela da se kali kao izvođač. Od svoje šesnaeste godine, Bet ide na časove pevanja kod Boba Korfa (Robert Corff) sa kojim vežba i danas. Sa 19 godina se neko vreme ustalila u klubu „Luizijana“, kao prva i jedina pevačica bele rase koja je tu ikada nastupala i radila.⁵⁰⁸

Preteča današnjih zabavnih emisija *American Idol* i *X Factor* je 1990-ih godina bila emisija *Star Search*. Razlika između tadašnje emisije i današnjih je ogromna: danas pobednik, osim velike svote novca, zaista može da dobije ugovor sa nekom muzičkom kućom i izgradi karijeru; međutim, 1993. emisija *Star Search* se nije emitovala u udarnom večernjem terminu, nije imala naročitu gledanost i pobednicima je donosila samo veliku sumu novca. Muzičke kuće su smatrale da to nije adekvatan put za pravljenje ozbiljne muzičke karijere niti ispoljavanje pravih talenata. Bet se prijavila kao učesnik u emisiji *Star Search* zbog opklade sa prijateljem, pre svega očekujući dobru zabavu. U skladu sa svojim gotovo neuništivo niskim samopouzdanjem, imanentnim oboletima od bipolarnog poremećaja, nije ni pomislila da može da pobedi.⁵⁰⁹ Ipak, pobedila je, oduševivši publiku i uzevši nagradu od 100 000 dolara. Danas se na Jutjubu mogu pronaći snimci Bet Hart iz 1993. na kojima se vidi drastična razlika između tadašnje i današnje osobe. U to vreme se da videti mršava i nezrela devojkica, sklona sasvim preteranoj teatralnosti, sa još uvek neadekvatno iskorišćenim raskošnim glasovnim mogućnostima, kao potpuna suprotnost današnjoj umetnici koja svojim glasom, skromnošću i harizmom osvaja svakoga ko je čuje i vidi.⁵¹⁰

Pobeda na takmičenju Bet nije donela ono što je želela, ugovor sa muzičkom kućom. Nije ni znala da je njen tadašnji menadžer, Džefri Tozer (Jeffrey Toser), insistirao da bude glavni producent, što su muzičke kuće uporno odbijale.⁵¹¹ Sa njim potpisala prvi ugovor za izdavanje debitantskog albuma, koji je Tozer izdao kao nezavistan album, te nije doživeo nikakav uspeh. Svirali su zajedno na koledžima, ali Tozer joj nije dozvoljavao da svira klavir, već samo da peva.⁵¹² Potrošivši sav novac stečen pobedom, Bet je nekoliko meseci zarađivala svirajući i pevajući na ulici. Jednoga dana je na nju

⁵⁰⁴ Face Culture. "Interview Beth Hart (Part 1)." YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/mzUpmFtUK7c. Accessed 14 Apr. 2024.

⁵⁰⁵ Derrough, Leslie Michele. "Beth Hart Is Rock's New Blues Queen (Interview)." Glide Magazine, 2 Aug. 2020, www.glide magazine.com/23026/beth-hart/. Accessed 14 Apr. 2024.

⁵⁰⁶ Ibidem.

⁵⁰⁷ Ibidem.

⁵⁰⁸ For Singer Beth Hart, Success Is Sweeter the Second Time around - Goldmine Magazine: Record Collector & Music Memorabilia, www.goldminemag.com/articles/for-beth-hart-is-better-the-second-time-around. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵⁰⁹ Ibidem.

⁵¹⁰ Bet 1993. u emisiji *Star Search* na <https://youtu.be/twYo3V0Gzeo>. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵¹¹ For Singer Beth Hart, Success Is Sweeter the Second Time around - Goldmine Magazine: Record Collector & Music Memorabilia, www.goldminemag.com/articles/for-beth-hart-is-better-the-second-time-around. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵¹² "Interview with Beth Hart." YouTube, YouTube, 4 May 2022, www.youtube.com/watch?v=BkQgNLIJwII.

našao njen današnji producent, Dejvid Volf (David Wolf), koji je omogućio audiciju u uglednoj muzičkoj kući „Atlantik“ koja je u Bet prepoznala neverovatan talenat. Za „Atlantik“ će snimiti svoj drugi album, a 1993. je snimila album pod nazivom *Beth Hart & The Ocean of Souls*. Debitantski album sadrži 13 pesama i, mada njena producentska kuća nije smatrala da album ima sve neophodne kvalitete za ozbiljan uspeh, Bet je imala jednu hit pesmu neprolaznog kvaliteta i lepote – „Am I the One“. Novi muzički talenti iz raznih zemalja se poslednjih godina odlučuju da okušaju sreću i pokazuju vokalne sposobnosti u emisijama *American Idol*, *X Factor*, itd. izvođenjem upravo ove pesme. Osim nje, treba pomenuti potpuno nezapaženu i podcenjenu pesmu „Love Suffers All“, u kojoj Bet sa dubokim razumevanjem i ljutitim glasom govori zbog čega je ljubav uvek ta koja ispašta.

Na njenu žalost, album je prošao nezapaženo, što zbog slabijih tekstova, što zbog nedovoljno upečatljive muzike i opšte nekoherentnosti, iako se ne može reći da je zaista loš. Adekvatniji izraz bi bio nedovoljno autentičan, naročito u poređenju sa kasnijim albumima. Za sada se ne može pronaći nijedan ozbiljan kritički osvrt na ovaj album. Međutim, ovim albumom Bet je povela svoje slušaoce na zajednički životni put patnje, borbe i uspeha. Njen neponovljivi, sirovi i jedinstveni glas već je na ovom albumu izazvao pažnju, bez obzira na to da li agresivno izvodi ozbiljne rok pesme ili duboko emotivno izvodi balade.

Iako Bet nije bila u potpunosti svesna šta joj se dešava i, kao što je slučaj sa većinom zavisnika, često nije ni želela da osvesti svoje probleme, uspeh sa trećim solo albumom 1999. će je naterati da zastane. Uspeh ovog albuma u SAD-u je bio početak Betinog hodanja po dnu ambisa. Kako bi podnela pritisak novostečene pažnje i, samim tim, pogoršanja mentalnog stanja, Bet je sve više koristila narkotike, što je dovelo do potpune fizičke i mentalne slabosti. Ne samo da nije mogla da radi, Bet više nije mogla pristojno da hoda i govori. Smatra da je lek protiv anksioznosti Klonopin dokrajčio.⁵¹³ Prijatelji i saradnici su odbijali kontakt sa njom i Bet je polako počela da gubi svaku mogućnost nastupanja i sklapanja ugovora u SAD-u. Muzička kuća „Atlantik“ je jednostavno prekinula saradnju sa njom. Nestala je sa muzičke scene u potpunosti.

Bilo kako bilo, svoj drugi album po redu, debitantski za muzičku kuću „Atlantik“, Bet je snimila 1996. Na albumu *Immortal* čiji muzički pravac bi se mogao nazvati „agresivni rok“, nalazi se 12 pesama. Bet je na ovom albumu kao tekstopisac počela da sagledava istinu na nešto ozbiljniji način, iako još uvek nije uspela da svoja iskustva pretvori u bogatiju, univerzalnu poeziju. Bez obzira na nezadovoljstvo svoje matične kuće, bila je delimično ponosnija na ovo ostvarenje. Album odiše ljutnjom, bolom, konfuzijom, besom i u određenoj meri, kao što je uvek slučaj sa Betinim albumima, stanjem u njenom životu. S obzirom na činjenicu da je Bet oduvek volela sasvim različite muzičke žanrove, i na ovom albumu je primetan taj trend, tako da joj je ponovo zamerena nekoherentnost. Nije zgoreg skrenuti pažnju na pesme „Immortal“ i „Blame the Moon“. Naizgled vesela i lako pamtljiva pesma „God Bless You“ je prva koju je Bet napisala za svoju preminulu sestru Šeron.

Sledeći album *Screaming for My Supper* iz 1999. je muzički i tekstualno Betin najozbiljniji i najuspešniji album do tada. Sastoji se od 14 pesama od kojih je čuvena „L.A. Song“ uspela da se popne na 1. mesto na top listi na Novom Zelandu, zatim u prvih 5 pesama na američkoj listi singlova, a čitav album se pozicionirao na 143. mesto na *Bilbordovoj* listi 200 top albuma. *LA Song* je čak bila deo muzičkih numera korišćenih u jednoj od najpopularnijih američkih serija *Beverly Hills 90210*. Bet na ovom albumu nije bila samo glavni vokal, već i aranžer, kompozitor, producent, dizajner konceptualnog rešenja albuma i slikarka. Najveći deo albuma je napisala u Alabami gde se, razočarana Los Anđelesom i svojom grupom, preselila upoznavši jednog umetnika. Upravo je čitav ovaj događaj i

⁵¹³ Staff, Billboard. “Beth Hart Looks to the ‘Light.’” Billboard, Billboard, 28 Feb. 2023, www.billboard.com/articles/news/68972/beth-hart-looks-to-the-light. Accessed 15 Apr. 2024.

boravak u Alabami poslužio kao direktna inspiracija za poznatu pesmu „L.A. Song“. Nakon tog događaja, Bet je polako počela da shvata da geografsko bekstvo možda i nije rešenje njenih problema.

Ovaj album je doneo tekstove i muzički pravac koji su bili daleko ozbiljniji i koherentniji u odnosu na prethodna dva albuma. Ako izuzmemo i danas aktuelnu pesmu „L.A. Song“, na albumu postoji još nekoliko pesama koje su duboko lične i poseduju kvalitet da slušaoc navedu na introspekciju, kao što je pesma „Skin“ koju je Bet napisala iz perspektive preminule sestre Šeron. Pesma je verni prikaz života osobe obolele od zavisnosti, gubitnika koji je ubeđen da je izneverio porodicu, kćerku i prijatelje, bez mogućnosti ikakve ispravke. Za razliku od drugih pesama sa najranijih albuma, može se reći da je ovo jedna od retkih koju Bet i danas izvodi na nastupima. Muzika je, kao i sam tekst, izuzetno mračna i ne svima lagodna za slušanje, ali Bet je apsolutno uspeła da prenese emociju beznadežnosti, besmisla i neizmerne patnje. Kao što je najčešće slučaj kada je Bet u pitanju, svaka živa verzija ove pesme, pa i na lošijim snimcima, zvuči bolje od studijske. Ona, uostalom, sve donedavno nije volela niti je imala strpljenja i koncentracije da provodi napore dane u studiju, i sav njen talenat i emocija koja ostavlja bez daha jesu najbolje uočljivi na živim nastupima.

Ako je pesma „Skin“ odraz Betine patnje i bola za sestrom, pesma „Mama“, imajući u vidu Betin život, može da posluži kao jedan od aspekata njenog složenog odnosa sa majkom. Ova pesma je nastala pod uticajem pesme „Don't Explain“ pevačice Bili Holidej.⁵¹⁴ Jedno od mogućih tumačenja pesme jeste Betina neizmerna ljubav prema majci, delimično konfuzna i obojena krivicom, uzimajući u obzir poražavajuće pokajnički stih koji se neprestano provlači „Mama, I'll get by“. U ovoj pesmi, Betina majka je navodno uvek tu, neko ko ima rešenje za bol, bes, patnju i „pogrešne izbore“, a Betina emocija i reči se mogu tumačiti kao neprestana patnja za majkom, konstantan osećaj neadekvatnosti i, samim tim, neprolaznog osećaja krivice u odnosu na porodicu. Ostatak ovog albuma je zadovoljavajući, ali još uvek nedovoljno upečatljiv da bi doživeo odgovarajući komercijalni uspeh. Bet je svakako vokalno bolja nego na prethodnim albumima, a tema ostalih pesama je neizbežno traženje smisla i rešenja za životne patnje. Pesma „Get Your S* Together“ obiluje karakterom i čvrstim stavom, dok „G.O.P.“ predstavlja još jednu u nizu „predvidljivih recitacija na temu nedostataka socijalnog konzervativizma“.⁵¹⁵

Iz ovog najmračnijeg perioda nastaje 2003. i Betin četvrti album, rezultat višegodišnje borbe sa bolestima zavisnosti i konačnog shvatanja da više ne može sama. Sam naziv albuma *Leave the Light On* ima prizvuk nade i dizanja iz pepela. Doneo joj je kasnije kritičko priznanje i platinasto izdanje u SAD-u, a pesma „Leave the Light On“ se popela na 1. mesto top lista u Danskoj. Slušajući ga i imajući u vidu prethodne albume, jasno je da Bet pripada posebnoj grupi umetnika koji sve potencijale ostvaruju vremenom, menjajući i unapređujući umetnički izraz shodno promenama u sopstvenom životu.⁵¹⁶ Ako je na prethodnim albumima postojala osnovana sumnja da se iza besa, ogorčenosti i ljutnje u glasu i nastupu krija strašna patnja, ovaj album je tu patnju ogolio. S obzirom na činjenicu da je album izuzetno ličan i katarzičan za samu Bet, nekima se možda i ne dopada na prvo slušanje.

Album ima nekoliko izdanja, ali se na standardnom međunarodnom izdanju nalazi 12 pesama, uključujući obradu grupe Rolling Stones „Wild Horses“.⁵¹⁷ Uloženo je mnogo truda i rada u njegovo snimanje, Bet je snimila više od 30 pesama. Prva pesma „Lifts You Up“ se tekstualno ne bi mogla nazvati poezijom, ali jeste sjajan i pamtljiv uvod u priču o životu osobe koja je svesna šta sve život

⁵¹⁴ „Screamin' for My Supper.“ Wikipedia, Wikimedia Foundation, 3 May 2023, en.wikipedia.org/wiki/Screamin'_for_My_Supper. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵¹⁵ „Screamin' for My Supper - Beth Hart: Album.“ AllMusic, 3 Aug. 1999, www.allmusic.com/album/screamin-for-my-supper-mw0000239974. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵¹⁶ Jurek, Thom. „Leave the Light on - Beth Hart: Album.“ AllMusic, 21 Oct. 2003, www.allmusic.com/album/leave-the-light-on-mw0000693109. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵¹⁷ „Leave the Light on (Beth Hart Album).“ Wikipedia, Wikimedia Foundation, 4 May 2023, en.wikipedia.org/wiki/Leave_the_Light_On_(Beth_Hart_album). Accessed 15 Apr. 2024.

predstavlja. Neustrašive melodije i stara „hard-rok“ Bet izranjaju u svom najboljem dotadašnjem izdanju u pesmama „Broken & Ugly“ i „Bottle of Jesus“, a druga strana iste priče se može čuti u dva najsajjnija bisera ovog albuma, pesmama „Lifetime“ i „Leave the Light On“. Ove dve balade se mogu uvrstiti u najlepše koje je Bet do tada napisala, emocija je tako snažna da njen odjek ostaje i po završetku pesama.

Za razliku od prethodnih, ovaj album je dobio i prve ozbiljne, većim delom pozitivne kritike koje ga smeštaju u sam vrh klasičnog roka.⁵¹⁸ Poredili su njen vokal i pesme sa Melisom Etheridge (Melissa Etheridge), Džozan Armatrejdin (Joan Armatrading), Meri Džej Blajdž (Marz J. Blige), Dženis Džoplin, itd. Ipak, Bet je kao umetnik i čovek definitivno neuporediva sa drugima. Zahvaljujući ovom albumu, uskoro je dobila novu šansu da nastupa i nastavi da se profesionalno bavi onime što joj je uvek spašavalo život – muzikom. Ono što je nažalost izostalo, jeste priznanje i odziv publike koji je ovaj album zasluživao.

Novi početak 2003. godine doneo je ozdravljenje, ljubav, nadu, nastupe i mogućnost zarade, kako bi mogla da priušti sebi pristojan život. Na njenu sreću, muzička kuća „Warner“ sa Novog Zelanda je ipak ostala uz nju i omogućila joj bolju promociju, te je Bet iste godine četiri puta nastupala u ovoj zemlji, i uz pomoć prijatelja živela tamo oko dva meseca.⁵¹⁹ Odlazak na Novi Zeland i napuštanje SAD-a je Bet pružio mogućnost da se skloni od zemlje u kojoj je doživela svoje najveće padove, najteža osećanja samoponiženja, krivice i nepoželjnosti. Pružio joj se prilika da nastupa i živi daleko od svoje zemlje i da se neko vreme ne vraća „na mesto zločina“ kako bi ozdravila.

Sledećih nekoliko godina, Bet je praktično pronašla nov dom, nove obožavaoce i razumevanje, pre svega u skandinavskim zemljama, a potom i u ostatku Evrope. Nastupala je u Holandiji i Danskoj na festivalima i u manjim objektima i, na njenu neizmernu sreću, niko nije pitao i osuđivao ni ono o čemu peva ni njenu prošlost. Ljudi su osećali čistu i iskrenu emociju, i istom snagom joj vraćali. Sudeći po dostupnim snimcima na Jutjubu, Betin boljitak se odrazio i na fizički izgled, dok se njena divlja, iskrena i nesputana priroda, zbog koje je mnogi obožavaju, i dalje mogla jasno videti.⁵²⁰

Prema mišljenju mnogih, najbolji prikaz svega što Bet Hart predstavlja jeste njen nastup u teatru „Paradizo“ u Amsterdamu, održan 2004. i zabeležen na DVD-e izdanju. Nekima se njena potpuna i neskrivena iskrenost u tekstovima, vokalu i nastupu može učiniti preteranom, ali to je upravo ono što Bet u potpunosti odvaja od drugih tadašnjih i današnjih rok-bluz pevačica, i zavređuje apsolutno poštovanje. Poštovanje se, uzgred rečeno, može uočiti na svakom licu koje je kamera snimila tokom ovog koncerta. Možda je ovaj njen nastup najbolje opisao novinar časopisa *Slent*, Džonatan Kifi (Jonathan Keefe), ne skrivajući fascinaciju:

Ipak, najveći deo koncerta u „Paradizu“ se sastoji od energičnijih rok numera koje Bet sasvim pružaju mogućnost da vrišti, reži i besni, sve dok više nema sumnje da zaista jeste najbolja rok-bluz pevačica današnjice. Pesa „Guilty“ Rendija Njumena dobija potpuno novi smisao, a kada plačnim glasom otpeva stih „I just can't stand myself“, stvara se utisak doživotnog bola. Bet Hart je upravo takva pevačica i jedina, od pojave Dženis Džoplin, koja je u stanju da ogoli tako intimne emocije a da se slušalac ne oseća kao da potajno prisluškuje. I bez obzira na to da li se radi o samoponižavanju u pesmi „Broken & Ugly“ ili ogoljenom očaju u „Am I the One“, ovakvi momenti se mogu naći

⁵¹⁸ Pročitati kritiku Džejsona Mekneja na <http://www.popmatters.com/review/hartbeth-leave/> i kritiku *AllMusic*-a na <http://www.allmusic.com/album/leave-the-light-on-mw0000693109>

⁵¹⁹ Floor, The 13th. „At Home with Beth Hart (Interview) - the 13th Floor.“ The 13th Floor -, 8 Mar. 2015, 13thfloor.co.nz/at-home-with-beth-hart-interview/. Accessed 15 Apr. 2024.

⁵²⁰ Pogledati neke od nastupa Bet Hart iz 2004., 2005. i 2006. na <https://youtu.be/VPE0A2XipIg>, <https://youtu.be/GTmn2dRqpAs>, <https://youtu.be/HgMhh4DpbdU>, <https://youtu.be/4d46CoqUpZ0>

u svakoj numeri sa ovog koncerta, a sve pesme od „Lifts You Up“ do „Mama“ u svojoj biti predstavljaju produženu samoprocenu.⁵²¹

Sve pronađene kritike i prikazi ovog koncerta, iako ih nema mnogo, imaju samo reči hvale za Bet i njenu grupu.⁵²² Neki negativni komentari tiču se Betinog izvođenja pesme „Guilty“ u kojima se zamera Betina izrazita agresivnosti. Naravno da je Betina verzija agresivnija u odnosu na original Rendija Njumen (Randy Newman), ali cilj nije ni bio prenošenje Njumenove emocije, već sopstvenog doživljaja. U tome je Bet u potpunosti uspeła, još jednom pokazujući da su bes i patnja u njoj neodvojivi i da neupućeni često mogu pogrešno protumačiti bes kao aroganciju, umesto duboko potisnute patnje.

Koncert u „Paradizu“ nije tada oduševio samo Betine obožavaoce, već i jednog od najuglednijih bluz-rok-soul gitarista, Džefa Beka (Jeff Beck). Pre nego što je video ovaj spektakularni nastup, Džef je dobio od nekadašnjeg menadžera Led Cepelina snimak Betine verzije pesme „I’ve Got the Right to Sing the Blues“ Bili Holidej. Oduševljen Betinom retkom darovitošću, Bek ju je pozvao da dođe u Englesku.⁵²³ Van sebe od sreće i retke časti, Bet je provela neko vreme radeći sa Bekom u Engleskoj, ali iz te saradnje nije ništa konkretno proizašlo. Nakon nekog vremena, Bek je dobio Betin nastup iz „Paradiza“ i pozvao je da bude glavni vokal na njegovoj američkoj turneji 2006. godine. Šest godina kasnije, njih dvoje će ponovo sarađivati i svojim nastupom izazvati gromoglasne aplauze najuglednijih političkih, muzičkih i drugih figura u SAD-u. Bek neće uticati na Bet samo umetnički i muzički, objašnjavajući joj da umetnički izraz treba da se menja onog momenta kada postane previše lagodan i zadobije veću publiku, već će preko njega ostvariti saradnju sa poznatim gitaristom Slešem (Slash) i danas najpoznatijim mlađim bluz-rok gitaristom Bonamasom. Osim njih Bet je 2005. godine učestvovala u snimanju albuma *Les Paul & Friends: American Made, World Played*, na kome je sa Nilom Šonom, gitaristom grupe *Journey*, izvela pesmu „I Wanna Know You“.

Posle sjajnog i nezaboravnog nastupa u Amsterdamu, Bet je nastavila da gostuje na festivalima i u klubovima širom Evrope, šireći jezgro obožavalaca. S obzirom na činjenicu da sve nagle promene i stresne situacije, uključujući putovanja i promene vremenskih zona, utiču na intenzitet bipolarnog poremećaja, Bet Hart je uspevala da funkcioniše adekvatno isključivo zahvaljujući suprugu. Kao dete je sanjala da peva pred većim auditorijumom i ta želja je polako počela da se ostvaruje, uključujući nezaboravno iskustvo na festivalu u Skedenborgu u Danskoj 2007., na kome nije krila suze.⁵²⁴

Iste godine Bet izdaje svoj peti, uživo snimljeni album pod nazivom *37 Days*. Album je u potpunosti završen za 37 dana, te odatle i njegov naslov. Sastoji se od 14 pesama od kojih je jedna obrada gitariste grupe *Allman Brothers Soulshine*. Ni ovaj album nije izdat u Americi, već je 2007. izdat u nekim delovima Evrope, a 2008. i u Velikoj Britaniji. Treba istaći i to da se pesma „Good As It Gets“ pozicionirala na 1. mesto na top listama u Danskoj.⁵²⁵ Pored balada koje svojom dubinom i iskrenošću izazivaju suze, album sadrži ljutite, energične rok pesme poput „Face Forward“, „Waterfalls“ i „Sick“. Bet odlučno i ubedljivo iznosi svoje mišljenje po pitanju Buševe administracije, ali se bavi i mračnim temama zavisnosti, besmisla i beznada. Srceparajuća pesma „Crashing Down“ je najiskreniji prikaz ljudskog propadanja usled bolesti ili drugih nesrećnih okolnosti, a Betin vokal i emotivni naboj vode slušaoca u drugu dimenziju u kojoj je lično izbavljenje uslovljeno isključivo milošću. U sjajno odsviranoj i otpevanoj baladi „At the Bottom“, Bet govori o neprestanoj potrazi za

⁵²¹ Keefe, Jonathan. "Review: Beth Hart, Live at Paradiso." *Slant Magazine*, 15 Apr. 2023, www.slantmagazine.com/music/review/beth-hart-live-at-paradiso. Prevela D. Anđelić

⁵²² Još prikaza na <http://www.allmusic.com/album/live-at-paradiso-mw0000208289>, 15 Apr. 2024.

⁵²³ Sterlingwit. "Beth Hart on Working with Jeff Beck and Her Upcoming U.S. Tour." *Ultimate Classic Rock*, 2 Apr. 2013, ultimateclassicrock.com/beth-hart-2013-interview/.

⁵²⁴ "Skanderborg 2007 Danmarks Smukkeste Festival - Beth Hart." YouTube, 12 Aug. 2007, youtu.be/qAsUmGNN5No.

⁵²⁵ "Biography." Beth Hart, 1 Aug. 2019, www.bethhart.com/biography-2/.

ljubavlju i razumevanjem, i smrti od koje nije bila daleko. Raspon emocija u njenom vokalu i u ovoj numeri blista punim sjajem, uvlačeći slušaoca u Betin mračni svet. Za to je svakako zaslužan i danski producent Run Vestberg (Rune Westberg), ali i ostatak muzičara koji su se fantastično uklopili u ceo koncept.

Jedna od najlepših strana Betinog gostovanja po Evropi jeste konačna mogućnost da bude ono što jeste i da je za to baš niko ne krivi. Bet nije samo jednom čula od porodice i prijatelja da ono o čemu piše i čime se bavi njima ne prija. Kao da je jedan autentični umetnik u svom kreativnom procesu dužan da zadovoljava i ugađa prijateljima i rodbini. Naravno, hipersenzibilnoj Bet je, kao i mnogim drugim ljudima, ovakva vrsta kritike od strane najbilibiznih izrazito teško padala. Srećom po nju, njene poštovaoce i one kojima i danas pomaže da prežive - ostala je dosledna sebi. Iz ove njene poslednje, do tada najteže borbe, proizašao je njen najbolji, najkompletniji i komercijalno najuspešniji album. Na ogromnu sreću i zadovoljstvo starih i novih obožavalaca, pišući ovaj album Bet nije poslušala majčina uverenja da je sramota kada priča o nekim temama, ali jeste poslušala sugestiju da piše o dobrim stvarima koje je učinila. I ovim albumom Bet je upravo to uspela, pomažući sebi, pomogla je i svom producentu i obožavaocima.

Album *My California* je izdat u Evropi 2010. godine, a u SAD-u godinu dana kasnije. Bet je ovakav album napravila zahvaljujući svom producentu Runu Vestbergu koji je smatrao da je od izuzetne važnosti, ne samo za Bet i njega samog, već i za sve ljude koji imaju slične probleme, da Bet izrazi svoje najdublja osećanja. Isprva užasnuta tom idejom i ubeđena da se njenim obožavaocima neće dopasti, Bet je ipak prihvatila molbe i sugestije i, po prvi put u karijeri, nije koristila svoj raskošan vokal kako bi neizmernu tugu kanalisala najčistijim besom primetnim na prethodnim albumima. Sam proces stvaranja ovog albuma i pisanja pesama Bet svrstava u jedno od najdragocenijih i najlepših iskustava u svom životu.⁵²⁶ Radi se, dakle, o albumu ne samo muzičkog, već i duhovnog kvaliteta.

Ako se na prethodnim albumima mogla naslutiti količina Betine ranjivosti i krhkosti, na ovom više nema mesta za sumnju. Ipak, ono što se može čuti nikako ne izaziva sažaljenje, samo beskrajno divljenje i zahvalnost na hrabrosti, zrelosti i istrajnosti. Sve pesme, ovoga puta daleko otvorenije, govore o lošim odnosima, vezama ili situacijama u Betinom životu, kako sa drugima, tako i sa samom sobom. Od 11 snimljenih pesama, 10 je napisala u saradnji sa Vestbergom, dok ograničeno izdanje za Evropu sadrži i dodatnu pesmu „Oh Me Oh My“. U prvoj pesmi na albumu *My California*, jednoj od najlepših pesama posvećenih njenom mužu, Bet neverovatno dirljivo i emotivno govori o želji za pripadanjem i povratku svom domu. Nema sumnje da je njen dom uz osobu koja joj je skoro uvek prethodnih 10 godina pružala podršku i bezrezervnu ljubav, supruga Geckova.⁵²⁷ Nešto manje autentična pesma jeste „Life Is Calling“, verovatno nastala, kao i mnoge Betine prethodne pesme, u vreme perioda izrazito teške depresije. U ovoj pesmi kao da samoj sebi govori da je i sama lepota prirode dovoljna da bi se borila za život i „preživela još jedan dan“. Šta sreća predstavlja za nekoga ko boluje od bipolarnog poremećaja, Bet je odlično predstavila u pesmi „Happiness...Anyday Now“. U njoj je sreća nešto potpuno nedostižno zbog nerealnosti osećanja depresije i manije naizmenično, sa uravnoteženim periodima u kojima se prava sreća samo naslućuje.

Od ostalih pesama se, prema mišljenju autora, posebno izdvajaju *Love Is the Hardest*, „Sister Heroine“ i „Like You (And Everyone Else)“. Pesma „Love Is the Hardest“ poseduje jednostavnost i dubinu sa kojom je lako identifikovati se. Fenomen ljubavi je naročito složen kod osoba koje pate od bipolarnog poremećaja, jer one, možda više od drugih ljudi, pre svega moraju da zavole sebe sa svim realnim i umišljenim nedostacima i „neoprostivim“ greškama. Zbog toga, ova ne tako prihvaćena i poznata Betina pesma, zaslužuje posebno mesto. U istom smislu, pesma „Like You (And Everyone

⁵²⁶ “Exclusive Interview with Beth Hart 31st July 2010.” YouTube, 3 Aug. 2010, [youtu.be/Xi8oACXHlcl](https://www.youtube.com/watch?v=Xi8oACXHlcl).

⁵²⁷ “Beth Hart Interview - TV 2 Nyhederne.” YouTube, YouTube, 14 Oct. 2010, www.youtube.com/watch?v=Mn7BLKM1E20.

Else)“ može da sublimira sve ono što se sluti o Bet. Ceo njen život je stao u ovu, ne tako vokalno i muzički zahtevnu pesmu, ali je uhvatio Betinu esenciju: celog života bežeći od sebe, glumeći neku drugu „prihvatljiviju“ osobu, Bet je stigla i do ustanove za mentalno obolele, shvativši na kraju da je posebna koliko i svi drugi u svojim glavama.

Što se tiče pesme „Sister Heroine“, ona predstavlja Betinu odu porodici. Posebna je i po tome što je gostujući gitarista bio Slash iz grupe *Guns'n'Roses* i na neki način joj dao određeni pečat. Ukoliko je Betina prethodna pesma posvećena preminuloj sestri Šeron pod nazivom *Skin*, odraz dubokog razumevanja Šeroninog bola i patnje, „Sister Heroine“ oslikava najčistiju ljubav i ponos cele porodice. Pesma „Skin“ je jedno od najmračnijih Betinih momenata i, kako se može doznati iz njenog intervjua 2010. godine, „Sister Heroine“ je bila neuporedivo manje bolna za stvaranje. Poslednjom pesmom na albumu, „Weight of the World“, Bet izražava želju da se vrati domu iz koga je otišla, možda i patnju zbog nemogućnosti ostvarenja istog, ali ne treba zaboraviti činjenicu da album počinje pesmom prema kojoj je Bet konačno našla dugo traženi i zasluženi dom.

Ovu godinu je obeležio i gitarista Sleš na čiju molbu je Bet otpevala pesmu „Mother Maria“ za njegov debitantski solo album. Pošto je albumom *My California* zaokružila priču o svom životu, osećala se potpuno prazno. Nije smatrala da je potrebno da se i dalje bavi prošlošću, ni muzički ni kao tekstopisac, tako da je neko vreme bila u potpunom vakumu, misleći da je završila sa muzikom i da više zaista nema ništa novo da kaže. Međutim, kao i nekoliko godina ranije, u njenom životu će se pojaviti gitarista uz čiju pomoć će Bet krenuti u novom muzičkom pravcu i steći mnogo novih obožavalaca.

Dakle, Džo Bonamasa je jedan od najpoznatijih mlađih rok-bluz gitarista današnjice i veliki Betin obožavalac. Do 2011. je bio na nekoliko Betinih nastupa i jako voli album *37 Days*. Kada joj je suprug saopštio da Bonamasa želi da sarađuje sa njom Bet, ponekad kraljica drame i nepoverenja, jednostavno nije želela da poveruje u tu mogućnost. Ipak, uskoro se srela sa Bonamasom i on je izneo predlog da urade album sa obradama njihovih omiljenih pesama i tako je 2011. nastao album *Don't Explain*. Betina neverica i nervoza pred početak snimanja ovog albuma odrazila se potpuno vidno osipom koji je dobila prvog dana snimanja.⁵²⁸ Bez obzira na sve uzbuđenje, Bet je, da se i videti i čuti, apsolutno uživala radeći na ovom albumu.

Bet je i do tada radila ono što je jedino najbolje umela, čime je pomagala i sebi i svojim pratiocima i obožavaocima, ali je korakom u ovom pravcu verovatno konačno počela da zadobija pažnju i poverenje nekih članova najuže porodice, koji su smatrali da je Bet na prethodnim albumima bila neprijatno, preterano i bolno iskrena. Njene najdublje i najdirljivije pesme sa prethodnih, ali i kasnijih albuma, nije čula ni njena majka, a ni kćerka njene preminule sestre Šeron.⁵²⁹

Bilo kako bilo, Bet je te 2011. počela da se hvata u koštac sa novim načinom stvaranja muzike i tekstova, i njen neverovatan pomak će se najbolje videti na osmom albumu iz 2012. godine. Oblasti bluza, džeza i soula apsolutno nisu nikakva novost za Bet Hart, u smislu da je bila izložena tim muzičkim žanrovima u najranijem detinjstvu, ali nikada do 2011. nije ni pomišljala da se ozbiljnije pozabavi ovim muzički, vokalno i tekstualno zahtevnijim pravcima. Tako se može reći da je album *Don't Explain* na neki način predstavljao pripremu i vežbanje za Betine potonja muzička ostvarenja.

Album *Don't Explain* se sastoji od 10 obrada najpoznatijih izvođača prošlih i današnjih vremena. Tu su pesme Melodi Gardo (Melody Gardot), Rej Čarlsa, Bili Holidej, Arete Frenklin, Betinog idola Toma Vejtsa (Tom Waits) i njenog najvećeg uzora u životu, Ete Džejms (Etta James). Bonamasa, Bet i sjajni producent Kevin Širli (Kevin Shirley) su ovim albumom uspeali upravo ono što je Bet, možda daleko više nego Bonamasi, bilo potrebno – počeli su da se probijaju u svet

⁵²⁸ “Hart and Bonamassa Interview.” YouTube, YouTube, 12 Aug. 2011, www.youtube.com/watch?v=IyNRQPX6px0.

⁵²⁹ Face Culture. “Interview Beth Hart (Part 5).” YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/ns5_eswCPsU.

„mejnstrima“. Iako, kao i mnogi drugi Betini obožavaoci, preferiram pesme koje je sama napisala, postoji nekakvo možda sasvim iracionalno zadovoljstvo kada se uoči broj novih ljudi i instant obožavalaca zaprepasčenih što nikada pre nisu čuli za Bet Hart. Sam album je besprekoran, kako u smislu Betinog sada formiranog vokala i fraziranja, tako i u Bonamasinom sviranju koje, iako potpuno upečatljivo, nikada ne ulazi na teritoriju Betinog izvođenja i blistavog trona na koji je ovom prilikom postavljena i koji joj je uvek pripadao. Nisam naišla ni na jednu negativnu kritiku ovog albuma, a ima ih neuporedivo više nego pre. Sve sadrže samo reči hvale, iskrenog uživanja i poštovanja prema svima uključenim u proces stvaranja ovog albuma

Iste 2011. godine, Bet je polako počela više da nastupa u Americi i drugim zemljama, a verovatno jedan od najupečatljivijih koncerata iz 2011. je zajednički nastup Bet i Bonamase u teatru „Beacon“ u Njujorku, izdatom na DVD-u.⁵³⁰ Još jedan poseban nastup Bet je održala u jednom od 5 najboljih muzičkih objekata u rodnom Los Angelesu, a ovoga puta je Bonamasa bio njen gost. Pored briljantnog izvođenja standardnih numera na nastupima, Bet je otpevala pesmu Sem Kuka (Sam Cook) „A Change Is Gonna Come“ i još jednom dokazala zašto je jedna od najboljih bluz-rok pevačica današnjice. Iste godine je Bet imala veoma zapažen nastup u Sautemptonu u Britaniji koju su proglasili svirkom godine, a Bet je opisana kao izrazito daroviti vokalista i kantautor, ali i izvođač sa neverovatnom energijom deteta.⁵³¹ Krajem godine je održala još jedan u nizu koncerata u Holandiji i čitav koncert je ocenjen kao vrhunski. Uskoro je snimila još jedan, nažalost skoro nezapažen ali fascinantan duet sa muzičarem Bornom pod nazivom „It Hurts“.

Napunivši 40 godina, Bet je na svakom životnom polju napravila veliki korak napred. Nalazila se u jednom od najboljih perioda u životu, što se dalo videti u svim njenim dostupnim intervjuima iz ove godine. Zdrav život, stabilan i siguran odnos sa suprugom, bezbrojni sati terapije, učenje istinske empatije i praštanja samoj sebi i drugima, određena materijalna izvesnost, redovna ishrana i odgovarajući lekovi, svakako su doprineli blagosti i razumevanju u njenom pogledu, i zadovoljstvu i sreći u osmehu.⁵³² Iako se i dalje nije osećala sigurnom na muzičkoj i tekstualnoj teritoriji u smislu pisanja o novim temama, sa drugog aspekta i iz do tada nepoznate pozicije ljubavi i razumevanja, dokazala je još jednom koliko je veliki borac napisavši samostalno više od polovine pesama za album *Bang Bang Boom Boom* 2012. godine.

Bilo je veoma teško i frustrirajuće stvarati pesme iz potpuno nove, pozitivne perspektive romantike i ljubavi, jer je Bet inspiraciju za svoje prethodne pesme uglavnom nalazila u bolu i nesrećama. Kao što je slučaj sa velikim brojem tekstopisaca i muzičara, ispostavilo se da je pravi i najveći izazov stvarati iz radosti, sreće i zadovoljstva. Tako je Bet potpuno nesigurnim koracima, prisećajući se svih izvođača na koje ju je uputila majka, stvorila 11 novih pesama, dok se na američkom izdanju se nalazi i obrada pesme „I’d Rather Go Blind“, snimljena sa Džef Bekom. Bet nije želela da menja tim ljudi koji su joj već više puta pomogli da napreduje i širi svoje vidike, te je Run Vestberg učestvovao u pisanju dve pesme, „Bang Bang Boom Boom“ i „Thru The Window of My Mind“, Kevin Širli je bio zadužen za miksovanje i produkciju, a Bonamasa je samo jedan od sjajnih muzičara koji su učestvovali u nastanku ovog albuma pored Rendija Flaversa (Randy Flowers), Majkla Roudsa (Michael Rhodes), Enton Figa (Anton Fig), itd.⁵³³

Kao i u prethodnim slučajevima, Bet je prvo pisala muziku, a zatim tekstove koji i ovoga puta govore o njenim životnim iskustvima, osećanjima, uverenjima i duhovnosti. U muzičkom smislu,

⁵³⁰ Deming, Mark. „Beacon Theatre: Live from New York - Joe Bonamassa: Album.“ AllMusic, 24 Sept. 2012, www.allmusic.com/album/beacon-theatre-live-from-new-york-mw0002410802.

⁵³¹ Bennett, Richard. „Beth Hart, the Brook.“ Daily Echo, Daily Echo, 28 Nov. 2011, www.dailyecho.co.uk/leisure/music/reviews/9388559.Beth_Hart__The_Brook/.

⁵³² Face Culture. „Beth Hart Interview (Part 1).“ YouTube, 11 Oct. 2012, youtu.be/M4OAU__bwR8.

⁵³³ „Beth Hart - Bang Bang Boom Boom Studio Video - Episode 1.“ YouTube, YouTube, 12 Sept. 2012, www.youtube.com/watch?v=5NFf6_ZtiIo.

album predstavlja uspešan spoj bluza, laganijeg džeza i swinga, pa čak i regea, upakovanog tako da može delovati kao nešto što ste već imali prilike da čujete. Ipak, Betin vokal sija u punom sjaju, na momente delujući pomalo grubo ali sa potpunom kontrolom i jasnom svrhom. Jedna od najboljih pesma na albumu je „Baddest Blues“ u kojoj se prepoznaje emocija prisutna u pesmi „Mama“, što nije iznenađujuće, pre svega zato što su obe posvećene njenoj majci i inspirisane su pesmama i životom Bili Holidej koju je Betina majka obožavala. „Baddest Blues“ je balada protkana neverovatnom tugom usled gubitka voljene osobe. Ovde se gubitak ne odnosi samo na loše veze njene majke i Betin bol zbog napuštanja od strane oca, već uspeva da prenese univerzalnost jednog takvog osećanja u različitim životnim kontekstima. Pesme „Better Man“ (posvećena suprugu Geckovu), „Bang Bang Boom Boom“ i „Swing My Thing Back Around“ takođe imaju divne melodije i dopadljiv džez-swing ritam, što ih čini laganim za slušanje i lako pamtljivim. Na albumu se nalaze i pesme sa vrlo pozitivnim porukama i osećanjima ljubavi prema sebi i životu, kao što je slučaj sa „Spirit Of God“. Još jedna pesma čija glavna i prilično mračna emocija i tema se tiče veza sa nepodobnim osobama jeste „Caught Out in the Rain“.

Što se tiče brojnih kritika, a opet neizbežnog poređenja radi, Betino ime se pominje uz Adel, Kris Kornel (Chris Cornell), Ejmi Vajnhaus, Džoan Šo Tejlor (Joanne Shaw Taylor), Eni Lenoks i, naravno, Etu Džejms i Bili Holidej. Treba napomenuti da se od svih navedenih imena, Bet u svojim intervjuima istinski divi i neprestano se vraća pre svega na Etu Džejms, zatim na Bili Holidej, a jako poštuje talenat i muziku Ejmi Vajnhaus, Ozija Ozborna i, od novijih izvođača *Florence and the Machine* i Lejdi Gagu (Lady Gaga). Negativnih kritika skoro i da nema, neke za sada pronađene album nazivaju dobrim, ali ne spektakularnim.⁵³⁴

Ova 2012. godina zaista je bila godina Betinog spektakularnog povratka u mnogim zemljama, uključujući i onu od koje je bila u potpunosti prestravljena – SAD. U rasprodatoj londonskoj dvorani „Shepherds Bush“ moglo se primetiti da u publici nema samo okorelih ropera i bajkera, već i drugačijih slušalaca radija 2 na kome je, pored jedne od njenih omiljenih pevačica Ejmi Vajnhaus, Bet često tražena i slušana. Sam nastup sa odlično uvežbanim bendom i gostujućim gitaristom Džošem Gučom (Joshua Gooch) predstavio je Bet kao ozbiljnu rok pevačicu, ali ništa manje sposobnu za delikatno fraziranje i prenošenje najdubljih emocija u svojim kantautorskim baladama. Još zapaženih i oduševljeno primljenih nastupa na festivalima, televiziji i drugim objektima Bet je imala u još nekoliko objekata u Londonu,⁵³⁵ zatim u Parizu, Nemačkoj, Norveškoj, Belgiji i Americi.

Međutim, kraj ove godine je obeležio najvažniji nastup u Betinom životu. Centar „Kennedy“ je bio do poslednjeg mesta ispunjen tzv. VIP imenima: predsednik Obama i njegova supruga, Hilari Klinton (Hillary Clinton), članovi grupe *Led Zeppelin*, Badi Gaj i mnoge druge značajne ličnosti iz sveta politike i kulture. Kada govori o koncertu održanom u čast Badija Gaja (idola Džef Beka), na kome je izvela pesmu „I’d Rather Go Blind“, Bet ne krije koliko je uzbuđena i ponosna. Iako je, kao i mnogo puta pre toga pred važne događaje, počela sa samosabotažom i nervozom, po prvi put je rešila da obraća što manje pažnje na to i da razmišlja pozitivno, pesmom se obraćajući Badiju. Isplatilo se. Savršena i diskretna gitarska pratnja Džef Beka učinila je Betin vokal i emociju još savršenijom, skoro izazvavši suze u Badijevim očima. Njen uzdah po završetku pesme govori o neverovatnoj količini njenog uspešno prevaziđenog uzbuđenja, a gromoglasni aplauzi i ovacije o uspehu. Bet je nakon ovoga postala glavna tema u Americi i širom sveta, a članovi njene porodice su bili neizmerno ponosni. Možda se time delimično iskupila.

⁵³⁴ Levin, Maggie. „Beth Hart - Bang Bang Boom Boom -.“ Mxdwn Music, 11 Apr. 2013, music.mxdwn.com/2013/04/11/reviews/beth-hart-bang-bang-boom-boom.

⁵³⁵ „Hot Rocking Beth Produces a Performance from the Heart, Live Review of Beth Hart, November 16th 2012, the Forum, Kenitish Town, London.“ Londongigger, 2 Jan. 2013, londongigger.wordpress.com/2013/01/02/hot-rocking-beth-produces-a-performance-from-the-heart-live-review-of-beth-hart-november-16th-2012-the-forum-kenitish-town-london/.

Iz ovog pravog spektakla proizašla je i saradnja sa Badijem 2013. godine sa pesmom „What You Gonna Do About Me“. Osim toga, ove godine izaći će još jedan album obrada pod nazivom *Seesaw*. Sa skoro identičnom i fascinantnom ekipom muzičara, Bet uspeva ponovo da sija punim sjajem i još bliže priđe široj publici.⁵³⁶ Čini se da su izborom pesama ovoga puta otišli korak dalje, hvatajući se u koštac sa klasicima kao što je „Strange Fruit“, pesmom Bili Holidej inače proglašenom za pesmu veka.⁵³⁷ Osim nje su obrađene pesme Ala Grina (Al Green), Ala Kupera (Al Cooper), Tine Turner i još jednom Melodi Gardo. Od pravih hvalospeva u čast Betinog vokala i sveukupnog talenta, preko posvećenosti i uspehu vrhunskih muzičara i producenta, sve do tvrdnji da album *Seesaw* „nudi izvanredno muzičko iskustvo vredno svih prvobitnih pohvala“.⁵³⁸

Međutim, s obzirom na veću pažnju, počele su i prve ozbiljne kritike, kao što je ona napisana od strane Nika Kolmana (Nick Coleman) u novinama *Independent* koji je smatrao da album nema ukusa.⁵³⁹ Osim njega, ni kritičar *Gardijana* nije bio preterano oduševljen, naročito obradom pesme „Strange Fruit“, a čitav album je nazvao „neverovatnim zbog hrabrosti“.⁵⁴⁰ Ova obrada je zaintrigirala i kritičara časopisa *Classic Rock* koji je rekao da je u pitanju drska ali pošteno urađena obrada, dodajući da je prilično preterana kao i ostatak albuma. U svakom slučaju, album je ipak zadobio više pozitivnih nego negativnih kritika i Bet se posle dugih 10 godina pojavila ponovo na kanalu „Hallmark“ u gledanoj emisiji „Mary“ u SAD-u.⁵⁴¹ Osim toga, Bonamasi i Bet je doneo nominaciju za nagradu „Gremi“ u kategoriji najboljeg bluz albuma 2013. godine.

Ovaj trend Betinog uspona kako u karijeri, tako i u ličnom životu se nastavio još intenzivnije i upečatljivije. I 2013. i 2014. godina bile su ispunjene Betinim gostovanjima širom sveta i, mada još uvek nije dobila svu zasluženu medijsku pažnju, često je davala intervju za različite radio i televizijske stanice. U svima njima Bet izgleda neuporedivo zdravije, srećnije, ispunjenije i zadovoljnije nego ikada pre. Osim toga, njena divlja priroda je evidentno počela da se transformiše u blagost i senzibilnost.⁵⁴² Novinari i voditelji, što amateri, što profesionalci, uglavnom deluju potpuno očarano njenim talentom i ličnošću. Jedno od posebnih gostovanja je bilo u Italiji u februaru 2013. godine, kada su i voditelji i publika u studiju izrazili iskrenu fascinaciju i primetno uzbuđenje tokom i na kraju Betinog nastupa.⁵⁴³ Italija je bila samo jedna u nizu zemalja u kojima Bet počela da osvaja simpatije publike. Osim skandinavskih zemalja, Bet je tokom ove dve godine održala više i daleko posećenije nastupe u Francuskoj, Britaniji, Poljskoj, Švedskoj, Nemačkoj, Rusiji, Češkoj, Kanadi i daleko više u SAD-u. U oktobru 2014. časopis *Bluzblest* je proglasio za bluz pevačicu godine.⁵⁴⁴

Bez obzira na činjenicu da je Bet ove godine napunila 43 godine, 2015. godina je godina Betinog dolaska na zasluženost mesto, sa mnoštvom skoro zagarantovanih budućih postignuća i priznanja. Bet je nedavno izdala peti album u proteklih pet godina, ovoga puta solo album čijim ocenjivanjem i komentarisanjem su se pozabavili dnevni listovi poput *Guardian*, *Huffington Post*, *Express* i časopisa *Classic rock*, *Billboard* i drugih. Čini se da ovoga puta nema mesta ni za kakvu

⁵³⁶ „Beth & Joe - Seesaw Webisode 1.“ YouTube, YouTube, 26 Apr. 2013, www.youtube.com/watch?v=dZB6Sy4bOGM.

⁵³⁷ Sanburn, Josh. „All-Time 100 Songs.“ Time, Time, 21 Oct. 2011, entertainment.time.com/2011/10/24/the-all-time-100-songs/slide/strange-fruit-billie-holiday/.

⁵³⁸ „Seesaw - Beth Hart, Joe Bonamassa: Album.“ AllMusic, 20 May 2013, www.allmusic.com/album/seesaw-mw0002515681.

⁵³⁹ Prevela D. Anđelić

⁵⁴⁰ „Beth Hart & Joe Bonamassa: Seesaw – Review.“ The Guardian, Guardian News and Media, 16 May 2013, www.theguardian.com/music/2013/may/16/beth-hart-joe-bonamassa-seesaw-review.

⁵⁴¹ „Beth Hart Marie Interview Part 1 (HD) Feb 2013.“ YouTube, 3 Mar. 2013, youtu.be/HYd5bDFLkPA.

⁵⁴² Anđelić, Dragana. „Beth Hart: Layers of Truth.“ *Filoloskibg*, 26 Aug. 2015, www.academia.edu/15188135/Beth_Hart_Layers_of_Truth, retrieved 15.02.2024.

⁵⁴³ „Beth Hart - Baddest Blues + Interview + Whole Lotta Love (Live on Quelli Che - TV Show).“ YouTube, YouTube, 14 Dec. 2014, www.youtube.com/watch?v=Xm9ps2vmooY.

⁵⁴⁴ „Beth Hart.“ *Wikipedia*, 28 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Beth_Hart#Awards_and_nominations.

kritiku: *Huffington Post* naziva Bet američkom Ejmi Vajnhaus,⁵⁴⁵ *Guardijan* album ocenjuje kao hrabar, introspektivan i ljutit, a *Expres* jednostavno zapanjujućim.

Album je zaslužio sve pohvale prosto zato što zaista jeste Betin najkompletniji album u smislu kompaktnosti svih 11 pesama, nelutanja po potpuno različitim muzičkim žanrovima, nešto bogatijim tekstovima, sjajnoj produkciji i daleko usresređenijoj, stabilnijoj i pozitivnijoj emociji u odnosu na sve njene prethodne solo albume. Naravno, krajnje je diskutabilno šta Betini okoreli obožavaoci misle i o prethodnom, naročito o ovom albumu, jer nazvati *Better Than Home* hrabrim i ljutitim, može da zazvuči donekle zbunjujuće, čak i smešno, onima koji naročito poštuju i vole albume poput *Screaming for My Supper*, *37 Days*, *Leave the Light On*, *My California*. Na ovom albumu, kao i na prethodnom, zapravo ima vrlo malo ljutitosti i agresije u odnosu na njene ranije radove, ali hrabrosti ima na pretek, i to hrabrosti u potpuno drugačijem, ne manje vrednom smislu.

Ovde nije u pitanju neka druga Bet Hart, ovde je, uz njenu hrabrost i rešenost, zatim podršku supruga i novih producenata, Bet zakoračila na potpuno novu teritoriju na kojoj je pokušala i uspela da piše pesme sa stanovišta životne radosti, ne patnje. Napisavši skoro 50 pesama, Bet je opet morala da bude usmeravana od strane producenata, kao što je bio slučaj i 2010., da ostane fokusirana i da donekle pronađe suštinu svoje patnje i neprestano prisutnog bola. Iz ovog njenog nezamislivog napora proizašle su pesme u kojima se Bet naizgled, a sudeći po njenim intervjuima, i istinski miri sa prošlošću, što se da čuti u pesmama poput „Better Than Home“ i „Might As Well Smile“. U prvoj govori o ponovnom osećaju za lepe stvari u životu, a prema njenim rečima naziv pesme se odnosi na njenu trenutnu poziciju u životu. Ni za ovaj album nije izostala kritika članova porodice, pa je tako njena sestra Suzan pozvala kada je videla pomenuti naziv i uputila joj kritiku zbog istog. Pesma „Might As Well Smile“ je njen duhoviti osvrt na sopstvenu negativnost i prihvatanje lepše strane svakodnevnog života.

S obzirom na pozadinu pesama „Tell Her You Belong to Me“ i „Mechanical Heart“, pa čak i bez uvida u istu, ovde se vide Betina ogromna snaga, neuvijena iskrenost, potencijal tekstopisca i, kao i obično, raskošan vokal uvek najblistaviji u baladama. Prva pesma je posvećena ocu s kojim je Bet danas češće u kontaktu nego ranije i iz njenih intervju se da naslutiti da se na tom polju konačno uspostavlja mir i praštanje.⁵⁴⁶ Bavi se Betinim doživljajem očevog napuštanja doma kada je bila dete, kada je otišao da živi sa drugom ženom. Podjednako duboka i dirljiva pesma je „Mechanical Heart“, posvećena suprugu Geckovu u kojoj mu obećava da će dati sve od sebe da mu u životu pruži oslonac i ljubav koju je od njega prethodnih godina dobijala. Ovo svakako nije prva pesma koju mu je Bet posvetila, ali jeste najemotivnija, najdublja, odiše ljubavlju i zahvalnošću. Pored toga, u svojim nedavnim intervjuima, Bet se više puta rasplakala kada je govorila o pesmi „Mechanical Heart“ i svom suprugu zahvaljujući kome je postala snažnija nego ikad.⁵⁴⁷

Bez obzira na pohvale za album, Bet nije bila zadovoljna i dobila je priliku da samo godinu dana nakon ovog, izda još jedan album pod nazivom *Fire on the Floor*. Počela je da piše pesme za ovaj album pre ili odmah posle snimanja prethodnog albuma.⁵⁴⁸ Iako su ga okarakterisali kao bluz album, on sadrži i elemente rok, džez i soul muzike.⁵⁴⁹ Album počinje pesmama „Jazz Man“ i „Love Gangster“ koje daju osećaj nekih prošlih vremena.⁵⁵⁰ Betine vokalne bravure i glasovne sposobnosti sijaju punim sjajem u pesmama „Coca Cola“ i „Fire on the Floor“. Muzika za pojedine pesme inspirisana je Aretom

⁵⁴⁵ Kornbluth, Jesse. “Amy Winehouse Is Gone. Beth Hart Is Here, Loud and Triumphant.” *HuffPost*, HuffPost, 11 Nov. 2013, www.huffpost.com/entry/amy-winehouse-is-gone-bet_b_3905935.

⁵⁴⁶ Andjelic, Dragana. “Beth Hart: Layers of Truth.” *Filoloskibg*, 26 Aug. 2015, www.academia.edu/15188135/Beth_Hart_Layers_of_Truth.

⁵⁴⁷ Face Culture. “Beth Hart Interview (Part 1).” *YouTube*, 14 Apr. 2015, youtu.be/66j8HdYr5kA.

⁵⁴⁸ FaceCulture. “Beth Hart Interview (Part 1).” *YouTube*, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=CHxjJSsTTY.

⁵⁴⁹ Roos, Meghan. “Beth Hart: Fire on the Floor Review.” *Blues Rock Review*, 5 Jan. 2017, bluesrockreview.com/2017/01/beth-hart-fire-on-the-floor-review.html.

⁵⁵⁰ Gunther, Marty. “Beth Hart – Fire on the Floor | Album Review.” *Blues Blast Magazine*, 11 May 2017, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-fire-on-the-floor-album-review/, retrieved 01.02.2024.

Frenklin i Ejmi Vajnhaus poput pesama „Good Day to Cry“ i „Let's Get Together“.⁵⁵¹ Album se završava pesmom „No Place Like Home“, koja govori o suočavanju sa Bogom i konačnom pronalaženju doma koji različitim ljudima može označavati potpuno drugačije stvari i pojave.⁵⁵² Album je dobio uglavnom pozitivne kritike sa posebnim pohvalama za Betin vokal.

Nakon snimanja albuma, usledile su promotivne turneje po Evropi i Americi. Uprkos teškoćama koje turneje donose i njenom rastućem strahu od izlaska na binu, Bet je retko otkazivala nastupe i svi su uglavnom unapred rasprodati.⁵⁵³ Novi abum je došao 2019. godine pod nazivom *War in My Mind*, sa pesmama posvećenim porodici, njenoj starijoj sestri, borbom sa mentalnim oboljenjima, itd. Nastao je u saradnji sa producentom Robom Kavalom (Rob Cavallo), producentom nekih velikih imena na svetskoj muzičkoj sceni poput *Dave Matthews Band*, *Phil Collins*, *Goo Goo Dolls*, *Green Day*, itd.⁵⁵⁴ Njegov muzički pravac ne može kategorisati kao bluz ili rok, jer predstavlja spoj različitih žanrova, od gospel, preko soul muzike, do džeza, bluz, roka, španske muzike.⁵⁵⁵ Sastoji se od 12 pesama i Bet ga je nazvala svojim najintimnijim albumom do tada.⁵⁵⁶ Naišao je na pozitivne kritike i dobar prijem kod publike.

Još jedan album sa obradama muzičke grupe *Led Zeppelin* objavljen je 2022. godine. Bet je smatrala da je se oseća dovoljno ljutito i besno da bi mogla da otpeva sve pesme u čast ovog legendarnog benda. Sastoji se od 12 pesama od kojih je najviše pohvala pobrala njena intepretacija pesme „Whole Lotta Love“, a album je dobio ocenu 3.5 u časopisu *Classic Rock*.⁵⁵⁷

Nakon brojnih otkazanih nastupa 2024. godine, usled konstantnih problema sa mentalnim oboljenjima, Bet se i dalje bavi muzikom. U martu 2024. je objavila singl pod nazivom „Little Heartbreak Girl“, snimljen u Nešvilu prethodne godine, kao znak zahvalnosti svim slušaocima i poštovaocima koji su pokazali razumevanje za neprekidno otkazivanje nastupa.⁵⁵⁸

6.2.1 Diskusija i zaključak

Bet je pokazala interesovanje za muziku sa svega 4 godine i u tome je, kao Dženis i Ejmi, uvek imala podršku svoje porodice. Od najranijih dana je bila i ostala je ljubitelj klasične muzike. Detinjstvo je bilo obeleženo, pre svega, uticajem majke koja je bila poštovalac muzike Frenka Sinatre, Bili Holidej, Dajane Vošington i Ele Fildžerald. Pokušala je da svira razne instrumente poput violončela i gitare, ali se zadržala na klaviru koji i danas ne svira na osnovu nota. Išla je i na časove operskog pevanja. Sa majčinom podrškom, kasnije u detinjstvu, došli su i ozbiljni izazovi nestabilnog porodičnog okruženja, bolesti zavisnosti članova porodice i odsustva oca, koji su doprineli formiranju Betinog složenog unutrašnjeg sveta. U tom haotičnom svetu, muzika je bila primarni način savladavanja spoljašnjih nesrećnih okolnosti i događaja.

Tokom puberteta, Bet je počela da sluša i rok grupe poput *Led Cepelin*, zatim *Etu Džejms*, *Aretu Frenklin*, *Ozija Ozborna*, *Rej Čarlsa*, *Tinu Tarnera*. U isto vreme, naišla je na nekoliko prepreka: nastavnica klavira je saznala da Bet ne ume da čita note, nastavnica solo pevanja je smatrala da je nedovoljno posvećena da bi se bavila operskim pevanjem, a i sestra joj više nije dozvoljavala da koristi njene tekstove. Bet se okrenula sopstvenim stvaralačkim snagama i počela je da nastupa u klubovima u

⁵⁵¹ FaceCulture. “Beth Hart Interview (Part 2).” *YouTube*, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=0wjnagz78SQ., retrieved 01.03.2024.

⁵⁵² Ibidem.

⁵⁵³ FaceCulture. “Beth Hart Interview (2019).” *YouTube*, 29 Oct. 2019, www.youtube.com/watch?v=v7piW6LbaeM., retrieved 01.02.2024.

⁵⁵⁴ “Rob Cavallo.” *Wikipedia*, 22 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Rob_Cavallo., retrieved 01.02.2024.

⁵⁵⁵ Mitchell, John. “Beth Hart – War in My Mind | Album Review.” *Blues Blast Magazine*, 2 July 2020, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-war-in-my-mind-album-review., retrrieved 01.03.2024.

⁵⁵⁶ “War in My Mind.” *Wikipedia*, 5 Aug. 2022, en.wikipedia.org/wiki/War_in_My_Mind.

⁵⁵⁷ “A Tribute to Led Zeppelin.” *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 22 Apr. 2023, en.wikipedia.org/wiki/A_Tribute_to_Led_Zeppelin.

⁵⁵⁸ Bolwell, Richard. “Beth Hart Releases Heartfelt New Single ‘Little Heartbreak Girl.’” *MNPR Magazine*, 25 Mar. 2024, www.mnprmagazine.com/news/beth-hart-little-heartbreak-girl-single/.

Holivudu, u kojima pre prepoznata kao izvanredan talenat sa upečatljivim nastupom i scenkim prisustvom.

Osvojivši prvo mesto na takmičenju pevača poput današnjeg „X Faktora”, pokazala se kao izuzetno emotivan interpretator sa moćnim vokalom. Nešto kasnije, dobila je priliku da snimi svoj prvi album. Prva dva albuma su prošla gotovo neprimećeno, uprkos zapaženom vokalu. Na ovim albumima, Betin muzički stil je bio uglavnom u skladu sa agresivnijom rok muzikom i na drugom albumu se pojavljuju pesme poput „God Bless You“, koja je predstavljala naznake njenog talenta da piše introspektivne pesme sa većom autentičnošću. Tek sa 27 godina, trećim albumom i pesmom „L.A. Song“, Bet se našla u centru pažnje. Konačna šira popularnost nije imala pozitivan uticaj na Bet, upravo suprotno, njena zloupotreba supstanci i mentalna oboljenja su eskalirala i izgubila je mogućnost da nastupa i snima.

Drugi deo njene muzičke karijere počinje nakon prihvatanja dijagnoze bipolarnog poremećaja i krunisan je 2003. godine albumom „Leave the Light On“, na kome je iskreno opisala svoju borbu za oporavak. Ovaj album je doneo priznanja u Evropi i počela je sa nastupima koji su uvek dobijali pohvale na račun njenog vokala i sjajne interakcije sa publikom. Pozicija u Evropi, naročito i Danskoj, Norveškoj i Finskoj, ojačana je albumom iz 2007. pod nazivom *37 Days*. Uprkos uspehu, borba sa mentalnim oboljenjima nastavila je da utiče na njene mogućnosti da nastupa i stvara, te je sledeće 3 godine provela pokušavajući da nauči da živi sa njima.

Ova borba je našla svoje mesto na njenom albumu *My California*, 2010. godine, u potpunosti sačinjenom od duboko ličnih, laganijih i melodičnijih pesama u rok i bluz maniru. Upravo ovaj album predstavlja prekretnicu u smislu okretanja izražajnoj emotivnosti, ranjivosti i iskrenosti, što će se nastaviti i na svim sledećim albumima. Uz pomoć Džoa Bonamase i zajedničkim albumima obrada, Bet je se vratila svojim korenima i počela je uključuje bluz, R&B, soul i džez elemente kako u svoju muziku, tako i u način pevanja.

Betino muzičko putovanje je obeleženo neverovatnom upornošću, usponima i padovima. Njena karijera predstavlja svedočanstvo lekovite moći muzike i umetnosti kako za umetnika, tako i za njegove poklonike.

6.3 Kvalitativna analiza poetskog izraza

Uprkos svim nedaćama, Bet iza sebe ima pozamašan broj pesama, kako koautorskih, tako i onih koje je napisala samostalno. Broj autorskih pesama, do okončanja ove studije, iznosi 58:

1. „Spiders in My Bed“, 1996.
2. „Summer Is Gone“, 1996.
3. „Am I The One“, 1996.
4. „L.A. Song (Out Of This Town)“, 1999.
5. „Stay“, 1999.
6. „G.O.P. (Good Old People)“, 1999.
7. „Skin“, 1999.
8. „Girls Say“, 1999.
9. „Sky Is Falling“, 1999.
10. „Mama“, 1999.
11. „Favorite Things“, 1999.
12. „House of Sin“, 1999.

13. „Broken and Ugly“, 2003.
14. „Lifetime“, 2003.
15. „And So We Are“, 2003.
16. „If God Only Knew“, 2003.
17. „Sky Full of Clover“, 2003.
18. „I'll Stay with You“, 2003.
19. „Hiding Under Water“, 2003.
20. „Good As It Gets“, 2007.
21. „Jealousy“, 2007.
22. „Heaven Look Down“, 2007.
23. „At The Bottom“, 2007.
24. „Weight of the World“, 2010.
25. „Baddest Blues“, 2012.
26. „Swing My Thing Back Around“, 2012.
27. „Spirit of God“, 2012.
28. „There in Your Heart“, 2012.
29. „The Ugliest House on the Block“, 2012.
30. „Everything Must Change“, 2012.
31. „Might As Well Smile“, 2015.
32. „Tell ‘Em To Hold On“, 2015.
33. „Tell Her You Belong to Me“, 2015.
34. „Better Than Home“, 2015.
35. „Trouble“, 2015.
36. „St. Teresa“, 2015.
37. „We’re Still Living In The City“, 2015.
38. „The Mood That I’m In“, 2015.
39. „Mechanical Heart“, 2015.
40. „As Long As I Have a Song“, 2015.
41. „Mama, This One’s For You“, 2015.
42. „Jazz Man“, 2016.
43. „Love Gangster“, 2016.
44. „Coca Cola“, 2016.
45. „Love Is a Lie“, 2016.
46. „Fire On The Floor“, 2016.
47. „Woman You’ve Been Dreaming of“, 2016.
48. „Baby Shot Me Down“, 2016.
49. „Good Day to Cry“, 2016.
50. „Picture in a Frame“, 2016.
51. „No Place Like Home“, 2016.
52. „War in My Mind“, 2019.
53. „Without Words in the Way“, 2019.
54. „Try A Little Harder“, 2019.
55. „Sister Dear“, 2019.
56. „Rub Me for Luck“, 2019.
57. „Woman Down“, 2019.
58. „I Need A Hero“, 2019.

1. „Spiders in My Bed“, 1996.

Pesma *Spiders in My Bed* se bavi temama nesanice, anksioznosti i prihvatanja mračnih i teških stanja, verovatno usled korišćenja narkotika. Bet se bori sa nesanicom („Gonna sleep all day”, „Got no sleep last night”),⁵⁵⁹ što dovodi do fizičke i mentalne iscrpljenosti očigledne u stihovima „So tired been wired” i „I’ve been wake so long my feet are ‘bout to fumble”.⁵⁶⁰ Ona govori o „spiders in your bed” i „Go get your gun/Smoke the little one”, pri čemu paukovi predstavljaju misli i strahove sa kojima se bori čak i kada spava.⁵⁶¹ Ponavljanje refrena služi da istakne njen strah od spavanja i cikličnu prirodu nesanice. „Spiders in my bed” upravo jesu metafora za invazivne misli ili strahove, i predstavljaju odličnu ilustraciju kako mentalni poremećaji mogu izgledati stvarno kao i fizička bića. Pesničke slike poput my knees begin to tremble”⁵⁶² ukazuju na fizičku slabost, dok kontrast između „Gonna sleep all day” i „Got no sleep last night” govore o autorkinoj frustraciji i bespomoćnosti.

Iako je očigledno nesrećna zbog stanja u kome se nalazi, čini se da Bet uživa u svojoj patnji, što može ukazivati na ambivalentan odnos prema sebi i svojim problemima. Kada odbija da „turn out the light”, ona odbacuje i nesanicu i strah ili prihvata nevolju koja ju je snašla tj. svoje mentalno stanje.⁵⁶³

2. „Summer Is Gone“, 1996.

Glavne teme ove pesme jesu prolaznost, čežnja i sloboda. Podtema je uvek prisutna želja za bekstvom od realnosti uopšte ili trenutnog stanja. Narativ govori o završetku leta, kao metafore za promenu i protok vremena, sa željom da se zadrži prolazna radost i sloboda. Kako bi naglasila nezaustavljivu prirodu godišnjih doba i života uopšte, Bet se služi ponavljanjem stihova refrena „’Cause we’re gonna ride, ride, ride/roll, roll, roll...” i govori o kretanju i intenzitetu želje za slobodom i bekstvom.⁵⁶⁴ Kada koristi pesničke slike poput „ride through the valley”, „roll through the field” i „fly with the deepest part of our hearts”, ona evocira upravo taj osećaj pokreta i slobode. Peva o lepoti prostranstava, kao simbola beskonačnih, ali trenutno nedostupnih mogućnosti.⁵⁶⁵

Promena godišnjih doba, odlazak leta i dolazak hladnih dana, služe kao metafora za neizbežne promene koje donosi život. Stih „The road she’s my only one” predstavlja personifikaciju puta i utehu koju Bet nalazi u samom kretanju i nepristajanju na trenutne okolnosti („Let’s get the hell outta here”), što se može tumačiti i kao univerzalna želja za begom od ograničenja svakodnevnog života („I ain’t gonna waste my time no way/ Get me outta here and I’ll bring the wine”).⁵⁶⁶ Ovaj hedonistički pristup životu ističe centralnu temu uživanja u čarima života u potpunosti i slobodno.

3. „Am I The One“, 1996.

Ova pesma istražuje složene emocije i teme koje se tiču ranjivosti i potrage za potvrdom osećanja u romantičnoj vezi. Glavna tema pesme je svakako univerzalna ljudska želja za ljubavlju i prihvatanjem, zajedno sa strahom od odbijanja.

⁵⁵⁹ „Spavaću ceo dan”, „noćas nisam spavala”

⁵⁶⁰ „Nervozna od umora”, „Budna sam toliko dugo da ću se srušiti”

⁵⁶¹ „pauci u krevetu”, „uzmi pištolj, ubij ih”

⁵⁶² „kolena mi se tresu”

⁵⁶³ „isključiti svetlo”

⁵⁶⁴ „jer ćemo voziti i kotrljati”

⁵⁶⁵ „vozićemo se kroz pustinju”, „kotrljati niz dolinu”, „leteti najdubljim delom srca”

⁵⁶⁶ „put mi je jedini prijatelj”, „hajdemo doavde”, „neću da trošim vreme, vadi me odavde, a ja ću poneti vino”

Autorka sebe predstavlja kao ljubavnicu i prijatelja na emotivnom putovanju koje uključuje ne samo ljubav, već i suočavanje sa strahom od neuzvraćene ljubavi. Glavna tematska fraza i retoričko pitanje „Am I the one” stvara nestabilnu emotivnu osnovu za dalje istraživanje osećanja poput nade, ljubavi, straha i ranjivosti.⁵⁶⁷ Simboli empatije i zajedničke tuge se nalaze u stihovima „clouds high above shed their tears”, dok je intenzitet pre svega fizičkog povezivanja evidentan u stihovima „A passion in your caress flows from your fingertips”.⁵⁶⁸ Klasična metafora za nadu, čežnju, ljubav i prihvatanje predstavljena je u stihovima „Wishing upon a star from up above”, dok personifikacija prirode u stihovima „the clouds high above shed their tears” ukazuje na univerzalna osećanja i emocionalno stanje autorke.⁵⁶⁹ Kada kaže „Just tell me that you love me baby, even if it is a lie”, Bet otkriva sav svoj očaj i potrebu za ljubavlju, ali ukazuje i na dinamiku romantičnih veza u kojima strah od napuštanja može u potpunosti zaseniti realnost.⁵⁷⁰ Tu je i fraza „painful chance” koja sugerise da ljubav podrazumeva rizik od napuštanja i patnju.⁵⁷¹

4. „L.A. Song (Out Of This Town)“, 1999.

Pesma koja je doživela ogroman uspeh po objavljivanju i mogla se čuti u, tada globalno popularnoj seriji, *Beverly Hills 90210*. Centralna tema je konstantno bekstvo od trenutnih okolnosti i konačno suočavanje sa istinom. Kao i sve ostale Betine pesme, i ova je autobiografska i govori o frustracijama i razočaranosti životom u Los Angelesu. Sebe opisuje kao osobu sa „local scars”, metaforom za fizičke i emotivne rane stečene u datom okruženju, koje pokušava da ublaži alkoholom i napuštanjem Los Angelesa u potrazi za boljim životom.⁵⁷²

Ponavljanje refrena „Man, I gotta get out of this town...“, predstavlja konstantnu želju za promenom, dok pesničke slike poput „she drank so hard the bottle ached” i „she cried so long her tears ran dry” ilustruju njenu patnju i osećaj bespomoćnosti.⁵⁷³ Metafora za lažni osećaj sigurnosti je „the gun she calls the lucky one”, a „a little old town without a name” simbolizuje želju za novim početkom, anonimnošću i ostavljanjem prošlosti iza sebe.⁵⁷⁴

Kako bi naglasila svoj očaj i konstantne pokušaje da pobegne od stvarnosti, istovremeno shvatajući da pati od istih problema, Bet se služi ponavljanjem refrena. Kontrast uspešno koristi kada govori o uzbudljivom Los Angelesu, s jedne strane, i nekom bezimenom gradu, sa druge, pri čemu oba predstavljaju kontrast između stvarnosti i razočarenja koje prate potragu za boljim životom. Dok beži od sebe, okruženja, patnje, shvata da je svaki odlazak zapravo put do istog problema („it’s a different place but the same old thing”). Bet konačno shvata da bolji život nije pitanje lokacije, već shvatanja i prihvatanja života.⁵⁷⁵ Povratak u Los Angeles je upravo simbol prihvatanja sebe, kao jednog dela većeg problema.

5. „Stay“, 1999.

Narativ ove pesme bavi se temama sećanja, ljubavi, nade i neminovnog protoka vremena. Autorka se direktno obraća voljenoj osobi, pozivajući je da pobegnu od stvarnosti i uživaju u svetu slobode i

⁵⁶⁷ „Jesam li ja ona prava?”

⁵⁶⁸ „uplakani oblaci visoko gore”, „iz prstiju tvojih teče strast”

⁵⁶⁹ „gledam u nebo i poželim”, „uplakani oblaci visoko gore”

⁵⁷⁰ „samo reci da me voliš pa i da je laž”

⁵⁷¹ „bolna prilika”

⁵⁷² „lokalni ožiljci”

⁵⁷³ „Moram da bežim iz ovog grada”, „toliko je pila da je i flašu zabolelo”, „toliko je plakala da je suza nestalo”

⁵⁷⁴ „pištolj koji donosi sreću”, „mali, bezimeni grad”

⁵⁷⁵ „neko drugo mesto, ali sve je isto”

zajedničkih snova. Ovaj poziv se ne odnosi samo na fizičko, već i duhovno-emotivno putovanje, na kome iskrena povezanost i ljubav prevazilaze uobičajena osećanja i pojave.

U pesmi su korišćene jasne pesničke slike poput „petals of rose I touch your hair” i „suitcase full of memories”, kako bi se apstraktne teme uskladile sa realnošću.⁵⁷⁶ Protok vremena se upoređuje sa povetarcima i vetrovima, a teret sećanja sa „suitcase full of memories”, čime se naglašava težina nostalgije. Refren „So don't let go/Just come along now” stavlja akcenat na želju za zajedništvom i pojačava osnovnu poruku pesme o nadi i jedinstvu.⁵⁷⁷ Sunce i svet su personifikovani u stihovima „I'd sing to the sun and dream with the world”, sugerišući harmoniju sa svemirom i detinjastu nevinost za kojom autorka čezne.⁵⁷⁸

Suprotstavljanje prolaznog („soft as a breeze and light as the wind”) i trajnog („petals of rose I touch your hair”), ukazuje na istraživanje neprolaznih i prolaznih elemenata ljudskih iskustava.⁵⁷⁹ Na kraju, ponavljanje stihova „It's all right/This ain't no lie/It's right on time” poručuju da je verovanje u istinsku povezanost i beg od svakodnevnice ne samo moguće, već i da je neophodno za ljudski duh.⁵⁸⁰

6. „G.O.P. (Good Old People)“, 1999.

Bet se u ovoj pesmi bavi temama hipokrizije i moralnih kontradikcija u društvu kroz dva glavna lika: prvi je starija ženska osoba sa „silver blue hair and a cane in her hand”, koja zagovara spasenje kroz religiju, dok istovremeno živi u očajanju; drugi lik je čovek sa „coke bottle glasses”, koji propoveda rasizam i religioznost, a u isto vreme je odgovoran za nasilje u sponovenoj porodici.⁵⁸¹ Ovi likovi su prikazani u potpunoj suprotnosti sa ličnostima koje predstavljaju u javnosti, čime se otkrivaju složenosti i kontradiktornosti njihovih privatnih života. Oni su predstavnici „good old people”, čije karakterne crte i postupci dovode u pitanje moralne autoritete i autentičnost uvreženih društvenih vrlina.⁵⁸² Bet ih ilustruje u stihovima „handing out flyers for the coming of Christ” and „beats his wife with a bottle of Gin”.⁵⁸³

Snažna ironija je primetna u ovakvoj postavci glavnih likova, kojom Bet ukazuje na razliku između društvenih ideala i individualnih ponašanja. Ovaj kontrast je evidentan i u stihovima „Good ole people live/Good ole people give” i njihovim varijacijama, dok stihovi „spin you in circles running round and round”, metaforčki opisuju zbunjenost i izgubljenost koje proizilaze iz susreta sa ovom vrstom ljudskih paradoksa.⁵⁸⁴ Bet šalje poruku o tome da je neophodno istinsko, ne površno, razumevanje i praktikovanje moralnih i etičkih principa, nasuprot njihovom očiglednom propadanju.

7. „Skin“, 1999.

Bet je napisala ovu pesmu na osnovu osećanja rođene sestre Šeron koja je bila heroinski zavisnik i bolovala od HIV-a. Glavne teme su unutrašnji sukob, ranjivost i potraga za iskupljenjem i utehom. Jedna usamljena osoba je centralni lik pesme i njena borba sa teškim izazovima ogleda se u ritualnim molitvama i samoispitivanju. Njeno putovanje prožeto je sukobima sa metaforičkim „beast or dragons”, koji simbolizuju lične demone, izazove ili prepreke.⁵⁸⁵

⁵⁷⁶ „kao latice ruža dodirujem ti kosu”, „kofer pun uspomena”

⁵⁷⁷ „ne odustaj, kreni sa mnom sada”

⁵⁷⁸ „pevala bih suncu i sanjala sa svetom”

⁵⁷⁹ „mekan kao povetarac i lagan kao vetar”

⁵⁸⁰ „u redu je, nije laž, u pravo je vreme”

⁵⁸¹ „sa srebrno-plavom kosom i štapom u ruci”, „staklima kao dnom flašice koka-kole”

⁵⁸² „dobri, stari ljudi”

⁵⁸³ „dele flajere o dolasku Hrista”

⁵⁸⁴ „dobri, stari ljudi žive i daju”, „samo vas vrte u krug”

⁵⁸⁵ „zveri ili zmajevi”

Narativ prati njeno kretanje kroz trenutke potpune ranjivosti („She combs her hair and cleans her face/Closes the door and kneels to pray”) i otpornosti („And it don’t matter ‘cause I’m still alive/Beast or dragons won’t make me hide”), sve do emotivnog refrena koji predstavlja molitvu za izlječenjem i utehom („If I lay me down/Bow my head unto the ground/Would you heal my skin/And these blisters within my skin”).⁵⁸⁶ Ponavljanje refrena ima za cilj da naglasi neprekidnu borbu u potrazi za iskupljenjem i izlječenjem.

Bet slikovito izražava emocionalna i fizička stanja svoje sestre stihovima „I sweat the sheets too tired to play” i „Bones cracked to clay”, uvodeći nas u njeno teško stanje.⁵⁸⁷ „Beasts or dragons” su prepreke sa kojima se mora suočiti, a „fire pulls my veins” presonifikuju njene unutrašnje konflikte i/ili zavisnost od heroína, dajući im konkretnu formu i naglašavajući intenzitet njenog emocionalnog i fizičkog bola.⁵⁸⁸

Dubina osećanja krivice glavnog lika i kajanje u vezi sa zavisnošću i zapostavljanjem kćerke, evidentni su u stihovima „For never is my name/Forever in my shame”. Njen poslednji zahtev „Holy come heal me/Solely delivery, delivery”, govori o želji, potrebi za konačnim oslobađanjem i spasenjem.⁵⁸⁹

8. „Girls Say“, 1999.

Tekst ove pesme predstavlja priču bogatu kontrastima. Istražuje teme nevinosti, korumpiranosti, slobode i egzistencijalnog pitanja unutar jednog naizgled utopijskog okvira. Pesma govori o likovima koji žive u prividnoj slobodi („Welcome to my kingdom/We’re living our own freedom”), pod uticajem unutrašnjih tenzija i kontradikcija koje su evidentne u refrenu „It’s got me losing my way”.⁵⁹⁰ Ova struktura ističe razliku između ideala i stvarnosti, prikazujući unutrašnji sukob između potrage za pravim putem u svetu koji nudi slobodu, ali ne i moralne i duhovne smernice.

„The small boy sewn in stitches” simbolizuje nevinost ukaljanu negativnim iskustvima i izdajama od strane bliskih ljudi ili „wicked witches”.⁵⁹¹ Stihovi o majci, „Mama’s love is silent”, i njena transformacija u nasilje, prikazuju kompleksne odnose poput zanemarivanja i zlostavljanja.⁵⁹² Pesničke slike „People got no clothes on” i „The small boy sewn in stitches”, vizualizuju priču u kojoj se sukobljavaju nevinost i iskrenost sa patnjom i skrivanjem.⁵⁹³

Kraljevstvo je metafora za ličnu ili društvenu slobodu u kojoj se nalazi i siva zona moralnosti, koja ponekada prati slobodu. Upravo repetitivnost refrena „It’s got me losing my way”, naglašava Betinu egzistencijalnu i moralnu zbunjenost u ovom kraljevstvu navodne slobode. Pesma može se protumačiti kao komentar o složenostima i paradoksima traženja slobode i autonomije u svetu koji je suštinski ozbiljan i izazovan. Egzistencijalno pitanje „Is God really gone”, govori o dubljoj potrazi za duhovnim i morlanim smernicama u svetu u kome tradicionalne strukture i verovanja naizgled propadaju i nestaju.⁵⁹⁴

⁵⁸⁶ „češlja kosu i čisti lice/zatvara vrata i kleči da se pomoli”, „i nebitno je, jer još sam živa, ni zmajevi ni zveri neće mi otkinuti krila”, „ako legnem, spustim glavu do poda, hoćeš li mi kožu spolja i ožiljke unutra”

⁵⁸⁷ „čaršavi mokri, pneumorna za igru”, „kosti poput gline pucaju”

⁵⁸⁸ „vatra mi privlači vene”

⁵⁸⁹ „zovem se Nikada, zauvek osramoćena”, „Bože, izleči me, spasi me, spasi me”

⁵⁹⁰ „Dobro došli u moje kraljevstvo, svoju slobodu živimo”, „gubim se”

⁵⁹¹ „Dečak zašiven šavovima”, „zle veštice”

⁵⁹² „Mamina je ljubav tiha”

⁵⁹³ „Ljudi bez odeće”

⁵⁹⁴ „Je li Bog stvarno nestao?”

9. „Sky Is Falling“, 1999.

Narativ ove pesme govori o introspektivnom sagledavanju ličnog utočišta i egzistencijalnim razmišljanjima o haotičnom svetu. Glavne teme su nada, otpornost i prevazilaženje teškoća. Bet pronalazi utehu i snagu u metforičkom „light“ koje predstavlja nadu, sigurnost i pripadnost i naziva ga domom. Ovo utočište suprotstavlja spoljašnjem svetu u kome „the sky is falling“, što ukazuje na njeno shvatanje sveta kao haotičnog, ispunjenog ozbiljnim problemima i neizbežnom propašću.⁵⁹⁵

„The sky is falling“ ujedno predstavlja i lajtmotiv koji označava egzistencijalnu pretnju. Kada ponavlja da nema straha pred globalnom katastrofom, Bet govori o sopstvenom miru i otpornosti. Stihovi o svetlu koje sija „like a diamond in the night“ i nebu koje pada, stvaraju vizueni kontrast između lepote i uništenja, naglašavajući njihovu emocionalnu dubinu.⁵⁹⁶ Svetlo je i metafora za nadu ili duhovno vođstvo, dok pad neba simbolizuje apokaliptični strah ili društveni kolaps.

Ponavljanje refrena i stihova „the angles are calling“ ne samo da ukazuje na veličinu i blizinu katastrofe, već pojačavaju Betino duhovno ubeđenje da je na neki način odabrana od strane više sile i zaštićena.⁵⁹⁷ Složenost ljudskih iskustava i percepcija stvarnosti, Bet predstavlja stihovima „Miracles happening every day/Millions of people are dying to get away“.⁵⁹⁸ Pesma se može tumačiti i kao meditacija o ljudskom duhu koji se suočava sa egzistencijalnim pretnjama - bilo da su one ekološke, društvene ili lične.

10. „Mama“, 1999.

Ovo je prva u nizu pesama koje je Bet napisala o svojoj majci i njihovom, uvek komplikovanom odnosu. Govori o snazi majčinske ljubavi i njenom nesagledivom uticaju na život pojedinca. Osim toga, pripoveda i o univerzalnom potrebi za pronalaženjem smernica i crpljenja snage iz mudrosti onih koji su nas odgajili.

Glavne teme su samopouzdanje, opraštanje i oslobađanje od negativnih emocija. Bet istražuje složenost odrastanja, životne izazove i neprolaznu snagu majčinske mudrosti. Osvrće se na prošle razgovore sa majkom, „Mother may I and I would say“, i kao da se izvinjava što „my face seems crazed and wild“, tražeći odgovore na životna pitanja, nalazeći utehu u majčinim savetima.⁵⁹⁹

Bet slika dubinu svojih emocija i ovog prisnog odnosa ispunjenog podrškom i utehom stihovima „caress the empty with a song“ i „when I shade she helps me shine“.⁶⁰⁰ Stihovi „fire and water“ simbolizuju životne izazove i probleme deteta koje je „blessed with grace“ zbog svetla kojim ga majčinska ljubav obasjava.⁶⁰¹ Ponavljanje stihova „Just remember, I’ll remember“ i „Mama I’ll get by“, ukazuju na dugotrajni uticaj majčinskih pouka i Betinu težnju da ih sledi.⁶⁰² Dajući emotivnim stanjima fizičke attribute, poput besa koji „bullets the sky“, Bet personofikuje unutrašnje borbe čineći ih gotovo opipljivim.⁶⁰³

⁵⁹⁵ „Nebo pada“

⁵⁹⁶ „kao dijamant u noći“

⁵⁹⁷ „anđeli zovu“

⁵⁹⁸ „svaki dan se dešavaju čuda, ljudi umiru da pobegnu nekuda“

⁵⁹⁹ „Majko, mogu li, nešto bih rekla“, „lice mi je divlje i ludo“

⁶⁰⁰ „kad sam u mraku, pomaže mi da sijam“

⁶⁰¹ „vatra i voda“, „bлагословљено“

⁶⁰² „Samo zapamti, zapamtiću i ja, da ću se snaći“

⁶⁰³ „meci na nebu“

11. „Favorite Things“, 1999.

Tekst ove pesme predstavlja iskren i nekonvencionalan odraz ličnih uživanja, neobičnih radosti i prihvatanja nedostataka života. Bet uživa u nizu neprihvatljivih i spontanih situacija koje krše društvene norme i očekivanja („Laughing till it pisses everybody off” i „Pulling up my dress at a dinner meeting”).⁶⁰⁴ Njeni postupci nisu samo izrazi pobune, već su prikazane kao izvori autentične radosti i ispunjenosti, kao njene „favorite things”.⁶⁰⁵

Pesma je sastavljena od refrena, u kome autorka navodi omiljene stvari, i strofa koje istražuju različite aspekte života - od divljih pobuna do trenutaka kontemplacije i samospoznaje. Kako bi oživela svoja iskustva, Bet priča o „Gold butterflies and gum on a string” i „Fading in the grass basking in the sunlight”, prikazujući sliku radosti i bezbrižnosti.⁶⁰⁶ Ponavljanje stihova „Yeah, these are some of my favorite things” na početku refrena, pojačavaju temu ličnog zadovoljstva, onog koje se može naći u kršenju ustaljenih pravila.⁶⁰⁷

Kontrast između sreće zbog kršenja i shvatanja da ipak najviše voli da ne radi ništa, ukazuje na put od spoljašnje pobune ka unutrašnjem zadovoljstvu. Stihovi „Gold butterflies and gum on a string” su metafora za prolaznost lepote i jednostavnih užitaka koje drugi ne cene dovoljno. Pesma se može protumačiti kao slavljenje individualnosti i potraga za srećom.

12. „House of Sin“, 1999.

Još jedna pesma sa temama razočaranja, bega od stvarnosti i potrage za smislom u haosu. Bet se nalazi „on the fence where I lay”, u trenutku duboke introspekcije i odvojenosti, promatrajući kako violine sviraju, što može simbolizovati odvojenost od stvarnosti.⁶⁰⁸ Ponavljanjem stihova koji govore o „house of sin” i želji da bude „taken from consciousness”, Bet izražava želju da pobjegne od svesti i bola postojanja u stanje razuzdanosti ili zaborava.⁶⁰⁹

Stihovi „Violins hear ‘em play” i „Watch ‘em crash not a sound” stvaraju skoro nadrealnu sliku unutrašnje nelagodnosti i odvojenosti, a „house of sin” je metafora za materijalno bogatstvo, moralnu neodlučnost i/ili nešto što je suprotno uvreženim normama.⁶¹⁰ Kada želi da naglasi svoj osećaj apatije, Bet ponavlja stihove „It don’t matter to me”, a refrenom „Take me down/From consciousness”, iznova naglašava potrebu da pobjegne od stvarnosti.⁶¹¹

13. „Broken and Ugly“, 2003.

Ova pesma predstavlja priču o buntovništvu, prihvatanju samog sebe i potragu za slobodom pod sopstvenim uslovima. Glavni lik, Bet, svesna je svih svojih mana i bira da živi suprotno od svih ostalih („I cuss, I drink, I lie, I spit”); njen izbor je da istražuje sopstvenu individualnost u odnosu na društvene norme.⁶¹² Upoznata je sa svojim nedostacima i vime što drugi misle o njoj („Broken and ugly, yes I am”), ali deluje kao da se ne stidi i možda je čak ponosna.⁶¹³

⁶⁰⁴ „Smejem se dok svi ne polude“, „zavrćem suknju usred večere“

⁶⁰⁵ „omiljene stvari”

⁶⁰⁶ „Zlatni leptiri”, „žvaka na žici”, „nestajem u travi, uživam na suncu”

⁶⁰⁷ „Da, to su neke od mojih omiljenih stvari”

⁶⁰⁸ „na ogradi na kojoj ležim”

⁶⁰⁹ „kuća greha”, „istrgnuta iz svesti”

⁶¹⁰ „violin sviraju” i „gledaj kako padaju bez zvuka”

⁶¹¹ „nije mi važno”

⁶¹² „Psujem, pijem, lažem, pljujem”

⁶¹³ „očajna i ružna, baš jesam”

Njen otpor se ne ogleda samo u odbijanju prihvatljivih ponašanja, već i očekivanja nametnutih geografskim i kulturnim kontekstom, što je evidentno u stihovima „I’m a a little nervous in the Bible belt”.⁶¹⁴ Slikovito predstavlja svoja neprihvatljiva stanja stihovima „I’m broke, I’m smoked out, and passed out on the bar” i „Down in Alabama where I’m wanted in jail”, ponavljajući da je „broken and ugly” i da „Mama, I’m running again, odelay”.⁶¹⁵ Upotreba ovog kolokvijalnog izraza, „odelay”, stavlja pesmu u određeni kulturni i jezički kontekst, dok metafore „Cash in your ticket to ride” i „Don’t be no sucker in line” predstavljaju poziv na hrabre odluke i otpor prema prilagođavanju.⁶¹⁶ Pjesma je, dakle, slavljenje individualizma i odabranog načina života uprkos društvenim neodobravanjima.

14. „Lifetime“, 2003.

Glavne teme pesme su izolacija i čežnja za istinskom povezanošću, kao i želja za oslobađanjem od toksičnih obrazaca ponašanja i intimnih veza. Narativ prati osobu vatrenog karaktera sa burnim životom iza sebe („She’s driving much too fast”, „She’s sick of being late/She knows she’s second rate”), i dubokom željom za prihvatanjem i ljubavlju.⁶¹⁷ Gubitak „lover’s soul” i „her radio” jesu simbol ozbiljnijeg gubitka povezanosti sa svetom oko sebe i životne radosti.⁶¹⁸

Kada peva „She’s sweating in the snow” i „She calls it black and blue”, Bet živopisno slika svoje unutrašnje i spoljašnje borbe.⁶¹⁹ Stihovi u kojima govori o „radio” i „memories her extremities”, simbolizuju njenu vezu sa prošlošću i intenzivna osećanja ili iskustva sa ljubavlju i gubitkom.⁶²⁰ Glavna tema pesme se pojačava refrenom, „Ain’t no way to live a lifetime”, koji dovodi u pitanje vrednosti i mogućnost nastavka odabranog načina života koji metaforično opisuje kao „black and blue”.⁶²¹ Upravo je ova metafora odličan prikaz toga kako Bet percipira svoj život - bolan i traumatičan, sa fizičkim i emotivnim ožiljcima, i osećanjima potpune izolovanosti („No one to call her own”), zajedno sa nedostatkom snage da se oslobodi destruktivnih uticaja („Just let that bad man go”).⁶²² Uprkos očaju, Bet se moli za još jednu priliku da nešto učini, nadajući se da će se promena u njoj i oko nje desiti.

15. „And So We Are“, 2003.

Još jedna pesma sa temama samospoznaje, iskupljenja i transformacije. Narativ govori o osobi koja je beži kako od spoljašnjih, tako i od unutrašnjih nemira („All the horses ran ran beside you” i „I know that whiskey and wine numb my scared insides”).⁶²³ Strofe detaljno prikazuju iskustva i opservacije naratora, dok refren slika vezu između njega i saputnika („And so we are/So we’ll be/As so we were/Just you and me”), a prelazi u pesmi govore o čežnji za promenom i spasenjem („I’ll beg to own/A soul to take/Something better than me/That’s gold and brave”).⁶²⁴ Sa ovakvom strukturom, pesma uspešno prikazuje promene između kontemplacije, povezivanja i želja.

Mesto i raspoloženje pesme Bet jasno postavlja stihovima „dust in the wind” and „straight cool gin”, kao razmišljanja o životu i bekstvu.⁶²⁵ Ponavljanje fraza „ran, ran, ran” i „rolled, rolled, rolled off to China”, naglašava teme kretanja i bekstva, naglašavajući Betinu želju da pobegne od trenutnih

⁶¹⁴ „malo sam nervozna tamo gde je Biblija”

⁶¹⁵ „nemam para, ispušena i onesvešćena u baru”, „u Alabami me čekaju da me pritvore”, „mama, opet bežim!”

⁶¹⁶ „učipi se za vožnju”, „nemoj da si glup”

⁶¹⁷ „Muka joj je od kašnjenja”, „zna da ništa ne vredi”

⁶¹⁸ „duša ljubavnika”, „njen radio”

⁶¹⁹ „znoji se u snegu”, „zove ga crno i plavo”

⁶²⁰ „njena sećanja su njeni udovi”

⁶²¹ „Nema šanse dad a proživim život”

⁶²² „Nikog svog”, „ostavi tog lošeg čoveka”

⁶²³ „svi konji projuriraju pored tebe”, „znam da viski i vino samo otupe ono što me iznutra plaši”

⁶²⁴ „i mi jesmo, bićemo i bili smo, samo ti ja”, „samo da posedujem, bar dušu da uzmem, nešto bolje od mene, od zlata, hrabro”

⁶²⁵ „prašina na vetru”, „čist, hladan džin”

okolnosti.⁶²⁶ „The holy church was torn down” i „the corner bar” simbolizuju gubitak duhovnosti i potragu za utehom, dok se Bet sve vreme bori da pronađe smisao i spas.⁶²⁷ Metafora za novi početak i beg od datih okolnosti je jasna u stihovima „off to China” i „anywhere but here”.⁶²⁸ Kontrast između želje za novim iskustvima („as we rolled rolled rolled off to China“) i neizbežnog povratka na poznata mesta („as we pulled pulled back into the diner“), naglašava cikličnu prirodu potrage za bekstvom i transformacijom u svetu koji nas često iznova uvlači u stare obrasce ponašanja.⁶²⁹

16. „If God Only Knew“, 2003.

Dirljiva pesma o neuzvraćenoj ljubavi, kajanju i završetku jedne romantične veze („We were walking in the most familiar way”).⁶³⁰ Tu su i teme ranjivosti, potrage za razumevanjem („Ain’t no words to say what I feel”) i opis neprolazne prirode istinske ljubavi.⁶³¹ Narativ govori o osobi koja se bori sa posledicama izgubljene ljubavi, razmišlja o dubini svojih osećanja („If God only knew how I loved that man”) i patnji zbog činjenice da nije prihvaćena i voljena („Say goodbye to dreaming/It’s only water in my hands”).⁶³² Upravo ova metafora „It’s only water in my hands”, ilustruje varljivu prirodu snova i nemogućnost zadržavanja nečega što je prošlo ili nestalo.

Kada ponavlja stihove „If God only knew how I loved that man” i „I’d do it all over again”, Bet naglašava predanost i spremnost da prihvati patnju i izazove koje pred nju postavlja ljubav.⁶³³ Pesničkim slikama poput „like a bad dream but it’s real” i „I’m all dressed up and I got nowhere to go”, ona opisuje besmisao svog emotivnog stanja i bolne stvarnosti.⁶³⁴ Aludira na Boga koji ne razume dubinu njene ljubavi i, na taj način, traži neko više značenje i validaciju od strane nečega ili nekoga ko je iznad ljudskih bića. Osim toga, bori se sa prepoznavanjem i prihvatanjem od strane partnera i šire okoline kada kaže, „Now everybody knows the way I am/They all see right through my show”, i tako ukazuje na sopstveni problem sa identitetom i vrednošću, o čemu često govori i u svojim intervjuima.⁶³⁵

17. „Sky Full of Clover“, 2003.

Nada, duhovna podrška, potraga za mirom i ličnom transformacijom su glavne teme ove pesme. Bet govori o svom životu prepunom izazova koje simbolično opisuje kao „pocket of stones”.⁶³⁶ Ova metafora zapravo predstavlja njenu opterećenost brigama, sumnjama i teškim mislima („Body and mind are tired from the load”).⁶³⁷ Uprkos tami, tu je još jedan lik ili glas u pesmi koji, u referenu, obećava utehu, podršku i nadu, „I will be there/Just look over your shoulder baby”.⁶³⁸

Bet uspeva da predstavi emocionalna stanja i lepotu prirode u stihovima „pocket of stone” i „sky full of clover”.⁶³⁹ Reči poput „clover” i „orchid” simbolizuju sreću, mir i prirodu kao izvor duhovne

⁶²⁶ „kotrljanje do Kine”

⁶²⁷ „Sveta crkva je srušena”, „kafić na čošku”

⁶²⁸ „u Kinu”, „bilo gde, samo ne ovde”

⁶²⁹ „dok smo se kotrljali do Kine”, „dok smo se vraćali nazad u restoran”

⁶³⁰ „šetali smo na sasvim poznat način”

⁶³¹ „reči ne mogu da iskažu šta osećam”

⁶³² „kad bi Bog samo znao koliko sam ga volela”, „kaži zbogom snovima, to je samo voda u mojim rukama”

⁶³³ „Sve bih opet ponovo”

⁶³⁴ „kao loš san, ali stvaran”, „lepo sređena, ali nemam gde da idem”

⁶³⁵ „Sad svi vide ko sam, prozreli su moju predstavu”

⁶³⁶ „džep pun kamenja”

⁶³⁷ „um i telo umorni od tereta”,

⁶³⁸ „tu sam, dušo, samo pogledaj preko ramena”

⁶³⁹ „džep prepun kamenja”, „nebo prepuno deteline”

pomoći.⁶⁴⁰ Želju za duhovnim oporavkom i ozdravljenjem izražava stihovima „Wash me in patience, I'll be whiter than snow”.⁶⁴¹ Na osnovu navedenog, da se zaključiti da je ton pesme pozitivan i govori o nadi i potrazi za duhovnim i emocionalnim mirom. Refren „I will be there” služi kao jedna vrsta obećanja podrške i prijateljstva.⁶⁴²

18. „I'll Stay with You“, 2003.

Sa uobičajenom strukturom strofa i refrena čija osnovna funkcija jeste naglašavanje osnovne poruke i teme pesme, Bet govori o empatiji, podršci, posvećenosti i izlečenju. S obzirom na to da je ovo još jedna pesma posvećena njenom suprugu Skotu, Bet se obraća sebi iz perspektive njegove perspektive („Close your eyes and I'll hold you here”), koji je spreman da pruži utehu i razumevanje, kao i potpunu posvećenost kroz stihove „I want to make your pain my own”.⁶⁴³ U pitanju je zajedničko putovanje ka izlečenju, na kome je Betina jedina podrška njen suprug.

Da bi ovo putovanje, suprugovu posvećenost i svoje stanje predstavila što vernije, Bet koristi pesničke slike poput „It's just the sound of your aching heart” i „I'll kiss your tears”.⁶⁴⁴ Upravo metafore poput „aching heart” i „kick down heaven's door” pokazuju intenzitet Betine patnje i količinu podrške koju je suprug spreman da joj pruži.⁶⁴⁵ Emocionalni ton pesme nabijen je osećanjima dubokog saosećanja i neprekidne podrške, a sama pesma predstavlja izvanredan prikaz snage koja može proisteći iz čvrstog zajedništva.

19. „Hiding Under Water“, 2003.

Još jedna pesma o otuđenosti, izolaciji, prevazilaženju teških situacija i potrazi za smislom. Pesma počinje upravo izražavanjem osećanja alijenacije, „Heaven don't want me, heaven don't fool me... No one could give a damn”, ali se pojavljuju i teme snage i sposobnosti za ljubav i podršku uprkos „broken arms” i „broken heart”.⁶⁴⁶ Tu je i potraga za smislom i razumevanjem u okrutnom svetu. Svoje teško emocionalno stanje Bet upečatljivo predstavlja stihovima „angels on the ceiling”, „stood naked in the kitchen” i „hiding under water”.⁶⁴⁷ Kako bi predstavila osećanja odbačenosti i težinu izazova koji se pred njom nalaze, koristi metafore poput „Heaven don't want me” i simboličnu upotrebu reči „drowning”.⁶⁴⁸ U ovoj pesmi se mogu naći i aliteracija i asonanca u stihovima „phony laughter” i „child's wonder”, koje obogaćuju sveukupni lirski kvalitet ove pesme.⁶⁴⁹

Emocionalni ton pesme nije površan, već varira između žalosti, samoispitivanja i nade da je oporavak moguć. Bet se nalazi u još jednoj od brojnih teških situacija u kojima se oseća neželjeno, nevoljeno i odbačeno, ali je istovremeno i na putu ka pronalaženju utehe i svrhe. Obećava da neće iskoristiti novu šansu uprkos ličnim problemima i govori o snazi i volji za pružanjem ljubavi i utehe.

⁶⁴⁰ „detelina”, „orhideja”

⁶⁴¹ „operi me svojim strpljenjem i biću belja od snega”

⁶⁴² „biću tu”

⁶⁴³ „zatvori oči i držaću te ja”, „tvoj bol postaće moj”

⁶⁴⁴ „to je samo zvuk tvog srca ispunjenog bolom”,

⁶⁴⁵ „izljubiću ti suze”, „srušiću kapije raja”

⁶⁴⁶ „Neće me raj, a ni prevariti me ne može...nikog nije briga”, „polomljene ruke”, „slomljeno srce”

⁶⁴⁷ „anđeli na plafonu”, „stajala u kuhinji naga”, „krijem se pod vodom”

⁶⁴⁸ „Neće me raj”, „daviti se”

⁶⁴⁹ „lažni smeh”, „dečija radoznalost”

20. „Good As It Gets“, 2007.

Glavne teme ove pesme su kontrast između realnosti i želja, potraga za ispunjenošću i srećom, kao i izdržljivost i nada. Bet opisuje život ispunjen problemima i izazovima („I ain't got style like a magazine... in the welfare line”), ali i potrebama za luksuzom i uživanjima („I want the sunshine, champagne all the time”).⁶⁵⁰ Iako je ispunjena primerima teškog života, pesma nosi tračak nade i izdržljivosti dok autorka nastavlja da sanjari i bori se za nešto više u stihovima „I'm working on dreams, „call 'em jelly beans”.⁶⁵¹ Nasuprot slikama teškog života, tu su i slike uživanja kojima teži poput „wine and roses”, dok se sreća, bezbrižnost i luksuzan život predstavljaju metaforama „sunshine” i „champagne”. Bet koristi i aliteraciju poput „wanna break out, wanna break out”.⁶⁵²

Čežnja za boljim životom izmešana sa svešću o trenutnim problemima, daje pesmi isti takav emocionalni ton, a ponavljanje refrena zapravo naglašava neprolaznu nadu i mirenje sa onim što je trenutno najbolje u stihovima „as good as it gets”.

21. „Jealousy“, 2007.

Pesma o bolnoj prirodi ljubavi i neuzvraćenoj ljubavi, zatim o ljubomori koja izjeda i neizbežnom upoređivanju sa drugima. Glavna tema ljubomore se naglašava u refrenu, dok se u strofama razvijaju teme neuzvraćene ljubavi kao posledice sopstvenih grešaka. Narativ počinje stihovima („When a man just don't want want you, no part of you around”)⁶⁵³ koji izražavaju ogorčenost i bol zbog rastanka, zatim prelazi u opisivanje intenzivne ljubomore („But she's so pretty...She's like a painting in the garden”),⁶⁵⁴ i kajanje zbog sopstvenog neprimernog ponašanja ili postupaka („If I could take back/You know I would take back/Every mistake in my face!”)⁶⁵⁵.

Sa tonovima ogorčenosti, čežnje i kajanja, Bet koristi pesničke slike kojima sebe upoređuje sa drugom ženom poput „She is a beauty, she is a lady, laughing in the clouds”.⁶⁵⁶ Simbol patnje koju neuzvraćena ljubav donosi je izražena u stihovima „love is cold hard and cruel”, dok je ljubomora personifikovana kao zasebna pojava koja pričinjava priličan bol, „Jealousy look what you've done to me”.⁶⁵⁷

22. „Heaven Look Down“, 2007.

Sa uobičajenom strukturom strofa i stihova, ova Betina pesma govori o socijalnom očajanju i ličnoj borbi protiv istog. U refrenu se ističe njena molba za intervencijom neke više sile koja se naglašava ponavljanjem stihova „And don't, don't, don't, don't leave”.⁶⁵⁸ Oni se mogu tumačiti i kao Betin najdublji strah od napuštanja i potraga za nekim/nečim ko bi joj pomogao.

Glavne teme pesme jesu zapažanja o sveukupno lošem stanju širom sveta („Hell is in the TV”),⁶⁵⁹ protkana ličnim osećanjima beznađa i očaja („Her daddy can't keep from drinking”) ⁶⁶⁰. Jedan od centralnih motiva je molitva višoj sili da učini nešto povodom svih nedaća, što se ponavlja u

⁶⁵⁰ „Hoću uvek sunce i šampanjac“

⁶⁵¹ „radim na ostvarenju snova, zovu se bombona“

⁶⁵² „hoću da se otrgnem“

⁶⁵³ „Kad te ne želi, ni deo jedan mali“

⁶⁵⁴ „Ali tako je lepa, kao slika u bašti“

⁶⁵⁵ „Znaš da bih izbrisala svaku svoju grešku da mogu“

⁶⁵⁶ „Lepotica je, dama, sa osmehom u oblacima“

⁶⁵⁷ „Ljubav je okrutna, teška i hladna“, „Vidi šta si mi učinila, ljubomoro“

⁶⁵⁸ „ne, ne, ne, ne odlazim“

⁶⁵⁹ „Na TV-u je pakao“,

⁶⁶⁰ „tata non-stop pije“

stihovima „Heaven look down”.⁶⁶¹ Nedaće su predstavljene pesničkim slikama “Hell is on the TV” i „His heart had drowned and it’s sinking”, a anaforična upotreba reči „don’t leave” ukazuje na očaj u traženju pomoći i usmerenja.⁶⁶² „Heaven” simbolizuje nadu, čežnju i spasenje kako u ličnom, tako i u globalnom smislu.⁶⁶³

23. „At The Bottom“, 2007.

Izolacija, očajanje, potraga za iskupljenjem jesu srž ove pesme, sa narativom koji je u potpunosti sastavljen od patnje i osećanja odbačenosti od strane religije („The good church has closed its doors on me”),⁶⁶⁴ i društva uopšte („Burning the lawn, everyone’s gone”)⁶⁶⁵. Bet koristi različite poetske figure da bi opisala pomenute pojave i stanja poput metafore „a long time at the bottom”⁶⁶⁶ koja označava dugotrajnu i tešku depresiju, dok stihovi „God don’t like my dirty feet”,⁶⁶⁷ simbolizuju njenu duševnu nečistoću. Otudenost je predstavljena u stihovima „I drink my dinner in the shade”, dok je „Mary” personifikovana kao tračak nade tj. neko ko će možda doneti utehu i spasenje od potpune tame u stihovima „Mary’s calling to me, can’t you see what I see”.⁶⁶⁸ Lirski kvalitet pesme se donekle ogleda i u upotrebi aliteracije u stihovima „Been living a lie my kisses are dry” koji, na neki način, naglašavaju ključne fraze i poetsku prirodu stihova.⁶⁶⁹

24. „Weight of the World“, 2010.

Ova pesma se bavi temama porodice, doma i problemima koje život nameće. Narativ je sačinjen od putovanja ka samospoznaji, na kome se nalaze pouke iz prošlosti, naročito one naučene od roditelja. Bet slika dom koji odiše toplinom i jednostavnošću stihovima „Daddy is blowing leaves around the lawn” i „Mama is holding tomatoes in the yard”⁶⁷⁰, što je u potpunoj suprotnosti sa složenim problemima sa kojima se suočava izvan ovog porodičnog mikrosveta u stihovima „weight of the world”.

Dom je utočište u kome dobija savete od oca i bezuslovnu ljubav majke koji jesu izvor snage u teškim trenucima. Bet opisuje svoj put ka nezavisnosti na kome prepoznaje vrednosti i lepote svog odrastanju i porodičnih veza.

Svoju čežnju za povratkom domu izražava anaforičnom upotrebom stihova „home, home, home” u refrenu, dok fraza „Before the weight of the world turns my heart to stone” govori o Betinom shvatanju sveta u kome više ne postoje nevinost i saosećanje.⁶⁷¹ Kako bi opisala svoju ljubav prema roditeljima, koristi poređenje „My love is long and deeper than the sea”, a personifikovanje sveta kao nečega što ima svoju težinu, zapravo ukazuje na to da Bet smatra da socijalni pritisci i životni problemi slamaju njen duh.⁶⁷²

⁶⁶¹ „Nebo, pogledaj dole”

⁶⁶² „Na TV-u je pakao”, „srce mu se utopilo i tone”, „ne odlazi”

⁶⁶³ „Nebo”

⁶⁶⁴ „Dobra je crkva zatvorila mi vrata”,

⁶⁶⁵ „Na travnjaku nema nikoga”

⁶⁶⁶ „Predugo sam na dnu”

⁶⁶⁷ Ne svidjaju se Bogu moje prljave noge”

⁶⁶⁸ „Ispijam večeru u senci”, „Marija”, „Marija me zove, vidiš li isto što i ja”

⁶⁶⁹ „Živela sam u laži, usne više ne ljube”

⁶⁷⁰ „Tata čisti lišće sa travnjaka”, „Mama drži paradajz u dvorištu”, „težina ovog sveta”

⁶⁷¹ „dom, dom, dom”, „pre nego što mi težina sveta pretvori srce u kamen”

⁶⁷² „Moja ljubav je duga i dublja od mora”

25. „Baddest Blues“, 2012.

Napisana iz perspektive njene majke, Bet predstavlja ljubav kao destruktivan splet krajnje konfliktnih osećanja - od euforije do žalosti. Glavna tema je problematična ljubavna veza, sa podtemama zavisnosti, razočaranja i neuravnoteženosti romantične ljubavi. Započinje temom nade i lepotom ljubavi („My love has come along/My dream's become a song”) nakon koje dolazi razočaranje i tuga („If this is love/What was I thinking”).⁶⁷³

Ljubav je na početku prikazana kao sila koja dovodi do pozitivnih promena i ispunjava život svetlošću i sanjarenjem, da bi na kraju dovela do poniženja i zavisnosti. Metafora za ljubav je „droga”, dok je partner opisan kao supstanca koja izaziva zavisnost i poniženost. Pesnička slika „sinking to the bottom of the blue”, prikazuje stanje dubokog oćaja i nemoći. Tu je kontrast između očekivanja „My days are bright and sunny” i realnosti „humiliating and I can't get enough”, koji jasno ukazuje na idealizaciju romantične ljubavi.⁶⁷⁴

Kako bi naglasila duboko razočaranje i tugu, Bet koristi aliteraciju u stihovima „Bad is the blues that I know”, kao i paradoks „Love is the baddest blues that I know”, koji sugerise da romantična ljubav donosi više bola nego sreće i zadovoljstva.⁶⁷⁵

26. „Swing My Thing Back Around“, 2012.

Jedna od pozitivnih Betinih pesmama koja govori uživanju u lepotama života. Bet naglašava koliko je važno živeti prema sopstvenim merilima i pravilima. Navodi i ohrabruje slušaoce da prihvate svoju individualnost i prepuste se lepotama sveta oko sebe. Narativ predstavlja niz pitanja koji zahtevaju od slušalaca da istraže sopstvene strahove i oslobode se društvenih i lićnih stega i očekivanja. Prepuna je filozofije prihvatanja jednostavnosti i uživanja u svakom trenutku.

Kako bi navela na razmišljanje i ohrabrila ljude da se pokrenu, Bet koristi retorićka pitanja poput „Why have a song if you ain't gonna sing?”⁶⁷⁶ Osećaj slobode, uživanja i kretanja prikazuje stihovima „Shake a hip, go down town” i ponavljanjem refrena „I'm putting my foot down”.⁶⁷⁷ Tu je i aliteracija „Do dew dee dup de dap de doo” i metafora „Why wear the ring if it ain't gonna shine”, koja je simbol važnosti sopstvenih vrednosti.⁶⁷⁸

27. „Spirit of God“, 2012.

Energićna i pozitivna pesma, sa narativom koji govori o duhovnom buđenju, posvećenosti veri i slavljenju iste. Pesma podseća na gospel i soul, i poćinje opisivanjem svakodnevnne rutine koja uključuje odlazak u crkvu i slavljenje Boga. Bet zapoćinje narativ opisivanjem jednog uobićajenog jutra („Cooking me my bacon and bread”), nakon ćega odlazi na službu i tamo se prepuća uživanju sa ostalim vernicima („Hip shaking down the isle”).⁶⁷⁹ Ćini se da ųeli da naslika kontrast između svakodnevnice i neopisivo lepog osećaja koji se javlja tokom službe. Ovaj osećaj delimićno opisuje ponavljanjem refrena „I got the spirit of God”, koji istovremeno govori o njenom duhovnom stanju.⁶⁸⁰ Intenzitet ovog iskustva i povezanosti sa višom silom se ogleda u metaforama “going more than half

⁶⁷³ „Ljubav moja je naišla, san je postao pesma“, „Ako ovo je ljubav, o ćemu sam razmišljala“

⁶⁷⁴ „Dani su sunćani i svetli“, „poniųavajuće, nikad mi nije dosta“

⁶⁷⁵ „Ljubav je najtuųnija tuga koju znam“

⁶⁷⁶ „Šta će ti pesma ako je ne pevaš“

⁶⁷⁷ „Zaljuljaj bokovima, idi u grad“, „Kaųem dosta je“

⁶⁷⁸ „Šta će ti prsten ako neće da sija“

⁶⁷⁹ „spremam hleb i slaninu“, “igram sve do oltara”

⁶⁸⁰ “U meni je boųiji duh”

way to heaven” i „hip shaking down the aisle”.⁶⁸¹ Da bi pesma bila lakša za pamćenje, Bet se služi aliteracijom u stihovima „People call me lazy”, a da bi izrazila svoju zahvalnost Bogu ili osećanja koja prožimaju na službi, Bet koristi paralelne strukture poput „I want to thank you Lord/I got to thank you Lord”.⁶⁸²

28. „There in Your Heart“, 2012.

Glavne teme ove pesme su bezrezervna podrška i lojalnost. Istražuje se dubina i jačina povezanosti sa drugom osobom, koja prevazlazi sve granice i pobeđuje životne izazove. Bet započinje pripovedanje kao razgovor između dvoje ljudi, koji uveravaju jedno drugo i da je njihova veza postojana uprkos svemu što se desilo. Izražavaju istinsko razumevanje ličnih problema, obećavajući da će uvek biti posvećeni jedno drugom.

Kada govori o vremenu, opisuje ga kao „The hours laid out like lightning stretching far across the sky” i time naglašava breme prolaznosti vremena.⁶⁸³ Tema bezrezervne podrške se vidljiva je u anaforičnoj upotrebi stihova „Wherever you go whatever you do/I will be there inside of you”. Svoju posvećenost i podršku izražava metoformom „every little bit of the living hurts” i poređenjem „I’ll be there in the ending when the world’s desire leaves your bones”.⁶⁸⁴

29. „The Ugliest House on the Block“, 2012.

Bet je u ovoj pesmi šaljivo opisala upravo svoj dom i kraj u kome živi. Osim toga, stihovi predstavljaju i prikaz svakodnevnih problema, suočavanje sa realnošću i društvenim prilikama. Zapčinje priču o životu u „the ugliest house on the block” i pomirljivim tonom izjavljuje da će „stay in this ugly house till I rot”.⁶⁸⁵ Iako se radi o mestu koje nije najbolje za život, Bet ga prihvata i odlučna je u nameri da tu i ostane. Opisuje ga kao „Flies buzzing around big as hawks” i „there are serial killers next to the ugliest house on the block”.⁶⁸⁶

Refren se sastoji od fraze „So what” kojim jednostavno izražava inat.⁶⁸⁷ Stihovi „Beating on a dead horse for filler” su primeri asonance i aliteracije koje Bet koristi da naglasi najvažnije koncepte.⁶⁸⁸ Kao i u drugim pesmama, često upotrebljava sleng da bi dočarala realnost situacije ili pojave ili da bi tekst/poruku približila slušaocu.

30. „Everything Must Change“, 2012.

Pesma o gubitku, promenama i neophodnosti potpune transformacije. Bet istražuje ne samo sopstvene životne okolnosti, osvrće se i na univerzalne promene koje prate druge ljude i pojave. Na samom početku govori o svom trenutnom stanju („Everything has changed”), koje utiče na viđenje i doživljaj svega što predstavlja spoljašnjost.⁶⁸⁹ U svom nastojanju da se promeni, ona zapaža nestanak stvari koje su joj donosile utehu i mir („Stars don’t walk me home”, „The dogs don’t get along”) i suočava se sa samoćom koja je čeka na putu transformacije („So I go this road alone”).⁶⁹⁰ Uprkos

⁶⁸¹ „stižem dalje od pola neba”, „igram sve do oltara”

⁶⁸² „Hoću da ti zahvalim, Bože/moram da ti zahvalim”

⁶⁸³ „sati se protežu kao munja na nebu”

⁶⁸⁴ „gde god ideš i šta god da činiš, biću deo tebe”

⁶⁸⁵ „najružnija kuća u kraju”, „ostaću ovde dok ne istrunem”

⁶⁸⁶ „i najmanji deo življenja boli”, „biću tu na kraju, kada želja za životom napusti ti kosti”

⁶⁸⁷ „muve lete velike kao orlovi”, „tu su i serijske ubice pored najružnije kuće u kraju”

⁶⁸⁸ „Pa šta”

⁶⁸⁹ „Sve se promenilo”

⁶⁹⁰ „Do kuće me ne prate zvezde”, „psi se ne slažu”, „pa ću ovim putem sama”

osećanju napuštenosti, Bet izražava veru da će neki neka neophodna dešavanja ili postupci dovesti do pozitivnih promena („But everyone will come With dreams and things they’ve won”).⁶⁹¹

Glavne teme pesme su upečatljivo opisane stihovima „Cracks run through the wood”, dok neprekidno ponavljanje refrena „Everything must change”, ukazuje na neizbežnost promena u opštem smislu.⁶⁹² Suprotstavlja usamljenost sa zajedništvom kada pominje „the outlaw”, „little women” i „broken men”, tamu sa svetlošću i mladost sa zrelim dobom. Sloboda koju promene donose predstavljena je u stihovima „the outlaw speaks the truth” i „little women start to dance” i pokazuje da lična transformacija može da dovede do nepredvidljivih, pozitivnih stvari.

31. „Might As Well Smile“, 2015.

Još jedna pesma na temu lične transformacije i napredovanja. Sve pesme za ovaj album su, na insistiranje njenih novih producenata, napisane u stanju zadovoljstva ili sreće, nasuprot Betinoj tendenciji da uvek piše kada je tužna i nesrećna.⁶⁹³ Bet započinje pesmu opisujući svoju rešenost da se suoči sa svim izazovima u životu i zadrži pozitivan stav. Sam početak pesme govori o jednom jutru kada se probudila sa osmehom na licu i rešenošću da „threw out those stone that stood in my way“, što simbolizuje odluku da započne sa novim životom.⁶⁹⁴ Ovaj narativ je isprepletan sa scenama koje u nama bude osećanja straha i očajanja poput onih koje vidamo na televiziji svakog dana.

Bet koristi različita poetska sredstva poput pesničkih slika, ponavljanja, kontrasta, simbolizma. Prevazilaženje prepreka i svesno biranje optimizma nasuprot pesmizmu se ogleda u stihovima „I threw out those stones i “hard walking shoes”.⁶⁹⁵ Izdržljivost i otpornost Bet ponavlja u stihovima refrena „Might as well smile”, kao da naglašava da će samo osmeh pomoći kada se susretnemo sa lošim vestima ili teškim dešavanjima.⁶⁹⁶ Kao što je često slučaj u njenim pesmama, postoji veliki kontrast između dobrog i lošeg, pozitivnog i negativnog. Stihovi „a new pair of hard walking shoes” i „laughing the blues”, jesu još jednom simbol novog početka i spremnost da se tuga pretvori u sreću i zadovoljstvo sopstvenim snagama i odlukama.⁶⁹⁷

32. „Tell ‘Em To Hold On“, 2015.

Centralne teme ove pesme su čežnja, gubitak i ljudska potreba da nađe smisao u životu i svetu oko sebe sa svim njegovim manama i izazovima. Bet istražuje česta ljudska iskustva i stanja u kojima se svako od nas trudi da nađe utehu i razumevanje. Zapčinje narativ prikazom različitih ljudskih potreba: od najjednostavnije čežnje za čašom viskija i cigaretom, do drugih, egzistencijalnih potreba koje imaju, recimo, jedna obična žena, majka, beba, itd. Ove potrebe opisuje metaforama poput „The thorn looks for a crown”, kao simbolima patnje i borbe za pobedu, i „The ship is scared to sink” kao strah od poraza.⁶⁹⁸

U procesu slikanja napuštenosti i očajanja u ovom okrutnom svetu, Bet se služi stihovima „The pasture’s all dried out” i „The hen hangs her head in the yard”.⁶⁹⁹ Kada želi da naglasi glavne teme i

⁶⁹¹ “Ali doći će svi, sa snovima i stvarima koje su osvojili”

⁶⁹² “drvo sa pukotinama”, “sve se mora promeniti”

⁶⁹³ “Beth Hart Interview (Part 1).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=66j8HdYr5kA.

⁶⁹⁴ “izbacila sam kamen što mi je stajao na putu”

⁶⁹⁵ “Izbacila sam kamenje”, “teške cipele”

⁶⁹⁶ “Mogla bih i da se nasmejem”

⁶⁹⁷ “novi par teških cipela”, “smejem se tugi”

⁶⁹⁸ “Trnje traži krunu”, “brod se plaši da potone”

⁶⁹⁹ “Pašnjak se osušio”, “kokoška je spustila glavu”

potrebu svakog ljudskog bića za podrškom i razumevanjem, Bet se služi ponavljanjem stihova „Everyone’s looking/For something to hold” i „hold on”.⁷⁰⁰ Aliteracija „Baby needs a mother”, naglašava ključne emocije i koncepte u pesmi, a tu je opet i kontrast kojim se Bet često služi, poput stihova „Baby needs a mother/But the mother wants a lover”.⁷⁰¹

33. „Tell Her You Belong to Me“, 2015.

Mada se može tumačiti kao pesma o romantičnom, muško-ženskom trouglu, ona zapravo govori o vremenu kada je Bet bila dete. To je period kada je njen otac ostavio porodicu i dom da bi otišao da živi sa drugom, mentalno obolelom ženom.⁷⁰² Glavne teme su ljubav, ljubomora i očajnički vapaj za pomirenjem. Na samom početku narativa, Bet traži od oca da prizna da je pogrešio i da će prekinuti vezu sa drugom ženom. Zahteva od njega da pokaže lojalnost i da se vrati životu i svojoj porodici. U pesmi se oseća intenzitet Betinog osećanja napuštenosti i odbačenosti, kao i očajnički pokušaj da ponovo oseti očevu ljubav.

Dubinu svojih osećanja prema ocu Bet opisuje stihovima „There’s a river on my skin” i „The deep end of the ocean”.⁷⁰³ Metafore za strahove i druge izazove sa kojima se suočava su prisutne u stihovima „There’s a dragon in the dark” i „Barely surviving by the dark side of her street”.⁷⁰⁴ Koliko je u detinjstvu žudela za ocem i njegovim prisustvom, Bet pokazuje ponavljanjem stihova refrena „If you wanna hold me/If you wanna know me again/If you wanna love me/Just take me home”.⁷⁰⁵ Kada koristi anaforu „Tell her...”, na početku svakog novog stiha, Bet želi da naglasi koliko je želela da otac preduzme nešto konkretno u vezi sa njihovim odnosom s jedne strane, i ženom koja mu odvlači pažnju od porodice, sa druge.

34. „Trouble“, 2015.

Bet je ovu pesmu napisala 7 godina pre objavljivanja albuma.⁷⁰⁶ Glavne teme su čežnja za razumevanjem i mirom, nasuprot haosu sa kojim se glavni lik bori kako spolja, tako i iznutra. Sa uobičajenom strukturom strofa koje slikaju konflikt i nerazumevanje, i refrena koji izražava želju da mirom i radošću, Bet uspešno predstavlja tenziju između zahteva koje nameće spoljašnji svet i čovek sam sebi, i potragom za jednostavnim oblicima sreće. Narativ počinje izjavom „I didn’t come to make trouble” i kratkim osvrtom na haotičan svet u stihovima „But there’s a war on the rise”, čime Bet naglašava potrebu da harmonijom i jednostavnim uživanjem na suncu.⁷⁰⁷

Sebe predstavlja u stihovima „just like a wrecking ball” i „laughing like a rooster crow”, kao nekoga ko je može biti napadan, ali dobrodušan.⁷⁰⁸ Primarna poruka „I didn’t come to make trouble” se ponavlja kroz celu pesmu, dok anaforična upotreba stihova „I try to talk like a good woman/I try to walk like a good woman” zapravo naglašava autorkin napor da prati i sledi društvena očekivanja zahvaljujući svom temperamentu i nepravdama.⁷⁰⁹

⁷⁰⁰ „Svi traže nešto što ih drži”, „da ih zadrži”

⁷⁰¹ „Babi treba mama”, „bebi treba mama, ali mami treba ljubavnik”

⁷⁰² „Beth Hart Interview (Part 1).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=66j8HdYr5kA.

⁷⁰³ „Reka je na mojoj koži”, „najdublje dno okeana”

⁷⁰⁴ „U mraku je zmaj”, „jedva preživela u mraku njene ulice”

⁷⁰⁵ „Ako bi me držao, ponovo upoznao, ako bi me voleo, vodi me kući”

⁷⁰⁶ „Beth Hart Interview (Part 1).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=66j8HdYr5kA.

⁷⁰⁷ „Nisam tu da donosim nevolju”, „Ali rat počinje”

⁷⁰⁸ „kao eksploziv”, „smejem se kao petao”

⁷⁰⁹ „Nisam tu da donosim nevolju”, „pokušavam da pričam kao dobra žena”, „pokušavam da hodam kao dobra žena”

Kontrast između želje za mirnim, srećnim životom („One day in the sun/Hanging out having fun”) i konstantnih spoljašnjih izazova, ukazuje na Betin konfliktan doživljaj sebe i sveta oko nje.⁷¹⁰ Bet koristi poređenje da bi opisala upravo svoju konfliktnu prirodu, „wrecking ball” i „laughing like a rooster crow”.⁷¹¹

35. „Better Than Home“, 2015.

Bet je ovu pesmu napisala u slavu pronalaženja Boga i života koji odabrala, a koji podrazumeva stalno kretanje i promene.⁷¹² Kretanje, ne samo u metaforičnom smislu, već ono koje podrazumeva izuzetno napore, višemesečne turneje po različitim zemljama i gradovima. Na tom putu, ona govori i o mogućnosti samospoznaje, duhovnog buđenja i transformacija koje donosi ljubav i prijateljstvo.

Narativ nas vodi kroz duhovno i emocionalno putovanje na kome, na samom početku, autorka shvata da je pronašla neočekivani unutrašnji mir pri suočavanju sa dubokim, duhovnim iskustvima („I have found a place where hunger meets the edge and now I’m facing God”).⁷¹³ Svoju spoznaju Boga i poniznost, Bet opisuje stihovima „I won’t dare look into his eyes/I can only hang my head to the ground/When I try and open my mouth/There’s so many words but there’s no sound”.⁷¹⁴ U ostatku pesme, a pod uticajem ovog jedinstvenog iskustva, Bet opisuje vreme provedeno na putu zajedno sa suprugom i prijateljima, na kome svako od njih otkriva nešto novo i značajno u vezi sa sobom i svetom.

U želji da opiše putovanje ka slobodi, istraživanju i promenama, Bet koristi pesničke slike poput „flying in circles around the moon” i “this long and winding road”.⁷¹⁵ Glavna tema pronalaženja doma, koji ne mora predstavljati određeno mesto, ponavlja se u stihovima refrena „it’s better than home”.⁷¹⁶ Da bi naglasila podtemu ličnog rasta i razvoja, Bet kontrastira prošlost („I am not chasing the ghosts of the past”) i sadašnjost („I am not afraid or lonely”), u kojoj konačno počinje da doživljava svoj život kao avanturu vrednu življenja.⁷¹⁷

36. „St. Teresa“, 2015.

Pesma „St. Teresa“ se bavi temama iskupljenja i potragom za duhovnom i majčinskom utehom. Inspirisana filmom *A Dead Man Walking*, Bet govori o osobi koja je u velikim problemima i u potrazi je za majčinskom figurom koja bi je, svojim razumevanjem i milošću, pvela na put oprostaja.⁷¹⁸ Narativ počinje obraćanjem svetoj Terezi, „Saint Teresa, I heard you’re coming to town”, i ukazivanjem na sopstvene nedostatke i društvene osude, „They come to put me down, down, down”. Sveta Tereza je simbol безусловne ljubavi, podrške i izvor duhovnog mira.⁷¹⁹

Stihovi „Your little footsteps/Make the sweetest sound” i „standing on the bridge feeling like falling”, opisuju nevinost i bezbrižnost nasuprot očajanju glavog lika koji je na ivici samoubistva, „And standing on the bridge/Feeling like falling”, „The good must die young/That’s why I’m getting so old”.⁷²⁰ Glavni lik se oseća progonjeno i neophodna mu je podrška i neka vrsta validacije, što se vidi u

⁷¹⁰ „Jedan dan na suncu, samo da se zabavljam”

⁷¹¹ „eksploziv”, „smejem se kao petao”

⁷¹² „Beth Hart Interview @ Blues Peer - 19/07/15.” *YouTube*, YouTube, 20 July 2015, www.youtube.com/watch?v=uvpw-t8I8Yk&t=1s.

⁷¹³ „Pronašla sam mesto gde glad ne postoji i sad sam pred Bogom”

⁷¹⁴ „Ne smem da ga pogledam u oči/mogu samo glavu da spustim do zemlje/Kad pokušam da kažem/reči je puno, ali zvuka nema”

⁷¹⁵ „Kružim oko Meseca”, „ovaj dugi, krivudavi put”

⁷¹⁶ „bolje je od doma”

⁷¹⁷ „ne jurim duhove prošlosti”, „ne plašim se i nisam usamljena”

⁷¹⁸ „Beth Hart - St Teresa - Better Than Home (Track by Track).” *YouTube*, 26 May 2015, youtu.be/un-J_c3PCgw?si=-Yu3fkKoeS6Kz2WZ.

⁷¹⁹ „Sveta Tereza, čula sam da dolaziš u grad”, „Došli su da me zaustave”

⁷²⁰ „Tvoji mali koraci su najlepši zvuk”, „stojim na mostu, kao da ću pasti” „Dobrota umire mlada/Zato toliko starim”.

stihovima „Come to put me down” i „Would you pray for me mama?”.⁷²¹ Ponavljanje pitanja „Mother is it OK if I call you mama?” na početku nekoliko stihova, stvara ritam kojim se naglašava čežnja za majčinom snagom i pomoći.⁷²² Bet koristi i aluziju na svetu Terezu kao potragu za božanskom ili duhovnom snagom. Tu je i metafora „not good at confession” i „unwanted at the mission”, kojima opisuje glavnog lika i njegova osećaja bezvrednosti i otuđenja od svih društvenih zajednica.⁷²³

37. „We’re Still Living In The City“, 2015.

Napisana 2-3 godine pre objavljivanja ovog albuma, pesma govori o neprolaznoj ljubavi između dvoje ljudi, uprkos svim izazovima.⁷²⁴ Izražava duboko poštovanje prema jednostavnim, životnim radostima i snazi ljubavi, uprkos zahtevima urbanog života i siromaštva. Na samom početku narativa, Bet opisuje jedno malo, siromašno mesto u velikom gradu („We’re still living in the city/In a tiny rental made of wood”), u kome srećno živi dvoje ljudi.⁷²⁵ Bez obzira na gubitke i loše strane života („Every party’s got its pity”), glavni lik pronalazi utehu i sreću u samom prisustvu partnera i njegovoj ljubavi, prevazilazeći površnost materijalizma.⁷²⁶

Autorka uverljivo slika ružnoću njihovog doma stihovima „ripples in a stream quietly die” i „To the heart of that old hard working train”, ali je suprotstavlja lepoti emocija između glavnih likova, „Between the sun and all its moons/The biggest love I’ve found is in you”.⁷²⁷ Poetski kvalitet pesme je prisutan u poređenju ritma voza sa ritmom kiše, kao i zviždanje sa zvukom zvezde padalice, čime se obična, urbana dešavanja povezuju sa prirodnim fenomenima. Bet ponavlja stihove „I am crazy ’bout you baby tonight”, sa namerom da naglasi neprolaznu, duboku ljubav prema partneru.⁷²⁸ Jedna od glavnih tema pesme, da prava ljubav potiče od povezanosti i prijateljstva, ne od materijalnih stvari, jasno se vidi u stihovima „tiny rental made of wood” i „I may be poor, but I am rich on the inside”.⁷²⁹ Upotrebom fraza „biggest love” i „pretty poor” naglašava se muzikalnost i tok pesme.

38. „The Mood That I’m In“, 2015.

Bet je napisala ovu pesmu šest godina pre nego što se našla na ovom albumu.⁷³⁰ Tekst govori o izrazitoj emocionalnoj zavisnosti i dubokom uticaju partnera na opšte stanje autorke. Bet istražuje teme ljubavi, čežnje, privlačnosti i složenosti muško-ženskih odnosa kroz metaforu „the mood that I’m in”.⁷³¹ Opisujući svakodnevnu rutinu („Every night I go down town/Take a walk around....Every afternoon I try/Don’t have to wonder why I), prikazuje se ciklična priroda autorkinih emocija koje zavise od prisustva ili odsustva voljene osobe.⁷³²

Narativ otkriva određenu emocionalnu i fizičku zavisnost od partnera, od koga zavise čak i banalne stvari poput šetnji, veze sa drugim partnerima i ljudima i, uprkos svemu, autorka se vraća pomenutom partneru. U refrenu se naglašava upravo emocionalna zavisnost i želja za povratkom partnera, kao jedinog izvora sreće i ispunjenosti u stihovima „All I wanna do is cook your bread/I just

⁷²¹ “Hoćeš li se moliti za mene, mama?”

⁷²² “Majko, da li mogu da te zovem ‘mama?’”

⁷²³ “nisam dobra u ispovedanju”, “ne žele me na službi”

⁷²⁴ Ibidem.

⁷²⁵ “Još uvek živimo u gradu/u maloj, iznajmljenoj, drvenoj kućici”

⁷²⁶ “Svako ima svoje muke”

⁷²⁷ “tiho zamire buka potoka”, “do srca starog, iznurenog voza”, “Između sunca i svih njegovih meseca/u tebi sam pronašla najveću ljubav”

⁷²⁸ “Večeras sam luda za tobom”

⁷²⁹ “Možda sam siromašna spolja, ali bogata iznutra”

⁷³⁰ Beth, Team. “The 13th Floor Interview.” *Beth Hart*, 20 Mar. 2015, www.bethhart.com/beth-hart-the-13th-floor-interview/.

⁷³¹ “Moje raspoloženje”

⁷³² “Svake noći idem u grad i prošetam...Svako popodne se trudim da ne pitam zašto”

wanna make sure you're well fed/I would rather die one hundred ways/Go blind than watch you walk away/Come on home/You are the mood that I'm in".⁷³³

Kao i u ostalim svojim pesmama, Bet se služi poetskim slikama, ponavljanjem, metaforama, poređenjem i kontrastom, kako bi dočarala dubinu svojih osećanja. Stihovi „Every soulful sound/Reminds me of you” i „Those wicked eyes they captivate straight through my dress” opisuju njenu emotivnu i fizičku čežnju.⁷³⁴ Ponavljanje stihova „You are the mood that I'm in” iznova potvrđuje i naglašava potrebu za partnerom, koga predstavlja metaforom „mood”, čime on postaje parametar za sva zbivanja u životu. Duboka povezanost i na fizičkom planu, predstavljena je u stihovima „swimming in your hands” i „I can taste your sweat”.⁷³⁵ Konflikt između realnosti i čežnje ogleda se u stihovima „Don't have to wonder why I/Kiss on some other guy” i „Come on home/You are the mood that I'm in”.⁷³⁶

39. „Mechanical Heart“, 2015.

Bet je napisala nekoliko pesama u vezi sa svojim suprugom, ali ova pesma je posebno značajna, jer predstavlja obećanje da će učinit sve, ne bi li mu uzvratila ljubav i podrškom koju je od njega oduvek imala.⁷³⁷ Stihovi predstavljaju dirljiv narativ o čežnji i ograničenjima koje nameće mentalno oboljenje, a manifestuje se i u nemogućnosti ispoljavanja i doživljavanja normalnih ljudskih emocija.

Narativ počinje opisivanjem osobe koja ima „a mechanical heart”, što predstavlja metaforu za mentalno oboljenje. Svest o tome pomaže autorki da shvati da je problem i u nedostatku istinske ljubavi od malena, što upečatljivo predstavlja u stihovima „I was born with a mechanical heart....If only I had a human touch”.⁷³⁸ Svoj zavet da će prevazići sva svoja ograničenja, izražava u stihovima „I will be your aeroplane/Give you the world/Watch you dance in Spain”.⁷³⁹

Da bi opisala svoje stanje, Bet stavlja mentalno oboljenje u kontekst tehnologije u stihovima „Miles of wires and video parts” i time sebe poistovećuje sa bezdušnim mašinama nasuprot želji da ima emocije koje drugi ljudi imaju („And if heaven's way up in the clouds, way up in the clouds/I swear I'm gonna figure it out, I'm gonna figure it out”).⁷⁴⁰ Ponavljanje pomenutih stihova naglašava duboku potrebu autorke da prevaziđe sopstvena nedostatke i postane izvor bezrezervne ljubavi i podrške. Ritmički kvalitet se ogleda u stihovima „miles of wires” i „mechanical heart”, a upotreba kontrasta je upečatljivo prikazana korišćenjem tehnoloških elemenata poput „computer screens and new touch phones” nasuprot „human touch” i „dance in Spain”.⁷⁴¹

40. „As Long As I Have a Song“, 2015.

Melanholija, nostalgija i muzika kao izvor utehe jesu glavne teme ove pesme. Kao što je prethodnom pesmom želela da izrazi zahvalnost svom suprugu za ljubav i podršku, tako ovom pesmom želi da se zahvali postojanju muzike, kao još jednom izvoru snage i utehe.⁷⁴² Početak narativa se odvija

⁷³³ „Samo želim da ti kuvam, da budeš sit, pre bih umrla na sto načina, oslepela, nego da gledam kako odlaziš, dodi kući, ti si moje raspoloženje”

⁷³⁴ „Svaki zvuk me podseća na tebe”, „te opasne oči probijaju mi haljinu”

⁷³⁵ „plivam u tvojim rukama”, „osećam ukus tvog znoja”

⁷³⁶ „Ne moram da se pitam zašto ljubim drugog”

⁷³⁷ „Beth Hart Interview (Part 2).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=2EG8HidWq30.

⁷³⁸ „Rođena sa mehaničkim screm...samo da sam imala dodir ljudi”

⁷³⁹ „Biću tvoj avion, daću ti svet, gledaću kako igraš u Španiji”

⁷⁴⁰ „Kilometri žice i delova snimaka”, „I ako je raj u oblacima, zaklinjem se da ću naći način”

⁷⁴¹ „monitor ii novi telefoni”

⁷⁴² „Beth Hart Interview (Part 2).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=2EG8HidWq30.

u jednom baru („Walk into the bar/And shake off my coat/Pull up a chair/And light up a smoke”),⁷⁴³ simbolu eskapizma i alkoholizma, kome se Bet okreće kada nailazi na životne probleme. U životne probleme spada i stvaralačka blokada, koja je za nju jedan od najvećih strahova.⁷⁴⁴ Boravak u baru izaziva nostalgiju za prošlim vremenima, „Where did all the summers go?”, koju naratorka tretira alkoholnim pićem, „so barkeep let’s give it a go”.⁷⁴⁵ Narativ se, potom, izmešta iz bara ka spoljašnjem svetu koji simbolizuje jedna crkva i široka reka, čime se produbljuje istraživanje unutrašnjih nemira i potraga za utehom.

Jednostavnim, ali upečatljivim jezikom, Bet predstavlja svoj unutrašnji svet pesničkim slikama poput „shake off my coat”, „light up a smoke”, „the river is wide”, „the ocean so deep”.⁷⁴⁶ Koliku važnost muzika igra u njenom životu, Bet naglašava izborom stihova u refrenu, „Pour me a dream/and play me a tune/and I’ll get along/Just as long as I have a song”.⁷⁴⁷ Kada opisuje životne izazove i probleme, koristi metafore reke i okeana, boreći se protiv očaja i bespomoćnosti, „The harder I try/The faster I sink”.⁷⁴⁸ U svakom trenutku, tu je spas u muzici na koju aludira stihovima „Memories of melodies” i „the rich of the dark”.⁷⁴⁹ Kao i u većini pesama, Bet suprotstavlja bezbrižna i srećna vremena („Where did all the summers go?”), trenutnom hladnom okruženju u jednom baru, u kome nema ničega osim dima i alkohola.

41. „Mama, This One’s For You“, 2015.

Bet Hart je, prema sopstvenom priznanju, često krivila svoju majku za sve nesrećne trenutke tokom odrastanja i kasnijeg života. Oni su, prema njenom shvatanju, zasenili ili potpuno bacili u zapećak, sve one pozitivne, nekada banalne stvari za koje samo majka zaslužna. Ova pesma ima za cilj da izrazi ljubav i zahvalnost majci, za sve ono što je učinila kako bi je podigla, te su glavne teme pesme majčinska ljubav i prepoznavanje iste.

Na samom početku narativa, Bet se osvrće na prošlost i, pokajničkim tonom, konačno prepoznaje i validira pozitivnu ulogu majke u svom odrastanju. Nakon kajanja zbog neuzvraćene ljubavi i mudrosti, podrške i pomoći, Bet izražava svoju neprolaznu ljubav i zahvalnost u refrenu. Majčina toplina, ljubav i mudrost su predstavljeni pesničkim slikama „I love you more than summertime”, kao i „joy lives in the heart”.⁷⁵⁰ Bet konačno shvata vrednosti koje potiču od majke i naglašava ih ponavljanjem refrena „Oh, mama, I saw the world/and it was good/and full of kindness”.⁷⁵¹ Veličina njene zahvalnosti i ljubavi prema majci se ogleda i u anaforičnoj upotrebi stihova „You’ll never know/how much I love you”.⁷⁵² Stihovi „for teaching me how to climb” mogu imati doslovno, ali i preneseno značenje, kao metafora za majčine savete u prevazilaženju životnih problema.⁷⁵³ Paralelne strukture poput „For all the things I never said/I’m sorry that I never did/I thank you”, prikazuju Betinu svest o kajanju, zatim priznanju i, na kraju, zahvalnosti.⁷⁵⁴

⁷⁴³ „Ulazim u bar, bacam kaput, izvlačim stolicu i palim cigaretu”

⁷⁴⁴ „Beth Hart Interview (Part 2).” *YouTube*, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=2EG8HidWq30.

⁷⁴⁵ „Gde su nestala sva leta”, „pa, konobaru, hajde da počnemo”

⁷⁴⁶ „bacam kaput”, „palim cigaretu”, „reka je široka”, „okean je dubok”

⁷⁴⁷ „sipaj mi san, pusti neku pesmu, i preživeću sve dok ima pesmu”

⁷⁴⁸ „Što se više trudim, sve brže tonem”

⁷⁴⁹ „Sećanja u melodijama”, „bogatstvo tmine”

⁷⁵⁰ „Volim te više od leta”, „radost je u srcu”

⁷⁵¹ „Mama, videla sam svet, i bio je le pi pun dobrote”

⁷⁵² „Nikada nećeš saznati koliko te volim”

⁷⁵³ „Što si me naučila kako da se penjem”

⁷⁵⁴ „Za sve što nikad ne rekoh, žao mi je što nisam, hvala ti”

42. „Jazz Man“, 2016.

Bet Hart najčešće piše autobiografske pesme, a ovo je prva pesma koju je napisala isključivo na osnovu mašte.⁷⁵⁵ Glavna tema je čarobna moć džez muzike i živih izvođenja, koje Bet predstavlja pesničkim slikama, ritmičkim brojanjem, metaforama i poređenjima. Bez tradicionalen narativne strukture, pesma opisuje trenutak pronalaska mesta na kome se izvodi džez muzika, zajedno sa detaljnim prikazom atmosphere, energije i publike.

S ciljem da probudi čula slušalaca u vezi sa atmosferom u jednom džez klubu, Bet upotrebljava pesničke slike poput „Kit’s got some brand new licks“, „Women in heels, heels, heels i „The drums be breaking a sweat“.⁷⁵⁶ Kada odbrojava u stihovima „1, 2, 3“, „3,4,5,6“ i ponavlja stihove „They call it jazz, man“ u refrenu, Bet zapravo ukazuje i na ritmičku prirodu i obrasce džez muzike.⁷⁵⁷ Oni se mogu videti i u aliteracijama „bass pocket is point“ i „sticks click like time on a clock“, dok se intenzitet i mističnost samog izvođenja džez muzike ogledaju u metafori „shake it down, down, down/Like voodoo from a crow“ i poređenju „The man is as hot as a high roller“.⁷⁵⁸ Da bi što vernije prikazala zvučni doživljaj, Bet pribegava retkom korišćenju onomatopeje u stihovima „click“, „sticks click like time on a clock“.

43. „Love Gangster“, 2016.

Iako naslov može delovati netipično za Bet Hart, ova pesma je zapravo nastala na interesantan način. Bila je odgovor na primedbe Betinog psihoterapeuta, koga je vrlo teško impresionirati i koji je smatrao da je Bet nedovoljno obrazovana da bi pisala ozbiljne tekstove.⁷⁵⁹ Na njegov nagovor, Bet je počela da čita poeziju Kitsa (Keats), Toroua (Thoreau) i Valdena (Walden) i, kao deo terapije, trebalo je da piše o svom odnosu prema muškarcima, koji je u potpunosti obojen haotičnom vezom sa ocem. U isto vreme, Bet je naišla na intervju Lenarda Koena u kome sebe poredi sa „love gangster“.⁷⁶⁰ Oduševljena time, Bet je napisala delimično istinitu priču o tamnoj strani ljubavi između muškarca i žene, u kojoj ženska osoba konstantno bira vrlo napete i destruktivne intimne veze.

Narativ ne prati standardnu strukturu strofa i refrena, već opisuje niz karakteristika muškog lika koji je krajnje zavodljiv, opasan pa čak i smrtonosan, te su glavne teme i privlačnost toksičnih veza i njihova destruktivnost. Čitava pesme je bazirana na metafori „love gangster“, koja predstavlja sinonim za naučenu vrstu ljubavi prema suprotnom polu. Ova ljubav je predstavljena pesničkim slikama „grave maker“, „lady killer“ i „choke on his tie“, kao i ponavljanjem refrena „Ain’t nobody gonna love you like I do“.⁷⁶¹ Glavna tema se naglašava korišćenjem aliteracije u stihovima „you like I do“ i „make him criminal“. Konfliktne emocije i nezdravi spoj privlačnosti i opasnosti su prisutni u stihovima „grave maker“ i „soul shaker“.⁷⁶²

⁷⁵⁵ „Beth Hart - Jazz Man - Track ByTrack.” *YouTube*, YouTube, 2 Mar. 2017, www.youtube.com/watch?v=mp7tbrDiaqE.

⁷⁵⁶ „Nove fore na novoj opremi”, „Žene na štiklama”, „Od bubnjeva se znoji”

⁷⁵⁷ „Zovu ga džez”

⁷⁵⁸ „tresi, tresi, kao vrana magiju”, „on je privlačan kao neki bogataš”

⁷⁵⁹ 20 oktobar 2016 om 09:51- Antwoorden. „Interview Beth Hart.” *Blues Muziek Magazine*, 19 Oct. 2016, www.bluesmagazine.nl/interview-beth-hart-fire-on-the-floor-2016/.

⁷⁶⁰ „kriminalac ljubavi”

⁷⁶¹ „grobar”, „smrt za žene”, „udavi svojom kravatom”, „Niko te neće voleti kao ja”

⁷⁶² „grobar”, „uzima dušu”

44. „Coca Cola“, 2016.

Dok je pisala ovu pesmu, Bet je inspiraciju pronašla u mjuziklu *Sunday in the Park with George* iz 1983.⁷⁶³ Trebalo joj je vremena da komponuje muziku, a još više da napiše tekst, koji je zapravo prilično jednostavan.⁷⁶⁴ Glavne teme su kratkotrajna, letnja romansa začinjena mladošću, poletom i naivnošću. Prikazuje ih pesničkim slikama „lie on the beach and we mess up the sheets” i „his tongue on my quivering lips”.⁷⁶⁵ Kroz čitavu pesmu se neprestano provlači termin „koka kola” i ne predstavlja reklamu za piće, već simbolizuje sladak ukus i osvežavajući kvalitet koji donose i letnje romanse. Partnera poredi sa koka kolom i opisuje ga kao nešto bolje čak i od sladoleda, „better than a cup of chocolate-covered cherry love”, i time izjednačava kratkotrajne letnje afere sa tipično letnjim, ukusnim poslasticama.⁷⁶⁶ Lepota i lakoća letnjih dana se ogledaju i u upotrebi aliteracije u stihovima „summertime bliss” i „chocolate-covered cherry”.⁷⁶⁷ Bet u ovoj pesmi više koristi jezik koji opisuje čula, nego što to čini inače, sa namerom da slušaocu približi fizičko iskustvo.

45. „Love Is a Lie“, 2016.

Bet je napisala nekoliko pesama sa glavnim temama nesrećne ljubavi. Međutim, ova pesma govori o svim tamnim, prevrtljivim stranama ljubavi uopšte, a naročito izdaje i patnju koju može doneti ljubav prema nekoj osobi ili pojavi. Sama fraza „Love is a lie” je paradoksalna, jer dovodi u pitanje tradicionalna mišljenja o ljubavi kao pozitivnoj, pokretačkoj sili. Sa cikličnim narativom i ponavljanjem konstantne borbe u kojoj autorka neprestano biva poražena, pesma istovremeno govori o univerzalnom iskustvu svih koji su bili nekada povređeni u romantičnoj vezi. Počinje nabranjem negativnih aspekata ljubavi, „love is a lie”, zatim „love’s not a friend”, pa sve do „I know I’m going down”.⁷⁶⁸

Ljubav je predstavljena kroz metafore poput „love sucking you dry” i „stuck in the vein”, što se može tumačiti kao patnja prouzrokovana ljubavlju prema drugoj osobi, ali i prema narkoticima koji se unose intravenozno.⁷⁶⁹ Glavna tema se iznova naglašava stihovima „Love is a lie” i predstavlja neku vrstu mantre kojom autorka opisuje svoje iskustvo, povređenost i razočaranost u ljubav. Kada želi da opiše svoju prazninu i besmisao ljubavi, Bet koristi pesničke slike poput „I’ve got a bell but no sound” i „I’ve got a whip but no sting”.⁷⁷⁰ Stihovima „Love’s not a friend until the end”, Bet aludira na mogućnost shvatanja prave svrhe ljubavi tek kada joj dođe kraj.⁷⁷¹

46. „Fire On The Floor“, 2016.

Još jedna pesma o nesrećnoj, toksičnoj i destruktivnoj ljubavi, snažnoj poput bilo koje hemijske zavisnosti. Na samom početku, narativ govori o karakteristikama romantične ljubavi, „Love is a fever/and it’s burning me alive/it can’t be tamed or satisfied”.⁷⁷² Autorka se u nastavku bori sa željom da pobjegne od patnje koju partner prouzrokuje svojim ponašanjem, ali istovremeno ne nalazi način da

⁷⁶³ “Sunday in the Park with George.” *Wikipedia*, Wikimedia Foundation, 7 Mar. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Sunday_in_the_Park_with_George.

⁷⁶⁴ 20 oktober 2016 om 09:51- Antwoorden. “Interview Beth Hart.” *Blues Muziek Magazine*, 19 Oct. 2016, www.bluesmagazine.nl/interview-beth-hart-fire-on-the-floor-2016/.

⁷⁶⁵ ležimo na plaži i gužvamo postelju”, “jezik na mojim drhtavim usnama”

⁷⁶⁶ “bolji od čokoladnog sladoleda sa ljubavnom trešnjom”

⁷⁶⁷ “letnja blaženost”, “trešnja prekrivena čokoladom”

⁷⁶⁸ “Ljubav je laž”, “Ljubav nije prijatelj”, “znam da padam”

⁷⁶⁹ “Ljubav te ispija”, “zaglavljena u veni”

⁷⁷⁰ “Imam glas, ali nema zvuka”, “imam bič, ali ne umem da udaram”

⁷⁷¹ “Ljubav je prijatelj tek na kraju”

⁷⁷² “Ljubav je groznica koja me živu sagorevam ne može se ukrotiti ni zadovoljiti”

se odupre privlačnosti koju oseća. Ovaj konflikt je prisutan ko samog kraja pesme, stvarajući utisak i osećaj zarobljenosti.

Opasna i nekontrolisana priroda ovakvog odnosa je predstavljena metaforama „fever” i „fire on the floor”, a stihovi „ashes and smoke” i „sliding off of my seat” opisuju haotično i konfuzno emocionalno stanje glavnog lika.⁷⁷³ Stihovi refrena „His love is like fire on the floor” podjednako naglašavaju destruktivnost partnera. U ovoj pesmi, što nije tako čest slučaj, Bet koristi hiperbolu, „Not even hell can take the heat”, sa namerom da opiše nesaglediv uticaj partnerovog prisustva i opčinjenost njime.⁷⁷⁴

47. „Woman You’ve Been Dreaming of”, 2016.

Bet nastavlja da crpi inspiraciju iz svoje prošlosti i svoje porodice, sa glavnim temama neverstva, izdaje i razočaranja. Pesma predstavlja priču o odnosu između njenih roditelja i nesrećnom završetku braka. Betina majka je oduvek pokazivala ljubav i brigu prema porodici, domu, deci i suprugu, ali je, uprkos tome, suprug ostavio kada se zaljubio u svoju sekretaricu.⁷⁷⁵

Narativ počinje suočavanjem glavnog lika sa neverstvom partnera i posledicama po celu porodicu, „How can you throw twenty years away/What about your kids and the words they pray”.⁷⁷⁶ Glavni lik nastavlja svakodnevne obaveze („I picked up your clothes from the laundry mat/Brushed back the feather from your hat/Washed all the dishes and swept up the floors”), istovremeno shvatajući bez obzira na aktivnosti, neverstvo i izdaja ostaju.⁷⁷⁷ Ova patnja je predstavljena u stihovima refrena „You’ve been talking in your sleep/Every secret that you keep”, zajedno sa upečatljivim pesničkim slikama poput “another letter in your shirt” i “the soles of my shoes”.⁷⁷⁸

Bet, zatim, koristi metafore, aliteraciju i kontrast kako bi što bogatije opisala snažna majčina osećanja koja pamti. Stihovi „You can’t hold a man/when he’s holding out for more”, jesu simbol besmisla romantične veze u kojoj je jedan od partnera već emotivno nedostupan.⁷⁷⁹ Aliteracija u stihovima „Picked up your clothes from the laundry mat”, naglašava banalnost aktivnosti glavnog lika koji je izložen ogromnom bolu zbog izdaje, kao i kontrast između istih.

48. „Baby Shot Me Down”, 2016.

Još jedna pesma sa temama neverstva, izdaje, povređenog ponosa i, ovoga puta, osвете. Kao i ranije, Bet je pronašla inspiraciju u dešavanjima iz života njene majke. Naime, majka je ponovo bila izneverena od strane partnera i Bet je opet bila svedok.⁷⁸⁰ Iz ovog događaja je nastala pesma sa dramatičnim narativom u kome je glavni lik metaforički ubijen partnerovim neverstvom, „It’s not okay what he did/Not ok what he gave/When baby shot me down”.⁷⁸¹ Bet se služi direktnim govorom i unutrašnjim monologom („She’s the best thing in his world/But not okay in my town”). kako bi opisala

⁷⁷³ „vatra na podu”, „pepeo i dim”, „padam sa sedišta”

⁷⁷⁴ „Ni u paklu nije tako vrelo”

⁷⁷⁵ Hart, Beth. “Woman You’ve Been Dreaming of: My Mother Has Always Been a Very Beautiful Woman, but Also a Woman Who Took Very Seriously Taking Care of My Dad and All of US Kids. Watch Beth’s Track...: By Beth Hartfacebook.” Facebook, www.facebook.com/watch/?v=1667161059967119. Accessed 16 Apr. 2024.

⁷⁷⁶ “Kako možeš samo da baciš 20 godina, a šta je sa našom deco mi njihovim molitvama”

⁷⁷⁷ “Uzela sam veš sa pranja, sredila pero na tvom šeširu, oprala sudove i obrisala podove”

⁷⁷⁸ “U snu si rekao sve što si krio”, “još jedno pismo u košulji”, “ulošci mojih cipela”

⁷⁷⁹ “Ne možeš zadržati čoveka koji traži više”

⁷⁸⁰ Hart, Beth. “Beth Hart - Baby Shot Me down - Track by Track.” YouTube, YouTube, 23 Feb. 2017, www.youtube.com/watch?v=kSUK4MVjNOU.

⁷⁸¹ “Nije u redu šta je uradio i dao, kada me ubio”

jačinu osećanja izdaje koju oseća glavni lik i njegove namere da se osveti partneru i njegovoj ljubavnici (“I got some cruel intentions for her”).⁷⁸²

Glavna metafora koja opisuje bol i patnju neverstva je „shot down”, pojačana pesničkim slikama poput „ring, ring, ring/goes the barrel”. Kada ponavlja fraze „He knows I know he knows”, Bet prikazuje neprekidni, opsesivni tok misli glavnog lika i njegovu povređenost.⁷⁸³ Dok partnera opisuje sa novom ženskom osobom u stihovima „Swing, swing, swing”, u isto vreme ukazuje i na osvetu glavnog lika stihovima „goes the arrow”.⁷⁸⁴ Kao i u prethodnim pesmama, Bet govori o prošlosti i sadašnjosti, suprotstavljajući ljubav i posvećenost izdaji i osveti.

49. „Good Day to Cry“, 2016.

Prvobitna verzija ove pesme je govorila o teškim trenucima čoveka obolelog od terminalne bolesti. Međutim, Betin producent nije pokazao interesovanje, što je bio znak da je potrebno napiše drugačiji tekst, na temu ljubavi između dvoje ljudi.⁷⁸⁵ Tako su, konačno, glavne teme ove pesme ljubav, gubitak i žal za nekadašnjim partnerom. Glavni lik je, na samom početku narativa, zaglavljen u prostoru tmine, kako bukvalno, tako i metaforčki. U isto vreme, razmišlja o gubitku koji je naizgled nenadoknadiv („Love is heavy on my mind/And heavier on my heart/They tell me love is blind/But I can see fine here in the dark”).⁷⁸⁶ Pesmom odjekuje žalost ne samo za partnerom, već i za ljubavlju koja je nekada postojala.

Slike očajanja i čežnje su prisutne u stihovima „I fell down in the flowers/you planted in the yard/I cried to them for hours”.⁷⁸⁷ Kada ponavlja stihove „It’s a good day to cry”, Bet naglašava temu prihvatanja i mirenja sa okolnostima dok prolazi kroz proces žaljenja.⁷⁸⁸ Ovi stihovi služe i da pokažu neophodnost izražavanja patnje tuge, kao sastavnog dela izlečenja. Zajedno sa pomenutim stihom, tu je i stih „a good day to die”, koji sam po sebi predstavlja paradoks i može se tumačiti kao želja glavnog lika da okonča život ili kao podcrtavanje izrađene konfuzije i nadasve sukobljenih osećanja.⁷⁸⁹ U skladu sa tim, ljubav je personifikovana kao nešto što predstavlja teret za srce i um („heavy on my mind/and heavier on my heart”) i zahteva posebnu vrstu snage.⁷⁹⁰ Bet koristi stihove „I don’t need no doctor”, aludirajući na to da se emocionalni bol ne može tretirati na isti način kao i fizički.⁷⁹¹

50. „Picture in a Frame“, 2016.

Još jedna pesma nastala u vreme stvaranja prethodnog albuma, *Better than Home*, ali nije inspirisana roditeljima. Bet je bila u procesu useljenja u novu kuću i dobila je ideju o ljubavnoj vezi koja ne može da potraje, jer emotivni partner odlazi na duže vreme, možda u rat, zbog čega glavni lik nastavlja da provodi vreme kačeći njegove fotografije na zid. Osim toga, Bet je pronašla inspiraciju i u jednoj pesmi svog idola, Toma Vejtsa.⁷⁹² Glavne teme su, dakle, sećanja, nada i čežnja izražene kroz metaforu stavljanja fotografija u ram. Narativ upravo tako i počinje, „I put another picture/Of you in a

⁷⁸² “Najbolja u njegovom svetu, ali ne i u mom”, “Imam neke loše planove za nju”

⁷⁸³ “Zna da znam da zna”,

⁷⁸⁴ “Julja se, julja”, “odlete strela”

⁷⁸⁵ Face Culture. “Beth Hart Interview (Part 2).” YouTube, YouTube, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=0wjnagz78SQ.

⁷⁸⁶ “Ljubav mi je na umu, još više u srcu, kažu mi da slepa je, ali vidim i u mraku”

⁷⁸⁷ “Pala sam u cveće što posadio si u dvorištu, žalila sam mu se satima”

⁷⁸⁸ “Dobar dan za plakanje”

⁷⁸⁹ “Dobar dan za umiranje”

⁷⁹⁰ “teška za um, još teža za srce”

⁷⁹¹ “Ne treba mi doktor”

⁷⁹² Francis, Pete. “Beth Hart Interview.” Blues Rock Review, 13 Dec. 2016, bluesrockreview.com/2016/12/beth-hart-interview.html.

frame/The one of you and me/When I got your name”.⁷⁹³ Zajedno sa ovim stihovima, glavni lik govori o srećnijim vremenima, “We set up shop at the old Johnson place/You had sunshine on your face”.⁷⁹⁴ Kako bi ih što vernije prikazala, Bet koristi pesničke slike poput „sipping bourbon and hanging out by the pool” i „sunshine on your face”, što ukazuje na prijatnost i toplinu koju pruža sećanje na voljenu osobu.⁷⁹⁵

Kao i u prethodnim pesmama, Bet se služi ponavljanjem kada želi da naglasi, u ovom slučaju, čekanje i prisustvo voljene osobe u mislima, „so until you come home” i „these dreams/live beyond the dark”.⁷⁹⁶ Sećanja i trenuci zarobljeni u vremenu su predstavljeni metaforom fotografija u ramovima, na kojima se vidi suština voljene osobe i čežnja glavnog lika. Spektar emocija tuge simbolično je predstavljen bojama, „every shade of blue”, a tu je i aliteracija us tihovima „fire light the dark”.⁷⁹⁷

51. „No Place Like Home“, 2016.

Bet je, čini se, pronašla lepotu osećanja koja pruža dom u kasnim četrdesetim. Kada je bila mlada, jedna od najvećih želja je bila da putuje, nastupa i stvara pesme, ali je vremenom sve više čežnula za svojim domom.⁷⁹⁸ Tako su centralne teme ove pesme upravo čežnja za domom, njegovom toplinom i ugodnošću. Istovremeno, u pesmi se istražuju i teme izolacije, nostalgije i povratka korenima. Na samom početku narativa, Bet govori o prezasićenju nomadskim načinom života i želji da se što pre vrati kući, „It’s been a long time on the road/Without a soul to call my own/I’m tired of talking to the cards/I miss the flowers in the yard”.⁷⁹⁹

Pesničke slike poput „stack some stones/maybe grow some wheat” i „the flowers in the yard”, bude osećanja nostalgije, dok Bet zaista opisuje svoje dvorište. Neprekidna želja za pripadanjem i povratkom je naglašena stihovima refrena „There’s no place like home”, a tu je i simbolična povezanost sa prošlošću u stihovima „a letter or an old postcard”.⁸⁰⁰ Anaforična upotreba stihova „No place like home” naglašava primarna osećanja u pesmi, kao i lirski ritam.

52. „War in My Mind“, 2019.

Ova pesma je nastala nakon još jedne borbe protiv alkoholizma. Prema Betinim rečima, u trenutku kada je bila spremna da oduzme sebi život, jer više nije mogla da prolazi kroz istu agoniju lečenja i ponovne, neprolazne potrebe za alkoholom, začula je glas koji joj rekao da ode u obližnju crkvu koja je, ispostaviće se, pripadala jednoj korejskoj religiji; nakon nekoliko odlazaka na službe, Bet je upoznala sveštenicu koja joj je pomogla da se izbori sa krizama.⁸⁰¹ Međutim, sveštenica je dobila premeštaj, što je Bet jako teško primila. Tako je nastala jedna od najlepših Betinih balada, sa glavnim temama dubokog nemira, konflikta i mentalnih borbi.

Narativ je u potpunosti usresređen na unutrašnja iskustva u kojima glavni lik izražava osećanja očaja, krivice i bespomoćnosti sa kojima se susreće u borbi sa svojom zavisnošću. Mračne i snažne slike poput „blood on the wall” i „black in my soul”, ilustruju dubinu patnje i uznemirenosti, pri čemu

⁷⁹³ “Uramila sam još jednu tvoju sliku, našu, na dan kad sam uzela tvoje prezime”

⁷⁹⁴ “Otvorili smo prodavnicu na starom mestu kod Džonsona, lice ti je sijalo kao sunce”

⁷⁹⁵ “Pijuckali smo burbon i muvali se oko bazena”

⁷⁹⁶ “pa dok ne dođeš kući”, “ovi snovi žive izvan tame”

⁷⁹⁷ “sve nijanse plave”

⁷⁹⁸ Hart, Beth. “Beth Hart - No Place Like Home (Track by Track).” YouTube, YouTube, 19 Dec. 2016, www.youtube.com/watch?v=0J2hBsuiIrU.

⁷⁹⁹ “Dugo sam na putu, bez ikog svog, umorna sam od razgovora sa kartama, nedostaje mi cveće u dvorištu”

⁸⁰⁰ “Nigde nije kao kod kuće”, “pismo ili stara razglednica”

⁸⁰¹ Ștefănescu, Cătălin. “Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1).” YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=1473s.

se prvi stih odnosi na samopovređivanje, a drugi na tminu alkoholizma.⁸⁰² Ciklična priroda mentalnih i bolesti zavisnosti predstavljena je frazom „There’s a war in my mind”, koja se ponavlja kroz pesmu, učvršćujući glavnu temu.⁸⁰³

Kroz metaforu rata, Bet opisuje svoje mentalno stanje kao jedno neprekidno bojno polje, što je upečatljivo prikazano stihovima „make love to the war in my soul” i „shadow box another piece of sky”.⁸⁰⁴ Bet je već pominjala sličnu frazu „shadow boxer” u pesmi „Waterfalls” iz 2007. i nastavlja da peva o borbi protiv bolesti zavisnosti us vojim pesmama 12 godina kasnije. Imenica „rat” je personifikovana i označava nešto sa čime autorka ima poseban odnos.

53. „Without Words in the Way“, 2019.

Inspirisana džez muzikom koju je majka slušala iz 1930-ih, 1940-ih, pa čak i ranije, sa divnim melodijama, stihovima i akordima, Bet je ovu pesmu napisala na temu nesrećne ljubavi. U pitanju je ženska osoba koja želi da zamoli partnera da ostane, ali zna da će rečima ugroziti ili uništiti sve što je lepo.⁸⁰⁵ Narativ govori o gubitku i čežnji za partnerom i, naizgled, bezuspešnim pokušajima da se pronađe način u izražavanju osećanja („I just came to say/Without words in the way/I’ve been trying all day”).⁸⁰⁶ Glavni lik je predstavljen kao nesrećno i sasvim napušteno biće, „like a well with no spring”, „like a bird with one wing”.⁸⁰⁷ Ova stanja su opisana i u stihovima „hanging on by a string” i „like a match with no spark”, naglašavajući dodatno naratorova emocionalna stanja.⁸⁰⁸

U pesmi se često koriste metafore i poređenja kako bi se glavni lik predstavio kao nedovršen ili disfunkcionalan, „like a cheap work of art”, „like a child without a dream”, „I’m a throne without a king”.⁸⁰⁹ Tema tišine i neiskazanih osećanja se ponavlja u stihovima „without words in the way”. Njihov uticaj na glavnog lika je skoro opipljiv i personifikovan, jer u potpunosti utiče na njegov život.

54. „Try A Little Harder“, 2019.

Bet je ovu pesmu napisala kada je imala 21. godinu. Bez stihova i razrade, pesma je služila kao zagrevanje pre snimanja u studiju, sve dok je nije čuo njen producent Rob Kavallo i podstakao je da je završi. Muzička inspiracija joj je bio Stivi Vonder (Stevie Wonder), a stihove je napisala zamišljajući sebe i svog oca, koji je bio ljubitelj kockanja, kako igraju karte u Las Vegasu.⁸¹⁰ Glavne teme su rizik, ambicija, odlučnost i potraga za srećom.

Početak pesme se odvija za kockarskim stolom, „Hello, my friend/Deal me on in/And gimme them dice to roll” i nastavlja se ostalim metaforama i simbolima za kocku poput „ace, ace, king, king, king” i „my blood is boiling”.⁸¹¹ Ovi stihovi su ujedno i prikaz intenzivnih emocija koje kockanje podrazumeva. Stihovi refrena „Try a little harder, child” naglašavaju upornost i otpornost, ali i samu prirodu kockanja. Bet opisuje jednu kockarnicu u Las Vegasu i likove koji se tamo mogu videti u stihovima „Four o’clock in the morning/My blood is a-boiling”, zatim „I like the strip but I love the

⁸⁰² „krv na zidu”, „crnilo u duši”

⁸⁰³ „Rat u glavi”

⁸⁰⁴ „vodim ljubav sa ratom u duši”, „nevidljivi neprijatelj oduzima još jedno parče neba”

⁸⁰⁵ Hart, Beth. „Without Words in the Way - Unplugged at Home.” YouTube, YouTube, 15 Dec. 2019, www.youtube.com/watch?v=lsbBB0R_KdY.

⁸⁰⁶ „Samo sam došla da kažem, a da reči ne smetaju, da se trudim ceo dan”

⁸⁰⁷ „kao bunar bez izvora”, „kao ptica bez jednog krila”

⁸⁰⁸ „visim na koncu”, „kao šibica bez plamena”

⁸⁰⁹ „kao jeftino umetničko delo”, „kao dete bez sna”, „ja sam tron bez kralja”

⁸¹⁰ AustralianMusician. „Beth Hart: The ‘war in My Mind’ Interview.” *Australian Musician Magazine*, 26 Sept. 2019, australianmusician.com.au/features/beth-hart-the-war-in-my-mind-interview/.

⁸¹¹ „Zdravo, druže, podeli i daj mi kockice”, „kec, kec, kralj, kralj”, „krv mi vri”

girls/With their zebra stripe baby doll curls, yeah”.⁸¹² Ove pesničke slike dočaravaju mesto i radnju pesme, uvlačeći slušaoca u tzv. Sin City. U pesmi se personifikuju koncepti vremena i sreće koji direktno utiču na sudbinu glavnog lika, „My time’s like a clock” i „hear the lucky lady sing”.⁸¹³ Bet sebe predstavlja kao „a high rolling girl”, koja se hvata u koštac sa svim dobrim i lošim strana života.⁸¹⁴

55. „Sister Dear“, 2019.

Tokom svoje duge karijere, Bet je nekoliko pesama napisala u vezi sa svojom setrom Šeron. Međutim, ova pesma je posvećena najstarijoj sestroj Suzan. Naime, nakon ozbilje svađe, Bet je potražila rešenje i olakšanje za klavirom iz čega je, na njeno iznenađenje, proizašla pesma o ljubavi prema njoj, ne o ljutnji.⁸¹⁵ Centralne teme jesu opraštanje, ljubav i kompleksni odnosi između članova uže porodice. Narativ je sasvim direktan i govori o potrazi glavnog lika za ispravljanjem grešaka, oživljavanjem veze sa sestrom i željom za spoznajom ljubavi („Sister dear, are you there, are you there?/I wanna talk to you/On a phone, in a house, on a hill/Wherever you want to/I was hard, I was hard, I was so hard on you/I was wrong for so long/Could you ever forgive me?”).⁸¹⁶

Anaforična upotreba stihova „Sister dear, are you there?” i „I was hard, I was hard”, ukazuje na dubinu kajanja koju glavni lik oseća, ali pojačava i emocionalnu dubinu pesme.⁸¹⁷ Mesto pripovedanja „In the park, at the beach, in the sand”, prizivaju sećanja i simbolizuju neka bezbrižna i srećna vremena.⁸¹⁸ Direktno obraćanje „Sister dear”, personalizuje pesmu i pretvara je u intimnu konverzaciju ili ispovest, sa stihovima „morning twilight” koji jesu simbol novog početka i nade.⁸¹⁹ Bet naglašava teme sazrevanja i kajanja korišćenjem kontrasta između prošlih grešaka, „I was hard on you”, i trenutne molbe za oprostajem.⁸²⁰

56. „Rub Me for Luck“, 2019.

Svoje poštovanje i naklonost prema Džou Bonamasi Bet je izrazila upravo stihovima ove pesme.⁸²¹ Divila se njegovoj posvećenosti i strasti prema muzici i opisala ih je u narativu ispunjenom snažnim strastvenim odnosom, nagalašenog muzičkim metaforama i pesničkim slikama. Osnovna tema pesme je snažna priroda ljubavi koja se poredi sa jedinstvenim muzičkim iskustvom. Stihovi govore o predivnim melodijama koje mogu u potpunosti da obuzmu biće, baš kao što je to slučaj i sa prisustvom i pažnjom voljene osobe.

Narativ počinje opisom sviranja gitare, koje se može tumačiti i kao strastveni fizički dodir druge osobe, „Passion from your fingers/Is an awesome rendering”.⁸²² Zatim se dotiče i tema ranjivosti („Your guitar’s a bleeding heart”) i sreće („Come and rub me, baby, just for luck”).⁸²³ Iako se metafore i druge korišćene stilske figure mogu tumačiti dvojako, jasno je da je Bet vrlo direktno govorila o svom iskustvu pri slušanju Bonamase. Tako stihovi poput „Your guitar’s bleeding heart” i „Every note is made of smoke”, ukazuju na njenu očaranost Bonamasinim izvedbama, zajedno sa stihovima „Waves

⁸¹² „Mala, potrudi se malo više”, „Četiri sata ujutru, krv mi ključa”, „volm striptiz ali volim i devojke i zebrinom printu i dečijim loknicama”

⁸¹³ „Vreme mi je kao sat”, „slušaj kako dama peva”

⁸¹⁴ “

⁸¹⁵ Hart, Beth. “Beth Hart - Sister Dear (Track by Track): Sister Dear - behind the Lyrics Order War in My Mind: <https://Smarturl.it/Bethhartstore>: By Beth Hartfacebook.” Facebook, www.facebook.com/watch/?v=888356158213589. Accessed 26 Apr. 2024.

⁸¹⁶ “ekstravagantnu devojku”

⁸¹⁷ “Draga sestro, jesi li tu”, “bila sam stroga, stroga”

⁸¹⁸ “u parku, na plaži, u pesku”

⁸¹⁹ “jutarnji sumrak”

⁸²⁰ “bila sam stroga prema tebi”

⁸²¹ “The Blues Podcast - Beth Hart (Episode 1).” *YouTube*, YouTube, 25 Feb. 2020, www.youtube.com/watch?v=5Bbgs7zSTrc.

⁸²² “Strast iz tvojih prstiju je sjajna predstava”

⁸²³ “Tvoja gitara krvavi srcem”, “dodi, dušo, dodirni me za sreću”

of emotion are crashing into me“.⁸²⁴ Bet personifikuje pojmove gitare i emocija, nagašavajući duboku povezanost sa izvođačem. Isto to čini ponavljanjem stihova refrena „I’m so into you“.

57. „Woman Down“, 2019.

Kada je imala 12 godina, Bet se zaljubila i započela šestomesečnu vezu sa 26 godina starijim muškarcem. Tražeći oca koji je napustio, tragala je za ljubavlju i prihvatanjem izrazito starijih muškaraca i ova veza se završila traumatično po nju: dok je klečeći na podu molila da je ne ostavlja, on je bacio nekoliko novčanica i otišao.⁸²⁵ Ova pesma govori o emotivnoj i psihičkoj traumi kroz koju je prošla, sa glavnim temama poniženosti, izdaje, patnje, ranjivosti i borbe za opstanak.

Narativ govori o devojčici koja se bori protiv osećanja bezvrednosti i napuštenosti („Now all that I am is trash”), sa izraženom željom za osvetom („lay my lover down”).⁸²⁶ Neprekidno ponavljanje stihova refrena „Woman down”, predstavlja istovremeno Betin vapaj i poziv da se obrati pažnja na slična iskustva drugih žena.⁸²⁷

Izdaja i neprolazna tuga proistekla iz napuštanja, upečatljivo je naslikana stihovima „a smoking gun” i „pennies of pain become the rain”.⁸²⁸ Kako bi opisala pedofila koji je ostavio trajne traume u njenom životu, Bet koristi stihove poput „man in black” koji „climbs inside my mind”.⁸²⁹ Ovi stihovi jesu metafora za prinudne misli i prisustvo ovog muškarca u njenom umu. Ponavljanjem brojeva „1, 2, 3, 4”, za kojima slede stihovi „give me a million more/ways to lay my lover down” i „to take this mother out”, Bet govori o snažnoj želji za osvetom, kako bi se oslobodila tame i krenula napred. Termini „the rain”, „ashes” i „stars” simbolizuju njene suze, prekinute snove i ugašene nade.⁸³⁰

58. „I Need A Hero“, 2019.

Poslednja u nizu autorskih pesama, govori o temama koje se često ponavljaju u Betinom opusu – borba sa sobom, ljudska ranjivost, uticaj roditelja i mogućnost iskupljenja. Narativ počinje uvidom autorke u sopstveni svet: “Here comes another storm, seems like it’s always raining/Mostly in my head under the sheets/It’s where I’m always hiding from my best intentions/Guess God has got me sowing what I reap”.⁸³¹ Tako se na samom početku, kao i u razradi, Bet obraća Bogu, u nadi da će joj viša sila pomoći da pronađe odgovarajući put, konačno prihvativši sebe kao jedno ljudsko biće, sa svim svojim manama i vrlinama (“But I’m not a hero/I’m no superwoma/I got my problems/Coming and going”).⁸³²

Kao i u prethodnim pesmama, Bet koristi pesničke slike, metafore, ponavljanje i aluzije kako bi ispričala ovu priču o samospoznaji. Emocionalne turbulencije su naslikane stihovima “storm”, “under the sheets” i “crying in the dark”.⁸³³ Žeđ koristi kao metaforu za potrebu i želju za izlečenjem, istovremeno odbijajući ili ne uspevajući da prihvati pomoć ili pronađe utehu (I’m so thirsty but I won’t drink the water”).⁸³⁴ Ključni element pesme su stihovi refena “I’m not a hero”, kojima se naglašava prihvatanje sopstvenih ograničenja i mana. Stihovi “I look like my mother/But I hurt like my father”,

⁸²⁴ “Svaka nota je od dima satkana”, “nose me talasi emocija”

⁸²⁵ Garber, Craig. “Beth Hart: ‘I Got Tired of Being in Psych Wards...’” YouTube, YouTube, 8 Apr. 2022, www.youtube.com/watch?v=a35abU3b0Zs&t=793s.

⁸²⁶ “sada kada sam samo otpad”, “da svog ljubavnika položim na zemlju”

⁸²⁷ “odbačena žena”

⁸²⁸ “neoboriv dokaz”, “neprimetan bol postaje agonija”

⁸²⁹ “čovjek u crnom”, “uvlači se u moj um”

⁸³⁰ “daj mi još milion načina da svoju ljubav smestim u zemlju”, “da ubijem bitangu”

⁸³¹ “Još jedna oluja stiže, kao da uvek pada kiša, uglavnom u mojoj glavi, ispod pokrivača, gde se krijem od najboljih namera, valjda mi Bog daje da žanjem ono što sejem”

⁸³² “Ali nisam ja heroj, ni superžena, imam probleme, dolaze i prolaze”

⁸³³ “oluja”, “ispod pokrivača”, “plačem u mraku”

⁸³⁴ Tako sam žedna, ali neću da pijem tu vodu”

predstavljaju aluziju na duboko ukorenjene porodične vrednosti i njihov uticaj na ličnost, postupke i ponašanje autorke.⁸³⁵

6.3.1 Diskusija i zaključak

Bet Hart je prošla trnovit put od sirovih, direktnih narativa o izrazito ličnim doživljajima, do kasnijih istraživanja širih tema izdržljivosti, ljubavi i drugih značajnih životnih pitanja. Njen poetski opus nije išao predvidljivom, uzlaznom putanjom. Upravo suprotno, prepun je naizgled nepredvidljivih obrta i uzdizanja iz tmine života. Na samom poetskom početku, ispoljila je solidno umeće u pisanju tekstova pesama, koje se postepeno razvijalo i napredovalo. Njena tvrdoglava posvećenost autentičnosti, prisutna je sve do danas.

Najranije pesme obeležila je naglašena, gotovo iskonska energija i uranjanje u poetiku tame u tekstovima poput „Spiders in My Bed“ i „Am I the One“ (1996). Tu je i pesma „L.A. Song“ (1999), kao savršen prikaz tadašnjeg očaja i želje za bekstvom, koji su zaista i obeležili ovaj deo njenog života. Svoj nemir, ljutnju i bol je izražavala jednostavnim rimama i stilskim figurama poput ponavljanja, poređenja, metafora i pesničkih slika, i ne izrazito suptilnim vokabularom. Čini se da je upravo to i bila svrha ranih autorskih pesama – iskreno, jednostavno, neulepšano opisivanje sopstvene stvarnosti. Tako su, na samom početku, Betine tematske preokupacije uglavnom dolazile od psihičkih borbi, nezadovoljstva, bekstva, očaja i ljutnje, sa kratkim osvrtom na šire društvene pojave, kao što je slučaj sa pesmom „G.O.P.“ (1999).

Međutim, tematska dubina i složenost njenih pesama se menjala zajedno sa novim iskustvima i mukotrpnim razvojem ličnosti, koji je počeo da se ogleda u besomučnom pretraživanju tema tame poput očaja, čežnje, kajanja, neuzvraćene ljubavi, evidentnih u pesmama „Lifetime“, „Broken & Ugly“, „Hiding Under Water“, „Leave the Light on“ (2003), „At the Bottom“, „Crashing Down“ (2007), „Weight of the World“ (2010). Ovaj period predstavlja prvu prekretnicu u njenom poetskom izrazu, jer otvara novo poglavlje u narativnoj dubini i iskrenosti njenog pripovedanja, češćoj pojavi tema samospoznaje, nade, pokajanja i iskupljenja, i korišćenju kompleksnijih poetskih figura poput simbolizma, anafore, aliteracije i asonance, upečatljivijih pesničkih slika i složenijih metafora.

Stvaranje albuma sačinjenog od obrada legendarnih pesama sa Bonamasom 2011., ostavilo je ogroman trag u sledećoj etapi razvoja. Počela je, u većoj meri, da crpi inspiraciju iz životnih i ljubavnih iskustava bliskih ljudi i porodice, kao što je slučaj sa pesmom „Baddest Blues“ (2012). Prisutnije su teme autentičnosti, duhovnog rasta, bezuslovne ljubavi i odanosti, upornosti, transformacije, koje se mogu videti u tekstovima pesama „Swing My Thing Around“, „Spirit of God“, „There in Your Heart“, „The Ugliest House on the Block“ i „Everything Must Change“ (2012). Korišćenjem slobodnog stiha, bez stroge šeme rimovanja, Bet je nastavila sa upotrebom upečatljivih pesničkih slika, ponavljanja, simbolizma, aliteracije, složenih metafora i jukstapozicija. Pokazala je sposobnost da se, u podjednako meri, bavi ličnim i univerzalnim temama sa izrazitom empatijom.

Ovaj trend se nastavio i na potonjim albumima, sa još izraženijim temama optimizma, izdržljivosti, otpornosti, potrage za smislom, kao što je slučaj u stihovima pesama „Might As Well Smile“, „Tell ‘Em to Hold On“ i „Better than Home“ (2015). Nije prestala da piše o različitim aspektima ljubavi između dvoje ljudi i konfliktima, te su nastale pesme bazirane na ambivalentnom odnosu sa ocem poput „Tell Her You Belong to Me“ i „Trouble“ (2015). Metafore su postale bogatije poput „the ship is scared to sink“ i „the thorn looks for a crown“.

⁸³⁵ „Ličim na majku, ali patim kao otac“

U skladu sa razvojem, u ovom periodu je, u mnogo većoj meri, počela da piše pesme koje nisu nužno autobiografske i inspiraciju je potražila u mnoštvu pojava oko sebe. Tako su iznenada pesme počele da nose naslove poput „Coca Cola“, „Jazz Man“, „Fat Man“ (2016), što ne znači da je Bet uložila trud da postane komercijalna pevačica, već da je možda konačno počela da shvata stvaranje muzike i pesama kao neku vrstu igre, koja se ne mora zasnivati na ličnim, bolnim iskustvima. Na poslednja dva albuma, Bet se bavila temama intenzivnih emocionalnih i psihičkih izazova kroz koje je zaista, iznova prolazila, „War in My Mind“ i „Woman Down“ (2019), zatim izdajom i nesrećnim ljubavima, „Love Is a Lie“, „Love Gangster“, „Baby Shot Me Down“, „Woman You’ve Been Dreaming of“ (2016), kao i temama sampospoznanje i iskupljenja, „No Place Like Home“ (2016).

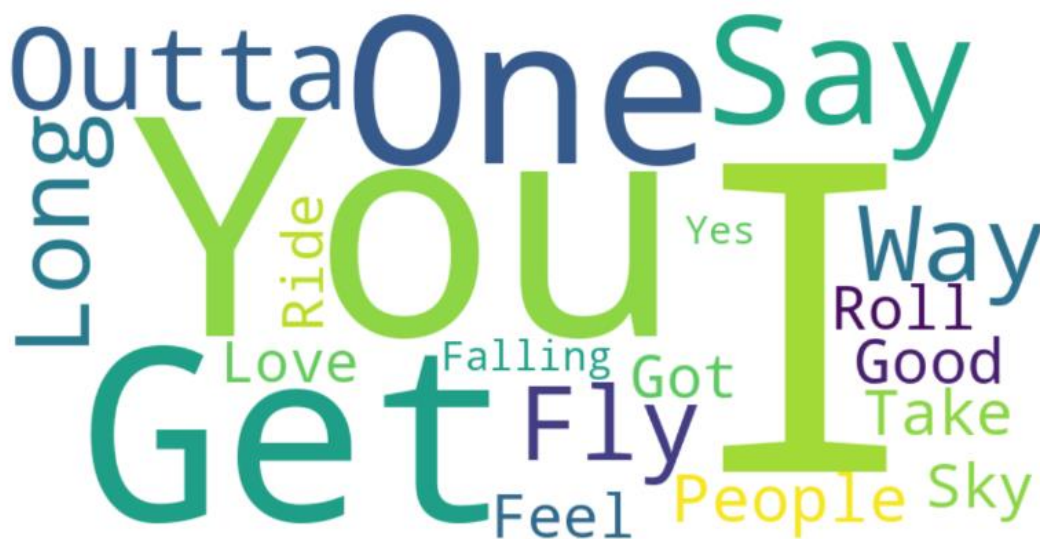
Na kraju se može zaključiti da u njenom stvaralaštvu postoje teme koje se protežu od početka karijere do danas. To su, pre svega, teme ličnih izazova i borbi sa mentalnim oboljenjima koje su očigledne u pesmama „Spiders in My Bed“ (1996), „At the Bottom“ (2007), „Everything Must Change“ (2012) i „War in My Mind“ (2019). Osim njih, konstantne su teme ljubavi i međuljudskih odnosa u pesmama „Am I the One“ (1996), „Mama“ (1999), „Leave the Light On“ (2003), „Baddest Blues“ (2015) i „Without Words in the Way“ (2019). Bet se podjednako često bavila egzistencijalnim i duhovnim pitanjima u pesmama poput „Sky Is Falling“ (1999), „Heaven Look Down“ (2007) i „Spirit of God“ (2015).

U skladu sa poetskim izrazima svojih najvećih idola, Lenarda Koena i Toma Vejtsa, Bet danas koristi dublje metafore i druga poetska sredstva, kako bi ispričala bogatije priče sa, ne nužno raznovrsnijim temama u odnosu na prethodne godine, ali svakako maštovitijim i upečatljivijim narativima.

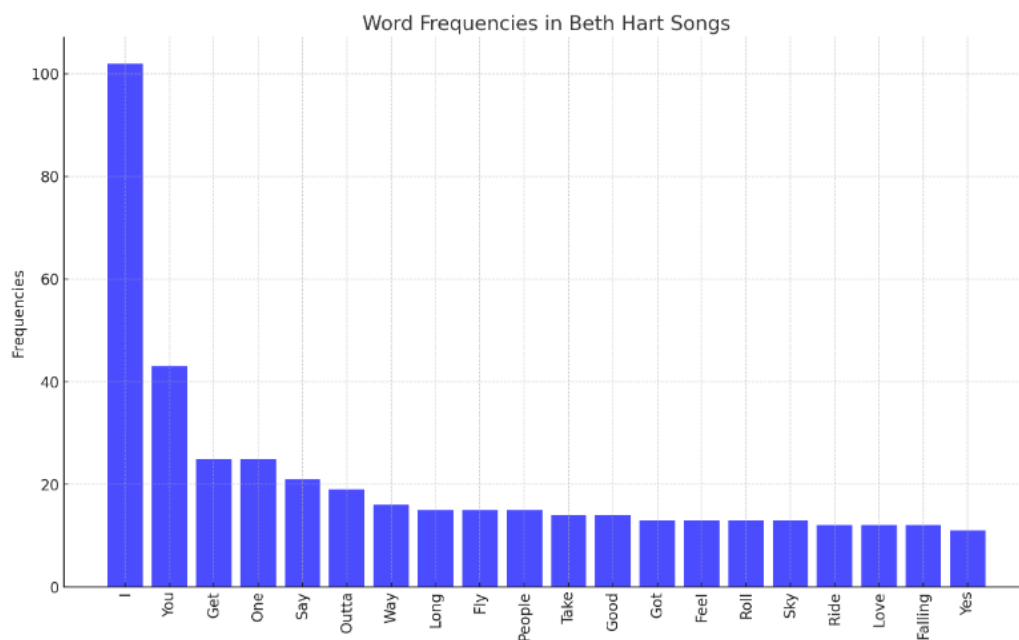
6.5 Kvantitativna analiza poetskog izraza

6.5.1 Tematska analiza

Radi poređenja rezultata kvantitativne analize sa rezultatima Dženis Džoplin i Ejmi Vajnhaus, prvi deo kvantitativne analize poetskog opusa Bet Hart, baviće se njenim stvaralaštvom do 1999. godine tj. do 27. godine života. Prvi album iz 1993. godine nije ušao u analizu, jer je nemoguće pronaći relevantne i validne podatke o autorima pesama. Postoji mogućnost da je autor svih ili bar dela tekstova, producent Džefri Tozer. Sledeća dva albuma sadrže 11 autorskih pesama. Kvantitativna analiza isključivo ovih tekstova je donela sledeće rezultate:

Ilustracija 12

Ilustracija 12.1

Kao što je slučaj sa Dženis i Ejmi (i mnogih drugih kantautora), prve dve najfrekventnije reči su „I” i „You”. Radi se, dakle, o pesamama koje su autobiografske tj. izražavaju lični narativ i direktnu komunikaciju sa drugim osobama. Odmah nakon ovih reči, u samom vrhu frekventnosti su „get”, „outta”, „say” i „way”, što se može protumačiti kao Betina potreba za bekstvom, kretanjem i/ili promenama. Kretanje i bekstvo se ne moraju nužno odnositi na fizičko bekstvo, već i na emocionalno i psihičko. U prilog tome ide i nešto ređa, mada i dalje frekventna, upotreba reči „fly, roll, ride”. „Say” i „way” ukazuju na suočavanje sa izazovima i traženje načina za njihovo prevazilaženje na putu ka oslobođenju od nekoga/nečega.

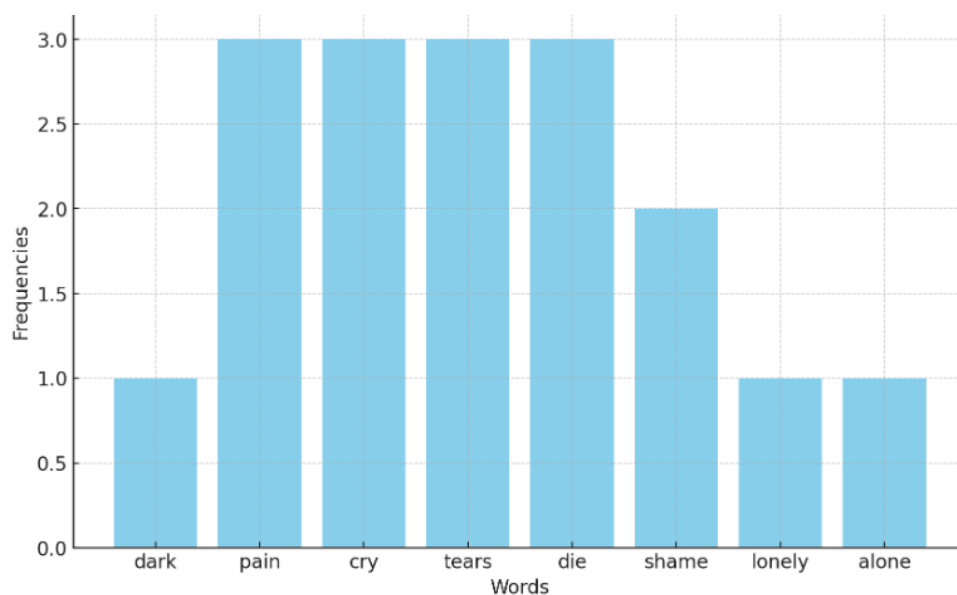
Nešto ređa pojava reši „sky”, „people” i „long” govori o usresređenosti na teme nade i snova („sky”), zatim teme odnosa sa drugim ljudima ili ponašanja ljudi („people”) i, na kraju, temama

prolaznosti vremena („time”). Reč „ljubav” nije među najfrekventnijim rečima, što znači da Bet nije bila u ogromnoj meri okupirana temama ljubavi ili nije imala potrebu/želju da piše o njoj na prva dva albuma.

Reči koje nisu dominantne, ali su od značaja za otkrivanje tema tame u Betinom poetskom izrazu su:

Ilustracija 13

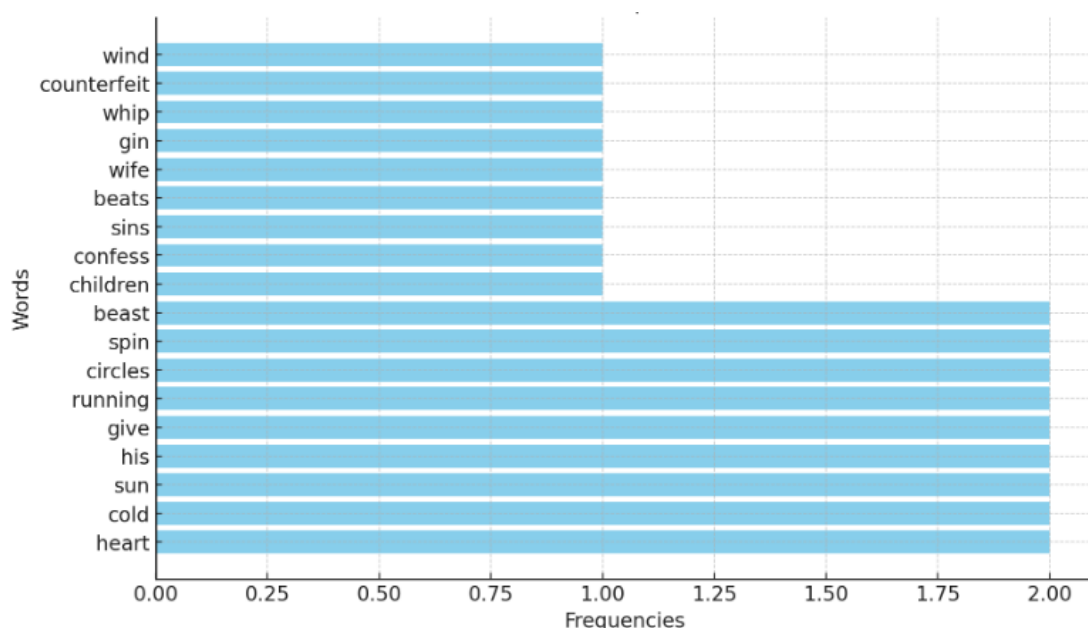
Ilustracija 13.1

Izrazito niža frekventnost reči koje simbolizuju teme tame, može ukazivati na nekoliko stvari: da Bet nije bila preokupirana njima u svom ranom stvaralaštvu, da nije želela da piše pesme na pomenute teme ili, pak, da su producenti odlučili da pesme sa dominantno mračnim temama nisu za objavljivanje. Može značiti i da je ove teme namerno potiskivala kako bi izbegla bol suočavanja sa realnošću.

Poslednji korak u otkrivanju emocionalne dubine i narativne raznolikosti jeste pronalaženje najređe korišćenih reči, a to su:

Ilustracija 14

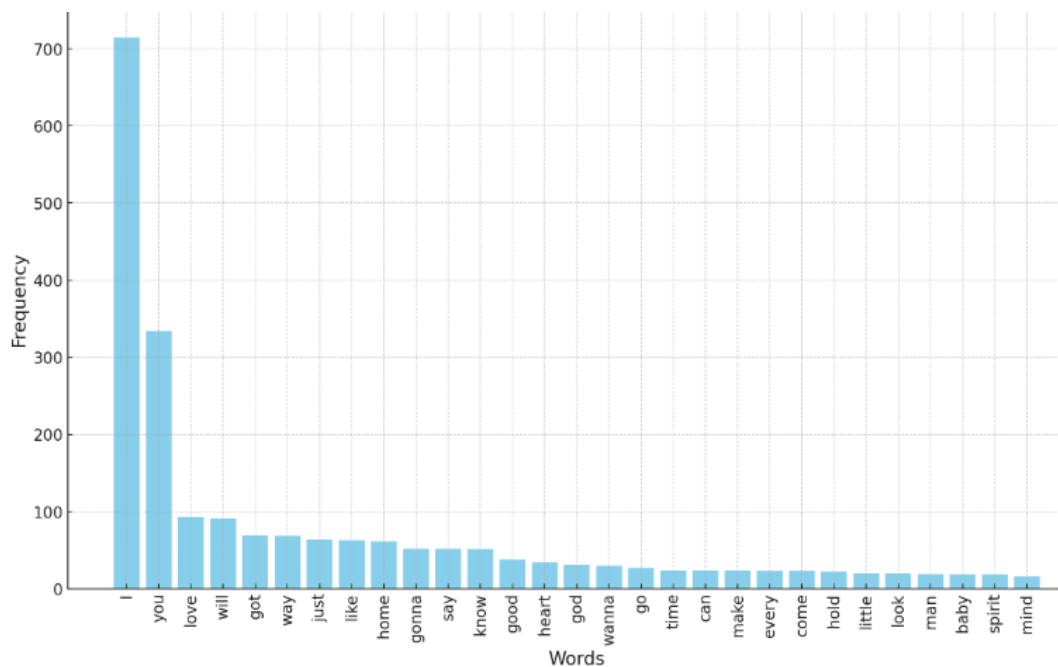
Ilustracija 14.1

Retka upotreba navedenih reči u Betinom ranom stvaralaštvu ukazuje na sposobnost da se bavi i temama poput autentičnosti i moralnosti („counterfeit, confess, sins”). Interesantno je da se čak i u najređe korišćenim rečima pojavljuju one koje ukazuju na bekstvo, kretanje i osećaj zarobljenosti poput reči „running, spin, circles”.

Kada je u pitanju Betino stvaralaštvo nakon 27. godine, kvantitativna analiza je pokazala da su 30 najčešće korišćenih reči do danas:

Ilustracija 15

Ilustracija 15.1

Najfrekventnije reči su zamenice „I” i „You”, koje su odlika njenog izrazito ličnog stila pisanja i izražavanja. Pisanje koristi kako bi govorila o sebi, svojim iskustvima, u isto vreme direktno komunicirajući sa slušaocima. Na samom vrhu frekventnosti nalaze se i reči „love”, „will” i „got”, što znači da Bet najčešće istražuje teme ljubavi u svim njenim oblicima, od romantične, preko platonske, ljubavi prema sebi, neuzvraćene ljubavi, itd. Često korišćenje reči „will” govori o potrebi da se gleda napred, u budućnost, kao i namerama, željama i potrebama da se nešto promeni. Reč „got” se može odnositi na identifikaciju sa onime što ima ili poseduje, u smislu ličnih iskustava i/ili okolnosti, jer Bet nikada nije bila fokusirana na materijalno. Učestalost reči „way”, „just”, „like” i „home” govore o usredsređenosti putovanje kroz život i lični razvoj ili promene, sa težnjom ka jednostavnosti i autentičnosti, kako bi konačno pronašla svoj dom.

Analiza pokazuje da je Bet često koristila reči „gonna” (going to) i „know”, što iznova ukazuje na okupiranost budućnošću, kao i na razumevanje, otkrivanje ili spoznaju nečega ili nekoga. Osim njih, tu su i reči „good, heart, God” koje predstavljaju teme dobrote uopšte ili moralne dobrote, ali i potrage za ljubavlju i smislom ljubavi i duhovnosti. Frekventnost reči „wanna, go, say, time, can, make” zajedno ukazuju na želje, bekstvo ili kretanje, potrebu za verbalnim izražavanjem, mogućnostima i/ili sposobnostima, i stvaranju ili uticaju na događaje.

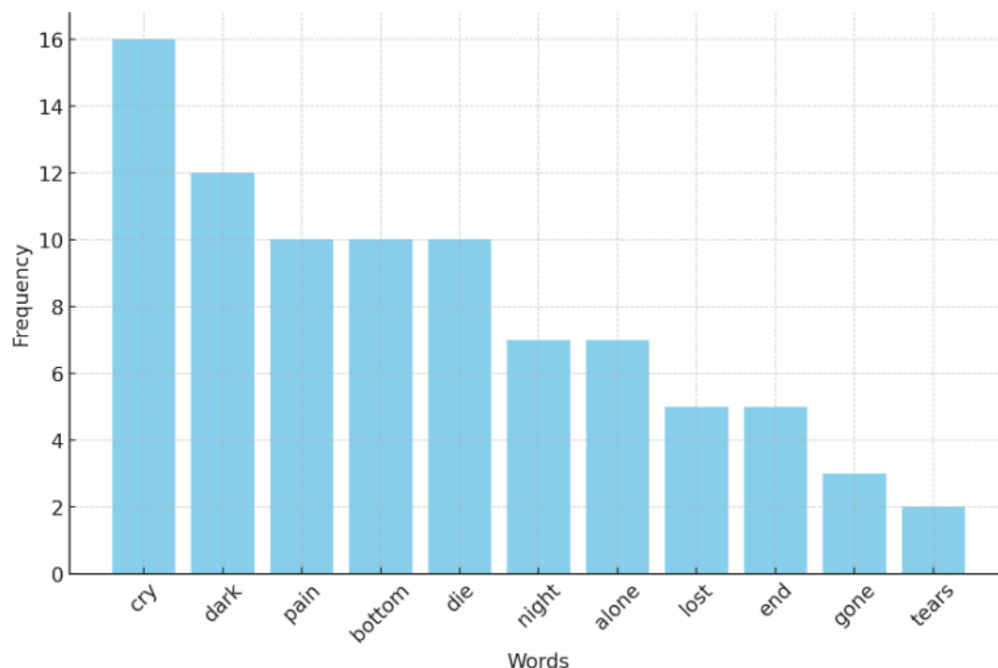
Preostale najčešće korišćene reči govore o temama introspekcije, pripadanja i čežnje: „every, come, hold, little, look, man, baby, spirit, mind”. Njihova pojava u brojnim pesmama govori o tekstopiscu i umetniku koji se bavi univerzalnim temama kroz ličnu prizmu, u potrazi za stabilnošću, očinskom figurom, identitetom, duhovnošću.

Kada su u pitanju isključivo teme tame, najfrekventnije reči u pesmama nastalim od 1999. do 2024. su:

A word cloud featuring the following words in various colors and sizes: 'crying' (large, green), 'tears' (small, purple), 'alone' (medium, blue), 'gone' (small, yellow), 'night' (medium, purple), 'end' (large, yellow), 'lost' (small, green), 'bottom' (medium, blue), and 'dark' (large, green). The words are arranged in a cluster, with some overlapping.

Ilustracija 16

Ilustracija 16.1

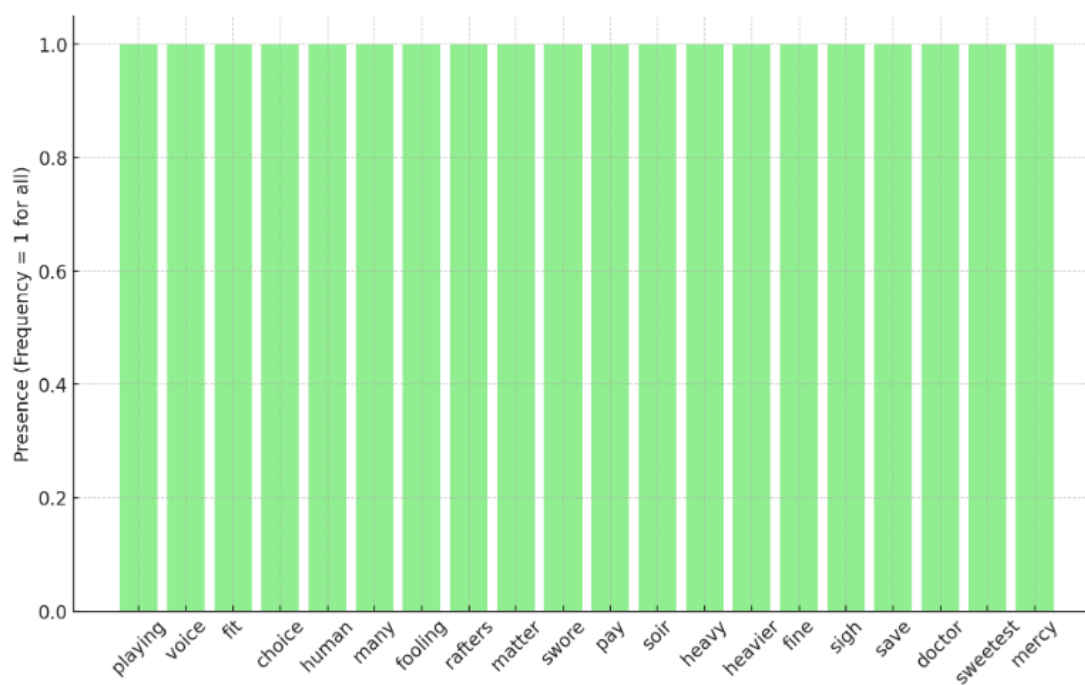
Bet je često govorila o svojoj borbi sa bipolarnim poremećajem, kasnije graničnim poremećajem ličnosti, i drugim oboljenjima. S obzirom na ozbiljnost njenih dijagnoza, iznenađujuće je mali broj konkretnih reči koje ukazuju na njenu patnju. To se može pripisati korišćenju drugačijih reči ili čitavih fraza koje signaliziraju prisustvo patnje i bolesti, ali i odabiru pesama koje uvek obavlja producent. Reč „cry” ukazuje na prisustvo frustracije, bola, žalosti, patnje, svih osećanja koja predstavljaju veliki emocionalni teret. Učestalost reči „dark” simbolizuje očaj, konfuziju, izgubljenost i pesimizam. Ona označava periode depresije, beznada i nedostatka putokaza. „Pain”, „bottom” i „die”, reči koje se ponavljaju podjednak broj puta, govore o osobi koja je izložena ogromnoj patnji, jer je dotakla dno i izražava želju ili strah u vezi sa smrću ili nepodnošljivim situacijama ili životnim okolnostima. U svetlu njenih mentalnih oboljenja, one mogu ukazivati na borbu sa suicidalnim mislima.

Nešto manje frekventne reči „night” i „alone” predstavljaju teme kojima se bavi osoba izložena samoći, usamljenosti, izolaciji, strahu od napuštanja. U sličnom duhu, reči „lost” i „end” govore o osećanjima nepripadanja i beznada, dok najmanje frekventne reči „gone” i „tears” mogu opet govoriti u prilog nekoj vrsti gubitka, tuge, patnje.

Poslednji korak u tematskoj kvantitativnoj analizi jeste pronalaženje reči koje se najređe pojavljuju u Betinom stvaralaštvu od njene 1999. do 2024. Analiza je otkrila sedeće reči:

Ilustracija 17

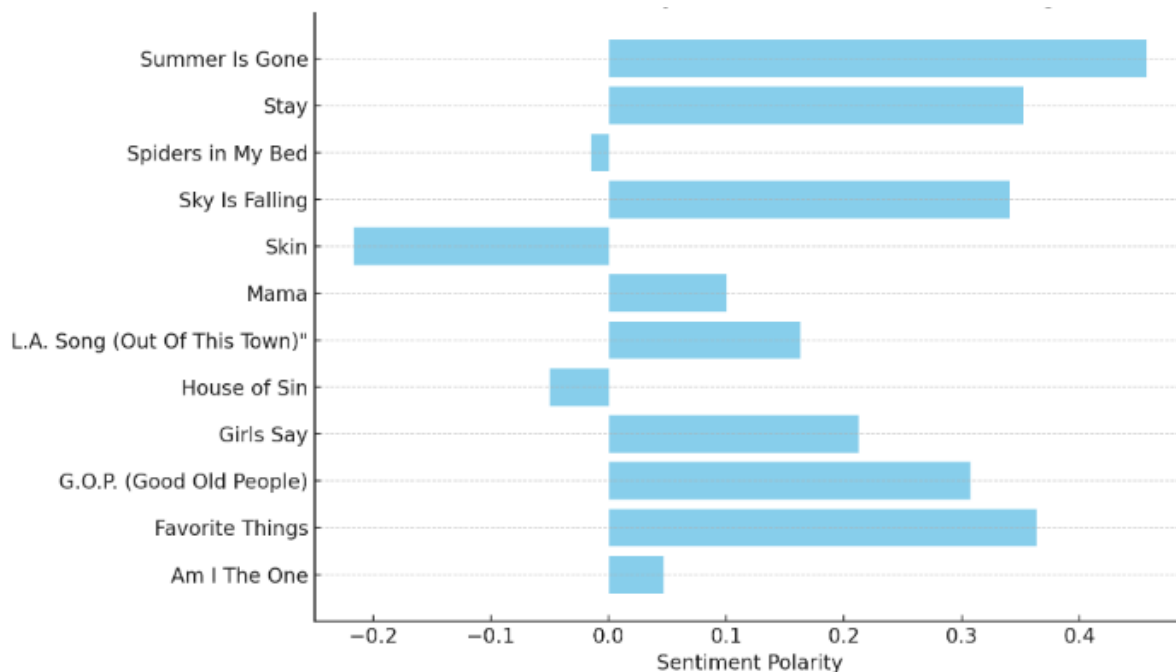

Ilustracija 17.1

Retka upotreba reči „playing” i „voice” sugerišu da je Bet retko birala teme igre sa sobom, svojim poetskim i muzičkim opusom, kao i to da oni za nju nisu samo igra, već sastavni deo života. Reči „fit” i „choice” se zapravo često javljaju u njenim pesmama u drugačijim oblicima, a isto važi i za reči „swore” i „matter”. Retka upotreba reči „pay” i „mercy” se može tumačiti kao njena nezainteresovanost za teme materijalizma i očekivanja milosti.

6.5.2 Analiza sentimenta

Analiza sentimenta pesama koje je Bet Hart samostalno napisala do 27. godine donosi sledeće rezultate:

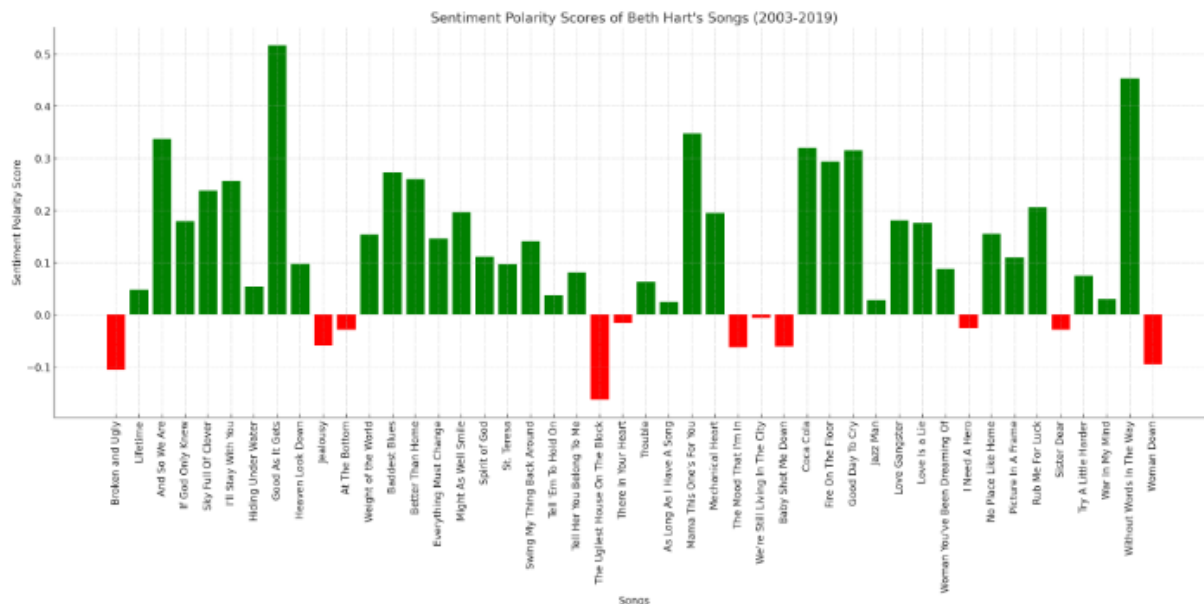
Ilustracija 18

Betin emocionalni izraz je varirao do 27. godine. Rezultati pokazuju da se Bet na prvim albumima bavila različitim temama, od izrazito mračnih, do laganih i veselih. To ukazuje i na složenost njenih emotivnih stanja, koja je tada još uvek istraživala i oduvek ispoljavala kroz muziku. Ipak, primetan je prilično pozitivan sentiment u pesmama koje je napisala do 27. godine tj. onima koje su objavljene, što govori u prilog tome da je publici predstavljana Bet koja daleko više govori o nadi, ljubavi, otpornosti i pozitivnosti, nego problemima i patnji.

Najnegativnija pesma je svakako „Skin“, sa rezultatom -0.216, što ukazuje na teme tame poput patnje, smrti i borbe. Manje negativne su „House of Sin“ -0.50 i „Spiders in My Bed“ - 0.014, ali i u njima se istražuju mračne teme. Analiza sentimenta je svrstala pesme „Mama“ i „Am I the One“ u gotovo neutralne, sa vrednostima 0.100 i 0.047, što govori o Betinom delimično pozitivnijem stavu prema istraživanju porodičnih i intimnih veza. Najpozitivnije pesme su „Summer Is Gone“ (0.456), „Favorite Things“ (0.363) i „Stay“ (0.352), koje su usredsređene na izražavanje zahvalnosti, zadovoljstva, ljubavi. Pozitivno su rangirane i pesme „G.O.P.“ (0.307), „Sky Is Falling“ (0.341) i „Girls Say“ (0.212).

Dakle, sa 8 pozitivnih i svega 3 negativne, njeno objavljeno stvaralaštvo do 27. godine se, prema analizi sentimenta, može smatrati pozitivnim.

Kada je u pitanju njeno stvaralaštvo od prvog albuma nakon 27. godine pa sve do danas, analiza sentimenta je dala sledeće rezultate:

Ilustracija 18.1

Bet je od 1999. do 2019. napisala 47 pesama samostalno. Od tih 47 pesama, prema analizi sentimenta, samo 11 pesama ima negativan rezultat. To ukazuje na njenu sposobnost da istražuje širok dijapazon emocija, ali i težnju ka pozitivnim osećanjima ili, barem, izražavanje nade uprkos patnji. U pesme sa izrazito pozitivnim sentimentom spadaju „Baddest Blues“ 0.272, „Rub Me for Luck“ 0.205, „No Place Like Home“ 0.155, „Picture in a Frame“ 0.109, „As Long As I Have a Song“ 0.025, „Mama This One's for You“ 0.347. Bave se temama ljubavi, ličnih dostignuća i zahvalnosti.

Interesantno je da analiza sentimenta svrstala među pozitivne čak i pesme poput „War in My Mind“ 0.030, „Hiding under Water“ 0.054, „Lifetime“ 0.048, „Tell Her You Belong to Me“ 0.081, uprkos njihovoj negativnoj tj. tužnoj tematici. Razlog za to je svakako nemogućnost mašinske analize jezika da detektuje suptilne igre reči ili širi kontekst, što se najbolje vidi na primeru pesama sa izrazito negativnim rezultatom poput „The Ugliest House on the Block“ -0.162, koju je Bet napisala u šaljivom tonu. U istom smislu, približno isti rezultat je dobila pesma „Broken & Ugly“ -0.105, koja ima prilično veselu melodiju, ritam i instrumentaciju, i ne odaje utisak negativnosti pri slušanju.

Bez obzira na pomenuta ograničenja analize sentimenta, na osnovu nje se može zaključiti da je Bet svoju kompleksnu ličnost utisnula u svoj poetski izraz, iskreno se baveći mnogo više pozitivnim nego negativnim pojavama u vezi sa romantičnom ljubavlju između muškarca i žene, zatim ljubavlju prema članovima porodice i mnogim drugim pojavama svojstvenim ljudskim bićima i društvu uopšte.

6.6 Umetnički doprinos popularnoj kulturi

Upoređivana sa Dženis Džoplin i Ejmi Vajnahus, Bet Hart je prepoznata po svojim sjajnim vokalnim sposobnostima i podjednako hvaljenim, najčešće unapred rasprodatim, nastupima. Posедуje sposobnost da borbe, patnje i pobeđe verno prikaže kroz muziku, koja je postala sinonim za autentičnost u popularnoj muzici. Upravo je ova autentičnost i beskompromisna iskrenost ono što je pronašlo put do slušalaca širom sveta. Za to je odgovorna i njena sposobnost da ujedini elemente rok, džez, bluz i soul muzike, prevazilazeći tradicionalne granice žanra i čineći ih primamljivijim mladim generacijama.

Bez ustezanja i ulepšavanja govori o neprestanim pokušajima da kontroliše svoja mentalna oboljenja, uključujući bolesti zavisnosti, samopovređivanje i poremećaje u ishrani, čime skreće pažnju na ove bolne teme kojima je, nažalost, preplavljena muzička industrija. Pojavljuje se i na zvaničnim, javnim događajima čija centralna tema jeste mentalno zdravlje i govori o prevazilaženju pomenutih izazova uporedo sa građenjem karijere, što predstavlja inspiraciju i nadu mnogim umetnicima koji se suočavaju sa sličnim problemima. Ima ogromnu zaslugu u otklanjanju stigmatizacije obolelih od mentalnih bolesti, naročito u industriji zabave.

Osim što koriste njene pesme na takmičenjima poput „X Factor”, Bet rado slušaju i poštuju mnogi svetski priznati muzičari i umetnici poput Džef Beka Džoa Bonamase, Nila Šona, Sleša, Badija Gaja, Majli Sajrus, itd. Saradnja sa Bonamasom nije samo obogatila njen muzički vokabular, već je predstavila i mlađoj publici, učvrstivši njenu poziciju u popularnoj muzici. Nakon dugogodišnje karijere, dokazala je da i ženski izvođači itekako mogu da opstanu u dominantno muškim žanrovima poput rok muzike.

Deo njenog muzičkog identiteta su živi nastupi na kojima se sa lakoćom povezuje sa publikom, deleći lične nedostatke, borbe i pobede, vodeći ih na zajednička emocionalna putovanja. Do svoje 52. godine, Bet je osvojila brojne nominacije i nagrade, najviše u sferi bluz muzike, čak i nominaciju za prestižnu nagradu „Gremi”. Zahvajući albumima sa Bonamasom, u poslednjih 12 godina je nominovana u kategoriji za najbolji savremeni bluz album, najbolju savremenu bluz pevačicu godine, najboljeg vokalistu, živi nastup, bluz-rok album, itd. Osvojila je nagradu za najboljeg ženskog bluz izvođača 2014., 2016., 2018., 2020. i 2022. Nagradu za najbolji album dobila je 2016., a za najboljeg vokalistu 2017., 2018. i 2020.

Betin doprinos popularnoj muzici i popularnoj kulturi ogleda se u njenoj autentičnosti, upornosti i sposobnosti da se menja. Njen uticaj je primetan u industriji u kojoj se, osim kvalitetnom muzikom, bori za pomeranje standarda, otvoreno iznoseći svoje mišljenje o tabu temama koje inspiriše kako umetnike, tako i slušaoce širom sveta.

7. Komparativna analiza životnog puta

7.1 Detinjstvo

Dženis, Ejmi i Bet su odrasle u geografski i kulturološki različitim sredinama. Uprkos tome, okruženja u kojima su provele detinjstvo i pubertet su imala donekle sličan efekat na njihov razvoj i identitet, naročito kada su u pitanju Dženis i Bet. Dženis je provela detinjstvo u malom, izrazito konzervativnom gradu u Teksasu, dok je Ejmino odrastanje bilo obeleženo urbanim i kulturološki raznovrsnim pojavama severnog Londona 1980-ih godina. Bet je, s druge strane, od malena bila izložena glamuroznom sjaju Los Anđelesa, ali i njenoj podjednako zaslepljujućoj bedi. Port Artur, gradić koji se svojim tradicionalnim vrednostima suprotstavljao sve bližoj kontrakulturi, morao je u pravdoljubivoj Dženis probuditi konfliktne osećanja: sa jedne strane, bila je svesna projekcija stabilnosti i moralnosti, dok je, sa druge, rano uvidela hipokriziju koja se ogledala u krajnje nepravednom tretiranju crnaca i nemoralu koji je vrebao u blizini. Nešto slično se desilo i Bet Hart, koja je rano primetila kontrast između života slavnih ličnosti i poražavajućeg siromaštva običnih ljudi tj. potpunog raskola između spoljašnjeg i unutrašnjeg. Tako su Dženis i Bet odrasle kao svedoci konfliktne pojave i tenzija između društvenih očekivanja i ličnih uverenja, želja i potreba. U tom smislu, Dženis Džoplin je, ipak, prošla kroz borbe kojima ni Bet, još manje Ejmi, nisu bile izložene.

Kada je u pitanju drugo, važnije okruženje – porodično – Dženis je odrasla u stabilnoj porodici, bez traumatičnih događaja koji su obeležili detinjstva Bet Hart i Ejmi Vajnhaus. Ono što je bilo u izrazitoj suprotnosti jesu ličnosti njenih roditelja: majka je bila stroga, konzervativna i donekle hladna, a otac širih shvatanja, blag i topao. Bila je vredno i mirno dete, koje je čeznulo za pažnjom majke nešto više u odnosu na drugu decu sa kojom se rado družila, ali je rano ispoljila i takmičarski duh. Sa izrazitom inteligencijom i zainteresovanošću za školu, dobila je podršku porodice u izražavanju svih svojih umetničkih i intelektualnih poriva. Međutim, koliko god su se šira i uža sredina činile stabilnom, Dženis ih je sve više doživljavala kao izvor ograničenja i konflikta. Ona je čeznula za individualnošću, što je postajalo sve izraženije sa dolaskom puberteta. Bio je to, čini se, najtraumatičniji i najuticajniji period, koji je predstavljao samo početak konflikta između ličnih želja i potreba sa društvenim normama, koje su zastupali njena majka i vršnjaci u školi. Česti sukobi sa majkom i otvoreni, bučni prezir vršnjaka, zajedno sa fizičkim promenama, u Dženis su stvorili traumu koja nikada nije tretirana. Počela je sa zloupotrebom alkohola sa 12-13 godina i ova primarna zavisnost je vremenom dopunjavana drugim supstancama.

Za razliku od Dženis, Ejmi je bila nestašno i tvrdoglavo dete, ali je poput Dženis, rano pokazala potrebu za konstantnom pažnjom. Njeno detinjstvo bilo je obeleženo emocionalnom nestabilnošću, koja se, kao i kod Dženis, ogledala u dijametralno suprotnim ličnostima oca i majke - ekstrovertnim i često nepromišljenim ocem, i blagom, posvećenom i bolešljivom majkom. Ejmi je itekako osećala očeva česta odsustva, koja su kulminirala konačnim razvodom zbog njegovog neverstva. Emotivnu prazninu ispunjavao je materijalnim stvarima, nikada ne zalazeći u dubine bića svoje dece.

Ejmi je rano ispoljila znake ADHD-a, imala je očiglednih problema sa koncentracijom i pažnjom, što je naročito bilo vidno sa početkom školovanja. Iako je rano naučila da čita i piše, nije uspevala da zadrži pažnju dovoljno dugo ni na čemu osim na muzici. Kao i Dženis Džoplin, imala je podršku u razvoju svih svojih talenata i interesovanja, ali je nedostatak čvrstog i stabilnog autoriteta doprineo sveopštem osećanju nesigurnosti i nemira. Upravo to je moglo inicirati potragu za nekom vrstom leka i rešenja problema, koju je pronašla u zloupotrebi supstanci. Jedini autoritet je bila baka Sintija. Još u osnovnoj školi, sprijateljila se sa dve drugarice, Džulijet i Loren, sa kojima je, sa prekidima, ostala u kontaktu skoro do kraja života. Često je bila u sukobu sa vršnjacima iz razreda i najveći broj ju je prezirao zbog tvrdoglavosti i nepažnje. Svoju zloupotrebu alkohola i marihuane je započela sa oko 11-12 godina.

Za razliku od Dženis i Ejmi, čini se da je Bet imala daleko teže detinjstvo, obeleženo akutnim traumama, koje su u potpunosti oblikovale njen mentalni sklop i ostavile trajne posledice. Kao što je slučaj sa Ejmi, Betina majka je, čini se, bila osetljiva i blaga, dok je otac bio direktan, netaktičan, ponekad u sukobu sa zakonom. Razveli su se kada je imala svega 5 godina, nakon čega je potpuno izgubila kontakt sa ocem. Ovi događaji su proizveli duboka osećanja nemira, nestabilnosti, gubitka i napuštenosti. Produbljivanju ovih osećanja doprinelo je i njeno kasnije svedočenje heroinskoj zavisnosti sestre Šeron, koja se borila sa mentalnim oboljenjima, ali i traumatičan upad kriminalaca u kuću. Njena najranija prijateljstva su bila ugrožena zbog stalne potrebe da svira klavir, što drugoj deci nije bilo podjednako interesantno. Kasnije će se družiti uglavnom sa osobama koje su delile njenu sklonost ka zloupotrebi alkohola, cigareta i marihuane sa čime je počela već sa 10-11 godina.

7.2. Pubertet

Prepoznat kao jedna od najizazovnijih, ključnih faza razvoja, pubertet je i za Dženis, Bet i Ejmi predstavljao period značajnih i korenitih promena. Dženis je u potpunosti počela da ignoriše

konzervativizam sa kojima je odrasla, odbijajući prikladnu, devojačku garderobu, i buneći se protiv pravila i sistema, što ju je samo dodatno udaljavalo od vršnjaka. Borila se sa pojavom bubuljica i prekomernom kilažom, što je dovelo do nestabilnog identiteta i još veće izolacije. Rano eksperimentisanje sa alkoholom i marihuanom se pokazalo kao savršen beg od konvencionalne sredine, tadašnjih standarda lepote i prihvatljivih ponašanja ženskog pola. Supstance koje izazivaju zavisnost su joj pomagale da izrazi svoj bunt i usvoji stil aktuelnih, kontrakulturnih ličnosti kojima se divila.

Kao i Dženis, Ejmi je promenila svoj stil oblačenja i fizički izgled uopšte sa ulaskom u pubertet. Ponosno pje pokazivala pirsinge koje je sama sebi uradila. Osim toga, njeno prodično okruženje ostalo je nestabilno što je, u kombinaciji sa tvrdoglavošću, dovelo do sukoba u školi i neslaganja sa vršnjacima. Odgovorila je na ove izazove na više načina: zaronila je u zloupotrebu alkohola, nikotina i marihuane kao brz i efikasan lek za sve nedaće, i počela da pokazuje opsesivno-kompulzivne tendencije pravljenjem dugačkih spiskova koječega. U ovom periodu je počela da se samopovređuje, prvi put je koristila antidepresive i pokazala ozbiljne znake poremećaja u ishrani.

Kao i Ejmi, Bet je uglavnom bila pod uticajem porodične dinamike, naročito sestrine borbe sa zavisnošću od narkotika. Zloupotreba alkohola, nikotina i marihuane se produbila, a počela je da se bori i sa bulimijom. Bet je rano uplovila u vezu sa starijim muškarcem i ovaj obrazac nezdravih intimnih veza se nastavio još dugi niz godina. Kao i Dženis i Ejmi, vrlo rano je naučila da se svi problemi efikasno rešavaju korišćenjem odabranih supstanci.

Kada je u pitanju obrazovanje, Dženisina zainteresovanost i uspeh su počeli da slabe u srednjoj školi, prvenstveno zahvaljujući njenom shvatanju da je školski sistem previše rigidan i zastareo, ali je bila daleko formalno obrazovanija od Ejmi i Bet; Ejmi je nastavila da ignoriše sve predmete osim onih koji su imali veze sa muzikom i da se sukobljava sa nastavnicima i vršnjacima; Bet je, za razliku od njih dve, već sa 15-16 godina napustila školu i počela da nastupa u Holivudu. Dženis je u ovom periodu započela dugogodišnje prijateljstvo sa grupom dečaka, a Ejmi je svom malom krugu prijatelja dodala i Tajlera Džejmsa, sa kojim je ostala u bliskom kontaktu sve do kraja života. Bet je imala jednu prijateljicu sa kojom je bila izuzetno bliska, ali je već tada počela da formira krug ljudi sa kojima je prevashodno delila svoje zavisnosti.

Sve tri su se okrenule muzici kao jedinom načinu izražavanja patnje koju su nosile u sebi. Dženis se u potpunosti okrenula grupi dečaka koji su ujedno bili i muzičari, kao i bluz muzici u kojoj je pronašla odjek svojih osećanja. Ejmi je muzika davala osećaj smisla i svrhe, a isti je slučaj i sa Bet, koja je u muzici videla odgovor na sva pitanja i lek za spoljašnje i unutrašnje nemire.

7.3 Adolescencija i odraslo doba

Put ka zrelosti i odraslom dobu je za Dženis, Bet i Ejmi predstavljao nastavak istraživanja sopstvenih granica, talenata i borbu za istaknuto mesto pod suncem. Dženis je nastavila potragu za prihvatanjem i pripadanjem na studijama u obližnjem Boumontu, sa kojih se ubrzo vratila i provela neko vreme u bolnici, tvrdeći da je imala nervni slom. Potraga se nastavila u Venis Biču i kraće vreme u Njujorku, gde je u potpunosti iskusila sve strane razuzdanog života, vodeći promiskuitetan život ispunjen upotrebom narkotika, naročito metamfetamina, usled čega je skoro izgubila život. Doživela je saobraćajnu nesreću, bila je pretučena i hapšena zbog prodaje narkotika sa svega 21. godinom, u vreme kada je tako nešto za devojkicu bilo nepojmljivo. Iako je neko vreme uspevala da vodi miran život, sa posetama psihijatru i upotrebom leka za anksioznost, ubrzo se vratila starom načinu života, koristila je heroin i nekoliko puta se predozirala.

Njene intimne veze su često bile kratkotrajne i najčešće su se svodile na zajedničku upotrebu narkotika, a one koje su i mogle biti ozbiljne, nisu pokazivale dovoljno stabilnosti i posvećenosti ni sa

jedne strane. Prijateljstva su bila obeležena njenom slavom i donekle iskorišćavanjem, a sa roditeljima je polako gubila skoro svaki kontakt. Retko je pokazivala želju da se ozbiljno pozabavi lečenjem svojih mentalnih problema, uključujući zavisnost. Već je postala svesna razlike između svoje javne i privatne ličnosti i ograničenja koje je to nametalo. Umrla je sama u hotelskoj sobi, predoziravši se heroinom.

Za razliku od Dženis, Ejmi nije nastavila svoje školovanje. Po završetku srednje škole se zaposlila i ubrzo je, zahvaljujući svom prvom albumu, mogla da se odvoji od majke i započne samostalni život, bez brige za materijalnu stranu. Uživala je u samostalnosti, provodeći vreme sa bliskim prijateljima i baveći se muzikom. Moglo bi se zaključiti da je bila delimično promiskuitetna, ali je imala i jednu dužu, ozbiljnu vezu. Zahvaljujući ranom uspehu i slobodnom vremenu, počela je da konzumira alkohol od jutra do mraka i ušla je vezu sa Filder-Sivilom, koja će biti izvor ozbiljnih problema nekoliko godina. Ova veza, kao i globalna popularnost drugog albuma, predstavljali su prekretnicu u Ejminom životu.

Za razliku od Dženis, Ejmi nije uživala u nastupima niti u pažnji koju je neprekidno dobijala. Iako je bila protivnik konzumiranja kokaina i heroina, vrlo brzo je postala zavisna, što je doводilo do predožiranja, ozbiljnih problema sa zdravljem i kratkim boravcima u bolnicama. Bila je u sukobu sa zakonom u više navrata. Njena dugogodišnja prijateljstva su okončana zahvaljujući vezi za Filder-Sivilom i korišćenju narkotika, dok je jedini prijatelj, Tajler, delio njenu zavisnost od alkohola i kokaina.

Za razliku od Dženis, Ejmi je imala smrtni slučaj koji ju je teško pogodio, kao i bolest majke, koja je konačno saznala da boluje od multiple skleroze. Ejmi su posebno pogađala i javna istupanja roditelja, naročito oca Mičela, i vremenom je stekla utisak da ni na koga ne može istinski da se osloni. Tvrdila je da pati od bipolarnog poremećaja i pokušala je da se leči u više navrata korišćenjem betablokatora i lekova za anksioznost. Umrla je sama u svojoj sobi, u novoj kući, zaštićenoj od radoznalih ljudi i paparaca, sa smrtonosnom količinom alkohola u krvi.

Kao i Dženis i Ejmi, Bet prošla kroz izrazito teške trenutke. Jedan od najtežih u njenim dvadesetim godinama je bila smrt rođene sestre Šeron, koja je umrla od side. Period do 27. godine, obeležen je pokušajima da radi i stvara muziku, ali i zloupotrebom narkotika koja je vodila na različita mesta na kojima je upoznava i provodila vreme sa ljudima sa kojima je prevashodno delila svoje zavisnosti i potpunu nestabilnost. Na njenu sreću, već u dvadesetim godinama je upoznala svog današnjeg menadžera, koji je bio zainteresovan prvenstveno za njeno zdravstveno stanje. Uprkos njegovom stabilnom prisustvu i posvećenosti, Bet je, kao i Dženis, koristila je lek protiv anksioznosti zajedno sa narkoticima, što je skoro koštalo života.

Međutim, za razliku od Dženis i Ejmi, veća popularnost je Bet zatekla kada je imala već 27. godina i predstavljala je ogromnu prekretnicu. Bet, kao i Ejmi, nije uživala u tolikoj pažnji i njena zloupotreba narkotika se drastično pogoršala. Na sreću, u istom periodu je upoznala svog sadašnjeg muža i sa 27 godina je prvi put provela duže vreme na psihijatrijskom lečenju, shvativši da mora da prihvati svoje mentalno oboljenje, što je podrazumevalo sticanje znanja o istom i drastične promene životnih navika.

Njena borba sa mentalnim oboljenjima traje i danas. Poslednjih 25 godina, Bet je često prekidala apstinenciju od narkotika, pre svega, alkohola. Neretko bi provodila vreme na odeljenjima psihijatrije kraće i duže vreme, i vraćala se samopovređivanju. Njena terapija je dugi niz godina podrazumevala svakodnevne psihoterapijske seanse, korišćenje antipsihotika i antidepresiva, a od nedavno prirodnog ulja kanabisa i psihodeličnih pečuraka, zajedno sa uravnoteženom ishranom, svakodnevnom fizičkom aktivnošću, praktikovanjem joge i meditacije. Na tom putu ima bezrezervnu podršku supruge, porodice i dugogodišnjeg menadžera kojima je na prvom mestu njeno zdravlje.

7.4 Diskusija i zaključak

Životni putevi Dženis, Ejmi i Bet predstavljaju fascinatan spoj izrazite i, čini se, urođene senzibilnosti, ličnih borbi, uticaja sredine i porodice, i kasnijih životnih izbora obeležnih pritiskom manje ili veće slave. Sve tri su imale detinjstvo koje je, sa svim svojim razlikama, dovelo do formiranja izrazito krhkog mentalnog sklopa. Odrasle su, naročito Dženis i Bet, u izazovnim sredinama i donekle sličnim porodičnim okolnostima. Dženis u konzervativizmu prepunom nedostataka, Bet u luksuzu i siromaštvu Los Anđelesa, dok je Ejmi u tom smislu bila pošteđena. Dženis i Bet su rano mogle uvideti razliku između onoga što se predstavlja u javnosti i realnog stanja stvari, što je moglo izazvati osećanja otuđenosti, bunta i konfuzije.

Sa izuzetkom Dženis, Bet i Ejmi su vrlo rano prošle kroz krajnje nestabilno porodično okruženje, sa emocionalnim zapostavljanjem od strane roditelja, prvenstveno oca. Sve tri su odrasle uz potpuno različite ličnosti oca i majke, što je, zajedno sa njihovim neizvesnim odnosom, moglo dodatno doprineti konfuziji identiteta, intenzivnom strahu od napuštanja i kasnijim veoma nestabilnim intimnim vezama. Bet je, nakon ranog razvoda roditelja, majčinih depresivnih epizoda i sestrine heroinske zavisnosti, verovatno doživela složen i hroničan posttraumatski sindrom, koji je, s obzirom na njenu senzibilnost, neminovno vodio u različita mentalna oboljenja.

Sve tri su u pubertetu doživele neku vrstu odbacivanja i odbijanja od strane vršnjaka i njihova potreba za narkoticima, kao načinima lečenja unutrašnjih nemira, znatno se pojačala. U isto vreme su pokazale poremećaj u ishrani i, naročito u slučaju Bet i Dženis, još izrazitije uranjanje u nezdrave intimne veze. Osim toga, sve tri su odrasle u porodicama u kojima se otvorena komunikacija nije praktikovala, a najveći problemi su gurani pod tepih ili su rešavani produbljivanjem sukoba. Sve pomenuto se pogoršalo dolaskom ogromne popularnosti, koja je kod Dženis dovela do još veće usamljenosti nasuprot obožavanju masa nepoznatih ljudi, dok je kod Ejmi dovela do nestanka kreativnosti i produbljivanja psihičkih problema. Iako je došla kasnije, Bet je popularnost doživela podjednako tragično kao i Ejmi, i prisustvo slave bilo je zaslužno za njen, do tada, najveći pad.

Sve tri su patile od mentalnih poremećaja. Iako Dženis nikada nije zvanično dijagnostifikovana, pokazala je simptome bipolarnog poremećaja i/ili graničnog poremećaja ličnosti. Ejmina dijagnoza nikada nije ozvaničena, ali je veoma moguće da je patila od istih psihičkih oboljenja i kao Dženis i Bet. Bet je, zahvaljujući prvom susretu sa većom slavom, ubrzo završila na psihijatrijskom odeljenju, gde je započela dugogodišnju borbu sa mentalnim poremećajima. Ono što je, na samom početku, dijagnostifikovano kao bipolarni poremećaj, vremenom se, u zavisnosti od doktora, menjalo u granični poremećaj ličnosti i složen post-traumatski sindrom. Betina borba za relativno normalan život i mentalnu stabilnost već nekoliko decenija podrazumeva korišćenje različitih regularnih i alternativnih medikamenata – od antipsihotika i antidepresiva, do kanabisovog ulja i jedne vrste pečuraka. Osim toga, Bet se trudi da vodi računa o ishrani, redovnim fizičkim aktivnostima, praktikuje meditaciju, jogu i sve ono što doprinosi psihičkom zdravlju. Uprkos svemu tome, i dalje se bori sa primarnom zavisnošću – alkoholizmom – i više puta se samopovređivala i odavala alkoholu tokom svoje višedecenijske borbe. Nije neuobičajeno i danas da Bet otkaže čitavu seriju koncerata, jer se ne oseća fizički i psihički spremnom ili joj se zdravstveno stanje pogoršalo. Za njen oporavak i opstanak je zaslužan suprug Geckov i njen dugogodišnji menadžer, zajedno sa užom porodicom. Oni su, sa svim svojim mana, bili i ostali udruženi u nameri da Bet pruže donekle безусловnu ljubav i podršku.

Upravo je sve navedeno ono što nije postojalo u životima Ejmi Vajnhaus i Dženis Džoplin. Mada su sve tri, u nekom trenutku, ostale bez neprekidne podrške i stalnog prisustva umornih roditelja, Bet je odabrala menadžera kome su njeni interesi i zdravlje bili na prvom mestu, a zatim i partnera koji je sposoban za безусловnu ljubav. S druge strane, Dženis i Ejmi su fizički i emotivno bile udaljene od

porodice, njihovi partneri su pokazali nedovoljnu zainteresovanost za njihove probleme, dok su menadžeri bili usresređeni gotovo isključivo na poslovni deo njihovih složenih života. Osim toga, a možda i zahvaljujući manjim razmerama slave, čini se da je Bet pokazala nešto izraženiju svest o dubini i kompleksnosti svog problema, sa većom posvećenošću borbi protiv zavisnosti u odnosu na Ejmi i Dženis.

Imajući sve ovo na umu, važno je naglasiti da je, kao i sa mnoštvom drugih bolesti, rana intervencija od presudne važnosti kod mentalnih oboljenja. Podjednako je važno razumevanje složenih odnosa između trauma, identiteta, zavisnosti i izrazite ranjivosti umetnika koji se nalaze pod radoznalim okom uže i šire javnosti. U tom smislu, neophodno je govoriti o ljudskom biću i njegovim psihološkim potrebama koje postoje u sklopu njihove javne ličnosti.

8. Komparativna analiza umetničkog razvoja, stilova i uticaja

8.1 Rani umetnički razvoj

Dženis, Ejmi i Bet su vrlo rano bile izložene muzici, u porodicama u kojima ona bila deo nasleđa i kulture. Dženisina majka Doroti je bila profesionalna pevačica, direktno odgovorna za njeno najranije muzičko obrazovanje, uključujući osnove solo pevanja, dok je otac bio ljubitelj klasične muzike. Ejmi je svoju ljubav prema muzici stekla još u majčinoj utrobi, koja je tokom trudnoće slušala klasičnu muziku. Nepoznato je kolikog je uticaja to imalo na nju, ali ono što sigurno jeste su očeva i bakina pasionirana zainteresovanost za džez muziku, naročito Frenka Sinatru, Elu Fildžerald, Saru Von, Bili Holidej. Za razliku od Dženis, Ejmine majke, Mišel je bio solidan pevač, ali je i Dženisina uža i šira porodica bila ispunjena muzičarima i pevačima. Kao Dženis i Ejmi, Bet je već sa četiri godine pokazala izrazito interesovanje za klasičnu muziku, koje se ubrzo proširilo i na druge muzičke žanrove. Zahvaljujući majci, njen muzički svet je rano obogaćen muzikom džez i bluz velikana poput Ele Fildžerald, Bili Holidej, Dajane Vošington. Sve tri su bile podržane od strane uže i šire porodice u razvoju svojih talenata i interesovanja za muziku i, u Dženisinom slučaju, za slikanje. Ova podrška se ogledala ne samo u psihološkoj potpori, već i materijalnoj.

Za razliku od Bet i, naročito Ejmi, koja je od najranijeg detinjstva bila opredeljena za muziku, Dženisina interesovanja su skoro do 17. godine, varirala između slikanja i muzike. U tom smislu, i Bet je u osnovnoj školi istraživala različite muzičke instrumente i nije bila posvećena samo pevanju. Ejmi je oduvek pokazivala interesovanje isključivo za pevanje i sa 8 godina je već pohađala školu za talentovanu decu, gde je stekla obrazovanje o solo pevanju i nastupanju; sa svega 10 godina je već imala svoj prvi bend, a ubrzo je nastupala u školskom mjuziklu i predstavi "Don Kihot" u londonskom "Koloseumu". Dženis je redovno učestvovala u horskim probama i nastupima, ali je svoj prvi javni nastup kao solo pevačica imala tek u I razredu srednje škole. Sve tri su se mogle pohvaliti izuzetnim sluhom, a Bet ga je iskoristila da, već u osnovnoj školi, zavarava svoju nastavnicu klavira da ume da čita note.

Njihova muzička interesovanja su se, sa ulaskom u pubertet, proširila na druge muzičke žanrove. Dženis je počela da sluša bluz muziku i sebe je u potpunosti pronašla u pesmama Besi Smit, ali i Vili Me Tornton, Džin Riči, Odete i Ledbelija; Ejmi je proširila svoj muzički vokabular slušanjem tada modernih muzičkih grupa poput *Wham!*, *TLC*, zatim Alanis Moriset, Madone, ali i Telonijusa Manka, Majlsa Dejvisa i Fred Astera; Bet se okrenula rok grupama poput *Led Zeppelin*, *Deep Purple* i sl. Dok je Dženis doživljavala potpunu identifikaciju sa bluz umetnicima i njihovim načinom života,

imitirajući Odetin glas besprekorno, Ejmi je već sa 12 godina pisala prve pesme, a Bet je još uvek tekstove pozajmljivala od sestre Suzan.

Iako se smatra ikonom popularne kulture i muzike, Dženis je tek sa 17 godina počela ozbiljnije da se bavi pevanjem, za razliku od Ejmi koja je već sa 16 nastupala sa nacionalnim džez orkestrom, a Bet se kalila u holivudskim barovima i klubovima. Dženis je imala jedan pokušaj nastupa sa manjim džez orkestrom koji se završio bezuspešno. Mada su se izražavale kroz nešto drugačije muzičke žanrove, sve tri su imale duboke korene u bluz tradiciji. Na putu do prvog albuma, možda zato što je bila najtalentovanija i stekla potpunije muzičko obrazovanje, Ejmi je imala svu podršku za stvaranje i snimanje prvog albuma. Dženis je, pre svog prvog albuma, provela dosta vremena nastupajući po barovima i klubovima, kao što je bio slučaj i sa Bet Hart.

8.2 Rana karijera

Dok je Ejmi bilo potrebno samo da dostavi svoj snimak nastupa sa nacionalnim džez orkestrom muzičkoj kući, Dženis je tek posle legendarnog nastupa na festivalu „Monterej” uspela da zapadne za oko najvećim producentima i menadžerima tadašnje muzičke scene, Albertu Grosmanu i Klajvu Dejvisu. Za razliku od njih dve, Bet je učestvovala na tada necenjenim takmičenjima za najboljeg izvođača, i bilo joj je potrebno određeno vreme da dobije ugovor sa jednom manjom muzičkom kućom. Dženis je svoj prvi album, koji je predstavljao mešavinu bluza i psihodelične rok muzike, snimila sa svojim tadašnjim bendom i nije doživeo preterano veliki komercijalni uspeh, delimično zato što kvalitet produkcije nije bio na zadovoljavajućem nivou. Izdvojile su se pesme „Down on Me” i „Coo Coo”, ali čitav album nije uspeo da snimi ono u čemu je Dženis bila najbolja, a to su nastupi uživo.

Za razliku od nje, Ejmin prvi album je doživeo prilično veliki uspeh i hvaljen je zbog spoja džez, soul i R&B muzike, sa podjednakim akcentom na Ejminim vokalnim sposobnostima i darom za pisanje pesama. Snimljen je u saradnji sa najboljim producentima i potpunom podrškom od strane njene muzičke kuće, i odmah su se izdvojile pesme „Stronger Than Me” i „Take the Box”. S druge strane, Bet Hart nije tako lako došla do svog prvog ugovora sa muzičkom kućom, pa ni do prvog albuma. Kada je konačno objavljen, sadržao je uglavnom elemente rok, soul i bluz muzike i nejasno je ko je bio autor pesama, jer je Bet imala određene nesuglasice sa tadašnjim producentom. Ipak, mogu se izdvojiti pesme „Love Suffers All”, ali i danas aktuelna pesme „Am I the One”, koja je pokazala da je Bet itekako sposobna da svojim moćnim vokalom ispolji snažne, upečatljive emocije, poput Dženis i Ejmi.

Uprkos različitim nivoima priznanja koje su dobile za svoje debi albume, poslužili su im kao čvrsti temelji na kojima su nastavile da grade svoje karijere. Dženis je ubrzo počela da dobija pozive za veći broj nastupa, Ejmi je osvojila još nekoliko nagrada, a Bet je našla svog sadašnjeg menadžera i nastavila da radi na svojoj muzici. Sva tri debitantska albuma su pokazala snagu njihovih vokala i muzičkih talenata koje su nastavile da razvijaju, ne uzimajući ih zdravo za gotovo, naročito u slučaju Dženis i Bet. Dženis je kontinuirano vežbala i nastupala sa svojim prvim bendom, iz čega je proizišao drugi album *Cheap Thrills*, koji je predstavljao prekretnicu u njenoj karijeri, jer je, upravo zahvaljujući njemu, postigla međunarodni uspeh. S druge strane, Bet je snimila svoj drugi album *Immortal* i, mada je prepoznat po autentičnosti, nije uspeo da dopre do većeg broja ljudi iako je, kao i Dženisin drugi album, govorio o temama ljubavi, gubitka i sl. Dženisina vokalna tehnika na drugom albumu se odlikuje specifičnim fraziranjem, kontrolom jačine i emocionalnom ekspresivnošću, dok je Bet kanalisala svoje emocije uz pomoć sirovog i agresivnog rok zvuka kome je nedostajala koherentnost.

8.3 Susret sa slavom i vrhunac karijere

Ejmi je vrhunac karijere doživela objavljivanjem svog drugog, poslednjeg albuma *Back to Black* i imala je svega 23 godine. Dženis je, u dvedeset petoj godini života, svoj najveći uspeh za života postigla takođe drugim albumom *Cheap Thrills*. Bet Hart je prvi, ozbiljniji susret sa slavom doživela nešto kasnije, sa 27 godina, nakon objavljivanja trećeg albuma *Screaming for My Supper*. Sva tri albuma se odlikuju jednom vrstom muzičke inovacije, umetničke evolucije, emocionalne dubine i, u slučaju Dženis i Ejmi, kulturološkog uticaja.

Album *Cheap Thrills* je u potpunosti potvrdio Dženisinu reputaciju najmoćnije bluz-rok pevačice, čije su upečatljive, sirove i emotivne vokalne izvedbe imale ogromnog uticaja na publiku. Uprkos tadašnjim tehnološkim ograničenjima, producenti su uspeali da prenesu energiju živih nastupa koja je Dženis izdvojala od svih drugih izvođača. *Back to Black* je predstavljao remek-delo duboke introspektivnosti, u kome su spojeni različiti muzički žanrovi da bi se ispričala driljiva priča o ljubavi i patnji. Betin treći album je bio svojevrsni prikaz zrelih razmišljanja o sopstvenim nedostacima i potrazi za iskupljenjem, sa osećajnim stihovima obavijenim upečatljivim melodijama.

Cheap Thrills i *Back to Black* su postigli apsolutni komercijalni uspeh, koji je Dženis uspostavio kao vodeću ličnost kontrakulturnog pokreta 1960-ih godina, a Ejmi kao globalnu superzvezdu koju mediji nisu ispuštali iz vida. Betin treći album, mada ne tako uspešan kao pomenuta dva, doneo joj je priznanje kritičara i komercijalni uspeh, naročito pesma *LA Song*. Dženis je odličnu podlogu i pratnju našla u jedinstvenoj mešavini rok, bluz i soul muzike, sa kojom se slagala i njena ličnost, već prepoznata kao podjednako moćna kao i tadašnje muške zvezde, u industriji koja je uglavnom pripadala muškarcima. Može se reći da je Dženis svojim delovanjem doprinela promeni stereotipa i rušenju barijera kada su u pitanju uloge žena u muzici i društvu.

Za razliku od Dženis, Ejmi je na ovom albumu, zajedno sa priznatim timom producenata, uspela da spoji sve muzičke žanrove koje je volela, počevši od soula, džez, hip-hopa, moderne i pop muzike 1960-ih. Mada je, u smislu živih nastupa, neuporediva sa Dženis, njen vokal i izrazito iskreni tekstovi doneli su joj platinumska izdanja i brojne nagrade, koje je Dženis dobila tek nakon smrti. Kao i Dženis, Bet je trećim albumom pokazala napredak u pogledu pisanja tekstova i, mada se vokalno razlikuju, Bet je svoj glas i tekstove spojila sa rok, bluz i soul muzikom.

Sve tri umetnice su duboko i iskreno povezane sa svojim muzičkim delima, smatrajući ih sastavnim delom svog bića, iako se njihove vokalne tehnike razlikuju. Siroma, ponekad nesavršena snaga Dženisinog bluzerskog glasa je u suprotnosti sa Ejminim kontrolisanim, dirljivim izvođenjem u kome se susreće sofisticiranost džez muzike sa senzibilitetom savremenog popa. U tom smislu, Bet je bliža Dženis, sa svojim dinamičnim rasponom i emocionalnim intenzitetom koji unosi u svoje nastupe. Sve tri, ipak, muzički potiču iz istog izvora i imaju zajedničke idole poput Bili Holidej, Dajane Vošington i Arete Frenklin.

Kada su u pitanju živi nastupi, Dženis i Bet se izvajaju po predanosti publici i najčešće iskrenom uživanju u izvođenju i interakcijama sa publikom. Sve tri su koristile neka sredstva za umirenje treme ili uzbuđenja pred nastupe, ali čini se da je jedino Ejmi imala neku vrstu parališuće treme. Dok Bet i Dženis očekuju povratnu informaciju od publike, Ejmi je često delovala kao da nije zainteresovana za ljude koji su došli na njen nastup, kao da je bila primorana da peva. Koliko god se u tome razlikovale, njihovi odgovori na popularnost su bili slični. Dženis je uživala u konačnom priznanju i prepoznavanju ružne i razuzdane devojke iz Teksasa, ali u kratkim intervalima; vrlo brzo bi tonula u depresiju i narkotike, prepoznajući varljivost slave i prisustvo sve veće usamljenosti. Ejmi, koliko god bila validirana spolja, nije doživela svoj uspeh kao motivaciju, upravo suprotno, njen pad je počeo sa pompom koju donosi velika popularnost. Bet je, kao i Ejmi, popularnost doživela dramatično i

iste godine je, zbog zloupotrebe supstanci, završila na odeljenju psihijatrije, čak je jedno vreme izgubila mogućnost da snima i nastupa.

Ejmino muzičko stvaralaštvo se, na neki način, okončalo nakon brojnih priznanja i svetskog uspeha. Do svoje smrti, zahvaljujući spoljašnjim pritiscima i borbi sa zavisnošću i mentalnim oboljenjima, nije objavila više nijednu autorsku pesmu, ali je snimila duet sa jednim od svojih idola, Tonijem Benetom. Njena karijera je, nakon poslednjeg albuma, obeležena ekscesima i nizom otkazanih ili loših nastupa. Dženis je, s druge strane, svakako i zbog toga što je živela u eri pre pojave Interneta i mobilnih telefona, uspela da zadrži deo svoje privatnosti i objavila treći album, i učestvovala u stvaranju poslednjeg. Album *I Got Dem 'Ol Kozmic Blues Again Mama!*, mada ne komercijalno uspešan kao prethodni, učvrstio je njenu poziciju izvođača koji je spreman da eksperimentiše u domenu rok, soul i bluz muzike.

Dženis je, sasvim sama, umrla u toku snimanja četvrtog albuma, u hotelskoj sobi u blizini studija. Bila je zadovoljna učinkom toga dana i trebalo je sutradan da otpeva vokalne deonice za poslednju pesmu na albumu. Ejmi je, bez ikog bliskog, umrla u svojoj sobi, gledajući svoje nastupe na Jutubu. Imale su 27 godina. Sa isto toliko godina, Bet je imala jednu vrstu psihotičnog napada ili nervnog sloma, koji ju je potpuno paralisao, i odvedena je u bolnicu na psihijatrijsko lečenje. Iste godine je upoznala svog sadašnjeg muža.

8.4 Posthumna karijera i karijera Bet Hart

Poslednji Dženisin album objavljen je 3 meseca nakon njene smrti. Bez Ejminog pristanka i odobrenja, objavljen je album sa njenim demo snimcima i ranim radovima, pet meseci posle fatalnog trovanja alkoholom. Album *Pearl*, Dženis Džoplin, napravljen u saradnji sa priznatim producentom Polom Rotšildom, otkrio je Dženisinu čistotu vokala i prirodne talente koji su se evidentno razvijali i napredovali. U potpunosti je učestvovala u nastanku albuma i bila je zadovoljna postignutim. Za razliku od nje, Ejmi nije mogla imati nikakvog uticaja na objavljivanje kompilacije *Lioness: Hidden Treasures*, a prema mišljenju njenog najboljeg prijatelja, Tajlera Džejsma, ne bi odobrila ovo izdanje.

Dženisin poslednji album je doživeo ogroman komercijalni uspeh, što je svojstveno velikom broju posthumnih muzičkih izdanja, naročito rano preminulih zvezda. Sa profesionalnim bandom uz sebe, Dženis je zasijala kako vokalno, tako i tekstualno, sa pesmama „Move Over“ i „The Last Time“, kao i još uvek rado slušanim „Me and Bobby McGee“ i „Cry Baby“. Ejmin album, iako je ostvario platinumska izdanja u više zemalja, nije naišao na tako pozitivne kritike, uključujući one kritičare koji su smatrali da je objavljivanje ove kompilacije suvišno.

Mada je za života pobrala brojne nagrade, Ejmi je posthumno osvojila još jednu Gremi nagradu za duet sa Tonijem Benetom. Dženis je, s druge strane, tek nakon niza godina posle smrti, dobila mesto u čuvenom *Rock and Roll Hall of Fame* i svoju zvezdu na holivudskom Bulevaru slavnih.

Kao Dženis i Ejmi, Bet Hart je sa 27 godina bila na ivici smrti. Međutim, zahvaljujući podršci supruga i menadžera, provela je duže vreme u bolnici, prihvatajući konačno svoju dijagnozu bipolarnog poremećaja. Njena karijera je nekoliko godina stajala u mestu, da bi 4 godine kasnije, objavila svoj komercijalno najuspešniji album do tada, „Leave the Light on“. Za razliku od prethodnih albuma, prilično obojenim ljutnjom, besom i patnjom, ovaj album predstavljao je još jednu prekretnicu, jer je označio početak njenog stvaralaštva obeleženog iskrenim, duboko emotivnim i bolnim ličnim pričama o sopstvenom padu i izbacivanju.

Uprkos priznanjima, album nije doživeo svetska priznanja, što Bet nije sprečilo da nastavi putem izlečenja, ljubavi i nade, te je počela da nastupa na Novom Zelandu, u Skandinaviji i Evropi, gde

je stekla solidnu bazu obožavalaca. Njen koncert u teatru Paradizo u Amsterdamu je bio jedan od ključnih momenata, prikazujući njen talenat i iskrenost. Ovaj nastup je bio izvanredno pozitivno primljen i Bet je osvojila poštovanje kako kritičara, tako i publike. Nakon toga, usledile su saradnje sa brojnim velikim imenima u muzičkoj industriji poput Nila Šona, Džef Beka i Sleša.

Njena karijera je, uprkos brojnim problemima koje nameću bolesti zavisnosti i drugi mentalni poremećaji, nastavila da se razvija u dobrom pravcu, sa objavljivanjem albuma *37 Days* i *My California* na kojima je nastavila da se bavi temama ljubavi, razumevanja, ličnog rasta, prevazilaženja izazova. Sposobnost da se menja i napreduje, pokazala je i saradnjom sa Džoom Bonamasom na dva albuma obrada, istražujući svoje džez i bluz korene. Albumi koje je izdala u poslednjih 10 godina, „Better Than Home“, „Fire on the Floor“, „War in My Mind“ ukazuju na njen ulazak u „mejnstrim“, a nisu zaostale ni brojne nominacije i nagrade za najbolju bluz pevačicu.

Stavljajući na prvo mesto svoje zdravlje, Bet je 2023. i 2024. otkazala veliki broj nastupa. S obzirom na svoju otvorenost i upoznatost poštovalaca njene muzike i javnosti sa njenim zdravstvenim problemima, stiče se utisak da joj niko ne zamera. Svojim stvaralaštvom je pomogla mnogima da se suoče sa sličnim ili istim problemima, i nastavlja da inspiriše sve oko sebe.

8.5 Diskusija i zaključak

Muzičko putovanje Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, ispunjeno tragičnim događajima, pobedama i promenama, duboko je ukorenjeno u poetici tame. Njihovi umetnički koraci, mada različiti, imaju nekoliko zajedničkih karakteristika: izrazita emocionalna dubina koja je nastala i pod uticajem najranijeg izlaganja muzici, nepripremljenost za slavu, kao i istraživanje patnje i suočavanje sa bolom kroz umetnost. Njihovi rani uzori se donekle poklapaju, naročito u smislu Bili Holidej, Ele Fizarda i Dajane Vošington, mada je kasnije svaka otišla svojim muzičkim putem. Najposvećenija pevanju je bila Ejmi, čiji fokus je od najranijeg detinjstva bio na vokalnom razvoju, dok su Bet i Dženis isprobavale različite umetničke discipline, instrumente i žanrove.

Svaka se na svoj način izborila za širu popularnost, a najveću upornost su pokazale Dženis i Bet. Dženis je, čini se, prošla najteži put, shodno vremenu u kome je rasla i stvarala, i izborila se ne samo za svoje mesto u muzičkoj industriji, već je otvorila vrata mnogim budućim ženskim izvođačima. Bet je prošla kroz velika iskušenja i poteškoće mlade umetnice u surovom Los Angelesu, dok je Ejmi imala svojevrzne, mada ne tako teške, izazove u ostvarenju svojih snova.

Ogromnu popularnost su stekle prilično rano i nijedna od njih nije bila spremna za pažnju koju je njihova muzika privukla. Shodno vremenu u kome je živela, Ejmi je doživela sve neprijatnosti slave, od potpunog gubitka privatnosti, do dokumentovanja i najmanjeg ispada kako u javnosti, tako i iza zatvorenih vrata. Njeni koncerti postajali su sve tužniji zbog toga što više sebe nije videla ni kao izvođača ni kao nekoga ko se identifikovao sa pesmama koje je stvorila. Dženis je bila ispunjena samo tokom par sati nastupa, sve ostalo vreme bilo je ispunjeno bekvom od sebe. Bet je, shvativši da je na putu da postane mnogo popularnija, završila na psihijatriji.

Razlog za ovako dramatične reakcije na popularnost mogu se možda naći u njihovim percepcijama samih sebe. Čini se da nijedna od njih nije bila u potpunosti svesna svojih talenata i potencijala ili im nisu pridavale preterani značaj. Muzika im je bila jedno od sredstava kojima su umirivale unutrašnje nemire i patnje, naročito u slučaju Ejmi i Bet, i najčešće nisu sebe doživljavale kao globalne muzičke zvezde. Osim, možda, na nivou ega, koji bi kratkotrajno bio zadovoljen. Međutim, kada se smire strasti i nestanu pohvale, ponovo bi postajale krhke, zbunjene, čak i bezvredne devojčice, svaka sa svojom prazninom koju je privremeno lečila muzika.

Bet je opstala zahvaljujući ne tako velikoj popularnosti, svom suprugu, menadžeru i sopstvenoj svesti koja nije bila beznačajno pomućena pritiscima slave. Preživela je da bi pevala priče o pobeđivanju sebe i tako pomagala ne samo sebi, već i ljudima širom sveta.

9. Komparativna analiza poetskog opusa

9.1 Kvalitativna analiza

Autorska poezija Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart odjekuje mračnim aspektima ljudskog bitisanja, čak i u pesmama sa bržim ritmom i veselim, pamtljivim melodijama. Iako se njihovi poetski izrazi razlikuju, u skladu sa ličnim iskustvima i doživljajima stvarnosti, poetika tame u njihovom iskazu je gotovo istovetna: melanholija, očaj, žalost, tuga, usamljenost, gubici, egzistencijalna borba, bolesti zavisnosti, mentalna oboljenja.

Kada su u pitanju strukture pesama, Dženis, Ejmi i Bet (do 27. godine) su najčešće koristile standardne strukture koje su podrazumevale manji ili veći broj strofa, sa donekle predvidljivim rimama i ponavljanjem centralnih tema u referenu. Interesantno je to da je Ejmi, inače sklona pisanju dugih tekstova, na drugom, najpopularnijem albumu gotovo u potpunosti koristila standardne šeme kraćih strofa i upečatljivih, pamtljivih fraza ili refrena. Sve tri su, u manjoj ili većoj meri, koristile i slobodni stih, uvek se trudeći da glavna poruka ili tema bude koncizna i jasna.

S obzirom na vremenski period iz kog potiče, Dženis je stvarala narative ukorenjene u tradiciji bluz muzike, koja se odlikuje i direktnim, intimnim obraćanjem, čija uloga je i povezivanje sa slušaocima. Međutim, podjednako direktno su se obraćale Ejmi i Bet mnogo godina kasnije, ali je Dženisina poezija sadržala i društvene komentare u vezi sa inferiornom ulogom žena, koji su bili svojstveni isključivo sredini 20. veka. U tome leži jedna od krucijelnih razlika između Dženis i druge dve umetnice. Bez obzira na to, njihove tematske preokupacije i narativi se umnogome preklapaju. Tako je Dženis, krajnje direktno, pisala o problemima sa zavisnošću od samog početka u pesmama „What Good Can Drinking Do“ (1964) i „Mary Jane“ (1965), kao i Ejmi u tekstovima „Addicted“ i „Rehab“ (2006). Bet se, do 27. godine i kasnije, bavila istom temom na mnogo manje direktan način, bez ijedne pesme koja u svom naslovu sadrži pojmove u vezi sa zavisnošću. Ipak, teme zavisnosti od različitih supstanci se mogu naći u njenim pesmama do 27. godine, ali i sve do danas, poput „Spiders in My Bed“ (1996), „Skin“ (1999), „Broken & Ugly“ (2003), „And So We Are“ (2003), „As Long As I Have a Song“ (2015).

Sve tri su se bavile temama eskapizma, Dženis u pesmi „Mary Jane“, Ejmi u „Wake Up alone“ i Bet, recimo, „Run“, „Leave the Light On“, „L.A. Song“, itd. Tu su i pesme sa temama ličnih borbi i patnje poput „Turtle Blues“, „You Know I'm No Good“, „War in My Mind“, zatim stihovi o ljubavi, izdaji i intimnim vezama, kao što su „The Last Time“ (Dženis), „Love Is a Losing Game“ (Ejmi) i „Jealousy“ (Bet). Sve tri su pevale o osećanjima usamljenosti i izolacije u pesmama „No Reason for Livin“ (Dženis), „Rehab“ (Ejmi), „Isolation“, „Skin“, „Lifetime“ (Bet). Dženis i Bet su bavile kako internim, tako i eksternim konfliktima, ali su Dženis nešto više interesovali socijalni i kulturni aspekti, dok je Bet istraživala mračne i teme pokajanja, iskupljenja i duhovnosti naročito posle 30. godine. Ejmi se, s druge strane, daleko više usredsređivala na intimne veze i unutrašnje konflikte, najčešće naglašavajući njihove destruktivne aspekte.

U skladu sa centralnim tematskim preokupacijama, sve tri umetnice su, u najvećoj meri, koristile metafore, poređenja, ponavljanje, aliteraciju i asonancu kako bi opisale složene emocije, intimne veze i konflikte uopšte. Metafore koje govore o zavisnosti i eskapizmu se mogu naći u

Dženisinim stihovima „gimme whiskey, gimme bourbon, gimme gin“ i „Mary Jane“, u kojima koristi alkohol i marihuanu kao metafore za uzaludne pokušaje u pronalaženju utehe i bekstva; na sličan način, Ejmi koristi „rehab“ i „weed“ kao simbole bekstva i otpora prema eksternoj kontroli, u isto vreme otvoreno predstavljajući svoju borbu sa zavisnošću; Bet metaforički govori o svojoj borbi sa zavisnošću i mentalnim oboljenjima u stihovima pesme „Spiders in My Bed“. Dženis je svoje očajanje i patnju izražavala metaforama „turtle hiding beneath its horny shell“, Ejmi „stuck the knife in first“, a Bet stihovima „weight of the world“. Metafore koje govore o destruktivnosti ljubavi su jasne u stihovima Dženis Džoplin „notches on a gun“, Ejmi „love is a losing hand“ i Bet „jealousy, look what you've done to me“. Međutim, postoje i razlike u njihovom korišćenju metafora, pre svega, u tome što je Dženis koristila metafore kako bi sopstvena iskustva povezala sa širim kulturnim i društvenim kritikama, Ejmi se više fokusirala na prikazivanje intimnih veza, dok je Bet metaforički povezivala izrazito lične psihičke borbe sa širim duhovnim i egzistencijalnim temama.

Često su se služile poređenjima kako bi dočarale različita stanja i pojave. Dženis, recimo, poredi uznemirenosti partnera sa mačkom u stihovima „You say that it's over baby, but you're just as nervous as a cat in a hot tin roof.“ Ejmi koristi poređenje kako bi kreativno predstavila samosvest u odnosu na intimne veze u stihovima „I told ya I was trouble, you know that I'm no good.“ Bet, na primer, poredi muziku sa religijom „His music is like religion, you gotta take it in“, a ljubav sa mamurlukom „Love is like a hangover“.

Jedna od najčešće korišćenih stilskih figura je svakako ponavljanje koje je, u Dženisinom autorskom opusu, najizraženije u pesmama „Move Over“, „Women Is Losers“, „Daddy, Daddy, Daddy“; kod Ejmi u pesmama „Rehab“ i „Love Is a Losing Game“, a kod Bet u pesmama „Am I the One“, „Jealousy“, „Favorite Things“, „Bang Bang“, itd. Osim ponavljanja, često su koristile i aliteraciju i asonancu kako bi naglasile muzikalnost i ritmičnost pesama. Dženis, recimo, aliteraciju u pesmama „What Good Can Drinking Do“ i stihovima „gimme whiskey, gimme bourbon, gimme gin“ i „Turtle Blues“, „hidin' underneath its horny shell“, ponavljajući glas „h“. Ejmi aliteraciju u pesmi i stihovima „You Know I'm No Good“, ponavljajući zvuk „n“, a asonancu u pesmi „Rehab“ i stihovima „They tried to make me go to rehab, I said 'no, no, n'““. Bet Hart aliteraciju u pesmi „Am I the One“ i stihovima „Passion in your caress“, koristeći zvukove „p“ i „k“ kako bi svorila jedan mekan zvuk koji naglašava emocionalnu dubinu stihova; asonancu u stihovima pesme „Spiders in My Bed“ „so tired, been wired“, u kojoj ponavljanje zvuka „i“ doprinosi raspoloženju pesme i tenziji koja se opisuje.

Kvalitativna analiza je otkrila da su autorske pesme pomenutih umetnica izrazito iskrene i duboke. Uprkos evidentnim stilskim razlikama, sve tri umetnice pokazuju ogromnu posvećenost autentičnosti i emocionalnom istraživanju, što njihovu muziku čini dugotrajnom i uvek aktuelnom.

9.2 Kvantitativna analiza

Komparativna analiza rezultata kvantitativne analize poetskog opusa Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, donosi fascinantna otkrića u pogledu sličnosti i razlika u njihovom pristupu različitim temama, naročito onima koje su u skladu sa poetikom tame. Poređenje će biti izvršeno prema redosledu kojim je obavljena kvantitativna analiza pojedinačnih opusa.

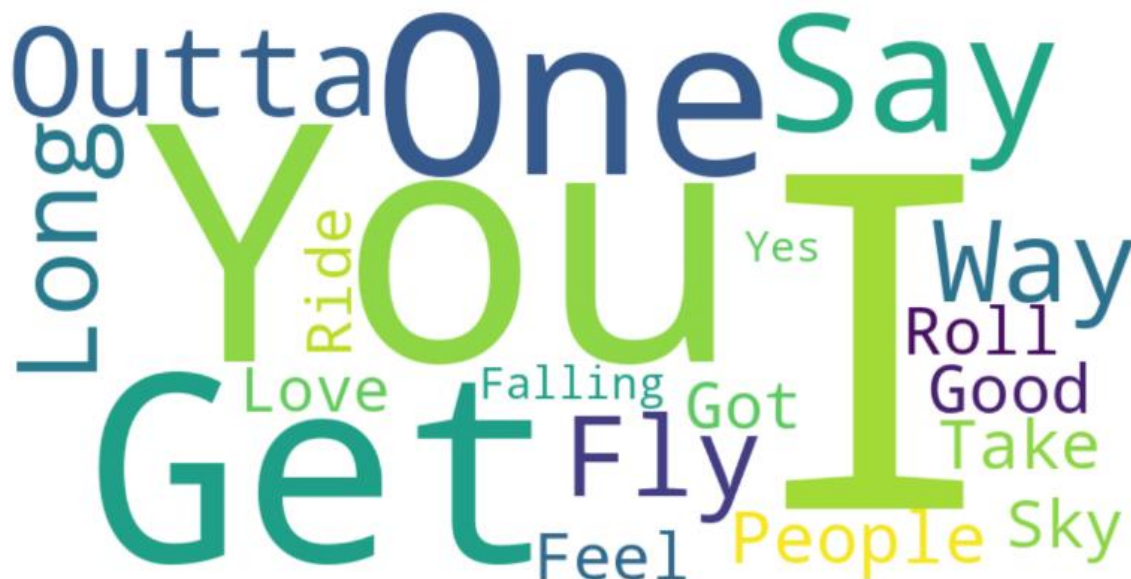
1. Analiza najfrekventnijih reči

Najfrekventnije reči u autorskim pesmama Dženis Džoplin

Najfrekventnije reči u autorskim pesmama Ejmi Vajnhaus

Najfrekventnije reči u autorskim pesmama Bet Hart do 27. godine

Na prvi pogled, kvantitativna analiza poetskog opusa pokazuje niz sličnosti, prvenstveno u korišćenju zamenica „I” i „you”. Sve tri su pisale izrazito lične, autobiografske tekstove u kojima je neko drugi tj. „you” igrao skoro podjednako važnu ulogu. „You” se može odnositi na intimnog partnera, ali i poznanike, prijatelje, roditelje, nepoznate ljude. U tom smislu, primarna interesovanja umetnica jeste bilo istraživanje sebe, zajedno sa ljudima koji su ih okruživali, najčešće sa intmnim partnerima.

Sledeće dominantne reči u autorskim pesmama Ejmi i Dženis jesu „love”, „like”, „know”, „baby”, „man” i „life”. To ukazuje na sličnu okupiranost temama muško-ženskih odnosa, kao i potragom za razumevanjem istih ili razumevanjem života kao takvog. Bet se, već na samom početku analize izdvaja, jer su sledeće najfrekventnije reči u njenom ranom opusu „say”, „one” i „outta” (out of), koje govore o njenim potrebama da izrazi svoje mišljenje, ali i pokazuju sklonost ka delanju, korišćenjem glagola koji podrazumevaju kretanje. Ona je daleko manje koristila reč „love” na svojim prvim albumima, do 27. godine., što može ukazivati na ne tako izraženu zainteresovanost za pisanje pesama o ljubavi.

Sve tri umetnice često koriste reč „feel” u svom lirskom stvaralaštvu, što je pokazatelj za njihovu podjednaku potrebu da izraze osećanja kroz muziku. Dženis i Ejmi su u sličnoj meri bile zainteresovane za teme vreme, što je evidentno u čestoj upotrebi reči „time”, dok ona kod Bet gotovo i da ne postoji. S druge strane, Bet i Ejmi su u istoj meri bile okupirane temama pronalaženja načina za rešavanje problema ili, pak, pravog puta, na šta ukazuje njihova česta upotreba reči „way”.

Međutim, već se sledeća grupa najfrekventnijih reči razlikuje: dok Dženis ispoljava tendencije da istražuje teme dobrote („good”), duhovnosti („Lord”), ljudi („people”), Ejmi se fokusira na teme prošlosti („back”), tuge („tears”), zavisnosti („addicted”, „drink”) i potrage za domom ili stabilnošću („home”), a Bet opet pokazuje sklonost da se bavi više akcijama nego stanjima („ride, falling, roll, take”).

Komparativna analiza primarne analize otkriva da je Ejmi Vajnhaus predstavljala ljubav u kontekstu složenosti i borbe koju nosi, naročito njene tamne strane, isprepletane borbom sa zavisnošću. Dženis se fokusirala na trenutna osećanja, pomešana sa duhovnim i egzistencijalnim pitanjima. Za

A word cloud for Dženis Džoplin. The words are arranged in a cluster. 'pain' is at the top left in a large, dark blue font. 'lonely' is in the center, written in a large, light green font. 'sorrow' is positioned between 'pain' and 'lonely' in a medium-sized, dark blue font. 'suffering' is at the bottom of the 'lonely' word in a medium-sized, light green font. 'hurt' is at the top right in a small, dark blue font, and 'cry' is just below it in a small, light green font.

pain
lonely
sorrow
suffering
hurt
cry

Reči tame u poeziji Dženis Džoplin

A word cloud for Ejmi Vajnhaus. The words are arranged in a cluster. 'black' is at the top center in a large, dark green font. 'tears' is to its right, also in a large, dark green font. 'alone' is above 'black' in a medium-sized, dark green font. 'depression' is to the left of 'black' in a medium-sized, dark blue font. 'cry' is below 'depression' in a medium-sized, dark blue font. 'sorrow' is at the bottom left in a medium-sized, dark blue font. 'hurt' is at the bottom center in a medium-sized, dark blue font. 'suffering' is at the bottom right in a medium-sized, light green font.

black
tears
alone
depression
cry
sorrow
hurt
suffering

Reči tame u poeziji Ejmi Vajnhaus

A word cloud featuring the words: tears, lonely, dark, pain, shame, die, alone, and cry. The words are in various shades of green and yellow, with 'tears' and 'pain' being the largest.

Reči tame u poeziji Bet Hart do 27. godine

Iako reči koje predstavljaju tamu nisu dominantne u stvaralaštvu ove tri umetnice, njihovo prisustvo nije zanemarljivo. Sve tri su bile duboko svesne svoje patnje prouzrokovane vrlo sličnom senzibilnošću i donekle sličnim iskustvima. U prilog tome govori gotovo podnekaofrekventna upotreba reči „pain”, „hurt”, „cry”, „tears”. Sve tri su patile od osećaja izolovanosti i usamljenosti („alone”, „lonely”), naročito Dženis. Reči koje se odnose isključivo na patnju poput „suffering” i „sorrow”, izražene su kod Dženis i Ejmi, ali ne postoje kod Bet Hart. Bet i Ejmi su češće koristile reč „dark/darkness” u odnosu na Dženis, kako bi opisale mračni deo svojih unutrašnjih svetova. Interesantno, Bet je do 27. godine, u svom opusu tame, izrazito često upotrebljavala termine „shame” i „die”, što nije postojalo kod Ejmi i Dženis. Možda je Bet imala osećala veću krivicu zbog svog načina života i zloupotrebe supstanci u odnosu na Ejmi i Dženis. Možda je upravo to, zajedno sa svedočenjem sestrinoj borbi i smrti, doprinelo njenoj, makar i minimalnoj, rešenosti da ne okonča život na isti način.

Kada su u pitanju reči tame u stvaralaštvu Bet Hart nakon 27. godine, pa sve do danas, primetne su promene i u narativu tmine.

A word cloud featuring the words: cry, die, tears, alone, gone, night, end, lost, bottom, dark, and pain. The words are in various shades of green, yellow, and purple, with 'cry' and 'die' being the largest.

Reči tame u poeziji Bet Hart od 1999. do 2024.

Bet se oduvek borila sa unutrašnjom tamom. Period nakon 27. godine pokazuje da su u njenom stvaralaštvu, kao i u životu, i dalje prisutna osećanja patnje („pain”, „cry”, „tears”, „night”, „dark”). Osim njih, Bet je nastavila da vodi bitku sa suicidalnim mislima i samopovređivanjem, što se oslikalo i u njenom radu i upotrebi reči „end”, „die”, „gone”. Nestali su izraženi elementi stida i ustupili mesto širem dijapazonu ličnih izazova („bottom, lost”), što može govoriti u prilog njenom nešto drugačijem, zrelijem pristupu sopstvenim strahovima.

3. Analiza nefrekventnih reči

Dženis Džoplin

Ejmi Vajnhaus

Bet Hart do 27. godine

Kao jedna vrsta sekundarnog narativa, Dženis, Ejmi i Bet su retkim korišćenjem pojedinih termina upotpunile svoje primarne narrative temama fantazmagorije, ali i svakodnevnog života i socijalnih očekivanja. Najređe korišćene reči, čini se, u najvećoj meri ukazuju na razlike između ove tri umetnice. Dženis je ponekada koristila grandiozne metafore kako bi opisala sopstvene pobede i poraze poput „dragon”, „slay” i „armor”. Osim toga, iako retko, na umu su joj bile i teme odlaska ili napuštanja i promena („leave”, „course”), ali i teme iskrenosti, autentičnosti i molbi („true, nice, beggin”). Za razliku od nje, Ejmi je pokazala interesovanje za realističnije, uobičajene pojave poput „carpet”, „buzzer”, „fidelity”, „infidelity” i „gambling”. Bet se, i u ovom aspektu, razlikuje od druge dve umetnice. Čak i među najmanje frekventnim rečima se ističu one koje ukazuju na kretanje poput „spin”, „circles”, „running”. U ovom ranom periodu, Bet se bavila i temama moralnosti, iskrenosti i muško-ženskim odnosima, što pokazuju reči „counterfeit, confess, sins, wife”.

Ova analiza otkriva da se suština njihovog stvaralaštva ne svodi samo na teme koje se neprekidno ponavljaju, već i na one suptilne koje često mogu imati i dublji odjek kod slušalaca.

Kada je u pitanju analiza najmanje frekventnih reči u opusu Bet Hart od 27. do 52. godine, jasno pokazuje njenu transformaciju:

Bet Hart do 27. godine

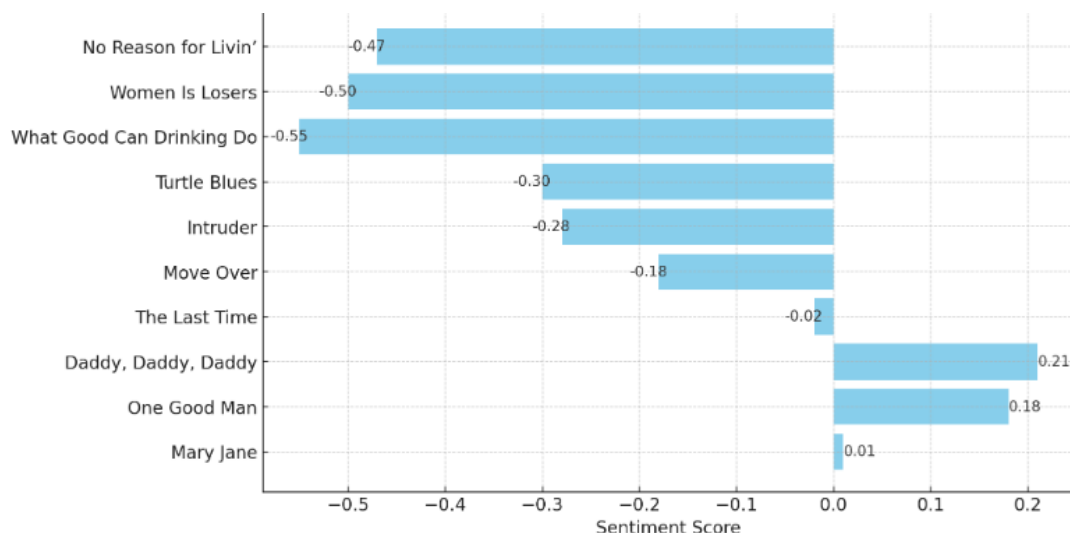
Bet Hart od 27. do 52. godine

Bet se tokom rane karijere bavila i turbulentnim i dinamičnim temama, kao što su teme konflikta („beast”), haosa ili nedostatka kontrole i usmerenja („spin”, „circles”) i kretanja („wind”, „whip”, „running”), zajedno sa moralnim pitanjima i izazovima. Protok vremena i sazrevanje, dovelo je do pomaranja sa dinamičnih tema na one koje se u većoj meri bave identitetom, izražavanjem osećanja i pripadanja. Centralni termini su „playing”, „voice” i „fit”, što može ukazivati na njenu rečenost da

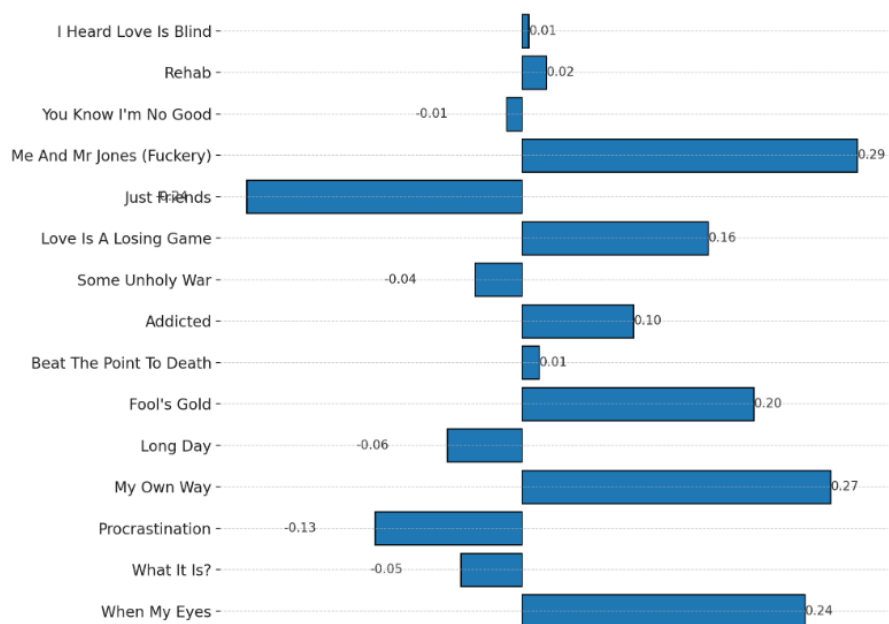
konačno pronade svoj identitet, istovremeno eksperimentišući sa muzikom i svojim glasom, ne doživljavajući ih više kao ekstremno ozbiljne pojave. Reč „fit” označava potragu za pripadanjem i pronalaženjem svoje uloge u različitim aspektima života, dok „mercy”, „soil” i „rafters” mogu sugerisati njenu potragu za saosećanjem, razumevanjem, neosuđivanjem.

4. Analiza sentimenta

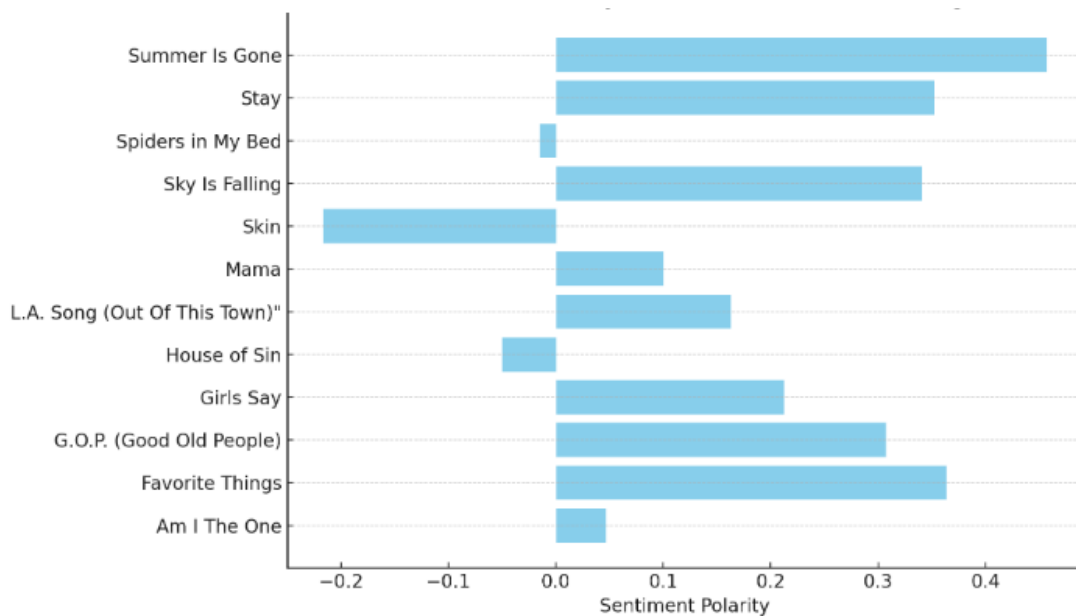
Komparativna analiza sentimenta tj. polariteta u autorskim pesmama Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart otkriva interesantne sličnosti i razlike u intenzitetu emocionalnog izraza i tematskih preokupacija:

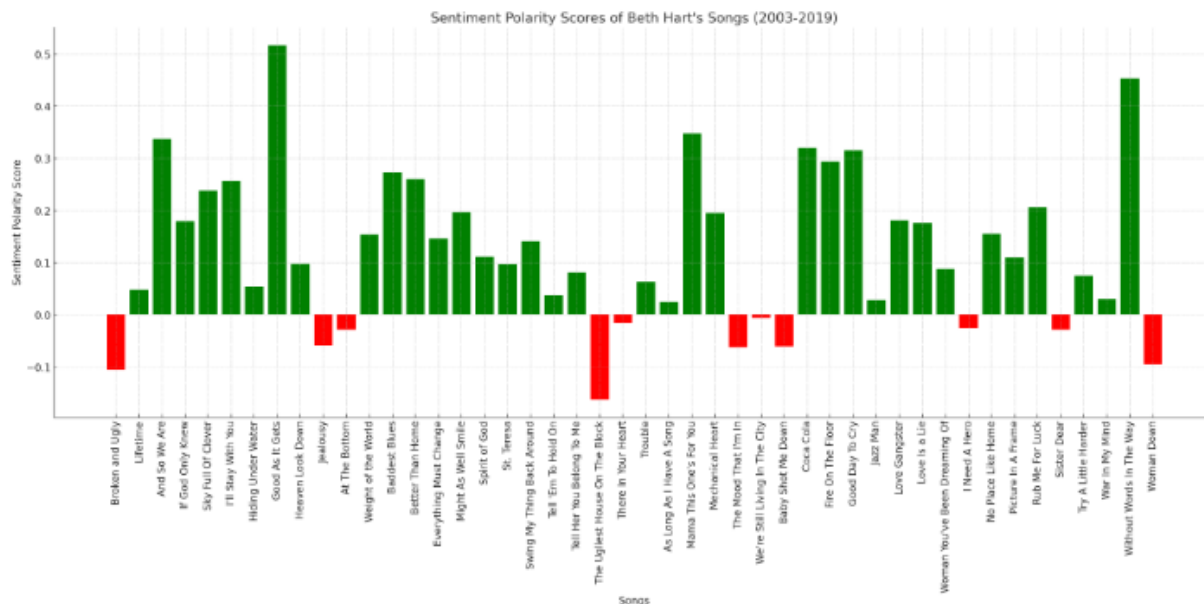
Dženis Džoplin

Ejmi Vajnhaus

Bet Hart do 27. godine

Bet Hart od 27. do 52. godine

Analiza polariteta u tekstovima pesama Dženis, Ejmi i Bet Hart (do 27. godine), pokazuje da sve tri dele jedan gotovo identičan emocionalni obrazac tj. intenzitet emocija koji projektuju kroz svoje stihove i muziku. Koriste ih da bi istraživale i izrazile veoma lične i intimne, emotivne teme koje, gotovo uvek, potiču iz ličnih iskustava. Ambivalentna priroda njihovih problema, tragedija, ali i pobjeda, ogleda se u izmešanosti pozitivnih i negativnih sentimentata. Tako je Dženis Džoplín često govorila o temama ličnih borbi, društvenim pitanjima, zavisnosti i polnoj diskriminaciji, prezentujući ih sa izraženim negativnim sentimentom, kao što je slučaj u pesmama „No Reason for Livin“ (-0.47), „Women Is Losers“ (-0.50) i „What Good Can Drinking Do“ (-0.55). Međutim, u njenom samostalno stvorenom opusu, ima i pozitivnih trenutaka poput stihova pesama „Daddy, Daddy, Daddy“ (0.21) i „One Good Man“ (0.18), koje se bave temama ljubavi i validacije.

Kao i Dženis, Ejmi je pisala o istim i sličnim introspektivnim temama tame, s tom razlikom što je često koristila humor i ironiju (često i nenamerno), kako bi svojim stihovima dala pozitivan ton. Tako su Ejmine pesme u isto vreme mračne i suptilno optimistične, oslikavajući dualnu prirodu njenog unutrašnjeg sveta, što se najbolje vidi u pesmama poput „Rehab“ (0.30), „You Know I'm No Good“ (0.50), „Love Is a Losing Game“ (0.56) i „Just Friends“ (0.64).

Negativni sentimentu su manje izraženi u stvaralaštvu Bet Hart do 27. godine, mada imaju sličnosti sa Dženis i Ejmi. Poput njenih prethodnica, Bet je vrlo rano istraživala teme patnje, borbe i smrti u pesmama „Skin“ (-0.21) i „Spiders in My Bed“ (-0.01), ali nijedna od njenih ranih pesama nije rezultirala izrazito negativnim sentimentom, što ukazuje na veći stepen pozitivnosti gotovo od samog početka. Ovaj trend se nastavio i u njenom stvaralaštvu od 27. godine do danas. Od 58 samostalno napisanih pesama, Bet ima svega 11, manje ili više, negativnih pesama, koje se bave temama tame. Ostale pesme se bave raličitim temama, uključujući i one koje su u osnovi mračne, ali je vokabular pozitivan, što ukazuje na njenu sposobnost da svojim stihovima udahne nadu, mogućnost ozdravljenja i pobjede. Neki od primera za to su pesme „War in My Mind“ (0.03), „Hiding Under Water“ (0.05), „Baddest Blues“ (0.27) i „Rub Me for Luck“ (0.20).

Dženis, Ejmi i Bet se, na osnovu analize sentimenta, mogu pohvaliti emocionalnom i tematskom dubinom u svojim stihovima, sa jedinstvenim pristupima u prikazivanju sopstvenih pozitivnih i negativnih doživljaja.

9.3 Diskusija i zaključak

Dženis, Ejmi i Bet su pevale o univerzalnim temama koje su naišle na razumevanje i prihvatanje slušalaca širom sveta. Svoj unutrašnji svet su upečatljivo prenele kroz muziku i poeziju, učinivši ih vanvremenskim. Sve tri su podjednako koristile lične zamenice „I” i „You”, čime su naglašavale ličnu i autobiografsku prirodu svojih tekstova pesama, sa posebnim osvrtom na muško-ženske odnose. Njihova potraga za razumevanjem i samospoznajom je bila prisutna u sličnoj meri, a evidentna je u frekventnoj upotrebi termina „know”. Uprkos manjim razlikama, sve tri umetnice su govorile o patnjama, izolaciji i nesrećama, podjednako koristeći reči poput „pain, hurt, tears, crying, alone, lonely”. Dženis i Ejmi su nešto više izražavale osećanja patnje i tuge, dok je Bet koristila „darkness” tj. tamu kako bi opisala svoj unutrašnji svet.

Bet je, naročito do 27. godine, daleko češće upotrebljavala reči „shame” i „die”, čime se pokazala veći stepen osećanja krivice i možda veću svest o smrtnosti ili mogućnosti okončanja sopstvenog života. Kasnije, Bet je više pisala o ljubavi i tako se približavala tematskoj evoluciji Dženis i Ejmi. Dženis i Ejmi nisu u tolikoj meri bile sklone temama kretanja i promena, dok je Bet nastavila da se bavi istim. Dženis je prvenstveno koristila direktan, dijaloški ton u kombinaciji sa temama duhovnosti i egzistencijalnim pitanjima. Ejmi je najčešće predstavljala ljubav u kontekstu borbe i konfuzije, naročito njene mračne aspekte, uključujući zavisnost. Razlike između ove tri umetnice se najbolje vide u upotrebi najmanje frekventnih reči, koja su otkrile da je Dženis bila sklona fantazijama, dok je Ejmi izrazila interesovanje za svakodnevne pojave, a Bet se fokusirala na akciju i moralnost.

Kvantitativna analiza je ukazala na sličnosti i razlike u izboru lirskih tema ove tri umetnice i sentimenta njihovih, samostalno napisanih pesama. Iako je otkrila sličnosti u vidu intenziteta emocija i najčešćih tema poput ljubavi, ličnih borbi i protoka vremena, pokazala je i da njihova kreativnost izlazi iz okvira pomenutih tema, sa dinamičnim rasponom interesovanja i evolucijom tokom vremena.

10. Zaključak

10.1 Pregled najvažnijih zaključaka

Ova disertacija istražuje kompleksnu povezanost između problema i nedaća koji su činili živote Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, i na koji način su se odrazili na njihovo stvaralaštvo. Upravo ova povezanost između životnih iskustava i umetničkog izraza predstavlja suštinu „poetike tame”, izražene u njihovom delanju i umetničkom izrazu. Za razliku od Dženis, Ejmi i Bet su rano prošle kroz razvod roditelja i rano su ispoljile znake mentalnih poremećaja, poput ADHD-a. Iako je jedina preživela, Bet je, objektivno, imala daleko teže detinjstvo od Dženis i Ejmi. Sve tri su imale problematične odnose sa očevima, što se u Dženisinom slučaju ogledalo u naglom prestanku dugih konverzacija sa ocem, u Ejminom u njegovom konstantnom odsustvu, a u Betinom slučaju u potpunom, višegodišnjem prekidu kontakta sa ocem. Njihovo detinjstvo je bilo obeleženo potpuno suprotnim ličnostima majki i očeva, sa porodicu posvećenim majkama i ćutljivim, odsutnim očevima.

Sve tri su doživele odbacivanje od strane vršnjaka u pubertetu, što je kod Dženis bilo najizraženije, pa samim tim i najtraumatičnije. Vrlo rano, već od desete-jedanaeste godine, počele su da tretiraju unutrašnja previranja upotrebom cigareta, alkohola i marihuane, a kasnije i drugih nedozvoljenih supstanci poput metamfetamina, heroina, kokaina, što je dovelo do pogoršanja postojećih mentalnih poremećaja; godinama stvarana zavisnost je kod Dženis i Ejmi dovela do slučajne smrti, a za Bet i danas predstavlja izvor patnje i borbe. Sve tri su patile od nezadovoljstva fizičkim izgledom, a istraživanje je pokazalo da su Bet i Ejmi patile od poremećaja u ishrani, dok je Dženis otvoreno prezirala svoju spoljašnjost.

Njihovi odnosi sa suprotnim polom (ili, ponekad, istim u slučaju Bet i Dženis), pokazali su podjednaku nestabilnost i često katastrofalne izbore sve do smrti, odnosno do 27. godine u slučaju Bet Hart, kada je upoznala svog sadašnjeg supruga, zahvaljujući kome je preživela. Podjednako turbulentna su bila i njihova prijateljstva, izrazito zakomplikovana bolestima zavisnosti i velikom popularnošću koja ih je zadesila, te su i Dženis i Ejmi okončale svoje živote u samoći.

Spas od svega nepodnošljivog su pronašle i pretočile u svoju muziku, svedočanstvu tame u njihovim životima. Vrlo rano su pronašle sebe u idolima koji su, skoro bez izuzetka, vodili haotičan život, obeležen zloupotrebom dozvoljenih i nedozvoljenih supstanci počevši od slikara Modiljanija, pa sve do muzičara poput Besi Smit, Bili Holidej, Frenka Sinatre, Dajane Vošington i Ete Džejms. Uspele su da ostanu verne svom autentičnom izrazu do kraja života, izražavajući teme tame kako svojim vokalima, tako i poezijom, što je privuklo veliku medijsku i pažnju javnosti, gladnu drame. U sva tri slučaja, slava je dovela do pogoršanja mentalnog zdravlja i zloupotrebe narkotika, od čega je samo Bet uspela da preživi, po cenu sopstvene, tadašnje karijere.

Kvalitativna analiza poetskog opusa tri umetnice je pokazala da su, često sasvim nesvesno, koristile različite poetske figure kako bi dočarale svoja iskustva protkana temama tame. Najčešće su metafore, poređenja, ponavljanja i anafore koje su izražavale različite teme tame: očajanje, beznađe, nisko samopouzdanje, zavisnost, opsesivnost, nesrećne ljubavi, eskapizam, mentalne poremećaje, otuđenost. Izražavale su ih sa gotovo opipljivim emocionalnim intenzitetom i iskrenošću, naglašenim jedinstvenim vokalnim stilovima, što je imalo ogromnog uticaja na poštovaoce njihove muzike i povezivanje sa publikom širom sveta. Međutim, za razliku od Dženis i Ejmi, Bet je od samog početka pokazivala veću zainteresovanost i za teme izdržljivosti, oporavka, duhovnog rasta, promena.

Kvantitativna analiza je pokazala da teme tame nisu u ogromnoj meri zastupljene u njihovom poetskom izrazu, ali da neprekidno prožimaju njihovo stvaralaštvo. Najfrekventnije reči tame poput „lonely”, „pain”, „cry”, „dark” se ponavljaju brojnim pesmama, a kod Bet Hart je izraženija upotreba termina koji ukazuju na otpornost i potrebu za promenama poput „light”, „home”, „war”, „change”. Ista razlika postoji i kada je u pitanju analiza sentimenta, koja je otkrila su autorske pesme ovih umetnica donekle negativne, s tom razlikom što je poetski opus Bet Hart, svojevolejno ili ne, do danas obeležen pozitivnim sentimentima.

10.2 Psihološko-emocionalni uticaj poetike i umetnosti

Šire implikacije ove disertacije tiču se nekih od ključnih društvenih debata o kulturi javnih ličnosti, zatim mentalnom zdravlju i percepciji javnih ličnosti uopšte. Osim što doprinose boljem razumevanju Dženis Džoplin, Ejmi Vajnhaus i Bet Hart, rezultati ovog istraživanja doprinose i širem diskursu o ulozi poznatih ličnosti u oblikovanju društvenih stavova prema složenim, ličnim problemima poput mentalnih oboljenja i bolestima zavisnosti.

Zahvaljujući konstantnoj izloženosti velikom broju ljudi, poznate ličnosti, poput pomenutih umetnica, zauzimaju jedinstveno mesto u našoj svesti. Sa ogromnom izloženošću, dolazi i veoma izražena ranjivost u odnosu na mišljenja i komentare javnosti, što najčešće rezultira pogoršanjem mentalnih oboljenja i zloupotrebe supstanci. Ovo istraživanje je pokazalo na koji način se vremenom konstruiše javna ličnost i kakav uticaj takav konstrukt ima na same, često hipersenzibilne, umetnike. Slava, kao mač sa dve oštrice, dovodi do osvešćivanja određenih problema koje mediji mogu prezentovati na pozitivan ili, neuporedivo češće, negativan način. Kada intenzivno izveštavaju o problemima poznatih ličnosti, mediji ih senzacionalizuju zarad gledanosti, stigmatizujući podjednako same ličnosti, ali i mentalna oboljenja i bolesti zavisnosti. Neophodno je, dakle, podsticanje iskrene empatije i razumevanja, koje je moguće povezivanjem studija medija i psihologije, kako bi se istražio uticaj senzacionalizma i stigmatizacije javnih ličnosti na stavove javnosti prema mentalnom zdravlju.

Umetnički izrazi Dženis, Ejmi i Bet pružaju uvid u izazove sa kojima su se borile i koriste se u svrhe javnog diskursa o mentalnim oboljenjima i bolestima zavisnosti. Njihovi narativi doprinose široj akademskoj diskusiji o ulozi umetnosti u društvenim promenama i njenom potencijalu da humanizuje pomenuta oboljenja. S obzirom na činjenicu da su Dženis, Ejmi i Bet govorile o svojim problemima kroz pesme i druga javna istupanja, može se zaključiti da poznate ličnosti nose breme odgovornosti kada je u pitanju javni diskurs o mentalnom zdravlju: da li svoje probleme predstavljaju na pozitivan način, kao ozbiljan nedostatak koji zahteva hitne i opsežne intervencije - ili na negativan, doprinoseći tako romantizaciji i glamurizaciji mentalnih poremećaja i bolesti zavisnosti. U istom smislu, kada bi se izvršilo poređenje javnog i medijskog tretmana mentalnih oboljenja i bolesti zavisnosti javnih ličnosti sa istim problemima običnih ljudi, došlo bi se do saznanja na koji način status i javna izloženost poznatih ličnosti utiču na stavove javnosti o mentalnom zdravlju.

10.3 Limitacije i delimitacije

Ovo istraživanje, uz sve napore da održi objektivnost, sadrži i određena ograničenja. Pre svega, dubina biografske analize života Dženis, Ejmi i Bet je ograničena zbog dostupnosti informacija, ponajviše u kontekstu Bet Hart. Dok se o životima Dženis i Ejmi mogu pronaći uvidi članova porodice i drugih bliskih ljudi, o Betinom životu, za sada, postoje informacije uglavnom iz njene perspektive, što ih može činiti izrazito subjektivnim. Nedostaju uvidi njenih članova porodice, supruga i drugih bliskih osoba iz njenog ranijeg i kasnijeg okruženja.

Osim toga, ovo istraživanje se oslanja na kvalitativnu analizu biografskog materijala i tekstova pesama, što samo po sebi podrazumeva određeni stepen subjektivnosti. Tumačenje sadržaja pesama zavisi od čitaoca i sama priroda lirskog sadržaja može istraživače navesti na različite zaključke. U istom smislu, i kvantitativna analiza ima svojih ograničenja. Naime, analiza frekventnih reči otkriva teme koje se ponavljaju, ali ne uzima u obzir kontekst, što znači da se reči sa više značenja mogu pogrešno interpretirati. Pored toga, analiza sentimenta može pružiti uvid u sveukupni emocionalni ton pesme, ali korišćeni algoritmi mogu prevideti sarkazam, ironiju i druga složena emocionalna stanja prikazana poetskim jezikom, koja se ne mogu smestiti u isključivo pozitivne ili negativne kategorije. Alati i biblioteke koje se koriste pri analizi sentimenta se zasnivaju na već određenim algoritmima i bazama podataka koje mogu biti ograničene i uticati na tačnost i pouzdanost analize.

U fokusu ove disertacije se nalaze samo tri umetnice iz određenih muzičkih žanrova, sa engleskim kao maternjim jezikom. Iz tog razloga, zaključci istraživanja se možda ne mogu primeniti na umetnike iz drugih muzičkih žanrova i tradicija, sa različitim izvornim jezicima, što ograničava širu primenu ove studije. Kulturološke, lingvističke i žanrovske razlike mogu otvoriti drugačije perspektive o poetici tame. Osim toga, pitanja mentalnog zdravlja i bolesti zavisnosti kod Dženis, Ejmi i Bet su

analizirana sa literarnog aspekta, ne profesionalog. Klinički uvidi i psihološke procene su neophodne za sveobuhvatno razumevanje ovih aspekata njihovih života.

Kada su u pitanju delimitacije, važno je naglasiti da se ova studija ciljano fokusira na Dženis, Ejmi i Bet na osnovu njihovih doprinosa temama tame u popularnoj kulturi, ali isključuje ostale, brojne umetnike koji mogu obogatiti razumevanje tema tame. Studija se bavi isključivo rok, bluz i soul žanrovima muzike, čime se sužava obim istraživanja. Kombinacija kvalitativnih i kvantitativnih metoda u analizi lirskog sadržaja je odabrana radi pokušaja sveobuhvatnog razumevanja poetike tame, što isključuje druge moguće istraživačke metode.

10.4 Buduća istraživanja

Imajući u vidu interdisciplinarnost ove studije, otvara se nekoliko mogućih, budućih pravaca istraživanja, koji mogu produbiti razumevanje uticaja ličnih borbi na umetnički izraz, doprineti kulturološkim narativima i uticati na percepcije javnosti.

1. S obzirom na to da se ova disertacija bavi umetnicama donekle sličnih muzičkih žanrova i životnih puteva, buduća istraživanja mogu proširiti postojeću analizu na umetnice iz drugih žanrova, vremena i kultura, sa ciljem provere na koji način se poetika tame manifestuje u različitim kontekstima. Na primer, mogu se uporediti umetnice iz zemalja sa drugačijom tradicijom, poput klasične, srpske, kineske i/ili narodne muzike.
2. Buduća istraživanja mogu uključivati kvantitativnu i kvalitativnu analizu koautorskih pesama pomenutih umetnica i njihovo poređenje sa rezultatima iste analize autorskih pesama. Podjednako zanimljivo bi bilo poređenje poetskog opusa drugih umetnica/umetnika, iz drugih muzičkih žanrova, na osnovu kvalitativne i/ili kvantitativne analize.
3. Analiza sentimenta se može obaviti uz pomoć dodatnih Pajtonovih biblioteka i parametara.
4. Longitudinalna studija na temu uticaja umetnika poput Dženis, Ejmi i Bet na javnu svest i stavove prema mentalnom zdravlju i bolestima zavisnosti bi mogla da donese značajne uvide u to kako su se javni diskursi vremenom menjali i na koji način se mogu povezati sa ključnim momentima u njihovim karijerama i posle njihove smrti.
5. Digitalni mediji su doprineli gubitku privatnosti poznatih ličnosti, te bi buduća istraživanja mogla da se usresrede na uticaj društvenih mreža, blogova i portala, na prikazivanje, dokumentovanje i izveštavanje o ličnim borbama umetnika. U okviru ovakvih studija, može se istraživati na koji način sami umetnici učestvuju u oblikovanju sopstvenih narativa i njihovoj interpretaciji.
6. Ispitivanje terapeutskih aspekata izražavanja sopstvenih mračnih doživljaja i iskustava od strane umetnika, može doneti uvide u prednosti i mane stvaranja umetnosti na osnovu ličnih, bolnih tema. Istraživanja mogu podrazumevati kvalitativne studije umetnika iz različitih disciplina, sa ciljem utvrđivanja na koji način im umetnost pomaže da poboljšaju svoje mentalne probleme.
7. Kako mediji predstavljaju, a javnost doživljava ženske i muške umetnike sa identičnim mentalnim problemima i bolestima zavisnosti, može biti još jedan koristan pravac istraživanja, jer će otkriti određene stereotipe i, moguće, diskriminaciju žena.
8. Istraživanje o tome kakve ekonomske posledice po karijeru imaju zdravstveni, psiho-fizički problemi muzičkih umetnika, može doneti uvid u promene u broju rasprodatih

koncerata, prodaji albuma i sponzorstvima kod onih koji su javno govorili o svojim problemima i onih koji su to skrivali.

9. Buduća istraživanja mogu da ispituju kako posthumna slava i otkrića nakon smrti umetnika, utiču na trenutne i buduće generacije. Mogu biti obavljene studije o više umetnika koji su doživeli značajnu slavu nakon smrti i kako su se narativi o njihovim problemima menjali.
10. Proučavanje razlika između percepcija i interpretacija tema tame u životima umetnika od strane kritičara i obožavalaca, može ukazati na manja ili veća odstupanja u tome kako različita publika doživljava i vrednuje istu muziku. Mogu se analizirati forumi obožavalaca, profesionalne kritike i akademska literatura.
11. Nove studije mogu istraživati pravne i etičke implikacije upotrebljavanja životnih priča i nedaća umetnika nakon njihove smrti u medijima poput igranih i dokumentarnih filmova, biografija i sl.
12. Poslednji, ali sigurno ne i jedini pravac budućih istraživanja, može istražiti uticaj umetnika na društvene pokrete i promene, naročito one koji su u vezi sa mentalnim zdravljem i zloupotrebom psihoaktivnih supstanci. Time bi se ispitao uticaj muzike i popularne kulture na društvene promene.

Bibliografija

Knjige

- Amburn, Ellis. *Pearl: The Obsessions and Passions of Janis Joplin*. Warner Books Inc, 1992.
- Bell, Robert. *Ballads and Songs of the Peasantry of England*. Charles Griffin, 1871.
- Bennett, Andrew. *Cultures of Popular Music*. Open University Press, 2001.
- Brackett, Donald. *Back to Black: Amy Winehouse's Only Masterpiece*. Backbeat Books, an Imprint of Hal Leonard LLC, 2016.
- Campbell, Michael. *Popular Music in America: The Beat Goes On*. 2nd ed. Wadsworth/Thomson Learning, 2005.
- Connell, John. *Sound Tracks: Popular Music Identity and Place*. Routledge.
- Cooke, John Byrne. *On the Road with Janis Joplin*. Berkley, 2015.
- Dalton, David. *Janis*. Calder and Boyars New English Library, 1972.
- Dalton, David. *Piece of My Heart: A Portrait of Janis Joplin*. Da Capo Press, 1991.
- Echols, Alice. *Scars of Sweet Paradise: The Life and Times of Janis Joplin*. Virago, 2001.
- Frith, Simon. *Performing Rites: On the Value of Popular Music*. Oxford University Press, 1996.
- Frith, Simon. *Sound Effects: Youth, Leisure, and the Politics of Rock'n'roll*. Pantheon, 1988.
- Friedman, Myra. *Buried Alive: The Biography of Janis Joplin*. Harmony Books, 1992.
- Govan, Chloe. *Amy Winehouse: The Untold Story*. Thistle Publishing, 2013.
- Guse, Joe. *Forever 27: A Psychological Profile of Kurt Cobain, Jimi Hendrix, Janis Joplin, & Jim Morrison*. Amazon, 9781449587994.
- Hebdige, Dick. *Subculture: The Meaning of Style*. Routledge, 1997.
- Joplin, Laura. *Love, Janis*. Perennial Currents, 2005.
- Landau, Deborah. *Janis Joplin: Her Life and Times*. Paperback Library, 1971, 1974.
- Newkey-Burden, Chas. *Amy Winehouse 1983-2011: The Biography*. John Blake Pub., 2011.
- Spörke, Michael. *Living with the Myth of Janis Joplin: The History of Big Brother & the Holding Co. 1965-2005*. M. Spörke, 2005.
- Storey, John. *An Introduction to Cultural Theory and Popular Culture*. 2nd ed. Prentice Hall, 2001.
- Strinati, Dominic. *Introduction to Theories of Popular Culture*. 2nd ed. Routledge, 2004.
- Tomlinson, Gary. *Singing of the New World: Indigenous Voice in the Era of European Contact*. Cambridge University Press, 2007.

Tomlinson, John. Cultural Globalization and Cultural Imperialism. In *International Communication and Globalization: A Critical Introduction*, edited by A. Mohammadi, Sage, 1997.

Tschmuck, Peter. *Creativity and Innovation in the Music Industry*. Springer, 2006.

Tyler, James. *My Amy: The Life We Shared*. Pan Books, 2022.

Winehouse, Janis. *Loving Amy: A Mother's Story*. Thomas Dunne Books, 2016.

Winehouse, Mitch. *Amy, My Daughter*. Harper, 2013.

Nauční članci

Adorno, T. W., and George Simpson. "On Popular Music." *Zeitschrift Für Sozialforschung*, vol. 9, no. 1, 1941, pp. 17–48, <https://doi.org/10.5840/zfs1941913>.

Andrews, Hannah. "From Unwilling Celebrity to Authored Icon: Reading Amy (Kapadia, 2015)." *Celebrity Studies*, vol. 8, 2017, pp. 351–354.

Andjelic, Dragana. "Beth Hart: Layers of Truth." *Academia.Edu*, 26 Aug. 2015, www.academia.edu/15188135/Beth_Hart_Layers_of_Truth.

Andjelic, Dragana. "The Bipolar Lives of Janis Joplin and Amy Winehouse." *Academia.Edu*, 29 Dec. 2014, www.academia.edu/9946916/THE_BIPOLAR_LIVES_OF_JANIS_JOPLIN_AND_AMY_WINEHOUSE

Annus, Amar. "Amy Winehouse and the Mind of the Artist." (2018).

Bazyluk, Bartłomiej. "Strategie Mediów Wobec Uzależnionego Artysty. Analiza Tekstów o Amy Winehouse Zamieszczonych na Portalu Pomponik w Latach 2008–2012." *Łódzkie Studia Teologiczne*, 2022.

Bellis, M. A., Hughes, K., Sharples, O., Hennell, T., Hardcastle, K. A. "Dying to Be Famous: Retrospective Cohort Study of Rock and Pop Star Mortality and Its Association with Adverse Childhood Experiences." *BMJ Open*, vol. 2, no. 6, 2012, e002089, <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2012-002089>.

Berkers, Pauwke, and Merel Eeckelaer. "Rock and Roll or Rock and Fall? Gendered Framing of the Rock and Roll Lifestyles of Amy Winehouse and Pete Doherty in British Broadsheets." *Journal of Gender Studies*, vol. 23, no. 1, 2013, pp. 3–17, <https://doi.org/10.1080/09589236.2012.754347>.

Brazier, J. E. (2004). "Bye, Bye Baby": Race, Bisexuality, and the Blues in the Music of Bessie Smith and Janis Joplin. *Popular Music and Society*, 27(1), 3–26. <https://doi.org/10.1080/0300776032000144896>

Brigida, M. S. "CELEBRITIES' BODIES IN ACHIEVEMENT CULTURE: A STUDY OF JOURNALISTIC APPROACHES TO AMY WINEHOUSE." *Inventory*, no. 23.1, July 2019, pp. 37–52, <https://periodicos.ufba.br/index.php/inventario/article/view/29478>.

Choi, Kahyun, et al. "Computational Lyricology: Quantitative Approaches to Understanding Song Lyrics and Their Interpretations." 2018, <https://hdl.handle.net/2142/102462>.

Cole, Richard R. "Top Songs in the Sixties." *American Behavioral Scientist*, vol. 14, no. 3, Jan. 1971, pp. 389–400, <https://doi.org/10.1177/000276427101400311>.

Fairclough, Kirsty. "Fame is a losing game: Celebrity gossip blogging, bitch culture and postfeminism." (2008).

Fitzpatrick, Mike. "Why Amy was Right about Rehab." *The British Journal of General Practice*, vol. 61, no. 590, 2011, p. 574.

Hamad, Hannah. "Introduction: Farming Fame, Memorialising Amy Winehouse, and Recuperating Salman Khan." *Celebrity Studies*, vol. 8, no. 2, April 3, 2017, pp. 344–345, <http://dx.doi.org/10.1080/19392397.2017.1311626>.

Jones, J. D. "A Comparison of Songwriting and Lyric Analysis Techniques to Evoke Emotional Change in a Single Session with People Who Are Chemically Dependent." *Journal of Music Therapy*, vol. 42, no. 2, 1 June 2005, pp. 94–110, <https://doi.org/10.1093/jmt/42.2.94>.

Karimi, S., & Ketabi, S. "The Effect of Song Lyrics on Vocabulary Acquisition and Attitudes Toward Reading Among EFL Learners." *English Language Teaching*, vol. 11, no. 2, 2018, pp. 79-89.

Maratos, Anna, et al. "Music Therapy for Depression." *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 23 Jan. 2008, <https://doi.org/10.1002/14651858.cd004517.pub2>.

Masterson, Alice. "'A Woman Left Lonely': Pariah Femininity and the Posthumous Career of Janis Joplin." *Feminist Media Studies*, vol. 23, no. 7, 12 Aug. 2022, pp. 3354–3368, <https://doi.org/10.1080/14680777.2022.2110605>.

McMullen, Tracy. "'Bring it on Home': Robert Plant, Janis Joplin, and the Myth of Origin." *Journal of Popular Music Studies*, vol. 26, no. 2–3, June 2014, pp. 368–396, <https://doi.org/10.1111/jpms.12081>.

Qiu, Lin, et al. "Personality Predicts Words in Favorite Songs." *Journal of Research in Personality*, vol. 78, Feb. 2019, pp. 25–35, <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.11.004>.

Rodnitzky, Jerome L. "Janis Joplin: The Hippie Blues Singer as Feminist Heroine." (2001).

Saintilan, Paul. "Musicians and Substance Abuse." (2019).

Sledmere, Adrian. "Amy Winehouse: Back to Black and the Gothic." 8. 117-135. 10.5429/2079-3871(2018)v8i1.10en.

Tincknell, Estella. "The Soundtrack Movie, Nostalgia and Consumption." *Film's Musical Moments*, 14 July 2006, pp. 132–144, <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9780748623440.003.0010>.

Sajtografija

"16 Hours of Rock in Dismal Surroundings." *Rock's Backpages*, www.rockbackpages.com/Library/Article/16-hours-of-rock-in-dismal-surroundings. Accessed 27 Nov. 2023.

ABC News, ABC News Network, abcnews.go.com/Entertainment/drugs-killed-amy-winehouse/story?id=14364250. Accessed 14 Apr. 2024.

Alexander, Ella. "Amy Winehouse: Poignant Dreams from Unpublished 2004 Interview." The Independent, Independent Digital News and Media, 24 July 2014, www.independent.co.uk/news/people/amy-winehouse-unpublished-2004-interview-ten-years-from-now-i-ll-be-30-so-i-ll-maybe-have-one-baby-9617298.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Amy Winehouse Back to Black." Sputnikmusic, www.sputnikmusic.com/review/34100/Amy-Winehouse-Back-to-Black/. Accessed 31 Mar. 2024.

Amy Winehouse - Frank | Releases | Discogs, www.discogs.com/master/51290-Amy-Winehouse-Frank. Accessed 12 Apr. 2024.

"Amy Winehouse Frank." Sputnikmusic, www.sputnikmusic.com/review/40304/Amy-Winehouse-. Accessed 12 Apr. 2024.

"Amy Winehouse Makes Surprise Appearance at V Festival | Sean Michaels." The Guardian, Guardian News and Media, 24 Aug. 2009, www.theguardian.com/music/2009/aug/24/amy-winehouse-v-festival. Accessed 27 Nov. 2023.

"Amy Winehouse Summoned to Norwegian Court in Drug Appeal." The Guardian, 31 May 2017, www.theguardian.com/music/2009/jan/02/amy-winehouse-norway-cannabis-appeal#:~:text=The%20trouble%20stems%20from%20a,arrested%20for%20possession%20of%20marijuana. Accessed 27 Nov. 2023.

"Amy Winehouse Wins over London Crowd with Two-Song Set at Nelson Mandela Concert." MTV, www.mtv.com/news/nrfpw7/amy-winehouse-wins-over-london-crowd-with-two-song-set-at-nelson-mandela-concert. Accessed 14 Apr. 2024.

"Amy Winehouse." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 14 Apr. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Amy_Winehouse#Charity_work.

"A Tribute to Led Zeppelin." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 22 Apr. 2023, en.wikipedia.org/wiki/A_Tribute_to_Led_Zeppelin.

AustralianMusician. "Beth Hart: The 'war in My Mind' Interview." Australian Musician Magazine, 26 Sept. 2019, australianmusician.com.au/features/beth-hart-the-war-in-my-mind-interview/. Accessed 27 Nov. 2023.

Awbi, Anita. "Looking Back - Interview with Amy Winehouse." PRS for Music: Royalties, Music Copyright and Licensing, www.prsformusic.com/m-magazine/features/looking-back-interview-with-amy-winehouse. Accessed 14 Apr. 2024.

"Back to Black by Amy Winehouse." Metacritic, Republic, 13 Mar. 2007, www.metacritic.com/music/back-to-black/amy-winehouse. Accessed 27 Nov. 2023.

Bennett, Richard. "Beth Hart, the Brook." Daily Echo, Daily Echo, 28 Nov. 2011, www.dailyecho.co.uk/leisure/music/reviews/9388559.Beth_Hart_The_Brook/.

Beth Hart: Hart to Heart, www.bluesandsoul.com/feature/841/beth_hart_hart_to_heart/. Accessed 14 Apr. 2024.

“Beth Hart & Joe Bonamassa: Seesaw – Review.” The Guardian, Guardian News and Media, 16 May 2013, www.theguardian.com/music/2013/may/16/beth-hart-joe-bonamassa-seesaw-review

“Beth Hart.” Wikipedia, 28 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Beth_Hart#Awards_and_nominations. Accessed 27 Nov. 2023.

Beth Team. "Beth Hart on the Cover of Ego Magazine." Beth Hart, 9 Mar. 2015, www.bethhart.com/beth-on-the-cover-of-ego-magazine/. Accessed 27 Nov. 2023.

"Big Brother & the Holding Company Featuring Janis Joplin." AllMusic, www.allmusic.com/album/mw0001960830. Accessed 27 Nov. 2023.

Biography.” Beth Hart, 1 Aug. 2019, www.bethhart.com/biography-2/. Accessed 27 Nov. 2023.

Bolwell, Richard. “Beth Hart Releases Heartfelt New Single ‘Little Heartbreak Girl.’” MNPR Magazine, 25 Mar. 2024, www.mnprmagazine.com/news/beth-hart-little-heartbreak-girl-single/. Accessed 27 April. 2024.

Burks, John. “I Got Dem Ol’ Kozmic Blues Again Mama!” Rolling Stone, Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-album-reviews/i-got-dem-ol-kozmik-blues-again-mama-192836/. Accessed 27 Nov. 2023.

Burnett, Richard. "The Redemption of Peggy Caserta." Fugues, 8 Mar. 2021, www.fugues.com/2020/10/01/the-redemption-of-peggy-caserta/. Accessed 27 Nov. 2023.

“CD: Amy Winehouse, Frank.” The Guardian, Guardian News and Media, 17 Oct. 2003, www.theguardian.com/music/2003/oct/17/jazz.shopping1. Accessed 27 Nov. 2023.

Chad. “Janis Joplin.” Hollywood Walk of Fame, 9 Dec. 2020, walkoffame.com/janis-joplin/. Accessed 27 Nov. 2023.

"Cheap Thrills (Big Brother and the Holding Company Album)." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 24 Feb. 2024, [en.wikipedia.org/wiki/Cheap_Thrills_\(Big_Brother_and_the_Holding_Company_album\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Cheap_Thrills_(Big_Brother_and_the_Holding_Company_album))

“Culture: Jazz Singer Who Doesn’t Want to Fit in; Young Jazz Chanteuse Amy Winehouse Has Already Been Compared to Billie Holiday, but Is Signed up with Pop Impresario Simon Fuller, Finds Charlie Melvin.” The Free Library, www.thefreelibrary.com/Culture%3A+Jazz+singer. Accessed 27 Nov. 2023.

Deming, Mark. “Beacon Theatre: Live from New York - Joe Bonamassa: Album.” AllMusic, 24 Sept. 2012, www.allmusic.com/album/beacon-theatre-live-from-new-york-mw0002410802.

Delgreco, Lisa. "Sex Dope & Cheap Thrills Big Brother & the Holding Company’s Major Label Debut Restored for 50th Anniversary of Janis Joplin’s Final Album with the Band." Legacy Recordings, 17 Sept. 2018, www.legacyrecordings.com/2018/09/18/sex-dope-cheap-thrills-big-brother-the-holding-companys-major-label-debut-restored-for-50th-anniversary-of-janis-joplins-final-album-with-the-band/. Accessed 27 Nov. 2023.

Del Rey, Arganda. “Winehouse Sings in Spain, Glass of Wine in Hand.” Los Angeles Times, Los Angeles Times, 4 July 2008, www.latimes.com/entertainment/gossip/la-et-winehouse-wine4-2008july04-story.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Derrough, Leslie Michele. "Beth Hart Is Rock's New Blues Queen (Interview)." Glide Magazine, 2 Aug. 2020, www.glidemagazine.com/23026/beth-hart/. Accessed 14 Apr. 2024.

DPG Media Privacy Gate, www.nu.nl/muziek/4044028/zangeres-beth-hart-kan-niet-gelukkig.html. Accessed 14 Apr. 2024.

"'drunken' Winehouse Heckled off Stage at Shambolic Concert." Irish Independent, Irish Independent, 16 Nov. 2007, www.independent.ie/entertainment/music/drunken-winehouse-heckled-off-stage-at-shambolic-concert/26439441.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Du Noyer, Paul. "Amy Winehouse Interview 2004." Paul Du Noyer | Music Book Author | NME Journalist | In the City: A Celebration of London Music | Liverpool: Wondrous Place | We All Shine On | Music Journalism | John Lennon | Liverpool Music and London Music, 6 July 2018, www.pauldunoyer.com/amy-winehouse-interview-2004/. Accessed 27 Nov. 2023.

Ehrenclou, Martine. "Gig Review: Beth Hart at The Saban Theater, Beverly Hills, CA." Rock and Blues Muse, 6 Sept. 2022, www.rockandbluesmuse.com/2022/09/06/gig-review-beth-hart-the-saban-theater-beverly-hills-ca/. Accessed 27 Nov. 2023.

Elwood, Phillip. "Article Clipped from the San Francisco Examiner." Newspapers.Com, 8 July 1967, www.newspapers.com/article/the-san-francisco-examiner/24803912/. Accessed 10 Dec.2023.

Evans, Greg. "Peggy Caserta Janis Joplin's Love Comes Clean (for Real This Time)." Vulture, 2 Aug. 2018, www.vulture.com/2018/08/peggy-caserta-janis-joplins-love-comes-clean-for-real.html. Accessed 27 Nov. 2023.

"Frank - Amy Winehouse: Album." AllMusic, 2 Dec. 2003, www.allmusic.com/album/frank-mw0000466868. Accessed 27 Nov. 2023.

Frank (Amy Winehouse Album)." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 1 Feb. 2024, [en.wikipedia.org/wiki/Frank_\(Amy_Winehouse_album\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Frank_(Amy_Winehouse_album)).

Floor, The 13th. "At Home with Beth Hart (Interview) - the 13th Floor." The 13th Floor -, 8 Mar. 2015, 13thfloor.co.nz/at-home-with-beth-hart-interview/. Accessed 15 Apr. 2024.

For Singer Beth Hart, Success Is Sweeter the Second Time around - Goldmine Magazine: Record Collector & Music Memorabilia, www.goldminemag.com/articles/for-beth-hart-is-better-the-second-time-around. Accessed 15 Apr.

Francis, Pete. "Beth Hart Interview." Blues Rock Review, 13 Dec. 2016, bluesrockreview.com/2016/12/beth-hart-interview.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Glover, Claire. "Beth Hart at Bridgewater Hall, Manchester – Live Review." Louder Than War, www.louderthanwar.com/beth-hart-bridgewater-hall-manchester-live-review/. Accessed 27 Nov. 2023.

Greentree, Mark. "Amy Winehouse – Back to Black (Album Review)." Subjective Sounds, Subjective Sounds, 19 Feb. 2023, www.subjectivesounds.com/musicblog/amy-winehouse-back-to-black-album-review.

"Guess When Amy Winehouse Will Die ... Win an iPod." TODAY.com, 29 July 2011, www.today.com/news/guess-when-amy-winehouse-will-die-win-ipod-wbna43941280. Accessed 27 Nov. 2023.

Gunther, Marty. "Beth Hart – Fire on the Floor | Album Review." Blues Blast Magazine, 11 May 2017, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-fire-on-the-floor-album-review., retrieved 01.02.2024.

Haire, Lynsey. "Amy Winehouse Proves to Be Uncomfortable Viewing in the Rain at Bestival." eFestivals, eFestivals, 11 Sept. 2008, www.efestivals.co.uk/festivals/bestival/2008/reviews-saturday.shtml. Accessed 27 Nov. 2023.

Hart, Beth. "Woman You've Been Dreaming of: My Mother Has Always Been a Very Beautiful Woman, but Also a Woman Who Took Very Seriously Taking Care of My Dad and All of US Kids. Watch Beth's Track...: By Beth Hartfacebook." Facebook, www.facebook.com/watch/?v=1667161059967119. Accessed 16 Apr. 2024.

Herrera, Monica. "Amy Winehouse Gives Surprise Performance at Mark Ronson's London Gig." Billboard, Billboard, 14 Jan. 2013, www.billboard.com/music/music-news/amy-winehouse-gives-surprise-performance-at-mark-ronsons-london-957481/ Accessed 27 Nov. 2023.

"Hot Rocking Beth Produces a Performance from the Heart, Live Review of Beth Hart, November 16th 2012, the Forum, Kenitish Town, London." Londongigger, 2 Jan. 2013. Accessed 27 Nov. 2023.

"Interview Beth Hart." Blues Muziek Magazine, 19 Oct. 2016, www.bluesmagazine.nl/interview-beth-hart-fire-on-the-floor-2016/. Accessed 27 Nov. 2023.

„Janis Joplin Songs, Albums, Reviews, Bio & More." AllMusic, www.allmusic.com/artist/janis-joplin-mn0000177060#biography. Accessed 27 Mar. 2024

Janis Joplin – I Got Dem Ol' Kozmic Blues Again Mama! (Terre ..., www.discogs.com/release/1511682-Janis-Joplin-I-Got-Dem-Ol-Kozmic-Blues-Again-Mama. Accessed 27 Mar. 2024

"Janis Joplin." Janis Joplin | Rock & Roll Hall of Fame, www.rockhall.com/inductees/janis-joplin. Accessed 27 Mar. 2024.

Johnson, Daniel. "NLTK Vodič: Što Je Nltk Biblioteka u Pythonu?" Guru99, 2 Mar. 2024, www.guru99.com/hr/nltk-tutorial.html.

Jurek, Thom. "Leave the Light on - Beth Hart: Album." AllMusic, 21 Oct. 2003, www.allmusic.com/album/leave-the-light-on-mw0000693109. Accessed 15 Apr. 2024

Keefe, Jonathan. "Review: Beth Hart, Live at Paradiso." Slant Magazine, 15 Apr. 2023, www.slantmagazine.com/music/review/beth-hart-live-at-paradiso. Accessed 27 Nov. 2023.

Kornbluth, Jesse. "Amy Winehouse Is Gone. Beth Hart Is Here, Loud and Triumphant." HuffPost, HuffPost, 11 Nov. 2013, www.huffpost.com/entry/amy-winehouse-is-gone-bet_b_3905935. Accessed 27 Nov. 2023.

"Leave the Light on - Beth Hart: Album." AllMusic, 21 Oct. 2003, www.allmusic.com/album/leave-the-light-on-mw0000693109. Accessed 27 Nov. 2023.

"Leave the Light on (Beth Hart Album)." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 4 May 2023, [en.wikipedia.org/wiki/Leave_the_Light_On_\(Beth_Hart_album\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Leave_the_Light_On_(Beth_Hart_album)). Accessed 15 Apr. 2024.

"Legacy of a Lioness: Amy Winehouse Five Years On." Headliner Magazine, headlinermagazine.net/legacy-of-a-lioness-amy-winehouse-five-years-on.html. Accessed 31 Mar. 2024

Levin, Maggie. "Beth Hart - Bang Bang Boom Boom -." Mxdwn Music, 11 Apr. 2013, music.mxdwn.com/2013/04/11/reviews/beth-hart-bang-bang-boom-boom. Accessed 27 Nov. 2023.

londongigger.wordpress.com/2013/01/02/hot-rocking-beth-produces-a-performance-from-the-heart-live-review-of-beth-hart-november-16th-2012-the-forum-kenitish-town-london/. Accessed 27 Nov. 2023.

MacNeil, Jason. "Beth Hart: Leave the Light on, PopMatters." PopMatters, 4 Mar. 2004, www.popmatters.com/review/hartbeth-leave. Michaels, Sean. Accessed 27 Nov. 2023.

Martine Ehrenclou, <https://www.rockandbluesmuse.com/2022/09/06/gig-review-beth-hart-the-saban-theater-beverly-hills>
ca/#:~:text=Her%20concert%20is%20an%20intimate,well%2Dcrafted%20and%20introspective%20so
ngwriting. Accessed 27 Nov. 2023.

Mcelroy, Steven. "Amy Winehouse, on and Off." The New York Times, The New York Times, 10 May 2009, www.nytimes.com/2009/05/11/arts/music/11arts-AMYWINEHOUSE_BRF.html. Accessed 27 Nov. 2023.

"Me and Bobby McGee." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 19 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Me_and_Bobby_McGee. Accessed 27 Nov. 2023.

Mitchell, John. "Beth Hart – War in My Mind | Album Review." Blues Blast Magazine, 2 July 2020, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-war-in-my-mind-album-review. Accessed 27 Nov. 2023.

Murphy, John. "Amy Winehouse - Back to Black: Album Reviews." musicOMH, 10 Mar. 2021, www.musicomh.com/reviews/albums/amy-winehouse-back-to-black. Accessed 27 Nov. 2023.

Murphy, John. "Amy Winehouse - Frank: Album Reviews." musicOMH, 20 Nov. 2020, www.musicomh.com/reviews/albums/amy-winehouse-frank. Accessed 27 Nov. 2023.

Myglobalmind_Webzine. "An Intimate and Revealing Interview with Beth Hart (Singer, Songwriter)." Your Online Magazine for Hard Rock and Heavy Metal, 5 July 2015, myglobalmind.com/2015/05/26/an-intimate-and-revealing-interview-with-beth-hart-singer-songwriter/. Accessed 27 Nov. 2023.

"Music Search, Recommendations, Videos and Reviews." AllMusic, www.allmusic.com/album/live-at-paradiso-mw0000208289. Accessed 28 Apr. 2024.

Newsdesk, The Hot Press. "Amy Winehouse: Revisiting Her 2004 Interview with Hot Press." Hotpress, Hotpress, 23 July 2021, www.hotpress.com/music/amy-winehouse-revisiting-her-2004-interview-with-hot-press-22863090. Accessed 27 Nov. 2023.

"NLTK's List of English Stopwords." Gist, gist.github.com/sebleier/554280. Accessed 28 Apr. 2024.

Official Facebook page, Beth Hart. Accessed 27 Nov. 2023.

O'Hare, Bucky. "Beth Hart – Courage to Be Uncomfortable." Blues Blast Magazine, www.bluesblastmagazine.com/beth-hart-courage-to-be-uncomfortable/. Accessed 27 Nov. 2023.

Osborn, Andrew. "Amy Winehouse Plays Oligarch's Gig in Moscow." The Telegraph, Telegraph Media Group, 20 Dec. 2010, www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/8214548/Amy-Winehouse-plays-oligarchs-gig-in-Moscow.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Person. "Amy Winehouse: To Others She Was Known as Mummy." Amy Winehouse: To Others She Was Known as Mummy - The Jewish Chronicle, 24 Nov. 2016, www.thejc.com/news/uk-news/amy-winehouse-to-others-she-was-known-as-mummy-1.25736. Accessed 27 Nov. 2023.

Press, Pioneer. "Amy Winehouse Late, Fidgety for Post-Rehab Concert." Twin Cities, Twin Cities, 13 Nov. 2015, www.twincities.com/2008/06/01/amy-winehouse-late-fidgety-for-post-rehab-concert/. Accessed 27 Nov. 2023.

Rabon, John. "London Calling: A Brief History of London in the 1980s - Riots, Privitisation and Docklands Regeneration." Londontopia, 29 June 2017, londontopia.net/history/london-calling-brief-history-london-1980s-riots-privitisation-docklands-regeneration/. Accessed 27 Nov. 2023.

Raven, Imani. "Retrospective Review: Frank by Amy Winehouse." Shatter the Standards, Shatter the Standards, 20 Oct. 2023, www.shatterthestandards.com/p/retrospective-review-frank-by-amy. Accessed 27 Nov. 2023.

"Review: Big Brother and the Holding Company with Janis Joplin Nine Hundred Nights." Tuned In To Music, 30 Sept. 2007, tunedintomusic.wordpress.com/2007/08/09/review-big-brother-and-the-holding-company-with-janis-joplin-nine-hundred-nights/. Accessed 27 Nov. 2023.

Rob Cavallo." Wikipedia, 22 Feb. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Rob_Cavallo. Accessed 27 Nov. 2023.

Roos, Meghan. "Beth Hart: Fire on the Floor Review." Blues Rock Review, 5 Jan. 2017, bluesrockreview.com/2017/01/beth-hart-fire-on-the-floor-review.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Runtagh, Jordan. "How Leonard Cohen Met Janis Joplin: Inside Chelsea Hotel Encounter." Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/music-features/how-leonard-cohen-met-janis-joplin-inside-legendary-chelsea-hotel-encounter-121067/. Accessed 27 Nov. 2023.

Sanburn, Josh. "All-Time 100 Songs." Time, Time, 21 Oct. 2011, entertainment.time.com/2011/10/24/the-all-time-100-songs/slide/strange-fruit-billie-holiday/. Accessed 27 Nov. 2023.

"Screamin' for My Supper - Beth Hart: Album." AllMusic, 3 Aug. 1999, www.allmusic.com/album/screamin-for-my-supper-mw0000239974. Accessed 15 Apr. 2024. "Screamin' for My Supper." Wikipedia, Wikimedia Foundation, 3 May 2023, en.wikipedia.org/wiki/Screamin'_for_My_Supper. Accessed 15 Apr. 2024.

"Seesaw - Beth Hart, Joe Bonamassa: Album." AllMusic, 20 May 2013, www.allmusic.com/album/seesaw-mw0002515681. Accessed 27 Nov. 2023.

Shadoian, Jack. "Pearl." Rolling Stone, 25 June 2018, www.rollingstone.com/music/albumreviews/pearl-19710218. Accessed 27 Nov. 2023.

Staff, Billboard. "Beth Hart Looks to the 'Light.'" Billboard, Billboard, 28 Feb. 2023, www.billboard.com/articles/news/68972/beth-hart-looks-to-the-light. Accessed 14 Apr. 2024.

Stav, Steve. "Home." Ink 19, 10 Apr. 2024, ink19.com/2003/12/magazine/interviews/i4ua7p-beth-hart. Accessed 27 Nov. 2023.

Sterlingwit. "Beth Hart on Working with Jeff Beck and Her Upcoming U.S. Tour." Ultimate Classic Rock, 2 Apr. 2013, ultimateclassicrock.com/beth-hart-2013-interview/. Accessed 27 Nov. 2023.

“Sunday in the Park with George.” Wikipedia, Wikimedia Foundation, 7 Mar. 2024, en.wikipedia.org/wiki/Sunday_in_the_Park_with_George. Accessed 27 Nov. 2023.

Swash, Rosie. “Glastonbury 2008 Review: Amy Winehouse.” The Guardian, Guardian News and Media, www.theguardian.com/music/glastonbury2008/reviews/story/0,,2288101,00.html. Accessed 14 Apr. 2024.

Sydell, Laura. “Janis Joplin: The Queen of Rock.” NPR, NPR, 7 June 2010, www.npr.org/2010/06/07/127483124/janis-joplin-the-queen-of-rock. Accessed 27 Nov. 2023.

View Registry by Induction Years : Recording Registry : National Recording Preservation Board : Programs : Library of Congress.” The Library of Congress, www.loc.gov/programs/national-recording-preservation-board/recording-registry/registry-by-induction-years/2012/. Accessed 27 Jan. 2024.

“War in My Mind.” Wikipedia, 5 Aug. 2022, en.wikipedia.org/wiki/War_in_My_Mind. Accessed 27 Nov. 2023.

Waring, Charles. “Home.” Soul and Jazz and Funk, www.soulandjazzandfunk.com/interviews/straight-from-the-hart-beth-hart-talks/. Accessed 14 Apr. 2024.

Wilcock, Don. “Beth Hart in BluesBlastMagazine (March 10, 2016).” Beth Hart, 13 Mar. 2016, www.bethhart.com/beth-hart-in-bluesblastmagazine-march-10-2016/. Accessed 14 Apr. 2024

“Winehouse Thrills Fans at Oxegen Festival.” Irish Examiner, 12 July 2008, www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-30369480.html. Accessed 27 Nov. 2023.

Witten, Willie. “Beth Hart: A Tribute to Led Zeppelin Review.” Blues Rock Review, Feb. 2022, www.bluesrockreview.com/2022/02/beth-hart-a-tribute-to-led-zeppelin-review.html. Accessed 27 Nov. 2023.

UK, The Huffington Post. “Unpublished Amy Winehouse Interview Makes for Poignant Reading.” HuffPost UK, HuffPost UK, 18 July 2014, www.huffingtonpost.co.uk/2014/07/18/amy-winehouse-unpublished-interview-2004_n_5598705.html. Accessed 27 Nov. 2023.

USPS Honors Groundbreaking Singer Janis Joplin on Forever Stamp, about.usps.com/news/national-releases/2014/pr14_044.htm. Accessed 27 Mar. 2024.

Video snimci i dokumentarni filmovi

AP Archive. “UK Artist Amy Winehouse Talks to APTN About Her Music and Success D.” YouTube, 13 July 2015, www.youtube.com/watch?v=ECz5gYp7oEQ. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart - Baddest Blues + Interview + Whole Lotta Love (Live on Quelli Che - TV Show).” YouTube, YouTube, 14 Dec. 2014, www.youtube.com/watch?v=Xm9ps2vmooY. Accessed 14 Apr. 2024.

Beth Hart - Brezoi Blues 2019 (Interviu).” YouTube, 20 Feb. 2020, youtu.be/bt7ENXL73U4?si=zEctGKreJ6TMSCBT. Accessed 14 Apr. 2024.

“Beth Hart - Bang Bang Boom Boom Studio Video - Episode 1.” YouTube, YouTube, 12 Sept. 2012, www.youtube.com/watch?v=5NFf6_ZtIlo.

“Beth & Joe - Seesaw Webisode 1.” YouTube, YouTube, 26 Apr. 2013, www.youtube.com/watch?v=dZB6Sy4bOGM.

“Beth Hart Interview @ Blues Peer - 19/07/15.” YouTube, YouTube, 20 July 2015, www.youtube.com/watch?v=uvpw-t8I8Yk&t=1s. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart Interview (Part 3).” YouTube, YouTube, 11 Oct. 2012, www.youtube.com/watch?v=mqHOEuk0MDo. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart Marie Interview Part 1 (HD) Feb 2013.” YouTube, 3 Mar. 2013, youtu.be/HYd5bDFLKP. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart Interview - TV 2 Nyhederne.” YouTube, YouTube, 14 Oct. 2010, www.youtube.com/watch?v=Mn7BLKM1E20. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart - St Teresa - Better Than Home (Track by Track).” YouTube, 26 May 2015, youtu.be/un-J_c3PCgw?si=-Yu3fkKoeS6Kz2WZ. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart Interview (Part 2).” YouTube, YouTube, 14 Apr. 2015, www.youtube.com/watch?v=2EG8HIWq30. Accessed 27 Nov. 2023.

“Beth Hart - Jazz Man - Track ByTrack.” YouTube, YouTube, 2 Mar. 2017, www.youtube.com/watch?v=mp7tbrDiaqE.

Cavett, Dick. YouTube, YouTube, www.youtube.com/watch?v=vlqAsesmlQ0. Accessed 28 Apr. 2024.

Culture, Face. “Interview Beth Hart (Part 2).” YouTube, YouTube, 19 Oct. 2010, www.youtube.com/watch?v=55NwC0_fk2U&t=192s.

Culture, Face. “Interview Beth Hart (Part 1).” YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/mzUpmFtUK7c. Accessed 14 Apr. 2024.

Culture, Face. “Interview Beth Hart (Part 5).” YouTube, 19 Oct. 2010, youtu.be/ns5_eswCPsU. Accessed 14 Apr. 2024.

Culture, Face. “Beth Hart Interview (Part 1).” YouTube, 11 Oct. 2012, youtu.be/M4OAU__bwR8.

“Exclusive Interview with Beth Hart 31st July 2010.” YouTube, 3 Aug. 2010, youtu.be/Xi8oACXHlcl.

Face Culture. “Beth Hart Interview (Part 1).” YouTube, 14 Apr. 2015, youtu.be/66j8HdYr5kA.

FaceCulture. “Beth Hart Interview (Part 1).” YouTube, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=CIIxjJSsTTY.

FaceCulture. “Beth Hart Interview (Part 2).” YouTube, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=0wjnagz78SQ, retrieved 01.03.2024.

FaceCulture. “Beth Hart Interview (2019).” YouTube, 29 Oct. 2019, www.youtube.com/watch?v=v7piW6LbaeM, retrieved 01.02.2024.

Face Culture. “Beth Hart Interview (Part 2).” YouTube, YouTube, 22 Nov. 2016, www.youtube.com/watch?v=0wjnagz78SQ

“Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1).” YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=555s Accessed 27 Nov. 2023.

Garber, Craig. “Beth Hart: ‘I Got Tired of Being in Psych Wards...’” YouTube, YouTube, 8 Apr. 2022, www.youtube.com/watch?v=a35abU3b0Zs&t=793s. Accessed 14 Apr. 2024.

“Hart and Bonamassa Interview.” YouTube, YouTube, 12 Aug. 2011, www.youtube.com/watch?v=IyNRQPX6px0.

Hart, Beth. “Beth Hart - Baby Shot Me down - Track by Track.” YouTube, YouTube, 23 Feb. 2017, www.youtube.com/watch?v=kSUK4MVjNOU.

Hart, Beth. “Beth Hart - No Place Like Home (Track by Track).” YouTube, YouTube, 19 Dec. 2016, www.youtube.com/watch?v=0J2hBsuiIrU.

Hart, Beth. “Beth Hart - Sister Dear (Track by Track): Sister Dear - behind the Lyrics Order War in My Mind: <https://Smarturl.It/Bethhartstore>: By Beth Hartfacebook.” Facebook, www.facebook.com/watch/?v=888356158213589. Accessed 26 Apr. 2024.

Hart, Beth. “Without Words in the Way - Unplugged at Home.” YouTube, YouTube, 15 Dec. 2019, www.youtube.com/watch?v=lsbBB0R_KdY.

Hart, Beth. “Beth Hart - Woman Down (Track by Track): Woman down - behind the Lyrics Order War in My Mind: <https://Smarturl.It/Bethhartstore>: By Beth Hartfacebook.” Facebook, www.facebook.com/watch/?v=936335703401243. Accessed 30 Apr. 2024.

“Interview with Beth Hart.” YouTube, YouTube, 4 May 2022, www.youtube.com/watch?v=BkQgNLIJwII. Accessed 30 Apr. 2024.

“Janis Joplin - Ball & Chain - Monterey Pop.” YouTube, 18 June 2012, youtu.be/X1zFnyEe3nE?si=sny4mviEtBdRrC0. Accessed 27 Nov. 2023.

“Janis Joplin - Big Brother & the Holding Company [1967] (Full First Album) HQ.” YouTube, YouTube, 17 Apr. 2016, www.youtube.com/watch?v=c2JmDP2nDfg. Accessed 27 Nov. 2023.

“Janis Joplin Ex Boyfriends.” YouTube, YouTube, 16 June 2020, www.youtube.com/watch?v=qg8_7ub3IgM.

“Janis Joplin & Full Tilt Boogie - Pearl - Full Album 1971 Columbia Records Original LP.” YouTube, YouTube, 29 Apr. 2018, www.youtube.com/watch?v=vENIZ1xKhLw.

“Janis Joplin - I Got Dem Ol’ Kozmic Blues Again Mama! [1969] (Full Album) HQ.” YouTube, YouTube, 7 May 2016, www.youtube.com/watch?v=bMdkuvxXZqs.

“Janis: Little Girl Blue.” IMDb, IMDb.com, 15 Dec. 2015, www.imdb.com/title/tt3707114/.

Jayne Watson. “Friday Night Project Feat Amy Winehouse Part 1.” YouTube, 26 Sept. 2014, www.youtube.com/watch?v=6r0ae8_kfkI. Accessed 27 Nov. 2023.

Kapadia Asif et al. directors. Amy. Mongrel Media 2015.

“Kek Interview with Beth Hart.” YouTube, YouTube, 31 Jan. 2010, www.youtube.com/watch?v=PN4N4ZqyGb8. Accessed 27 Nov. 2023.

Lansky, Mia. “Beth Hart - Interview in Moscow, 2014.” YouTube, 4 May 2014, youtu.be/oeNMVtQ1974. Accessed 14 Apr. 2024.

„Skanderborg 2007 Danmarks Smukkeste Festival - Beth Hart.” YouTube, 12 Aug. 2007, youtu.be/qAsUmGNN5No. Accessed 27 Nov. 2023.

“Star Search - Beth Hart ‘Lucy in the Sky with Diamonds.’” YouTube, 31 Dec. 2009, youtu.be/twYo3V0Gzeo. Accessed 27 Nov. 2023.

Ștefănescu, Cătălin. “Garantat 100% Cu Beth Hart (@TVR1).” YouTube, YouTube, 12 Dec. 2021, www.youtube.com/watch?v=LmwyJQ1rXsQ&t=1473s. Accessed 27 Nov. 2023.

“The Blues Podcast - Beth Hart (Episode 1).” YouTube, YouTube, 25 Feb. 2020, www.youtube.com/watch?v=5Bbgs7zSTrc. Accessed 27 Nov. 2023.

Biografija

Dragana D. Anđelić je rođena u Arandelovcu, 10. avgusta 1979. godine. Osnovnu i srednju školu, jezički smer, završila je 1998. godine u istom mestu, a potom i Filološki fakultet u Prištini sa sedištem u Kosovskoj Mitrovici 2003. godine. Iste godine, nakon kraćeg zaposlenja u osnovnoj školi „I srpski ustanak“, započinje svoju karijeru nastavnika i predavača u ekonomsko-ugostiteljskoj školi „Slobodan Minić“, tehničkoj školi „Mileta Nikolić“ i predškolskoj ustanovi „Mira Simić“. Narednih godina, uz posao nastavnika/profesora, bavi se prevodjenjem i pohađa niz seminara, radionica i konferencija posvećenih unapređivanju znanja i veština nastavnika stranih jezika. Iz istih razloga, provodi određeno vreme u Njujorku i Nju Džerziju tokom 2005. godine. Master akademske studije upisuje 2011. na Filološkom fakultetu u Beogradu, studijski program Jezik, književnost, kultura. Izučava pragmatiku, popularnu kulturu, jezik u obrazovanju, lingvistiku. Uspešno privodi kraju master studije završnim radom pod nazivom *The Bipolar Lives of Janis Joplin and Amy Winehouse*. Nakon toga, nastavlja svoje usavršavanje na doktorskim akademskim studijama na istom fakultetu i studijskom programu. U toku doktorskih akademskih studija, bavila se izučavanjem jezika u obrazovanju, popularne kulture, popularne muzike. Objavila je rad pod nazivom *The Poetics of Darkness in Popular Culture: Amy Winehouse* u časopisu *Anali Filološkog fakulteta* Univerziteta u Beogradu.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора Драгана Анђелић

Број досијеа 13085/Д

Изјављујем

- да је докторска дисертација под насловом

Поетика таме у популарној култури: Џенис Џоплин, Ејми Вајнхаус и Бет Харт

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да дисертација ни у целини ни у деловима није била предложена за стицање дипломе студијских програма других високошколских установа;
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

Потпис аутора

У Београду,

Прилог 2.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора Драгана Анђелић

Број досијеа 13085/Д

Студијски програм Језик, књижевност, култура

Наслов рада Поетика таме у популарној култури: Џенис Џоплин, Ејми Вајнхаус и Бет Харт

Ментор проф. др. Зоран Пауновић

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла ради похрањивања у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду

Потпис аутора

У Београду,

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Поетика таме у популарној култури: Ценис Цоплин, Ејми Вајнхаус и Бет Харт

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду, и доступну у отвореном приступу, могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла:

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци. Кратак опис лиценци је саставни део ове изјаве).

Потпис аутора

У Београду,